

**การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ
ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน
ด้านการคิดและนวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม**

**The Developing of a School Management Model for Excellence in
Project-Base Learning to Promote Student's Potential in Thinking,
Innovation and Teamwork**

ฉัตรมน อินทสร¹

Chatmon Inthosorn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน สร้างและตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ สร้างและตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ และรับรองรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการสร้างกรอบรูปแบบ ได้ประเด็นในกรอบรูปแบบ 6 ประเด็น คือ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 3) อาคารสถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 4) โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา 5) ครู และบุคลากร ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ 6) โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ 2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ได้รูปแบบ R'TN4M: PLC ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบด้านความเป็นได้และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน 1) โรงเรียนมีผลลัพธ์เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัด 2) ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานในระดับมากที่สุด และครูได้รับรางวัลเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัด 3) นักเรียนมีผลการประเมินความสามารถด้านการคิดและนวัตกรรมอยู่ในระดับดี มีผลการประเมินการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับสูง นักเรียนมีผลการ

Received: 2022-02-16 **Revised:** 2022-03-18 **Accepted:** 2022-03-25

¹ โรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 10 ตำบลแม่น้ำคู้ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 Self-established Nikhom School Rayong Province 10 Maenam Khu Subdistrict, Pluak Daeng District, Rayong Province, Rayong Primary Educational Service Area Office District 1. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

ประเมินคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนักเรียนได้นำเสนองานเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัด แต่ไม่ได้รับรางวัลเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID 19 ทำให้ไม่มีการจัดการแข่งขัน

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

Abstract

This research aimed to study and explore the preliminary data of the framework of school management model for excellence in project-based teaching and learning management. Create and validate a draft school management model for excellence. Create and validate a draft school management model for excellence. and certify the school management model for excellence To promote the potential of students in thinking and innovation and teamwork. The results found that 1. The result of creating a pattern frame getting 6 issues framework which were 1) students have good academic achievement, morals, ethics and desirable characteristics 2) organizing a quality learning process 3) building, location, atmosphere and environment conducive to student learning 4) school and community working together to organize education 5) teachers and staff have been developed with quality 6) the school has outstanding achievements. 2. The result of creating a school management model for excellence in project-based learning was R'TN4M: PLC. The results of the quality inspection of the model's feasibility and suitability were at the highest level. 3. The results of the try-out which was the outcome occurred to schools, teachers and students. 1) The outcome of school meets goals and indicators 2) Teachers have knowledge and ability to write project-based learning management plans at the highest level. And teachers were rewarded according to goals and indicators. 3) The students had a good evaluation of their thinking and innovation abilities. The result of the teamwork evaluation at the high level. The evaluation of moral, Ethics and desirable characteristics, learning achievement and students presented could met the goals and indicators however, they were not awarded due to the spreading of COVID-19 pandemic which resulted in no holding the competition

Keywords: model development; project-base learning

1. ความนำ

กรอบแนวคิดในการพัฒนาการศึกษามุ่งพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้มีศักยภาพรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ดั่งวิสัยทัศน์แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ได้ระบุไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” นั่นคือ พัฒนาผู้เรียนให้คิดอย่างมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันพอประมาณ ตัดสินใจโดยใช้ความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียน ทั้งโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ จะต้องร่วมมือรวมพลังกันส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้ไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การที่จะสอนและฝึกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจพื้นฐานใน 4 เรื่อง คือ ความหมายและประเภทของทักษะ หลักการเรียนรู้และหลักการสอนทักษะ แนวการสอนทักษะและรูปแบบการสอนวิธีสอน และเทคนิคการสอนทักษะ แต่ในการสอนทักษะ กลับพบว่าครูส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการสอนทักษะกระบวนการปฏิบัติ สามารถสอนได้แต่อาจมีคุณภาพแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะเป็นทักษะที่กำหนดไว้ในหลักสูตรว่าผู้เรียนต้องปฏิบัติได้

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยยังต้องการที่จะพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศในด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น จึงศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นเลิศของการบริหารโรงเรียนคุณภาพและรางวัลคุณภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองจังหวัดระยอง 10 จากการวิจัยครั้งนี้ก็นำที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานในโรงเรียนให้ได้ผลที่ดีและมีคุณภาพตามมาด้วย สุดท้ายผลลัพธ์จะเกิดกับนักเรียน นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิด สร้างนวัตกรรม และเกิดการทำงานเป็นทีม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น หรือใช้เป็นแนวทางในการทำงานในอนาคตได้อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

2.2 เพื่อสร้างและตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

2.4 เพื่อรับรองรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ประชากรในขั้นการสำรวจข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็น คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานักเรียนและตัวแทนชุมชน สำหรับกลุ่มตัวอย่างในขั้นการสำรวจข้อมูล มีดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นการสำรวจข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

-คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นบุคคลภายนอกทั้งหมดจำนวน 7 คน

-ครูผู้สอนที่เป็นข้าราชการที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่

6 จำนวน 6 คน

-ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้างละ 1

คน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นสำรวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (รายชื่อในภาคผนวก ข) ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติและมีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานและด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

3) ประชากรในขั้นการทดลองใช้รูปแบบ การวิจัยครั้งนี้เป็น คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานักเรียนและตัวแทนชุมชน สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเลือกอย่างเจาะจง

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพการบริหารของโรงเรียนโดยใช้กรอบแนวคิดของโรงเรียนคุณภาพ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานและกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการทำวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ในปีการศึกษา 2563

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ซึ่งผลการ

ศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญ ต่อการบริหารการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาดังนี้

- 1) ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม สำหรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนเพื่อบ่มบ่มผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ
- 2) สามารถนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีมไปพัฒนาโรงเรียนให้มีความเป็นเลิศด้านโครงการ
- 3) สามารถนำผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ เช่น STEM PBL เป็นต้น

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการ และแนวคิดการบริหารโรงเรียน

Lunenburg and Ornstein (2000, pp. 15-16) ได้กล่าวว่า โรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จึงมีหลักการสร้างโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ดังนี้ 1) คิดอย่างเป็นระบบ เป็นขอบข่ายของการคิดที่บุคคลมองเห็นส่วนต่าง ๆ มีความเกี่ยวพันและส่งผลซึ่งกันและกัน 2) ความรอบรู้เกี่ยวกับบุคคล เป็นกระบวนการของการผูกพันของบุคคลต่อวิสัยทัศน์ ความเป็นเลิศ ขององค์การ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ มีการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ ในอนาคตที่ผู้บริหารต้องการให้ทุกคนตระหนักร่วมกัน 4) การเรียนรู้เป็นทีม เป็นกระบวนการรวบรวมการเรียนรู้ของคนในองค์การ โดยถือหลักว่าสองคนคิดดีกว่าคนเดียว 5) รูปแบบทางจิตใจ โดยมีข้อสันนิษฐานว่า บุคคลและความคิดขององค์การ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลย่อมมีอิทธิพลต่อองค์การ ทั้ง 5 ประการนี้ จะเป็นหลักสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้ของบุคคลจะช่วยให้สร้าง สติปัญญาที่เป็นระบบ เป็นการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คน วัสดุงบประมาณ หรือแหล่งข้อสนเทศที่จะนำมาใช้ในการผลิต หรือการบริการ รวมไปถึงเทคโนโลยีและการบริหาร

กระบวนการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงหรือกระบวนการเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ได้รับการศึกษา มีความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ปรัชญา เวสารัช (2545, หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษา มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สารระเนื้อหาในการศึกษา ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนด เนื้อหาสาระ 2) ครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครู อาจารย์ 3) สื่อและ อุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา 4) รูปแบบและวิธีการเรียนการสอน 5) ผู้บริหาร และบุคคลที่ทำ

หน้าที่สนับสนุนการศึกษา 6) เงินทุนสนับสนุนที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตาม เป้าหมาย 7) สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม 8) ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่ จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2545, หน้า 21-22) กำหนดหลักการบริหารไว้ 9 ประการ หรืออาจรวมทั้ง 9 ประการของการบริหารการศึกษา มีดังนี้ ความเข้าใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การใช้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการคาดคะเน และการจัดทำแผนงาน ความสามารถในการอำนวยความสะดวก การบริหาร การเป็นผู้นำ การร่วมมือ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์และความสามารถในการจัดทำรายงานประเมินผล ในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการจัดการควบคุมทรัพยากรค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน เช่นเดียวกับ สกฤษรัตน์ กมุทมาศ (2550, หน้า 19-20) ได้กล่าวว่าโรงเรียนควรมีกระบวนการ บริหารงาน ดังนี้

1) ผู้บริหารโรงเรียน ถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด จะต้องมีความรู้และมีทัศนคติที่ดี ต่อหลักการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มองเห็นเป้าหมายของงาน และผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะถ้าผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความชัดเจน ในการปฏิบัติงานก็เปรียบเสมือนกับกับตันเรือที่เดินเรือ โดยปราศจากแผนที่และเข็มทิศไม่สามารถ บอกลูกเรือว่ากำลังวิ่งไปในทิศทางใด ที่หมายอยู่ทางทิศไหน ทำให้เกิดหลงทางได้ง่าย ๆ

2) กำหนดปฏิบัติในการพัฒนาครู โดยดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนทัศนคติของครู และบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ได้ตรงกันกับผู้บริหาร และร่วมกับคณะครูกำหนดมาตรการ และวิธีการปฏิบัติในการจัดการเรียน การสอนภายในโรงเรียนให้ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

3) ให้ความสำคัญกับข้อมูลนักเรียน ผู้บริหารต้องดำเนินการให้มีการรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนและครูเป็นประจำ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน

4) การจัดการเรียนการสอนของครู นำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กในชั้นเรียน โดยถือหลักการปฏิบัติ ดังนี้ 1) ครูวางแผนการสอนเป็นกลุ่ม กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชา ให้การสนับสนุน ซึ่งกันและกัน โดยเน้นการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ 2) ให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการบูรณาการในการเรียนการสอนในทุกวิชาได้โดยตลอดเวลา ให้เป็นการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาและกระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน

มากกว่าต่างคนต่างสอนตามวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ เด็กสามารถแสดงผลผลิตหรือความสามารถออกมาในรูปของโครงงานอย่างน้อย คนละ 1 โครงงานต่อภาคเรียน 3) ให้มีการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงโดยนำผลงานและพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกระหว่างเรียนเป็นเครื่องมือ ในการตรวจวินิจฉัยผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ แล้วรวบรวมไว้ในรูปของแฟ้มพัฒนาผู้เรียน 4) กำหนด ให้มีการรายงานผลหรือจัดนิทรรศการแสดงผลการพัฒนาของผู้เรียนในแต่ละปี เสนอต่อผู้ปกครอง หรือสาธารณชน 5) ทำโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนมากกว่าโรงเรียน จัดสถานที่ บุคคล ตลอดทั้งอุปกรณ์ และกิจกรรมภายในโรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนตลอดเวลา และไม่จำกัดสถานที่ ตารางยืดหยุ่นได้ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า หลักการแนวคิดการบริหารโรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ แนวทาง การบริหารจัดการให้มีความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นเลิศของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ ใฝ่รู้และพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษา เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพ มุ่งความเป็นเลิศทางการจัดการศึกษาเป็นสำคัญให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้

Hughes and Ubben (1994, p. 87) ได้ศึกษาโรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นเลิศ พบว่า โรงเรียน ที่มีคุณภาพเป็นเลิศต้องมีการวัดผลของโรงเรียนอย่างกว้างขวางและได้รับการยอมรับนับถือ โดยความสำเร็จทางด้านวิชาการ มีบรรยากาศเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นทางบวก โดยเน้นสิ่งแวดล้อม เป็นระเบียบ และเน้นความสนใจการเรียนของนักเรียน เน้นด้านพัฒนาหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา มีการสนับสนุนวิธีการสอนที่ดี มีความคาดหวังสูงและเป้าหมายการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน ผู้ปกครองสนับสนุนและเอาใจใส่ดูแลการเรียนของนักเรียนดี

Seanor (2000) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเตาท์ (Wisconsin - Stout) ในการชนะเลิศรางวัลของระบบ มัลคอม บัลดริจทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการบริหารที่เป็นเลิศ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ เอกสาร พบว่า ภาวะผู้นำ ศึกษานำมาใช้ คือ

1) การพัฒนาพันธกิจและวิสัยทัศน์ในแนวทางอย่างสุจริตใจ โดยสร้างความเข้าใจ และความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัย

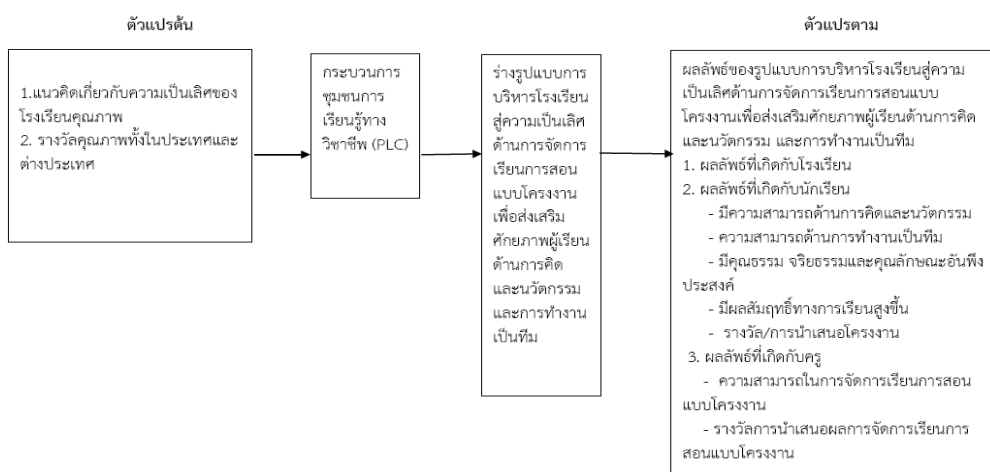
2) ในการพัฒนากระบวนการกระจายอำนาจในกระบวนการนำต่าง ๆ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการเข้ามาร่วมสร้างกลยุทธ์ในการบริหาร

3) ใช้ช่องทางของการสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการร่วมแรงร่วมใจ โดยกระจายอำนาจการนำให้กับหัวหน้าส่วนต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

4) ว่าจ้างหรือพัฒนาผู้เชี่ยวชาญส่วนต่าง ๆ มาร่วมพัฒนาความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยตามภารกิจและวิสัยทัศน์

5) ว่าจ้างหรือพัฒนาผู้นำที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จมาร่วมพัฒนาภาวะผู้นำในองค์การ ทั้งรูปแบบผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและผู้นำเปลี่ยนแปลง (Transformational and transactional) ให้เกิดในองค์การ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

ขั้นตอนศึกษา สํารวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ได้กรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นสังเคราะห์และสํารวจข้อมูลเบื้องต้นของกรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและสํารวจข้อมูลเบื้องต้นของกรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

วิธีการศึกษา ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และสังเคราะห์แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ โดยผู้วิจัยได้เทียบเคียงการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศกับการบริหารโรงเรียนคุณภาพ จากแนวคิดของนักวิชาการและการสังเคราะห์หลักการแนวคิดรางวัลคุณภาพของประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ

สํารวจข้อมูลโดยนำกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีมที่ในข้อที่ 1 ไปจัดทำเครื่องมือ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ปัจจัยสนับสนุน/ อุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการ

สอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ต่อจากนั้นนำเครื่องมือไปใช้สอบถามและสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารโรงเรียน และด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

แหล่งข้อมูล คือเอกสาร ตำรา บทความ และสังเคราะห์แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นการสำรวจข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นบุคคลภายนอกทั้งหมด จำนวน 7 คน

2) ครูผู้สอนที่เป็นข้าราชการที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน

3) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หอละ 1 คน จำนวน 6 คน

4) คณะกรรมการสถานักเรียน จำนวน 7 คน ได้จากตำแหน่งประธานสถานักเรียน 1 คน และคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนแต่ละห้องในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 คน

5) ตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขั้นสำรวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (รายชื่อในภาคผนวก) ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติและมีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานและด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1) ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 คน

2) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญในโรงเรียนคุณภาพ จำนวน 2 คน

3) นักวิชาการ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิตะดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนโครงงานและด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จำนวน 1 คน

4) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญในจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม และแบบสัมภาษณ์ปัจจัยสนับสนุน/อุปสรรคต่อความสำเร็จของโรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อ

ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเครื่องมือจะเป็นแบบสอบถามการบริหาร สู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินคุณภาพเบื้องต้นของรูปแบบ แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม มีขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

จัดทำร่างแบบสอบถามเพื่อประเมินเป็นได้และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ซึ่งปรับปรุงมาจากแบบประเมินของพระจันทร์ ห่มนํ้า (2551) โดยแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มี 5 ระดับสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่ารูปแบบมี ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมสอดคล้องโดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนความคิดเห็น

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ผู้วิจัยให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอสัมภาษณ์
- 2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ เพื่อขอความร่วมมือให้การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งนัดหมายวันสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ตามให้ผู้สัมภาษณ์สะดวก
- 3) ผู้วิจัยแจกแบบแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองเพื่อขอความร่วมมือให้ตอบคำถามในแบบสอบถาม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่นำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม ซึ่งร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจะกำหนดปัจจัยนำเข้าว่าต้องมีอะไรบ้าง (Input) กระบวนการที่ใช้ในการทำงานใช้กระบวนการอะไร (Process) แล้วจะเกิดผลลัพธ์อย่างไร (Result) เมื่อได้ร่างรูปแบบแล้วนำร่างรูปแบบไปให้

ผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1) เพื่อร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

2) เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

วิธีการศึกษา

1) วิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1

2) ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

3) ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบโดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (รายชื่อในภาคผนวก) ซึ่งพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติและมีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงการและด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1) ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญในโรงเรียนคุณภาพ จำนวน 2 คน 3) นักวิชาการ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนโครงการ จำนวน 1 คน 4) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญในจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ จำนวน 2 คน

ปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินคุณภาพเบื้องต้นของร่างรูปแบบ แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม มีขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

7. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ ดังนี้ คือ 1) ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม 2) สร้างและตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริม

ศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม 4) รับรองรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม

1) ผลการศึกษา สํารวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ได้กรอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม จากการสังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ในด้านความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณภาพและรางวัลคุณภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะได้กรอบรูปแบบ 6 ด้านด้วยกันคือ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 3) อาคาร สถานที่ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 4) โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันจัดการศึกษา 5) ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนามีคุณภาพ 6) โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ เมื่อได้กรอบรูปแบบทั้ง 6 ด้านแล้วนำมาจัดทำเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการสำรวจข้อมูล คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ปัจจัยสนับสนุน/อุปสรรคต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อโรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 28 คน และแบบสัมภาษณ์ ไปใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากการสำรวจข้อมูล และผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปข้อมูลที่ประเด็นสำคัญที่มีความจำเ็นต่อความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีเครือข่ายต่างๆ คอยให้การช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนโครงงานทุกๆ ด้าน 2) ด้านบุคลากรในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน 3) ด้านงบประมาณ ใช้ในการบริหารจัดการในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ การจัดอบรม การศึกษาดูงาน การส่งครูและนักเรียนไปแข่งขันหรือนำเสนอโครงงาน 4) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโครงงาน เช่น อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ ระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น 5) ด้านวิธีการดำเนินการเป็นเทคนิคที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนต้องนำมาใช้ในทุกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานประสบความสำเร็จ 6) การใช้กระบวนการชุมชนวิชาชีพ (PLC) ในขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทความนี้เป็นการนำเสนอถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้น ผู้สอนจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดและวิธีการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ดังนั้น จะต้องใช้กระบวนการที่เสริมสร้างพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียนให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็นพึ่งตนเองได้และรู้จักวิธีการแก้ปัญหาจะ

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีพลัง เพื่อเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขที่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ได้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้น อยู่การพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูมีบทบาทเป็นผู้ดูแล คอยแนะนำให้คำปรึกษา ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม ปรับปรุงการทำงาน ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ ซึ่งการนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมให้ครู มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องประกอบไปด้วยวิธีการพัฒนาและกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การสนับสนุนและการเป็นผู้นำ ทีมเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกัน มีการวางแผนการลงมือปฏิบัติการสังเกตผลการปฏิบัติ และการสะท้อนกลับมาปฏิบัติ แสดงตามภาพดังนี้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ก็คือ จะต้องมีการ “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้น เพื่อให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์ของมวลสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพครูของโรงเรียน เกี่ยวกับเรื่องการให้ความดูแลและพูดถึงการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน ตลอดจนงานทางวิชาการของโรงเรียน และเนื่องจากครูส่วนใหญ่ในแทบทุกประเทศมักเกิดความรู้สึกลดต่ำในการปฏิบัติงานสอนของตน ดังนั้น การมี “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เกิดขึ้นในโรงเรียนจึงช่วยคลี่คลายปัญหาดังกล่าว เพราะทำให้ครูมีโอกาสพูดคุยกับบุคคลผู้มีส่วนได้เสียกับงานของครู (เช่น ผู้ปกครอง สมาชิกอื่นๆ ของชุมชน เป็นต้น) แต่แน่นอนว่าเหตุการณ์ทางอนนี้จะ

เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต้องมีการเปลี่ยนด้านโครงสร้างของโรงเรียนตลอดจนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโรงเรียนอีกด้วย โดยกิจกรรมของชุมชนแห่งวิชาชีพในโรงเรียนและการสร้างปทัสถานและค่านิยมร่วม แล้วจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ทีมเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันพัฒนางานได้ดียิ่งขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

1) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ที่มีประสิทธิภาพ มากขึ้น และมีความเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานในโรงเรียน ซึ่งการนำเอารูปแบบการบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีม มาทดลองใช้ครั้งนี้สามารถขับเคลื่อนไปได้ ตามเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่กำหนด

2) ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบอื่น เช่น STEM STEAM Coding เป็นต้น

3) ควรมีการวิจัยการพัฒนาการบริหารโรงเรียน สู่ความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านการคิดและนวัตกรรม และการทำงานเป็นทีมเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนในด้านอื่นๆ เช่น การสื่อสาร ด้านเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ โดยเป็นต้น

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). แนวทางการบริหารและการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

โรงเรียนคุณภาพ. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค

กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับ

ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา, กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการประเมินโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน

กรมสามัญศึกษา. (2544). ยอดคนยอดผู้นำ โกวิท วรพิพัฒน์, กรุงเทพฯ : CURSUS สภาตลาดพร้าว

กรมวิชาการ. (2549). คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา

และมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ CURSUS สภาตลาดพร้าว

จรรยา เจริญรัตน์. (2555). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการ

ทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนด้วยวิธีสอนแบบ

โครงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชาติรี เกิดธรรม. (2547). เทคนิคการสอนแบบโครงงาน. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.

โชติช่วง พันธ์เวส. (2551). **แม่แบบการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ SIPPO MODEL**. กรุงเทพฯ :ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Bounds, G. (1994). Beyond total quality management: Toward to emerging Pardiam. New York:McGraw-Hill Book.

Deming, P. (2008). National quality award Deming Prize in Japan. Retrieved from<http://www.deming.org> Dhillon, B. S. (1991). Robot reliability and safety (with 35 Illustrations). York: Springer Verlag.

European Quality Award: EQA. (2008). European Quality Award. Retrieved from<http://european.quality.com.uk/faq>

รายงานการประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

The Assessment Report of the Student Support System Project of Wat
Sakae School, Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1

ธัญรัตน์ โชติวิวุฒิพงศ์¹

Thannarat Chotiwiwutthipong

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม ประเมิน 4 ด้าน คือด้านบริบท ด้านปัจจัย(Input) ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต (Product) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ครูและบุคลากรของโรงเรียน นักเรียนชั้น ป.4 – ป. 6 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนทางศาสนา ผู้นำชุมชน ตำรวจ และเจ้าหน้าที่รพ.ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินด้านบริบท (Context) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของโครงการกับบริบทในภาพรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสอดคล้องมากที่สุดคือ ความต้องการของสังคม ส่วนด้านที่มีความสอดคล้องน้อยที่สุดได้แก่ ด้านนโยบาย
2. การประเมินด้านปัจจัย (Input) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ด้านงบประมาณ ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ
3. การประเมินด้านกระบวนการ (Process) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ด้านการปรับปรุงแก้ไข
4. การประเมินด้านผลผลิต (Product) ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ในภาพรวม พบว่า มีผลสำเร็จอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปได้ดีและอบอุ่น ส่วนผลสำเร็จน้อยที่สุดคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนา

Received: 2022-02-10 Revised: 2022-03-14 Accepted: 2022-03-20

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสะแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 Director of Wat Sakae School Pathum Thani Primary Educational Service Area District Office 1.

Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

คุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง ผลสำเร็จตามกิจกรรมกิจกรรมระบบข้อมูลพื้นฐานนักเรียนรายบุคคล
อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 กิจกรรม

คำสำคัญ: การประเมิน; โครงการ

Abstract

This study aimed to assess the student support system project of Wat Sakae school, Pathumthani primary educational service area office 1. The assessment format was CIPP model according to Stufflebeam (Stufflebeam. 1983) contained 4 aspects which were context, input, process and product. The samples to be assessed were teachers and school staff, grade 4 – 6 students, the basic education board, the representative of students' parents, the religious representative, communities' leaders, policemen and health-promoting hospital staff. The tool of this study was a 5 rating-scale questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. The result found that. 1. The context assessment, the result of the analysis of the conformity data of the project and context. In general, conformity was at a high level. Considering each aspect found that the social need aspect was found to be the most conformity and the least conformity was the policy aspect. 2. The input assessment, the result of the analysis of the suitability data. All aspects were at a high level in general. Considering each aspect found that the expenditure aspect was found to be the most suitability and the least suitability was the management aspect. 3. The process assessment, in general, the result of the analysis of the operational level data was at a high level. Considering each aspect found that the most practiced aspect is the planning aspect, and the least practiced aspect was the improvement aspect. 4. The product assessment, the productivity according to the project objectives, in general found that the success was at a high level. Considering each aspect found that the second objective which was the warming and positive relationship between teachers and students was the most successful. The least successful was the fourth objective which was the cooperation building with those in student quality improvement. The achievement according to the basic information system activities for individual students were at the highest level among 8 activities.

Keywords: Report; System Project

1. ความนำ

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทย โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และ เต็มไปด้วยสถานการณ์ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาสู่สังคมไทยด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่วัฒนธรรมดั้งเดิมนับวันแต่จะอ่อนแอลง ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียน และความไม่มั่นคงในอนาคตเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนในอดีต แม้ว่าผู้ปกครอง ครูอาจารย์และคนทำงานด้านเด็กจะใช้ความรัก ความปรารถนาดีอย่างมากมายเพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจพิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัย หรือมีพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559: 1)

โรงเรียนวัดสะแก ตั้งอยู่เลขที่ 42 หมู่ที่ 2 ตำบลสามโคก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เปิดสอน ระดับชั้นเรียน อนุบาล 2 ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 157 คน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษารวม 10 คน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากบริเวณโดยรอบมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ผู้ปกครองส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีฐานะยากจนมีรายได้ค่อนข้างน้อย รายได้เท่าค่าแรงขั้นต่ำ เป็นประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาทำมาหากินในพื้นที่นี้ และบางครั้งครอบครัวก็ย้ายมาเช่าที่วัดสะแกปลูกบ้านสร้างครอบครัวใหม่ ครอบครัวหย่าร้าง นักเรียนขาดความอบอุ่นเด็กอาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ร้อยละ 80 และผู้ปกครองไม่รู้หนังสือ การศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4, 6 , 7 รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว/ปี 40,000 บาท จากบริบทดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก ทั้งในด้านการดำรงชีพ ความเป็นอยู่ ความปลอดภัย สังคมสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของนักเรียนทุกคน (รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนวัดสะแก. 2563: 9-10)

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนวัดสะแก ผู้รายงานได้เลือกรูปแบบการประเมินแบบชิปปิงของสตีฟเฟิลบีม เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับโครงการ ทำให้ทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และเป็นการประเมินรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการได้ครอบคลุมการประเมินใน 4 ด้าน คือ ด้านความสอดคล้องของบริบท ด้านความเหมาะสมของปัจจัย ด้านระดับปฏิบัติของกระบวนการดำเนินงาน ด้านสำเร็จของผลผลิตโครงการ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่องของโครงการอย่างละเอียดทุกขั้นตอน และ

สามารถนำผลการประเมินที่ได้มาใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนา ปรับปรุงโครงการระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนวัดสะแกในปีการศึกษาต่อไป เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นสารสนเทศสำหรับโรงเรียนในสังกัดและโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และสังกัดอื่นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้ นอกจากนี้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สามารถนำผลการประเมินไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ให้มีคุณภาพประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สืบไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัย (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) ของโครงการ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1) การประเมินด้านบริบท (Context) และด้านปัจจัย (Input) ประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 9 คน บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 9 คน รวมประชากร 20 คน

2) การประเมินด้านกระบวนการ (Process) ประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 9 คน บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 คน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 12 คน ผู้แทนทางศาสนา จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ตำรวจจากสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 คน รวมประชากร 30 คน

3) การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ (Product) ประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 9 คน บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 61 คน (การเลือกนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นประชากรของนักเรียนสำหรับตอบแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นนักเรียนที่มีความพร้อมในด้านวุฒิ สามารถเข้าใจคำถามได้ดี) คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 9 คน ผู้แทนทางศาสนา จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ตำรวจจากสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 คน รวมประชากร 100 คน การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการประเมินครั้งนี้

3.2 ด้านเนื้อหา

ผู้ประเมินได้ดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam.1983:169-179) ประกอบด้วย 1)การประเมินด้านบริบท (Context) 2) การประเมินด้านปัจจัย (Input) 3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process) และ 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product)

3.3 ระยะเวลาในการประเมิน

ผู้ประเมินดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในปีการศึกษา 2563 โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2563 – มีนาคม 2564

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 แนวคิดพื้นฐานและหลักการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

เชาว์ อินโย (2553: 4) ให้ความหมายการประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่า โดยค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบมาประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ

พิสนุ พองศรี (2553: 68) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการใดโครงการหนึ่งระยะใดหรือทุกระยะ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจจัดทำโครงการทดลองหรือนำร่องปรับเปลี่ยน ระบุ ปรับปรุง ขยายผล หรือยกเลิกโครงการ

บุญมี พันธุ์ไทย (2554: 18) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการ ที่ก่อให้เกิดสารสนเทศสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงโครงการและในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการว่าได้ผลตามเป้าหมายของโครงการหรือไม่ จะดำเนินโครงการต่อไปหรือว่าจะยุติโครงการ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2554: 2) กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่ลบต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการบ้าง

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2555: 70) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเชิงระบบเพื่อการตัดสินใจชี้บ่งถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปรับปรุง และพัฒนาโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556: 4) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าโดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากชุดของกิจกรรมที่

จัดขึ้นอย่างเป็นระบบมาประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ

อนเนก พ. อนุกุลบุตร (2556: 18) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าโครงการโดยใช้ข้อมูลและเกณฑ์ต่าง ๆ

กมลนันท์ บุญกล้า (2559: 45) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า การประเมินโครงการ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศต่าง ๆ แล้วนำมาพิจารณาตัดสินโครงการในแต่ละระยะ โดยนำสารสนเทศที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าควรจะดำเนินการต่อ หรือปรับเปลี่ยน ปรับปรุง ขยายผล ระบุหรือยกเลิกโครงการ เป็นต้น

ไทเลอร์ (Tyler. 1943) เป็นผู้นำที่สำคัญในการประเมินโครงการ ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้น กับจุดหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้โดยมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนรัดกุม และเฉพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง

มิกเชิล สไครเวล (Michael Scriven. 1967) ได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ การรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน

มาร์วิน ซี อัลคิน (Marvin C. Alkin. 1969) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ

โพรวูส์ (Provus. 1971) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐาน เพื่อเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับผลการปฏิบัติงานของแผนงาน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือสารสนเทศต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนา หรือปรับปรุงคุณภาพของการดำเนินงาน หรือนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินผลสำเร็จของโครงการว่าตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือสอดคล้องกับมาตรฐานตามที่หน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้หรือไม่ มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด และเป็นสารสนเทศประกอบการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อ ปรับปรุง พัฒนา หรือยกเลิกโครงการนั้น

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการนี้ ใช้ประชากรทั้งหมดในการประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

1) การประเมินด้านบริบท (Context) และด้านปัจจัย (Input) ประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 9 คน บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 9 คน รวมประชากร 20 คน

2) การประเมินด้านกระบวนการ (Process) ประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 9 คน บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 คน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 12 คน ผู้แทนทางศาสนา จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ดำรงจากสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 คน รวมประชากร 30 คน

3) การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ (Product) ประชากร ได้แก่ ครู จำนวน 9 คน บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 61 คน (การเลือกนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นประชากรของนักเรียนสำหรับตอบแบบสอบถาม เนื่องจากเป็นนักเรียนที่มีความพร้อมในด้านวัยวุฒิสามารถเข้าใจคำถามได้ดี) คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 9 คน ผู้แทนทางศาสนา จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ดำรงจากสถานีตำรวจ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 คน รวมประชากร 100 คน การประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใช้ประชากรทั้งหมดตอบแบบสอบถามในการประเมินครั้งนี้

5.2 เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มี 4 ฉบับ (ภาคผนวก ก) ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามก่อนดำเนินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อประเมินความเหมาะสมของบริบท (Context) และปัจจัย (Input) สำหรับครูและบุคลากรของโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของบริบท (Context) โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ

ค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็นด้านความต้องการของสังคม จำนวน 3 ข้อ ด้านนโยบาย จำนวน 4 ข้อ ด้านความต้องการของโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ และด้านความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 ข้อ รวมจำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัย (Input) โครงการระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563

ฉบับที่ 2 แบบประเมินระหว่างดำเนินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อประเมินการ ปฏิบัติของกิจกรรมในโครงการ (Process) สำหรับครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ผู้แทนทางศาสนา ผู้นำชุมชน ดำรงจากสถานีตำรวจ และ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินระดับการปฏิบัติด้านกระบวนการของโครงการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็นด้านการวางแผน (Plan) จำนวน 4 ข้อ ด้านการ ดำเนินการ (Do) จำนวน 6 ข้อ ด้านการตรวจสอบ (Check) จำนวน 6 ข้อ ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) จำนวน 4 ข้อ รวมจำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 ประเมินระดับการปฏิบัติด้านกระบวนการ (Process) ของกิจกรรมประกอบ โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563

ฉบับที่ 3 แบบประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัด สะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อประเมินการบรรลุ วัตถุประสงค์ของโครงการ (Product) สำหรับครูและบุคลากรของโรงเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ผู้แทนทางศาสนา ผู้นำชุมชน ดำรงจาก สถานีตำรวจ และเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก

ฉบับที่ 4 แบบประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน วัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อประเมินการบรรลุ

วัตถุประสงค์ของโครงการ (Product) สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – นักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 61 คน โรงเรียนวัดสะแก แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก

5.3 วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประเมินได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด

2) ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถาม /แบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหากรอบความคิดของการประเมิน
โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก

3) กำหนดนิยามศัพท์ตามขอบข่ายเนื้อหาและศึกษารายละเอียดของสิ่งที่ต้องการ
ประเมินในแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

4) สร้างแบบสอบถาม

5) นำร่างแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน

6) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7) นำแบบสอบถามและแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับคณะ
ครู บุคลากรของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการเครือข่าย-
ผู้ปกครอง โรงเรียน..... จำนวน 30 คน นำแบบสอบถาม
ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's
Alpha Coefficient,อ้างถึงใน

รัตนะ บัวสนธิ์ , 2540 : 17-18) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้

ฉบับที่ 1 ตอนที่ 2 ด้านบริบท มีค่าความเชื่อมั่น = .9089

ฉบับที่ 1 ตอนที่ 3 ด้านปัจจัย มีค่าความเชื่อมั่น = .9650

ฉบับที่ 2 ด้านกระบวนการรวม มีค่าความเชื่อมั่น = .9089

ฉบับที่ 2 ตอนที่ 2 ด้านกระบวนการของโครงการ มีค่าความเชื่อมั่น = .9779

ฉบับที่ 2 ตอนที่ 3 ด้านกระบวนการของกิจกรรม มีค่าความเชื่อมั่น = .9891

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 2 ด้านผลผลิตของบุคลากร มีค่าความเชื่อมั่น = .9629

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 2 ด้านผลผลิตของนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่น = .8917

รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ค

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

แบบสอบถามฉบับที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและบุคลากรของโรงเรียน จำนวน 11 ฉบับ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 ฉบับ รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ฉบับ โดยผู้ประเมินได้ดำเนินการแจกและรวบรวมคืนด้วยตนเองระหว่างวันที่ 12 -15 พฤษภาคม 2564 ได้คืนมาจำนวน 20 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

แบบสอบถามฉบับที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากครู จำนวน 9 ฉบับ บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 ฉบับ คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 12 ฉบับ ผู้แทนทางศาสนา จำนวน 1 ฉบับ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 ฉบับ ดำรงจากสถานีตำรวจ จำนวน 1 ฉบับ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 ฉบับ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 ฉบับ โดยผู้ประเมินได้ดำเนินการแจกและรวบรวมคืนด้วยตนเองระหว่างวันที่ 17 - 21 พฤศจิกายน 2565 ได้คืนมาจำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

แบบสอบถามฉบับที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากครู จำนวน 9 ฉบับ บุคลากรของโรงเรียน จำนวน 2 ฉบับ คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 12 ฉบับ ผู้แทนทางศาสนา จำนวน 1 ฉบับ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 ฉบับ ดำรงจากสถานีตำรวจ จำนวน 1 ฉบับ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 2 ฉบับ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 ฉบับ โดยผู้ประเมินได้ดำเนินการแจกและรวบรวมคืนด้วยตนเองระหว่างวันที่ 9 - 13 มีนาคม 2558

แบบสอบถามฉบับที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 61 ฉบับ รวมทั้งสิ้นจำนวน 61 ฉบับ โดยผู้ประเมินได้ดำเนินการแจกและรวบรวมคืนด้วยตนเองระหว่างวันที่ 9 - 13 กุมภาพันธ์ 2565 ได้คืนมาจำนวน 61 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประเมินได้นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดกระทำข้อมูลดังนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาคะแนนเฉลี่ย (μ) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน () โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2553: 102-106) การแปลความหมายของบริบท (Context)

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.50-5.00	ระดับความสอดคล้องมากที่สุด
3.50-4.49	ระดับความสอดคล้องมาก
2.50-3.49	ระดับความสอดคล้องปานกลาง

1.50-2.49 ระดับความสอดคล้องน้อย

1.00-1.49 ระดับความสอดคล้องน้อยที่สุด

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้**1) หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา**

นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรง และครอบคลุมเนื้อหาของข้อคำถามแต่ละข้อ แล้วนำข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไข (ภาคผนวก ข) การพิจารณาค่า IOC นี้จะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงจะถือว่าวัดได้สอดคล้องกัน (โชติกา ภาษีผล. 2554: 63)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1

R แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

6.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) คำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

7. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สรุปได้ดังนี้

7.1 การประเมินด้านบริบท (Context)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของสังคม นโยบาย ความต้องการของโรงเรียน ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวม มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความต้องการของสังคม อยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินซึ่งตั้งไว้ที่ค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ($\bar{X} \geq 3.50$) ผลการประเมินจึงสูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้

1) การประเมินด้านปัจจัย (Input) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของปัจจัยด้านความเหมาะสมของการบริหารจัดการด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

7.2 การประเมินด้านกระบวนการ (Process)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติของกระบวนการ (Process) ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการดำเนินการ (Do) ด้านการตรวจสอบ (Check) และด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action) ในภาพรวม ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา, ตัวแทนผู้ปกครอง, ผู้แทนทางศาสนา, ผู้นำชุมชน, ตำรวจเจ้าหน้าที่รพ.ส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินซึ่งตั้งไว้ที่ค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ($\bar{X} \geq 3.50$) ผลการประเมินจึงสูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้

7.3 การประเมินด้านผลผลิต (Product)

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ 5 ข้อ และมีกิจกรรมประกอบโครงการ 8 กิจกรรม ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) กิจกรรมประกอบโครงการ

7.4 ผลที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อสิ้นสุดโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

1) ผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียน จากการดำเนินงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 นักเรียนได้รับการคัดกรองส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นักเรียนมาโรงเรียนสม่ำเสมอ มีความประพฤติเป็นที่น่าพอใจ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่น่าพอใจ และมีนักเรียนได้รับรางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จำนวนมากทั้งในด้านดนตรี ศิลปะ กีฬา และด้านวิชาการ

2) ผลที่เกิดขึ้นต่อครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน จากการดำเนินงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 ผลของโครงการที่เกิดขึ้นต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน คือ ครูและบุคลากรของโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความตระหนักให้มีความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี ครูประจำชั้นมีการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและให้ความช่วยเหลือสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เกิดความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน ส่งผลให้ครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างตรงประเด็น ครูและบุคลากรของโรงเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ครูได้รับความศรัทธาจากผู้ปกครองและชุมชน เป็นต้น

3) ผลที่เกิดขึ้นต่อโรงเรียน

โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อร่วมกันดำเนินงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างดียิ่ง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปใช้

1) จากผลการประเมินด้านบริบท (Context) โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก พบว่า มีรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ในการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียนควรกำหนดวิสัยทัศน์ให้ครอบคลุมประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไว้ให้ชัดเจน ให้มองเห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยมีการกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

2) จากผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process) โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก พบว่า มีรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะในข้อโครงการมีการปรับปรุงการทำงานตามผลการประเมินอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ในปีการศึกษาต่อไป โรงเรียนควรได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานและประชาสัมพันธ์แนวทางการดำเนินงานให้กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบผลการดำเนินงานปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3) จากผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก พบว่า ผลสำเร็จตามกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุด คือ กิจกรรมคัดกรองเด็กพิเศษเรียนรวม ดังนั้น ในการดำเนินงานในปีการศึกษาต่อไป โรงเรียนควรได้ปรับปรุงแนวทางและวิธีการดำเนินกิจกรรมคัดกรองเด็กพิเศษเรียนรวม ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะในการประเมินครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดสะแก กิจกรรมคัดกรองเด็กพิเศษเรียนรวม

2) ควรประเมินตามตัวชี้วัดของแต่ละมาตรการที่กำหนดไว้ เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้ได้
ผลตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้

9. เอกสารอ้างอิง

กนกพร ด้วงคำภา. (2553). ประสิทธิภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใน

โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1.

นครพนม : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยนครพนม.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย ; แนวทางสู่ความสำเร็จ(พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรเกรสซิฟ จำกัด.

- โชติกา ภาชีผล. (2554). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชาว์ อินเีย . (2553). การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.
- ณัฏฐนัท เลี้ยวไพโรจน์ . (2554). คู่มือครูหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว) จำกัด.
- เดชา หรสิทธิ์ . (2554). การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอธาตุพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. นครพนม : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยนครพนม.
- บุญมี พันธุ์ไทย . (2554). การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปกรณ มณีปกรณ . (2555). ครอบครัว : ปัจจัยปกป้องหรือผลักดันปัญหาเสพติดของวัยรุ่นในเขตจังหวัดชลบุรี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 .
- เมตตา กลิ่นมาลี . (2554). แนวทางการป้องปรามยาเสพติดในสถานศึกษา .วารสารวิชาการ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม –มิถุนายน 2554.
- โรงเรียนสุเหร่าชีรอ (ราษฎร์สามัคคี). (2557). สารสนเทศโรงเรียนสุเหร่าชีรอ(ราษฎร์สามัคคี). กรุงเทพฯ : (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2557). สรุปผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียน กรุงเทพมหานครปลอดยาเสพติด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Jones , Diane Boshell. (1988). Administration Secondary:Sociology , Individual and Fammily Students, Qualitation Study of How Administrators. Can Help Fight Drug Use. According to High School Students (Prevention). Ph.D. dissertation, The University of Alabama.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities, Educational and Psychological Measurement. V 30,607-610.
- Rosati, M.M. (2000). Lawrence public school drug-free school : project. Massachusetts : Education Development Center.

ประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ
ของผู้สูงอายุด้วยหลักพละ 5

The Effectiveness of The Exercise Program to Promote the
Health of the Elderly With 5 Strengths

ทยาวิทย์ ช่างบรรจง¹ วรรัชธรา ธรรมชุต²

Tayavee Changbanchong, Watsathara Thamchuto

บทคัดย่อ

ผลงานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 3) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลผู้สูงอายุ 4) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 จำแนกตามโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้สูงอายุเพศหญิง อายุ 60 ปีขึ้นไปบ้านพักคนชราหญิง มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 250 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F-test ผลการวิจัย 1.ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุ 66-70 ปี การศึกษาประถมศึกษา มีโรคประจำตัว คือ เบาหวาน น้ำหนักตัว 56-65 กิโลกรัม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่กับลูกหลานในครอบครัว 2. โปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการออกกำลังกาย คือ เดิน มีความถี่ในการออกกำลังกายทุกวัน ความหนักในการออกกำลังกาย คือ ใช้แรงระดับปานกลาง จอรู้สึกเหนื่อยไม่มาก ส่วนใหญ่มีระยะเวลาออกกำลังกาย 30-60 นาที 3. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสมาธิ และด้านปัญญา มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนด้านสติ มีความคิดเห็นในระดับมาก 4. การเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว น้ำหนักตัวปัจจุบัน และอยู่กับใครในครอบครัวแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน 5. การเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 โดยจำแนกตามโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีวิธีการออกกำลังกาย และความถี่ในการออกกำลังกายแตกต่างกันมีรูปแบบการ

Received: 2022-03-17 Revised: 2022-04-10 Accepted: 2022-04-20

^{1,2} มหาวิทยาลัยปทุมธานี Pathum Thani University. Corresponding Author e-mail:
aphinant.jais@gmail.com

เสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพลัง 5 แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีความหนักในการออกกำลังกายและระยะเวลาออกกำลังกายแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพลัง 5 ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: โปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

This study aimed to 1) study the exercise program to promote the health of the elderly 2) study the elderly health promotion pattern with 5 strengths 3) comparing the elderly health promotion pattern with 5 strengths categorized by elderly's personal information 4) comparing the elderly health promotion pattern with 5 strengths categorized by elderly health promotion exercising program. The sample of this study was 250 women who stay in the elderly woman almshouse, Mitthraphap songkroh foundation, Banmai sub-district, Muang district, Pathumthani province with 60 years old up. The tool of this study was a questionnaire. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and F-test. The result found that, 1. Most of the elderly's personal information was aged 66 – 70 years. The educational level was the primary school, The diabetes mellitus was commonly found, and 56 – 65 kilograms was their weight. Moreover, most of them lived with their family. 2. Most of the elderly health promotion exercising program was walking. The frequency of walking was every day. The exercise intensity was moderate until feeling slightly tried. Their exercising time was 30 – 60 minutes mostly. 3. In general, the elderly health promotion pattern with 5 strengths had the highest opinion level, and when analyzing on each aspect found that faith, energy of effort, concentration and wisdom of discernment had the highest opinion level, but mindfulness had the high level. 4. The comparing the elderly health promotion pattern with 5 strengths categorized by elderly's personal information found that the difference of age of elderly, educational level, disease, their current weight and who they lived with had not to difference in the elderly health promotion pattern with 5 strengths. 5. The comparing the elderly health promotion pattern with 5 strengths categorized by elderly health promotion exercising program found that the elderly with different exercising and frequency had the difference elderly health promotion pattern with 5 strengths. However, the difference in exercising time had not to difference in the elderly health promotion pattern with 5 strengths.

Keywords: The exercise program to promote

1. ความนำ

สภาวะการณ์ทางประชากรของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ทันสมัย ทำให้ประชากรมีสุขภาพอนามัยที่ดีและอายุยืนมากขึ้น ทำให้เกิดภาวะประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมากขึ้น ประกอบกับ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ได้คาดการณ์ว่า ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 6.8-7.6 ล้านคนในปี พ.ศ. 2553 และ 11 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในอนาคตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ สภาพความเสื่อมถอยทางร่างกายประสบปัญหาทางด้านสุขภาพและสิ่งที่ตามมา คือ ความสามารถในการประกอบอาชีพลดลง ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุได้กำหนด มาตรการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน การเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายและ เหมาะสมกับผู้สูงอายุซึ่งการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมีอยู่หลายวิธีโดยเฉพาะการออกกำลังกายที่สามารถดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ที่สามารถเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายได้อย่างแท้จริง โดยพิจารณาตามความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงความปลอดภัยเสมอ

การส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมความแข็งแรงของร่างกายของผู้สูงอายุเป็นหลัก เพื่อช่วยให้ร่างกายได้รับพัฒนาการด้านความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อ อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เนื่องจากผู้ที่มีสมรรถภาพทางกาย เป็นผู้มีความสามารถของร่างกายในการประกอบกิจกรรมหรือการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ หรือเป็นความสามารถในการควบคุมร่างกายและการทำงานของร่างกายได้ดี สามารถทำงานได้นานโดยไม่มีเสื่อมประสิทธิภาพ สมรรถภาพทางกายเป็นสิ่งที่สร้างได้ ด้วยการออกกำลังกายและสมรรถภาพทางกายก็หายไปได้เช่นกันถ้าเราไม่ได้ออกกำลังกาย การออกกำลังกายเป็นประจำทำให้สมรรถภาพทางกายคงสภาพและเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อระบบไหลเวียนโลหิต ทำให้หัวใจมีจำนวนหลอดเลือดฝอยในหัวใจเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการไหลเวียนโลหิตดีขึ้นรับออกซิเจนได้มากขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจแข็งแรงขึ้นทำให้หัวใจเต้นช้ากว่าผู้ไม่ได้ออกกำลังกาย ปริมาณเลือดที่สูบแต่ละครั้งมาก การออกกำลังกายส่งผลต่อความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การออกกำลังกายทำให้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเกิดการเคลื่อนไหวได้ตามต้องการ นอกจากนี้ยังทำให้กล้ามเนื้อมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล้ามเนื้อมีความอดทนทำให้มีพลัง มีความแข็งแรงเหนียวและหนาขึ้น เอาออกซิเจนมาใช้ได้มากขึ้น เส้นโลหิตฝอยเพิ่มมากขึ้น สามารถหล่อเลี้ยงกล้ามเนื้อได้มากขึ้น ทนต่อความเจ็บปวดได้ดี และกล้ามเนื้อจะรู้จักนำเอาไขมันมาใช้มากขึ้น เพื่อสวงนไกลโคเจนและกลูโคสไว้ความทนทานเพิ่มขึ้น กล้ามเนื้อหดตัวได้มากหรือทำงานได้ในระยะเวลาอันไม่เหน็ดเหนื่อยนอกจากนี้การออกกำลังกายที่มีต่อความเร็วและความคล่องตัว ส่งผลต่อความอ่อนตัวในการเคลื่อนไหวของข้อต่อที่เกิดขึ้นเมื่อกล้ามเนื้อมีการคลายตัว ให้ดำเนินไปอย่างราบเรียบมีประสิทธิภาพ กิจกรรมการออกกำลังกายช่วยส่งเสริมสุขภาพ สมรรถภาพทางกาย และชะลอความเสื่อมของร่างกาย เพิ่มความสามารถทางร่างกายของผู้สูงอายุ

การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากส่งผลดีต่อทุกระบบของร่างกายได้แก่ ระบบกล้ามเนื้อ ระบบหัวใจ ระบบประสาทและระบบไหลเวียนโลหิตที่มีผลต่อสมรรถภาพทางกายและเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงสภาพ หรือผ่อนคลายความเสื่อมถอยของร่างกาย (เจียมจิตรม 2542 อิริสรา 2555) ผู้สูงอายุควรมีการออกกำลังกาย ด้วยความแรงระดับปานกลางอย่างต่อเนื่อง ประมาณ 30 นาที มีการลงน้ำหนักที่ให้ร่างกายและกล้ามเนื้อได้ออกแรงรวมทั้งมีการยืด-เหยียด-หด เพื่อให้ข้อต่างๆ ยืดหยุ่นได้ดีช่วยให้การทรงตัวดีขึ้น (บรรลุ 2556 อิศรา 2558)

การนำแนวทางพุทธด้วยหลักพละ 5 มาใช้ร่วมกับกับการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีสมรรถภาพทางกายและทางจิตใจที่ดีขึ้น เนื่องด้วยสมรรถภาพทางกายที่ใช้วิธีการออกกำลังกายเป็นองค์ความรู้จากประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นความรู้ทางโลก ส่วนทางจิตใจเป็นองค์ความรู้ทางประเทศตะวันออกเป็นความรู้ทางธรรม เป็นความคิดในแนวทางนามธรรมแต่สามารถทำเป็นรูปธรรมได้ในทางปฏิบัติถ้าจัดกิจกรรมการออกกำลังกายมารวมกับธรรมะจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีทั้งสุขภาพกายที่แข็งแรงและสุขภาพจิตดีไปด้วย โดยถ้าเรานำแนวทางพุทธหลักพละ 5 (พระราชมณเฑียร (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2527) ที่ประกอบด้วย ศรัทธา คือ การเชื่อ เป็นความเชื่อในสิ่งที่มีเหตุมีผลไม่ตื่นตูมไปกับลักษณะอาการภายนอก วิริยะ คือ ความเพียร เป็นการประพฤติความดีทำกิจไม่ย่อท้อ สติ คือการนึกได้ ไม่ปล่อยใจไปไว้ได้กับกิจที่จะทำสมาธิ คือ มีใจตั้งมั่น ทำใจให้สงบนิ่ง และปัญญา คือการเข้าใจที่ชัดเจน หยั่งรู้แยกแยะได้ในเหตุผล ดังนั้น เมื่อนำมารวมกับการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจะส่งผลให้ผู้สูงอายุ เข้าใจ ยอมรับกิจกรรมที่จัดขึ้น มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ แล้วจึงหมั่นฝึกฝน มีจิตมั่นคง ควบคุมตลอดเวลาปฏิบัติ มีจิตใจที่จดจ่อต่อการเคลื่อนไหวในขณะที่ออกกำลังกาย ไม่วอกแวก ไม่รีบเร่ง มีสติเพื่อนำปัญญามาควบคุมการกระทำในการทำกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้ได้ผลที่ดี

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5
3. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลผู้สูงอายุ
4. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 จำแนกตามโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยหลักพละ 5 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศหญิง บ้านพักคนชราหญิง มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 250 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง อายุ 60 ปีขึ้นไปบ้านพักคนชราหญิง มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 250 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระคือ ข้อมูลส่วนบุคคลผู้สูงอายุ และโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

2.2 ตัวแปรตาม คือรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5

สมมติฐานของการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลผู้สูงอายุแตกต่างกัน ส่งผลให้รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 แตกต่างกัน

2. โปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแตกต่างกัน ส่งผลให้รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายและเกิดผลดีกับสมรรถภาพของผู้สูงอายุและเพิ่มกิจกรรมเพื่อเป็นทางเลือกในการใช้เวลาว่างให้กับผู้สูงอายุ

2. เป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุใส่ใจเสริมสร้างสุขภาพและ มีความตื่นตัวในการออกกำลังกายมากยิ่งขึ้น

3. ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสามารถนำผลการวิจัยไป เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติและส่งเสริมการออกกำลังกายผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆต่อไป

4. การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก อ้างอิง (WHO,2019) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้คร่าวๆ สรุปได้ว่าหมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือหมายถึงผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจ หรือหมายถึงผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคมวัฒนธรรมหรือวัยสูงอายุเริ่มต้นอย่างน้อยที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นขบวนการต่อเนื่อง ไปตลอดช่วงชีวิตเมื่อนับตามชีววิทยาและ คนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปตามเกณฑ์ของกฎหมายการปลดเกษียณอายุราชการหรือถ้ากฎแบ่งช่วงเวลาของการมีชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้สูงอายุจะอยู่ในช่วงปัจฉิมวัย คืออายุ 50 ปีขึ้นไปอันเป็นวัยสุดท้ายของชีวิตมนุษย์

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าวัยผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปทั้งเพศหญิงและเพศชาย นับตามสภาพเศรษฐกิจก็จะเป็นผู้เกษียณอายุการทำงานแล้ว สภาพร่างกายมีการเสื่อมถอยตามธรรมชาติที่มนุษย์มีอาจหลีกเลี่ยงได้อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจและ

สังคมการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านเป็นกระบวนการสัมพันธ์กับผู้สูงอายุแต่ละบุคคลผู้สูงอายุแต่ละคนอาจมีกระบวนการสูงอายุในแต่ละด้านหรือรูปแบบแตกต่างกัน

เกณฑ์การแบ่งช่วงอายุ

นอกจากนั้น ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2559) ได้เสนอผลการศึกษาภาคสนามว่าการกำหนดอายุที่เรียกว่าเป็น “คนแก่” ส่วนใหญ่ระบุว่ามียายุ 60 ปีขึ้นไป แต่บางพื้นที่มีข้อพิจารณาอื่น ๆ ประกอบ เช่น ภาวะสุขภาพ บางคนอายุประมาณ 50 – 55 ปี แต่มีสุขภาพไม่แข็งแรงมีโรคภัยและทำงานไม่ไหว ผมหขาว หลังโกงก็เรียกว่า “แก่” บางคนมีหลานก็รู้สึกจะเริ่มแก่และเริ่มลดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจลง กลุ่มผู้สูงอายุไม่ใส่ใจต่อตัวเลขอายุแต่พิจารณาตัดสินใจจากองค์ประกอบเช่น สภาพร่างกาย ปวดเอว ปวดตามข้อ เดินไปไกลๆ ไม่ไหวทำงานหนักไม่ค่อยได้ เหนื่อยง่ายไม่มีแรง เป็นต้น

จากความหมาย ผู้สูงอายุ ที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคมและกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง

ได้แยก ผู้สูงอายุตามอายุและภาวะสุขภาพออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่ม ผู้สูง อายุระดับ ต้น (The Young Old) เป็นผู้ มีอายุ 60 – 70 ปี มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางกายภาพและสรีระวิทยาเปลี่ยนแปลงไปไม่มาก สามารถ ช่วยตนเองได้เป็นส่วนใหญ่ และพึ่งผ่านวัยที่มีประสบการณ์มาก จึงควรนำ ผู้สูงอายุ ไปช่วยงานสร้างสรรค์ และดูแลผู้ สูงอายุวัยอื่น
2. ผู้สูงอายุระดับกลาง (The Middle Old) เป็นผู้สูงอายุ 71 – 80 ปี มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางกายภาพ และสรีระวิทยาไปแล้ว เป็นส่วนใหญ่ มีความพร้อมในการดูแลตนเอง เริ่มมีความจำเป็น หรือ ต้องการการดูแลจากบุคคลอื่นในส่วนที่พร่องไป
3. กลุ่มผู้สูงอายุระดับปลาย (The Old Old) เป็นผู้ที่มีอายุ 81 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางกายภาพ และสรีระวิทยา ไปอย่างเห็นได้ชัดเจน มีความพร้อมในการดูแลตนเอง จำเป็น ต้องการดูแลจากบุคคลอื่น ในส่วน ที่พร่องไปองค์การอนามัยโลกได้ยึดความยาวของชีวิตตามปีปฏิทิน เป็นเกณฑ์เบื้องต้น โดยได้กำหนดด้วยสูงอายุมีอายุในช่วง 60 – 74 ปี วัยชราจะเป็นกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป แต่ในการประชุมสมัชชาโลก กำหนดให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก

สำหรับการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physical Change) อวัยวะและ ระบบต่างๆ ของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเสื่อมทั่วร่างกาย ทำให้ความสามารถในการทำงานของอวัยวะและระบบต่างๆ ของร่างกายลดลงคือ
 - 1.1 ผิวหนัง บางแห้ง เหี่ยวยุ่น ไขมันใต้ผิวหนัง ลดน้อยลงขาดความมัน และความยืดหยุ่น สีเปลี่ยนไป เกิดจุดด่างขาว บางตอนมีสีมาก เกิดตกกระ
 - 1.2 ต่อมเหงื่อ จะลดน้อยลงขับเหงื่อได้น้อยทำให้ การปรับอุณหภูมิของร่างกายไม่ดี ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของอากาศไม่ดี
 - 1.3 ผมร่วงมาก เพราะรูขุมขนทำงานน้อยผมเปลี่ยนสีเป็นสีขาว หรือหงอก

1.4 ความรู้สึกของประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เหล่านี้ มีความรู้สึกช้าลง

1.5 กล้ามเนื้อ จะเหี่ยวเล็ก และอ่อนกำลัง ลงทำให้เคลื่อนไหวได้ช้า และการทรงตัวไม่ดี

1.6 โครงกระดูก กระดูกจะบางเปราะ และหักง่าย แคลเซียมน้อยลง ข้อเสื่อม ปวดข้อ

1.7 ระบบทางเดินอาหาร ทำให้เคี้ยวอาหารไม่ละเอียด ต่อม น้ำลาย ขับ น้ำลายออกมาน้อย การย่อยไม่ดี เกิดท้องอืด การดูดซึมไม่ดี การขาดสารอาหารเกิดขึ้นได้ง่าย เกิดอาการท้องผูก

1.8 ระบบประสาท และสมอง สมองเสื่อมตามธรรมชาติ ความจำเสื่อมโดยเฉพาะความจำปัจจุบัน ความรู้สึกช้า การเคลื่อนไหวช้า การทรงตัวไม่ดี

1.9 ระบบ ต่อมไร้ท่อ ระบบ ต่อมไร้ท่อเสื่อม ตับมีขนาดเล็กลง ผลิตอินซูลินได้น้อยลงเกิดโรคเบาหวานได้ง่าย

1.10 ระบบหายใจ ปอดเสื่อมลง ความยืดหยุ่นของปอดน้อยลง ได้รับออกซิเจน น้อยลงทำให้หายใจเร็ว จึงเหนื่อยง่าย

1.11 ระบบหัวใจและหลอดเลือด ได้แก่ 1) หลอดเลือดเอออร์ตา (Aorta) มีความยืดหยุ่นลดลงร่วมกับมีการคั่งของเลือดในหลอดเลือดเป็นผลให้ มีความดันโลหิตสูง ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงความ 2) ลิ้นหัวใจ (Heart Valve) มีการเปลี่ยนแปลงทั้งไฟโบรซิส (Fibrosis) และมีการสะสมของไขมัน การเสื่อมสลายของคอลลาเจน และมีแคลเซียมมาจับ ความรุนแรงของการ เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่ลิ้นไมตรัลไตรคัสปิด และพัลโมนารีมี น้อยกว่าเกิดขึ้นที่ลิ้นเอออร์ตา การ เปลี่ยนแปลงที่ลิ้นหัวใจนี้มีขึ้นและเป็นผลทำให้เกิดซิสโตลิคเมอริได้ 3) กล้ามเนื้อหัวใจ (Myocardium) มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้หลายอย่างรวมทั้ง เซลล์ตายและบราวน์อะโทรฟี (Brown Atrophy) การสะสมของคอลลาเจนและไขมันเพิ่มมากขึ้น ที่ไฟเบอร์ กล้ามเนื้อหัวใจ (Myocardial Fiber) 4) การสูบน้ำเลือดออกของหัวใจในผู้ใหญ่ การสูบน้ำเลือดออกอย่างน้อย ครั้งละ 3 ลิตร และลดลงในวัยผู้สูงอายุ เหลืออย่างน้อยครั้ง 2 ลิตร เกิดความดันเลือดสูงขึ้น และเพิ่ม ความต้านทานของระบบเลือดส่วนปลายหัวใจมีระยะพักน้อยลง 5) การเปลี่ยนแปลงของหลอดเลือด ผนังหลอดเลือดแดงหนาขึ้น และการยืดขยายออกได้น้อยลง ทำให้เพิ่มความต้านทานของหลอดเลือดในสมองความดันเลือด และ ความต้านทานของหลอดเลือด ส่วนปลาย 6) ปริมาณเลือดมีการเปลี่ยนแปลงการกระจายเลือด เพื่อป้องกันการขาดเลือดไปเลี้ยงอวัยวะที่สำคัญ จึงมีการไหลเวียนของเลือดไปสู่อวัยวะที่ สำคัญมากขึ้น เช่น สมอง หัวใจและไต 7) เซลล์เลือด มีการผลิตเซลล์น้อยลง ในผู้สูงอายุมีความผิดปกติของหัวใจและหลอดเลือดได้บ่อยคือ ความดันเลือดสูง โรคของหัวใจและหลอดเลือดที่ทำให้เลือดไป เลี้ยงไม่พอ หรือทำให้ กล้ามเนื้อ หัวใจตาย ภาวะหัวใจล้มเหลว โรคลิ้นหัวใจ หลอดเลือดแข็ง หลอดเลือดแคบ หลอดเลือดในสมองฉีกขาดง่าย หลอดเลือดอุดตัน และหัวใจเต้นจังหวะผิดปกติ

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ (Psychological Change) ตามปกติเมื่อเข้าสู่วัย ชรา อาจมีความแตกต่างกัน ในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญได้แก่

2.1 องค์ประกอบภายในของ แต่ละบุคคล (Internal Resources of the Individual) องค์ประกอบนี้ จะมี อิทธิพล การดำเนินชีวิตของแต่ละคน ได้แก่ปรัชญาการดำเนินชีวิต เจตคติที่มีต่อ บุคคลอื่นความสามารถในการเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ

2.2 ความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ความสามารถในการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูง อายุแต่ละคน เช่น แรง กระตุ้นต่างๆ ช่วงของความสนใจ การแปลความหมาย อย่างไรก็ตามก็ควรให้ผู้สูงอายุ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.3 อัตโนมัตติ หรือความรู้สึกตนเองมีคุณค่า (Self - Concept, Self - Esteem) เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายในผู้สูงอายุ เช่น การสูญเสียบุคคลที่รัก การสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ฯลฯ ความรู้สึกตนเองมีค่าน้อยขึ้นอยู่กับการควบคุมดำเนินชีวิตของ ผู้สูงอายุ แต่ละคน

2.4 ความเป็นอิสระแก่ตนเองและกับการพึ่งพาผู้อื่น ผู้สูงอายุ จะอยู่ในสภาวะใดขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัย คือสภาวะร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมกับผู้สูงอายุ ที่กล่าวมานี้ทำให้เกิดปัญหาที่มักพบได้บ่อยคือ

2.4.1 มีภาวะซึมเศร้า (Depression) จากการสูญเสียสิ่งต่าง ๆ ในวัยนี้ มีพฤติกรรมที่ เป็นการทำร้ายตนเอง (Self - Destructive Behavior) เช่น ไม่ยอมรับประทานอาหาร ไม่ยอมให้ความร่วมมือในการรักษา ไม่ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ ทั้งสิ้น ฯลฯ มีปฏิกิริยาที่หวาดระแวง (Paranoid Reaction) ระแวงว่าจะถูกทอดทิ้ง ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ด้วย ฯลฯ

2.4.2 กลุ่มอาการมีพยาธิสภาพในสมอง (Organic Brain Syndrome) เกิดการเกี่ยวผอของ เซลล์ สมอง และไขสันหลัง จะมีอาการจำคน เหตุการณ์ และทรัพย์สินของตนเองไม่ได้ โกรธง่าย ฉุนเฉียว

2.4.3 เกิดสภาวะที่วุ่นวาย หรือรบกวนผู้อื่น (Situational Disturbance) เช่นการนอนไม่หลับ ความวิตกกังวล เป็นต้น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการชี้แจงการดำเนินงานตามกิจกรรมของ โปรแกรมวิธีการทดสอบสมรรถภาพทางกายและบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันการเก็บข้อมูลโดยใช้การสอบถามแบบ และผ่านระบบ Zoom

1. ประสานงานกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ แจกแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลอื่นๆที่ใช้การออนไลน์และสัมภาษณ์ผ่านระบบ Zoom

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้ พร้อมตรวจสอบจำนวนข้อมูล นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่องนี้ โดยนำหลักผล 5 คือ สัทธาผละ วิริยะผละ สติผละ สมาธิผละ และปัญญาผละ ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นกำลัง หรือแรงหรือความเข้มแข็ง มาแก้ปัญหาและสาเหตุต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้สูงอายุให้มีความสุขในการใช้ชีวิตยิ่งขึ้นก่อนการทดลองผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างแนะนำเอกสารการ

วิจัยแก่ผู้ยินยอมตนให้ทำการวิจัยจากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองโดยใช้หลักพละ 5 ในช่วงการทดลองมีกิจกรรมการออกกำลังกายของกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยตนเองที่บ้านประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 4 ครั้งๆละ 1-2 ชั่วโมงภายในระยะเวลา 12 สัปดาห์มีรายละเอียดดังนี้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้รูปแบบคอมพิวเตอร์ประมวลผลสำเร็จรูปโดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการทดสอบสมมติฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้และดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่จำนวนร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้สูงอายุโดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 โปรแกรมกายออกกำลังกาย โดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

แบบสอบถามส่วนที่ 3 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 นำข้อมูลมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเสริมสร้างสุขภาพด้านศรัทธาด้านจริยธรรมด้านสติปัญญาและด้านปัญญาซึ่งกำหนดการให้คะแนน ค่ารวมตามแบบสอบถาม ดังนี้

5 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อย

1 หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุดและควรปรับปรุง

การตรวจให้คะแนนและตีความหมายของคะแนนแล้วนำความถี่ที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น โดยเกณฑ์ในการแปลผล รายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.20-5.00 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.40-4.19 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60-3.39 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.80-2.59 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.79 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

สถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์หาความแตกต่างภายในกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเพื่อหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามด้วย One-Way ANOVA : F-test ที่มี 3 กลุ่มขึ้นไปและเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยค่า LSD (Least – Significant Different)

7. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุ 66-70 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 ส่วนใหญ่มีการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 มีโรคประจำตัว คือ เบาหวาน จำนวน

99 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 มีน้ำหนักตัว 56-65 กิโลกรัม จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่กับลูกหลานในครอบครัว จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2

2. โปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการออกกำลังกาย คือ เดิน จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ส่วนใหญ่มีความถี่ในการออกกำลังกายทุกวัน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 ความหนักในการออกกำลังกาย คือ ใช้แรงระดับปานกลาง จนรู้สึกเหนื่อยไม่มาก จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาออกกำลังกาย 30-60 นาที จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2

3. รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสมาธิ และด้านปัญญา มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนด้านสติ มีความคิดเห็นในระดับมาก

4. การเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ พบว่า

4.1 ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน

4.2 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน

4.3 ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน

4.4 ผู้สูงอายุที่มีน้ำหนักตัวปัจจุบันแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน

4.5 ผู้สูงอายุที่อยู่กับใครในครอบครัวแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน

5. การเปรียบเทียบรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 โดยจำแนกตามโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า

5.1 ผู้สูงอายุที่มีวิธีการออกกำลังกายแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา และด้านปัญญาแตกต่างกัน

5.2 ผู้สูงอายุที่มีความถี่ในการออกกำลังกายแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ และด้านสติแตกต่างกัน

5.3 ผู้สูงอายุที่มีความหนักในการออกกำลังกายแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ และด้านปัญญาไม่แตกต่างกัน

5.4 ผู้สูงอายุที่มีระยะเวลาออกกำลังกายแตกต่างกันมีรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุด้วยพละ 5 ด้านศรัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ และด้านสมาธิไม่แตกต่างกัน

8. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้กับประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยหลักผล 5 ดังนี้

1. การออกกำลังกายที่เป็นแบบแผน จะต้องจัดกิจกรรมด้วยผู้ที่มีความรู้ด้านเวชศาสตร์ด้านกีฬา จากผู้มีความรู้เฉพาะรับผิดชอบในระดับหมู่บ้านหรือตำบล และควรให้การสนับสนุนด้านอื่นๆ เช่น ด้านสถานที่ อุปกรณ์ที่จำเป็น ผู้นำการออกกำลังกายหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งปัจจุบันมีเพียงเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานีอนามัยเท่านั้น และยังขาดทักษะในด้านนี้

2. การเคลื่อนไหวออกแรงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบทำงานบ้านและเลี้ยงสัตว์ เป็นคนอยู่ในชนบทต้องทำงานบ้านทั้งวันและทำงานที่มีการออกแรงอย่างต่อเนื่องทำให้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และปวดข้อ ควรมีเจ้าหน้าที่ไปแนะนำและให้ความรู้การยืดเหยียดกล้ามเนื้อเพื่อให้การสร้างเสริมสุขภาพด้านการออกกำลังกายเป็นผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุโดยตรง

3. สำหรับผู้ที่ไม่มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวออกแรงในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่ คนชราผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวหรือคนพิการ จะต้องจัดเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้และฝึกสอนที่บ้านด้วย เพื่อจัดกิจกรรมในด้านการออกกำลังกายได้อย่างเหมาะสม

4. การสนับสนุนอื่นๆ เนื่องจากผู้สูงอายุยังต้องอาศัยผู้นำที่เข้มแข็ง มีผู้นำทำกิจกรรม ดังนั้น อุปกรณ์การกีฬา หรืออุปกรณ์จัดกิจกรรมออกกำลังกายด้านต่างๆ เช่น เครื่องเสียง โต๊ะน้ำเต้า และค่าตอบแทนผู้นำกิจกรรม จำเป็นมีให้สนับสนุนเพื่อให้กิจกรรมได้ต่อเนื่องกัน และเมื่อดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง ควรตรวจสอบสมรรถภาพทางกายและการให้บริการด้านตรวจสอบสุขภาพประจำปี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุสนใจการดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น

5. ควรเพื่อศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานีอนามัยให้มีความรู้ด้านเวชศาสตร์การกีฬาและมีอุปกรณ์การตรวจสอบสมรรถภาพทางกายได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ หรือศึกษาผลการดำเนินงานโปรแกรมสุขศึกษาอื่น ๆ เปรียบเทียบกับโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ

2. ควรสร้างโปรแกรมสุขศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ เช่น ปัญหาอุจจาระร่วง หรือปัญหาโรคไข้เลือดออก เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนในการจัดกิจกรรมโปรแกรมสุขศึกษาครั้งต่อไป

4. ควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชนอื่นที่มีความคล้ายคลึงกัน และเปรียบเทียบรูปแบบการส่งเสริมการออกกำลังกาย

5. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุทุกองค์ประกอบต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กชกร สมมั่ง. (2545). การประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นาริรัตน์ จิตรมนตรี. (2554). ศาสตร์และศิลปะการพยาบาลผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญช่วย นาสูงเนิน. (2544). การประยุกต์ความสามารถตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยหมดระดูเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิภาพร สิทธิศาสตร์ และ สุชาดา สนวนุ่ม. (2550). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเขตความรับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านเสาหิน ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. รายงานวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช.
- สดไธ ศรีสอาด. (2540). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำรอง คุณวุฒิ. (2545). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออกกำลังกายและจัดตั้งชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง. อ่างทอง :สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง
- สุรศักดิ์ อธิคมานนท์. (2541). การประยุกต์แบบจำลองพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ Economics Value of Decision Choosing an Area for Growing Economic Crops

มานิตย์ สิงห์ทองชัย¹
Manit Singthongchai

บทคัดย่อ

ผลการวิจัยนี้เป็นการศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุน ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่ สำหรับการเลือกพื้นที่ปลูกพืช ใช้รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสม โดยใช้ตำแหน่งที่ตั้งของพืชเศรษฐกิจทั้งหมด 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พื้นที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี และพื้นที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการที่ทำการเกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจ จำนวน 3 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบไปด้วย Single Exponential Smoothing ใช้ควบคู่กับการกำหนดขอบเขตแบบ Optimal ARIMA และโปรแกรมเชิงเส้นตรง ผลการวิจัยมีดังนี้ ผลการวิเคราะห์หาผลตอบแทนในการลงทุนสำหรับการเลือกพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจมีดังนี้ กรณีเลือกสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จะมีค่าใช้จ่ายรวม 5,881,000 บาท รายได้รวม 9,642,500 บาท และมีกำไรสุทธิรวม 3,761,500 บาท ในระยะเวลา 2 ปี กรณีเลือกสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จะมีค่าใช้จ่ายรวม 13,216,000 บาท รายได้รวม 19,285,500 บาท และมีกำไรสุทธิรวม 6,069,000 บาท ในระยะเวลา 2 ปี และกรณีเลือกสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จะมีค่าใช้จ่ายรวม 9,329,500 บาท รายได้รวม 14,463,750 บาท และมีกำไรสุทธิรวม 5,134,250 บาท ในระยะเวลา 2 ปี ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสร้างสวนกุหลาบมี 8 อย่าง คือ มูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิ สัดส่วนเงินลงทุน ระยะเวลาการคืนทุน ผลตอบแทนโครงการ จำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงาน จำนวนคนขับรถที่คาดว่าจะมาทำงาน เวลาที่ใช้ในการส่งมอบสินค้า และจำนวนรถบรรทุก และการสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่ที่ดีที่สุด เพราะสามารถผ่านเงื่อนไขต่าง ๆ ได้ครบทุกข้อ

คำสำคัญ ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์, การตัดสินใจเลือก, พืชเศรษฐกิจ, โปรแกรมเชิงเส้นตรง

Received: 2022-02-14 Revised: 2022-03-25 Accepted: 2022-04-04

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ Faculty of Management Science
Nakhon Sawan Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

Abstract

This research is to study the economic worthiness in deciding on the area for growing economic crops. have an important purpose Analysis of cost and return on investment Factors affecting the decision to choose an area for selecting a planting area Using a mixed research model by using the location of all 3 economic crops as follows: including Photharam District, Ratchaburi Province, Dan Makham Tia District, Kanchanaburi Province and Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province. The sample group is 3 entrepreneurs who economic crop with purposive sampling. An in-depth interview is used as a research tool. The data analysis consists of Single Exponential Smoothing used with Optimal ARIMA scoping and linear programming. The results of the research shows that 1) the analysis of return on investment for location selecting for growing economic crops are as follows: In the case, in Photharam District, Ratchaburi will have total expenses 5,881,000 baht, total income 9,642,500 baht, and a total net profit 3,761,500 baht in a period of 2 years. In the case, in Dan Makham Tia District, Kanchanaburi will have total expenses 13,216,000 baht, total income 19,285,500 baht, and a total net profit 6,069,000 baht in a period of 2 years. And in the case, in Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province will have a total cost 9,329,500 baht, a total income 14, 463, 7500 baht, and a total net profit 5,134,250 baht in a period of 2 years. 2) There are 8 factors affecting the choice of building a rose garden, namely net present value investment ratio, payback period, project return, workers expected to come to work, drivers expected to come to work, delivery time and the number of trucks. 3) Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province is the best place for economic crops because it can go through all the conditions.

Keywords: Economic Value, Decision Choice, Economic Crops, Linear Program

1. ความนำ

พื้นที่การเกษตรในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับของประเทศไทย ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากประเทศไทยนั้นมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกสินค้าทางการเกษตร โดยจากข้อมูลที่ผ่านมาในปีพ.ศ. 2562 พบว่า ในตลาดโลกมีการส่งออกไม้ดอกที่สำคัญ ได้แก่ ทิวลิป กุหลาบ คาร์เนชั่น เบญจมาศ และกล้วยไม้ ประเทศที่เป็นผู้ส่งออกไม้ดอกสำคัญ 10 อันดับของโลก ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เคนยา เอธิโอเปีย เบลเยียม จีน เป็นต้น โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 11 สำหรับในปีพ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีการส่งออกไม้ดอกปริมาณ 23,390 ตัน มูลค่ารวมกว่า 1,484 ล้านบาท (มูลค่าลดลง

กว่าร้อยละ 37.09) ตลาดส่งออกไม้ดอกที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น เวียดนาม สหรัฐอเมริกา จีน อิตาลี เกาหลีใต้ เป็นต้น สำหรับในช่วง 2 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2564 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2564) การส่งออกสินค้าไม้ดอกไม้ประดับและพันธุ์ไม้ของไทยมีมูลค่า 17.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลง ร้อยละ 15.9 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีพ.ศ. 2563 ตลาดส่งออกหลักได้แก่ สหรัฐอเมริกา อาเซียน สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน โดยตลาดที่การส่งออกของไทยยังคงขยายตัวได้ดีเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2563 ได้แก่ จีน (ขยายตัว ร้อยละ 47.4) จากปีช่วงเดียวกันของปี 2563

กระทรวงพาณิชย์ให้ความสำคัญกับการส่งออกไม้ดอกของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 คลี่คลายลง คาดว่าสินค้าไม้ดอกไม้ประดับของไทยจะมีศักยภาพในการส่งออกและกลับมาขยายตลาดได้เพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากข้อได้เปรียบจากภูมิประเทศของประเทศไทยนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ มีสภาพภูมิอากาศที่ดี รวมทั้ง ประเทศไทยเองมีเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน นอกจากนี้ปัจจุบันประเทศไทยยังมีนักปรับปรุงพันธุ์พืชที่มีความสามารถพัฒนาพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับใหม่ๆที่มีความสวยงามออกมาสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ประกอบกับประเทศไทยมีสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากความตกลงการค้าเสรีซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้า และสร้างข้อได้เปรียบด้านราคาให้กับสินค้าไทย โดยปัจจุบันสินค้าไม้ดอกไม้ประดับและพันธุ์ไม้ของไทยทุกรายการสามารถส่งออกไปยัง 17 ประเทศคู่ FTA (อาเซียน 9 ประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน ฮองกง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ซิลี และเปรู) โดยไม่ต้องเสียภาษีศุลกากร (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2562)

ปริมาณการนำเข้าของไทย ^{3/}				ปริมาณการส่งออกของไทย ^{3/}			
	ปี 61	ปี 62	ปี 63		ปี 61	ปี 62	ปี 63
ปริมาณ (ตัน)	1,238.4	1,599.1	1,817.3	ปริมาณ (ตัน)	97.3	85.9	332.4
มูลค่า (ลบ.)	102.1	128.6	140.1	มูลค่า (ลบ.)	6.7	6.1	10.9

ภาพที่ 1.1 ปริมาณการนำเข้าและส่งออกพืชดอกของประเทศไทย
ที่มา: สำนักงานเกษตร อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่ (2564)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนสำหรับการเลือกพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจตามแบบจำลองสมการคณิตศาสตร์

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยใช้โปรแกรมเชิงเส้นตรง

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาที่เป็นปัจจัยให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจตามแบบจำลองสมการ
ใช้โปรแกรมเชิงเส้นตรง

3.3 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่ทำให้การปลูกพืชเศรษฐกิจ

4. การทบทวนวรรณกรรม

Schlaifer & Raiffa (1961) กล่าวว่ากระบวนการตัดสินใจลงทุนในโครงการ (Capital Budgeting) คือ ขั้นตอนการตัดสินใจในการวิเคราะห์โครงการที่บริษัทโดยมีเทคนิคการตัดสินใจจ่ายลงทุนได้หลายลักษณะ ได้แก่ 1) ระยะคืนทุน (Payback Period) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) ผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการ (Internal Rate of Return) ระยะคืนทุนปรับมูลค่าเงิน (Discounted Payback Period) ดัชนีกำไร (Profitability Index) ในแต่ละโครงการจะมีการกำหนดเงินลงทุน (Capital Budget) เพื่อใช้ในการลงทุนในโครงการ ณ เริ่มต้นโครงการโดยเงินลงทุนจะประกอบด้วยจำนวนเงินที่ต้องใช้ทั้งหมดในการซื้อสินทรัพย์ (Operating Assets) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งรวมทั้งสินทรัพย์ถาวร (Capital Investment) และสินทรัพย์หมุนเวียน (Initial Net Operating Working Capital) ในขณะเดียวกัน Burgos et al., (2020) กล่าวว่าทฤษฎีการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงกลยุทธ์ (Strategies) และยุทธวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ภายใต้การพิจารณาถึงข้อบ่งชี้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่มีอยู่ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้น โดยการศึกษาครอบคลุมทั้งวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพหรือเชิงพฤติกรรม นอกจากนี้ทฤษฎีการตัดสินใจจะได้อธิบายถึงสถานะการตัดสินใจของผู้บริหารที่แตกต่างกันเนื่องจากการตัดสินใจของผู้บริหารบางครั้งอาจต้องตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ที่แน่นอน (Decision under Certainty) เนื่องจากมีข้อมูลเพียงพอที่จะทราบได้อย่างแน่นอนถึงผลลัพธ์ของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น บางครั้งผู้บริหารอาจต้องตัดสินใจบนสภาวะของความเสี่ยง (Decision under Risk) เป็นการตัดสินใจในสภาวะการณ์ที่ไม่สามารถมั่นใจได้ว่าผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ของการตัดสินใจนั้นจะเกิดขึ้นจริง และท้ายที่สุดก็คือการที่ผู้บริหารต้องทำการตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ของความไม่แน่นอน (Decision under Uncertainty)

แนวคิดเกี่ยวกับความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

การประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการใช้หลักการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (Cost Benefit Analysis) เป็นการพิจารณาว่าผลตอบแทนของโครงการมากกว่าหรือน้อยกว่าต้นทุนของโครงการเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการมีความคุ้มค่าใน

การลงทุนหรือไม่เพื่อช่วยในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งใช้การประเมินต้นทุน (Costs) ทั้งต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม และประเมินผลตอบแทน (Benefits) ทั้งทางตรงและผลตอบแทนทางอ้อมแล้วนำมาวิเคราะห์โดยอาศัยเกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการลงทุน เกณฑ์ระยะเวลาคืนทุนเป็นเกณฑ์ที่คำนึงถึงระยะเวลาที่ผลตอบแทนสุทธิจากการดำเนินงานหรือผลกำไรที่ได้รับแต่ละปีรวมกันโดยเป็นกำไรสุทธิหลังหักภาษีดอกเบี้ยและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินเท่ากับค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มแรกของโครงการคือทำการพิจารณาจำนวนปีที่ได้รับผลตอบแทนคุ้มกับค่าใช้จ่ายในการลงทุน ดังนั้นหากดำเนินงานแล้วผลตอบแทนคุ้มกับจำนวนเงินที่ลงทุนได้รวดเร็วก็จะเป็นผลดีเพราะความเสี่ยงน้อยและผู้ลงทุนสามารถนำเงินไปลงทุนในกิจการอื่นต่อไปเกณฑ์การตัดสินใจโดยใช้ระยะเวลาคืนทุนเป็นวิธีที่นิยมใช้ในวงการธุรกิจหรือกรณีที่โครงการมีความเสี่ยงสูง เกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการลงทุนแบบปรับค่าเวลาเกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการลงทุนแบบปรับค่าเวลาเป็นเกณฑ์ที่นำเวลาเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดมูลค่าของเงินตรา (Value of Money) เนื่องจากมูลค่าของเงินมีความแตกต่างกันแต่ละปี จึงต้องปรับค่าของเวลาในอนาคต (Future Value) ให้เท่ากับมูลค่าของเงินในปัจจุบัน (Present Value) โดยการหักลดมูลค่าของเงินที่เกิดขึ้นในอนาคตด้วยอัตราคิดลด (Discount Rate) เกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการลงทุนแบบปรับค่าเวลา ประกอบด้วย 1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (net present value: NPV) 2) อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ต่อต้นทุน 3) อัตราผลตอบแทนภายใน (internal rate of return : IRR) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง Messer et al., (2020) ศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไบโอดีเซลจากน้ำมันปาล์มโดยใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ (cost benefit analysis) ใช้เกณฑ์การตัดสินใจลงทุนได้แก่ การคำนวณหามูลค่าปัจจุบันของผลได้สุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (IRR) จากการวิเคราะห์ผลประโยชน์และต้นทุนพบว่ามูลค่าปัจจุบันของผลได้สุทธิ (NPV) มีค่าเป็นบวกเมื่อมีการกำหนดราคาขายไบโอดีเซลของโครงการเท่ากับราคาขาย Rosyid & Baskoro (2013) ศึกษาแบบจำลองระบบการทำฟาร์มสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันเพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร และเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของระบบการทำฟาร์มสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากรณีที่เกษตรกรมีแผนจะขยายพื้นที่เพาะปลูก ยางพารา/ปาล์มน้ำมัน/ไม้ผล หรือมีการปลูกทดแทนในสวนเก่าหรือสวนที่ได้รับความเสียหายจากโรคพืช/ศัตรูพืช/ภัยธรรมชาติ เกษตรกรควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ต่อการปลูกพืชชนิดนั้นก่อนการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Hillier (2010) กล่าวว่าต้นทุนและรายได้ในการลงทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และอัตราส่วนทางการเงินที่ประกอบด้วย มูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ ระยะเวลาคืนทุน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตรากำไรขั้นต้น และอัตรากำไรสุทธิ ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการตัดสินใจลงทุนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องได้แก่ การระบุปัญหา ข้อจำกัดของปัญหาพัฒนาทางเลือก การวิเคราะห์ทางเลือก เลือกทางเลือกที่ดีที่สุดและนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติจากนั้นการสร้างระบบควบคุมและประเมินผลของโครงการลงทุน สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงระยะเวลาคืนทุนของโครงการ

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน และอัตราผลตอบแทนของโครงการเพื่อตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการลงทุน

แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมเชิงเส้นตรง

การวิเคราะห์ด้วยวิธีโปรแกรมเชิงเส้นตรง (Linear Programming) เป็นเทคนิคการสร้างตัวแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Modeling Technique) สำหรับการวิเคราะห์ปัญหาการจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation Problems) ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ตามเป้าหมายสูงสุดที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง การตัดสินใจในด้านการบริหารจัดการของฝ่ายบริหารในหลายๆกรณี เช่นการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้มีประสิทธิภาพที่สุดซึ่งทรัพยากรดังกล่าวมักได้แก่ เครื่องจักร แรงงาน เงิน เวลา พื้นที่ของคลังสินค้าและวัตถุดิบ ทรัพยากรเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการขององค์กร จากนั้นจึงใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการวิเคราะห์เพื่อหาผลลัพธ์ซึ่งเป็นคำตอบในการแก้ไขปัญหาที่นั้น ๆ ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นก็คือเทคนิคที่มีประสิทธิภาพมากในการแก้ปัญหามาตรการโปรแกรมเชิงเส้นตรงที่เรียกว่า “Simplex Method” ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน Rosyid & Baskoro (2013) กล่าวว่าลักษณะของปัญหาที่ใช้โปรแกรมเชิงเส้นตรง รูปแบบหรือลักษณะของปัญหาที่จะสามารถใช้เทคนิคโปรแกรมเชิงเส้นตรงจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1) ตัวแปรตัดสินใจ (Decision Variable) 2) สมการเป้าหมายหรือฟังก์ชันเป้าหมาย (Objective Function) 3) สมการหรือสมการแสดงเงื่อนไขหรือข้อจำกัด (Constraint) 4) ตัวแปรทุกตัวต้องมีความมากกว่าหรือเท่ากับศูนย์ (Non-negative Variable)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ชัยมงคล ลัมเพียรชอบ (2556) ศึกษาแบบจำลองการโปรแกรมเชิงเส้นผสมจำนวนเต็มสำหรับการวางแผนการเพาะปลูกและการเลือกรูปแบบการขนส่งของโซ่อุปทานผักกาดหอมได้นำแบบจำลองกำหนดการเชิงเส้นตรงผสมจำนวนเต็ม (Mixed integer linear programming model) มาใช้เพื่อออกแบบการวางแผนตั้งแต่การสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์ ช่วงเวลาที่เกษตรกรจะต้องหว่านเมล็ดพันธุ์ ช่วงเวลาที่ต้องเก็บเกี่ยวผักกาดหอมเข้าสู่ศูนย์รวบรวม รวมถึงการเลือกใช้พาหนะในการขนส่งผักกาดหอมทั้งสองช่วงของการขนส่งให้มีประสิทธิภาพสูงสุดครอบคลุมทั้งโซ่อุปทาน ซึ่งแบบจำลองนี้สามารถเป็นเครื่องมือและต้นแบบที่สำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรและศูนย์รวบรวมผลผลิตสามารถวางแผนการเพาะปลูกและขนส่งผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับ Jaroensathapornkul (2014) ศึกษาการวางแผนระบบฟาร์มยางพารา ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการออกแบบระบบฟาร์มจากแนวคิดโปรแกรมเชิงเส้น (Linear programming) ผลการศึกษาพบว่า การจัดสรรปัจจัยการผลิตในแต่ละแผนเพื่อทำให้การจัดสรรปัจจัยการผลิตตามโปรแกรมเชิงเส้นจะทำให้ฟาร์มมีรายได้สุทธิสูงกว่าสถานการณ์เดิมนั้นสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Rosyid & Baskoro (2013) ซึ่งศึกษาในกรณีของประเทศอินโดนีเซีย นอกจากนี้งานวิจัยระบบฟาร์มอื่นๆส่วนใหญ่มีข้อค้นพบว่ารายได้สุทธิจากการวางแผนโดยโปรแกรมเชิงเส้นจะสูงกว่าสถานการณ์ปกติเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา ในขณะที่ณัฐนันท์ รัตนม

หาไฟศาล (2564) ศึกษาแบบจำลองเชิงเส้นผสมจำนวนเต็มสำหรับการวางแผนการผลิตรวมในโซ่อุปทานสับปรตใช้การสร้างแบบจำลองกำหนดการเชิงเส้นผสมจำนวนเต็มซึ่งวัตถุประสงค์หลัก คือ คำนึงถึงในด้านการวางแผนการเพาะปลูก การใส่ปุ๋ย จนถึงการใช้ที่ดินทั้งหมดรวมทั้งการหมุนเวียนโดยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นสามารถช่วยพิจารณาการหมุนเวียนการใช้ที่ดินในการปลูกสับปรตพันธุ์เพชรบุรีให้มีการเก็บเกี่ยวมากที่สุดในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว Mengesha et al., (2019) เปรียบเทียบการแก้ปัญหาการกำหนดการเชิงเส้น (Linear Programming) โดยใช้วิธีกราฟ (Graphical Technique) และ Excel Solver โดยผู้ประกอบการสามารถเลือกนำไปปรับใช้กับการวางแผนการผลิตวิเคราะห์การวางแผนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมากมายหลายด้านทั้งด้านการทหาร อุตสาหกรรม การเงิน การตลาด การบัญชี การขนส่ง การเกษตรและการบริการโดยคุณสมบัติที่สำคัญของปัญหาการโปรแกรมเชิงเส้นตรงที่ประยุกต์ใช้เช่น เป้าหมายของผู้ผลิตสินค้าคือต้องการกำไรสูงสุด ในขณะที่เป้าหมายของผู้ให้บริการขนส่งคือต้นทุนค่าขนส่งต่ำสุด เป็นต้น รวมถึงการตัดสินใจที่จะผลิตสินค้าแต่ละชนิดๆละจำนวนเท่าไรจะขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านทรัพยากรแรงงาน เครื่องจักร และวัตถุดิบที่มีอยู่หรือการตัดสินใจที่จะเลือกวิธีการโฆษณาสินค้าโดยใช้สื่อแบบใดจะขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านงบประมาณที่มีอยู่เพื่อให้ได้กำไรสูงสุดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและช่วยในการประกอบการตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงพรรณนา (Qualitative Research) โดยข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยอยู่ในรูปแบบของข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่รวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลกรณีศึกษาบริษัทส่งออกดอกกล้วยไม้และดอกกุหลาบไปต่างประเทศแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าและการเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกกุหลาบ

5.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) ข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งของสวนดอกกุหลาบ จะตั้งอยู่ทั้งหมด 3 จังหวัดเขตพื้นที่ได้แก่ในพื้นที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พื้นที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี และพื้นที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

2) ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ เช่น ความต้องการของดอกกุหลาบ ค่าใช้จ่ายการปลูกดอกกุหลาบแต่ละปี จำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงาน จำนวนคนขับรถที่คาดว่าจะมาทำงาน เวลาที่ใช้ในการส่งมอบสินค้า จำนวนรถบรรทุก และตำแหน่งที่ตั้งของสวนดอกกุหลาบ รายได้ที่ได้รับในแต่ละปี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ แหล่งที่มาของเงินทุน ราคาซื้อขายของดอกกุหลาบในแต่ละเดือน

3) ข้อมูลด้านเศรษฐศาสตร์ มูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิ สัดส่วนเงินลงทุน ระยะเวลาการคืนทุน และการวิเคราะห์ผลตอบแทนโครงการ

5.2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ จำนวนผู้ประกอบการที่ทำการเกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจไม้ดอกที่จะเข้าร่วมโครงการเพื่อคัดเลือกพื้นที่ในการปลูกพืชกุหลาบทั้งหมด 10 ผู้ประกอบการ/พื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวนผู้ประกอบการที่ทำการเกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจไม้ดอกจะถูกคัดเลือกเป็นพื้นที่ในการปลูกพืชกุหลาบทั้งหมด 3 ผู้ประกอบการ/พื้นที่ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

จุดประสงค์ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนโครงการ ทางด้านมูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิ สัดส่วนเงินลงทุน และระยะเวลาการคืนทุน สรุปได้ดังนี้

1) **มูลค่าปัจจุบันสุทธิ** (Net Present Value: NPV) คือ ผลต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันรวมของกระแสเงินสดรับสุทธิตลอดอายุโครงการกับมูลค่าปัจจุบันของเงินลงทุน โดยใช้อัตราคิดลด (discount rate) ตัวใดตัวหนึ่งมาปรับมูลค่าของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาให้มาอยู่ที่จุดเดียวกัน คือ ณ ปัจจุบัน วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ หรือ NPV นับเป็นเครื่องมือในการประเมินความเป็นไปได้ของการลงทุนที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีการนำเรื่องค่าของเงินตามเวลามาร่วมพิจารณา และเป็นการคำนวณกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ

2) **การวิเคราะห์ทางการเงิน** เป็นการนำข้อมูลทางการบัญชีมาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธุรกิจ และข้อเท็จจริงของธุรกิจ เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีเหตุผล Financial Analysis วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ทางการเงิน กลุ่มผู้ถือหุ้น กลุ่มเจ้าหนี้ กลุ่มผู้บริหารทางการเงิน ซึ่งมีเครื่องมือวิเคราะห์ทางการเงิน การวิเคราะห์แนวโน้ม การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน การวิเคราะห์โดยใช้ขนาดรวม งบแสดงแหล่งที่มาและใช้ไปในปริมาณเงินทุน

3) **การวิเคราะห์ระยะเวลาคืนทุน** ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตรต่อไปนี้ ระยะเวลาคืนทุน = เงินสดจ่ายลงทุนสุทธิเมื่อเริ่มโครงการ - กระแสเงินสดรับสุทธิรายปีสะสมไปเรื่อยๆจนเงินจ่ายลงทุนสุทธิเมื่อเริ่มโครงการเท่ากับศูนย์ เป็นต้น

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 **ผลตอบแทนในการลงทุน** สำหรับการเลือกพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ พบว่า การพยากรณ์เพื่อหาความต้องการของดอกกุหลาบโดยใช้วิธี Single Exponential Smoothing และใช้ควบคู่กับการกำหนดขอบเขตแบบ Optimal ARIMA สำหรับการพยากรณ์ความต้องการดอกกุหลาบในปี 2565 และปี 2566 ซึ่งพบว่า มีความต้องการเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 2,497,313 ดอก โดยปัจจุบันบริษัทกรณีสึกขามีระบบปลูกไร่ ที่มีดอกกุหลาบส่งให้บริษัทกรณีสึกขลาแล้ว เฉลี่ยเดือนละ 1,000,000 ดอก ดังนั้น บริษัทกรณีสึกขลา จึงต้องการดอกกุหลาบเพิ่มจากระบบปลูกไร่ รายอื่น อีกประมาณ 1,497,313 ดอกต่อเดือน และสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) กรณีเลือกสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จะมีค่าใช้จ่ายรวม 5,881,000 บาท รายได้รวม 9,642,500 บาท และมีกำไรสุทธิรวม 3,761,500 บาท ในระยะเวลา 2 ปี

2) กรณีเลือกสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จะมีค่าใช้จ่ายรวม 13,216,000 บาท รายได้รวม 19,285,500 บาท และมีกำไรสุทธิรวม 6,069,000 บาท ในระยะเวลา 2 ปี

3) กรณีเลือกสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จะมีค่าใช้จ่ายรวม 9,329,500 บาท รายได้รวม 14,463,750 บาท และมีกำไรสุทธิรวม 5,134,250 บาท ในระยะเวลา 2 ปี

7.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ เลือกพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจตามแบบจำลองสมการคณิตศาสตร์

สมการที่ (1) ผลรวมการตัดสินใจเลือกที่ตั้ง มีค่าเป็น $[0,1]$

สมการที่ (2) ผลมูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่ามากกว่าค่าเป้าหมายของมูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิ

สมการที่ (3) ผลสัดส่วนเงินลงทุนของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่ามากกว่าค่าเป้าหมายสัดส่วนเงินลงทุน

สมการที่ (4) ผลระยะเวลาคืนทุนของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่าน้อยกว่าค่าเป้าหมายระยะเวลาการคืนทุน

สมการที่ (5) ผลตอบแทนโครงการของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่ามากกว่าค่าเป้าหมายของผลตอบแทนโครงการ

สมการที่ (6) จำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงานของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่ามากกว่าค่าเป้าหมายของจำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงาน

สมการที่ (7) จำนวนคนขับรถที่คาดว่าจะมาทำงานของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่ามากกว่าค่าเป้าหมายของจำนวนคนขับรถที่คาดว่าจะมาทำงาน

สมการที่ (8) เวลาที่ใช้ในการส่งมอบสินค้าของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่าน้อยกว่าค่าเป้าหมายของเวลาที่ใช้ในการส่งมอบสินค้า

สมการที่ (9) จำนวนรถบรรทุกที่สามารถมีได้ของแต่ละที่ตั้ง ต้องมีค่ามากกว่าค่าเป้าหมายของจำนวนรถบรรทุกที่สามารถมีได้

สมการที่ (10) ผลการตัดสินใจเลือกทำเลที่ตั้ง สามารถเลือกได้ไม่เกิน 1 สถานที่

3. จากผลการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจโดยใช้โปรแกรมเชิงเส้นตรงจาก พบว่า การสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่ที่ดีที่สุด เพราะสามารถผ่านเงื่อนไขต่างๆได้ครบทุกข้อ ดังนั้น สามารถตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจโดยใช้โปรแกรมเชิงเส้นตรง

7.3 การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุนสำหรับการเลือกพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจโดยใช้วิธี Single Exponential Smoothing ควบคู่กับการกำหนดขอบเขตแบบ Optimal ARIMA สำหรับการพยากรณ์ความต้องการดอกกุหลาบในปี 2565 และปี 2566 ซึ่งพบว่า มีความต้องการเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 2,497,313 ดอก ซึ่งปัจจุบันบริษัทกรณีศึกษา มีระบบปลูกไร่ ที่มีดอกกุหลาบส่งให้บริษัทกรณีศึกษา แล้ว เฉลี่ยเดือนละ 1,000,000 ดอก ดังนั้นบริษัทกรณีศึกษา จึงต้องการดอกกุหลาบเพิ่มจากระบบปลูกไร่ รายอื่น อีกประมาณ 1,497,313 ดอกต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ de Oliveira และ Oliveira (2018) ใช้ ARIMA และวิธีการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียลเพื่อการคาดการณ์การใช้พลังงานไฟฟ้าระยะกลาง-ระยะยาวด้วยการบรรจุ ผลการวิจัยพบว่า วิธีที่ใช้สามารถช่วยปรับปรุงความแม่นยำในการคาดการณ์ความต้องการบริการด้านการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายได้อย่างมากในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา สอดคล้องกับสุดใจ ผุดผาด (2562) ใช้เทคนิคค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่แบบง่าย เทคนิคปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียลแบบง่าย เพื่อพยากรณ์จำนวนผู้มารับบริการเครื่อง GC-MS ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563 โดยสรุปได้ว่าหลักการหรือแนวคิดนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพยากรณ์จำนวนผู้รับบริการ ตามวิธีที่เหมาะสมกับข้อมูลได้ในอนาคต สำหรับผลตอบแทนที่ได้จากการวิเคราะห์ใน 3 พื้นที่ ในระยะเวลา 2 ปี พบว่า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีกำไรสุทธิรวม 3,761,500 บาท อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีกำไรสุทธิรวม 6,069,000 บาท และอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีกำไรสุทธิรวม 5,134,250 บาท สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสร้างสวนกุหลาบมี 8 อย่าง คือ มูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิ สัดส่วนเงินลงทุน ระยะเวลาการคืนทุน ผลตอบแทนโครงการจำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงาน จำนวนคนขับรถที่คาดว่าจะมาทำงาน เวลาที่ใช้ในการส่งมอบสินค้า และจำนวนรถบรรทุก เพื่อนำมาสร้างแบบจำลองสมการคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริณิตร วงศ์ปัจฉิม (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตขนาดกลางในจังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตขนาดกลาง คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนโยบายของภาครัฐและท้องถิ่น ปัจจัยด้านแรงงาน ปัจจัยด้านการตลาด และปัจจัยด้านการขนส่ง จากการวิเคราะห์ผลตอบแทนและปัจจัยในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ รวมไปถึงการตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจโดยใช้โปรแกรมเชิงเส้นตรง พบว่า การสร้างสวนกุหลาบที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่ที่ดีที่สุด เพราะสามารถผ่านเงื่อนไขต่างๆ ตามสมการตัวแปรและสมการเงื่อนไขได้ดังนี้ มีมูลค่าเงินปัจจุบันสุทธิ 3.7 ล้านบาท มีสัดส่วนเงินลงทุน 2.5 มีระยะเวลาการคืนทุน 0.67 ปี มีผลตอบแทนโครงการร้อยละ 121 มีจำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงาน 7 คน มีจำนวนคนงานที่คาดว่าจะมาทำงาน 2 คน มีเวลาที่ใช้ในการส่งมอบสินค้า 48 นาที และมีจำนวนรถบรรทุก 1 คัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นเรศ จันอู๊ด และคณะ (2020) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกกล้วยหอมทอง ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนประกอบด้วย วิธีหา จุดคุ้มทุน (BEP), วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), วิธีอัตรา

ผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI), วิธีอัตราผลตอบแทน ภายใน (IRR), และวิธีระยะเวลาคืนทุน (PBP) ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในการนำเสนอข้อมูล พบว่า มีอัตราผลตอบแทนจากการปลูกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ดังนี้ จุดคุ้มทุนราคาขายกล้วย

เท่ากับ 45,890.19 บาท อัตราผลตอบแทนภายในเท่ากับร้อยละ 7.19 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนเท่ากับ 1.06 และเกษตรกรต้องใช้ ระยะเวลา 2 ปี 10 เดือน 11 วัน จึงจะได้คืนเงินลงทุนที่จ่ายไป และสอดคล้องกับ Saediman et al., (2019) ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการทำนาและการทำอูฐในเขตโคนาเว้ใต้ของสุลาเวสีตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน และการทดสอบตัวอย่างอิสระ โดยใช้ ตำแหน่งที่ตั้ง พื้นที่อากาศ ระดับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการทำนากับการทำอูฐ จำนวนชาวนา และผลตอบแทนสิทธิ ผลการศึกษาพบว่าทั้งการทำนาและการทำอูฐมีกำไร โดยจะเห็นได้จากอัตราส่วนต้นทุนรายได้ที่สูงกว่า 1

8. ข้อเสนอแนะ

การการใส่ปุ๋ย โรคระบาด และการให้น้ำ หากตลาดเคลื่อนก็จะส่งผลต่อการออกดอก
กุหลาบ ทำให้การวิเคราะห์ผลผลิตพลาด

8.1 การนำผลงานวิจัยไปใช้ให้ได้ผลนั้น ระหว่างการดำเนินการในเดือนที่ 1-24 ต้องควบคุมปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพื้นที่ให้เกินค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

8.2 ด้านต้นทุนในการปลูกดอกกุหลาบ พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตที่ค่อนข้างสูงในตอนแรกเริ่มของการเพาะปลูก ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปร ดังนั้นเกษตรกรควรลดปริมาณการใช้ปัจจัยผันแปรบาง ชนิด เช่น ค่าหล่อพันธุ์ ค่าปุ๋ยยาในการดูแลรักษา ค่าปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี และปรับเปลี่ยนจากการใช้สารเคมีเป็น สารชีวภาพ ก็จะสามารถลดต้นทุนและเพิ่มกำไรสุทธิให้มากขึ้นได้

8.3 ด้านปัญหาและอุปสรรคในการปลูกกุหลาบ พบว่า ภัยธรรมชาติเป็นปัญหาและอุปสรรคหลัก ที่ทำให้ดอกกุหลาบเกิดความเสียหาย เช่น พายุไฟ อากาศร้อนจัด จำเป็นต้องหมั่นดูแลอย่างใกล้ชิดและตรวจสอบทุกวัน

8.4 ด้านการจัดบันทึกข้อมูลค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เป็นต้นทุน รายได้และผลตอบแทนในการเพาะปลูกดอกกุหลาบต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เพราะจะทำให้เกษตรกรได้ทราบถึงข้อมูลของต้นทุนต่าง ๆ ที่ใช้ในการลงทุนและ รายได้ที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน และสามารถนำไปวางแผนในการจัดการและควบคุมต้นทุนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกำไร สูงสุด

8.5 การใช้ Linear Programming ต้องพิจารณาสมการเป้าหมายและสมการเงื่อนไข หากมีการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำให้ผลการวิเคราะห์เปลี่ยนแปลงด้วย

8.6 กรณีศึกษา นี้ พิจารณาความต้องการดอกกล้วยไม้ในอนาคตอีก 1 ปี หากความต้องการการพยากรณ์ความต้องการดอกกล้วยไม้ไม่มีความแม่นยำ ก็จะทำให้ผลการวิเคราะห์เปลี่ยนแปลงด้วย

9. เอกสารอ้างอิง

- ชัยมงคล ลี้มเพียรชอบ, วงศ์ผกา วงศ์รัตน์, ปริญญา พัฒนวิวัฒน์พร และ สมยศ เชิญอักษร. (2556).
แบบ จำลองเชิงเส้นผสมจำนวนเต็มสำหรับการวางแผนการผลิตรวมในโซ่อุปทาน
สับปรดพันธุ์ควีน. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 23(2), 400-409.
- ณัฐนันท์ รัตนมหาไพศาล. (2564). การวิเคราะห์ใช้คุณค่าของการปลูกสับปรดในอำเภอเกล่ง
จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นวนลภา โกศลเมธากุล. (2557). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุน
ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกของเกษตรกรในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีฉัตร วงศ์ปัจฉิม. (2560). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งตามความคิดเห็นของ
ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตขนาดกลางในจังหวัดหนองคาย. วารสาร
มหาวิทยาลัยนครพนม, 7(2),
พฤษภาคม – สิงหาคม.
- พิทยุต์ คงพวง และ สุชาติพิทย์ เลิศวิวัฒน์ชัยพร. (2560). การประยุกต์โปรแกรมเชิงเส้นตรงเพื่อหา
สัดส่วนวัสดุธรรมชาติเพื่อทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกเห็ด. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 7(3), 27-33.
- เพชรายุทธ แซ่หลี่, วชิระ วิจิตรพงษา และ หทัยชนก พวงแย้ม. (2560). การจัดเส้นทางขนส่ง
น้ำดื่มโดยใช้ การโปรแกรมเชิงเส้นกรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัด รัศมี 2015. Industry
Technology Lampang Rajabhat University, 10(2), 48-59.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
(2562). ข้อมูลการผลิตไม้ดอกไม้ประดับ. สถานการณ์และทิศทางไม้ดอกไม้ประดับของ
ประเทศไทยในปี 2563. สืบค้นจาก <http://production.doae.go.th/>
- สำนักงานเกษตร อำเภอมะริม จ. เชียงใหม่. (2564). กล้วยไม้ตัดดอก. สืบค้นจาก
<http://www.chiangmai.doae.go.th/web2020/>
- สุดใจ ผุดผาด. (2562). การพยากรณ์จำนวนผู้รับบริการเครื่องแก๊สโครมาโทกราฟ-แมสสเปกโตร
มิเตอร์ของ ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์. วารสารวิชาการ ปชมท. คณะวิทยาศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 8(3), 17 – 25.
- Burgos, J. A. M., Kittler, M., & Walsh, M. (2020). Bounded rationality, capital
budgeting decisions and small business. Qualitative Research in
Accounting & Management.
- de Oliveira, E. M., & Oliveira, F. L. C. (2018). Forecasting mid-long term electric
energy consumption through bagging ARIMA and exponential smoothing
methods. Energy, 144, 776-788.

- Hillier, F. S. (2010). **Introduccion a la Investigacion de Operaciones.[book auth.]. Frederick S. Hillier and Gerald J. Lieberman. Introduction to operations research, 9, 978.**
- Jaroensathapornkul, J. (2014). **Does an ageing population diminish or enhance economic growth: A survey of literature.** Meiji Journal of Political Science and Economics, 3, 1-10.
- Ketsarapong, S., Punyangarm, V., Phusavat, K., & Lin, B. (2012). **An experience-based system supporting inventory planning: A fuzzy approach.** Expert Systems with Applications, 39(8), 6994-7003.
- Mengesha, S., Abate, D., Adamu, C., Zewde, A., & Addis, Y. (2019). **Value chain analysis of fruits: The case of mango and avocado producing smallholder farmers in Gurage Zone, Ethiopia.** Journal of Development and Agricultural Economics, Journal of Development and Agricultural Economics, 11(5), 102-109.
- Messer, L. H., Tanenbaum, M. L., Cook, P. F., Wong, J. J., Hanes, S. J., Driscoll, K. A., & Hood, K. K. (2020). **Cost, hassle, and on-body experience: barriers to diabetes device use in adolescents and potential intervention targets.** Diabetes Technology & Therapeutics, 22(10), 760-767.
- Rosyid, F. A., & Baskoro, F. R. (2013). **Application of linear programming in determining the composition of inland and offshore mining production of PT Timah (Persero), Tbk.** Procedia Earth and Planetary Science, 6, 350-363.
- Saediman, H., Mustika, N. L., Tufaila, M., & Zani, M. (2019). **Cost and return analysis of rice farming and brick making in South Konawe District of Southeast Sulawesi.** Int. J. Sci. Technol. Res., 8(10), 835-838.
- Schlaifer, R., & Raiffa, H. (1961). **Applied statistical decision theory.** Graduate School of Business Administration, Harvard University, Boston.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
Political Participation of Ang Sila Municipality Women's
Group Mueang Chonburi District Chonburi

โชติมา นวลจันทร์¹
Chotima Nuanchan

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2)เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3)ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กรอบแนวคิดใช้แนวคิดของ Cohen and Uphoff ; Mc Closky, 1968 ประชากร คือ กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา จำนวน 30,006 คน นำมาเปิดตารางสำเร็จรูปของเครชี และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามนำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้ .95 สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ระดับน้อย 1 ด้าน อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมในการประเมิน 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3)ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้านจิตวิทยาทางการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง นัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม บทบาท กลุ่มสตรี

Received: 2022-03-14 Revised: 2022-04-21 Accepted: 2022-04-27

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี Master of Public Administration Program, Faculty of Political Science, Pathum Thani University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

Abstract

The objectives of the study were 1) to examine level of political participation, 2) to compare level of political participation as classified by personal factors, and 3) to study correlation among political participation factors. This study was a qualitative research. The conceptual framework of the study was applied from concepts of Cohen & Uphoff ; Mc Closky. The population consist of 30,006 women of Ang Sila Municipality Woman's group. The sample size was determined using Krejci & Morgan Table. The 379 study samples were selected by simple random sampling. The research instrument was a questionnaire with reliability of .95. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t – test , one – way ANOVA, and Pearson Product Moment correlation coefficient. The results revealed that 1) level of political participation of women's group as a whole were at moderate level. When considering each aspect as organized respectively by mean from high to low showed that three aspects were at moderate level included participation in receiving benefits, participation in decision making, and participation in work operation. One aspect was at low level which was participation in the assessment. 2) The comparison results of political participation as classified by personal factors indicated that women with different educational level show no different. Women with different age and occupation showed different in political participation at statistically significant level of .05. 3) The study results of the relationship among political participation factors indicated that social environment, political psychology and political environment showed relationship with political participation at statistically significance of .01.

Keywords: Political participation, Ang Sila municipality women's group

1. ความนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิ -

ราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาใช้ในการปกครองประเทศ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชน รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับได้บัญญัติเอาไว้ว่า ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองประเด็นใดได้บ้าง ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมือง แทบจะกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดมีระดับประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปประเทศ อย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ มาตรา 258 (1) ก. ด้านการเมือง ได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนการตรวจสอบอำนาจรัฐ รู้จักยอมรับความเห็นต่างทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกันและให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด(2) ให้ดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ สื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง พร้อมทั้งส่งผลให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเช่นกับหัวใจสำคัญในการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังเช่น ที่อริสโตเติล กล่าวไว้ว่า “คนนั้นก็คือสัตว์ทางการเมือง” คนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งเขาจะปรารถนาหรือไม่ปรารถนาก็ตาม ถ้าเรามองว่าการเมืองเป็นเรื่องอำนาจที่จะมีบทบาทในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมสิ่งที่เกิดมาจากระบบการเมือง แม้จะอยู่ในรูปแบบนโยบายหรือกฎระเบียบ ย่อมที่จะต้องกระทบต่อบุคคลแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงและการเมือง ของผู้หญิงไว้กว่า 40 ประเทศทั่วโลก และได้ทำการ สรุปลงประเด็นสำคัญถึงสิ่งที่เป็นประเด็นในการต่อสู้เรียกร้องของผู้หญิงเพื่อแสดงถึงความเสมอภาค และสิทธิที่เท่าเทียมกันของชายและหญิงไว้ทำให้เป็นกรอบตามแนวทางสตรีนิยม ไว้ 4 ประเด็น สำคัญดังนี้ ประเด็นแรก ว่าด้วยเรื่องของความรุนแรง ความปลอดภัย และการรักษาความปลอดภัยของผู้หญิง ซึ่งมีความไม่เท่าเทียมกับชาย ผู้หญิงมัก จะตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งภายในครอบครัว และภายนอกครอบครัว ด้วยการถูกกดขี่ข่มเหง การถูกข่มขืน การทำร้ายร่างกาย โดยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้รัฐควรลงโทษผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงและให้การ เยียวยาแก่ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายต่อการกระทำ ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ประเด็นที่สอง ว่าด้วยเรื่องของสิทธิในการสืบพันธุ์ การทำแท้งและสุขภาพมารดา และบุตร ในประเด็นนี้สิทธิของผู้หญิงในเรื่องการสืบพันธุ์ และการทำแท้งผู้หญิงไม่มีสิทธิในการ ตัดสินใจ และไม่มีกฎหมายยอมรับเรื่องการทำแท้งในบางประเทศ และมีกลุ่มผู้ต่อต้านเรื่องการ ทำแท้งของผู้หญิงแต่ในประเด็นนี้ตัว ของผู้หญิงเองควรจะเป็นผู้ที่มีสิทธิในการเลือกและตัดสินใจที่

จะมีหรือไม่มีบุตรเพราะบางครั้งการสืบพันธุ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากความยินยอมพร้อมใจและอีกประเด็นในเรื่องของมารดาและบุตรที่บางประเทศแม่และลูกไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐ อาทิ ประเทศที่มีค่ายผู้ลี้ภัยแม่และเด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างที่ควรจะเป็นทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและโรคภัยต่าง ๆ แก่ตัว แม่และเด็กเป็นอย่างมาก ประเด็นที่สาม ว่าด้วยเรื่องของกลยุทธ์ในเรื่องความเท่าเทียม ในเรื่องของการ ปรับปรุงและให้การสนับสนุนในเรื่องการศึกษา, การจ้างงาน, สุขภาพอนามัย , ภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือของผู้หญิง และในเรื่องอื่น ๆ ที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้หญิงเอง นอกจากนี้การตระหนักถึงการให้ความเท่าเทียมกันในเรื่องของการรักษาพยาบาลการกระจายรายได้และ โอกาสจะต้องคำนึงถึงตัวผู้หญิงเป็นหลักไม่ใช่การนิยามความต้องการของผู้หญิงในแบบที่ผู้ชาย เป็นผู้คิดและตัดสินใจ ประเด็นที่สี่ ว่าด้วยเรื่องของกฎหมายและการเมือง ที่ออกมาในรูปแบบของการ รวมกลุ่มเคลื่อนไหวของสตรีที่จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไปเป็นการออกเสียงในทางการเมือง เพื่อเรียกร้องถึงความเสมอภาคและโอกาสในความเท่าเทียมให้ออกมาเป็นรูปธรรมเพื่อตนเองและกลุ่มของผู้หญิงเอง (Barbara J. Nelson และ Najma Chowdhury, 1994)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะศึกษาเพื่อที่จะให้เป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

สมมุติฐานในการวิจัย

1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน

2) ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

3) ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

4) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่/สถานที่

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรีได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เท่านั้น โดยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables: IV) และตัวแปรตาม (dependent variables: DV) ดังนี้ ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาทางการเมือง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Mc Closky, 1968) ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา ได้แก่ 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจ 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1996) โดยใช้ประชากร ได้แก่ กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 30,006 คน

3.3 ด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในระหว่างเดือนพฤษภาคม 2564 ถึง 31 สิงหาคม 2564

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยแบ่งเนื้อหาและประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร/บริบทที่เกี่ยวข้อง
- 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5) แนวคิดการมีส่วนร่วม
- 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 7) กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative Research) ประชากรได้แก่ กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 30,006 คน (ที่มาสำนักงานเทศบาลเมืองอ่างศิลา, 2563) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา มีจำนวนประชากรโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ การศึกษา การประกอบอาชีพ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยสภาพแวดล้อมจิตวิทยาทางการเมือง ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน 4 กระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมิน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบทบาทกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา โดยลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Scale)

คำถามเป็นคำถามเชิงบวก (positive) คือ คำถามสนับสนุน โดยแบบสอบถามขอข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Scale) กำหนดน้ำหนักคะแนน (scoring) ของตัวเลือกสำหรับแบบสอบถามที่เป็นลักษณะเชิงบวก ได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง คะแนนเชิงลบ	ค่าคะแนนเชิงบวก	ค่า
การมีส่วนร่วมมากที่สุด	5	1
การมีส่วนร่วมมาก	4	2
การมีส่วนร่วมปานกลาง	3	3
การมีส่วนร่วมน้อย	2	4
การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	1	5

กำหนดวิธีการแปลความหมายของข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ยของประชากร และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรและกำหนดความหมายตามขอบเขตค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนน	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง	การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง	การมีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง	การมีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง	การมีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง	การมีส่วนร่วมมากที่สุด

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson productmoment correlaltion coefficient) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
.90 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
.70 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.50 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.30 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

เครื่องหมาย +,- หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะบอกทิศทางความสัมพันธ์เมื่อ r มีเครื่องหมาย + หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงอีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าสูงไปด้วย)

r มีเครื่องหมายเป็น - หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงข้ามกัน(ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงอีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าต่ำ)

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาสร้างเป็นแบบสอบถาม

3) นำเสนอร่างแบบสอบถามให้แก่คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทำการตรวจสอบ

4) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ให้คำแนะนำ

5) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

- นายวินัย พันภัยพาล นายกเทศมนตรีเมืองอ่างศิลา
- นายพงษ์พันธ์ เกิดอ้น รองนายกเทศมนตรีเมืองอ่างศิลา
- นางจันทน์จิต พิจิตรบรรจง สมาชิกสภาเทศบาลเมืองอ่างศิลา ทำการตรวจสอบประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item objective congruence index) เป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

ถ้าคำถามวัดได้ตรงจุดประสงค์	ได้ +1 คะแนน
ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตรงจุดประสงค์หรือไม่	ได้ 0 คะแนน
ถ้าคำถามวัดได้ไม่ตรงจุดประสงค์	ได้ -1 คะแนน

แล้วนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกคนที่ได้ประเมินมากรองลงในแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องข้อคำถามกับจุดประสงค์เพื่อหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม ดังนี้

1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้
2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและได้ให้คำแนะนำในการนำไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะกรรมการ จนได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหา โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1 (ภาคผนวก ก) จากนั้นนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรง (reliability)

3. การนำแบบสอบถามไปทดลอง (try out) กับกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองปทุมธานี อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

จากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .95 ซึ่งมีค่าสูง จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ โดยวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ขออนุญาตจัดทำหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างที่จะแจกแบบสอบถาม คือ กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 394 ชุด พร้อมหนังสือของคณะรัฐศาสตร์ และหนังสือขอความร่วมมือจากผู้วิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรีโดยวิธีการออกพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3) นำแบบสอบถามที่ได้มาพิจารณาความสมบูรณ์เรียบร้อยทำการลงรหัสนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยทั้งในเชิงเอกสาร (documentary research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และการแจกแจงแบบสอบถามเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้แต่ละชุด

2) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1) การวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2.2) การวิเคราะห์ปัจจัยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม อายุ การศึกษา การประกอบอาชีพ

2.3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1) สถิติพื้นฐาน

2) ค่าร้อยละ

3) ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{x}$)

4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1) การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์

2) โดยใช้ค่า T-test, F-test (One way Analysis of Variance: ANOVA)

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, S.D.= 0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D.= 0.80) รองลงมา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$, S.D.= 0.70) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.64$, S.D.= 0.69) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมในการประเมิน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$, S.D.= 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$, S.D.= 1.17) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$, S.D.= 0.98) รองลงมา ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D.= 1.02) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านติดตามข่าวการเลือกตั้งทุกระดับทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งเสมอ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.57$, S.D.=1.12)

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$, S.D.= 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านจะนำข้อมูลของนักการเมือง หรือพรรคการเมืองมาประกอบการตัดสินใจก่อนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D.= 0.90) รองลงมา ท่านได้พูดคุยภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$, S.D.= 0.96) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองหาเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.30$, S.D.=1.12)

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านเคยติดต่อหรือเข้ารับการบริการจากหน่วยงานภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การร้องทุกข์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$, S.D.= 0.97) รองลงมา ท่านติดต่อผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่รัฐฯ หรือนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.05$, S.D.= 1.12) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านให้ความร่วมมือแก่

เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$, S.D.=1.06)

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$, S.D.= 0.94) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การประชุมภายในหมู่บ้าน กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.61$, S.D.= 1.19) รองลงมา ท่านร่วมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้านและระดับท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 1.11) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.24$, S.D.=1.18)

7.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สตรีที่มีการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา ไม่แตกต่างกัน และสตรีที่มีอายุ อาชีพ ต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.3 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา พบว่า ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้านจิตวิทยาทางการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีการอภิปรายผล ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และ การมีส่วนร่วมในการประเมิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารเทศบาลให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุพอสมควรมีแนวโน้มในทางที่ดีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานของบุศรา โพธิ์สุข (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะ

กรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.86 ซึ่งสามารถเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านหลักการบริหารนิยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.27 ด้านการรณรงค์การเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.86 ด้านการตัดสินใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 และด้านการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.59 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินกิจกรรมในการจัดโครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับงานของ ประเวศ แสงวสุข (2553), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตทวิวัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตทวิวัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสูงสุด และน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะผู้บริหารองค์กรมีความตั้งใจบริหารงานอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมคาย อุดรพิมพ์, (2554), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี คือ ระดับการศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจด้านการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้สึกเป็นชุมชน และการรับรู้บทบาทที่สังคมคาดหวังต่อสตรี ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ 0.076, 0.455, -0.082, -0.021, 0.291 และ 0.408 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ 0.030, 0.066, 0.021, 0.005, 0.053 และ 0.059 ตามลำดับ ตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีได้ร้อยละ 77 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี พบว่า ปัจจัยระดับการศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษา ส่วนปัจจัยความต้องการส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้สึกเป็นชุมชน และการรับรู้บทบาทที่สังคมคาดหวังต่อสตรี ควรมีการจัดกิจกรรม การพัฒนาร่วมทางการเมืองของสตรี ประกอบด้วย กิจกรรมการอบรมกลุ่มอาสาสมัครทางการเมือง กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ กิจกรรมการเสวนา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชน กิจกรรมการให้ความรู้ในด้านการเมือง กิจกรรมการสร้างแนวคิดด้านการรู้เท่าทันสื่อและจัดตั้งกลุ่มสตรี เพื่อพัฒนาการเมือง 3. หลังการเข้ารับการพัฒนาด้วยรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีมี

ทัศนคติที่แสดงความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีอยู่ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากโครงการต่าง ๆ ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ตรงกับความต้องการพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโมฮัมหมัด ซูด อาเลอไมต. (Mohammad Soud Alelaimat, 2018) ได้ทำการศึกษาและวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (การลงคะแนนเสียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยจอร์แดน: การศึกษาภาคสนาม 2017-2018) โดยมีผลการวิจัยครั้งนี้ดังนี้ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าเพศ อายุ รายได้ของครอบครัว และปัจจัยความเกี่ยวพันในระดับภูมิภาคส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยจอร์แดนในการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ดังนั้นยังแตกต่างกันมากเท่าไร การลงคะแนนเสียงก็จะยิ่งเปลี่ยนใจนักเรียนชายมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งอายุแตกต่างกันมากเท่าไร การลงคะแนนเสียงก็จะยิ่งเปลี่ยนใจนักเรียนที่มีอายุมากกว่า ในส่วนของรายได้มันยังรายได้ของครอบครัวแตกต่างกันมากเท่าใด การลงคะแนนเสียงก็จะยิ่งเปลี่ยนเพื่อสนับสนุนนักเรียนที่มีรายได้สูงมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งความเกี่ยวข้องในระดับภูมิภาคแตกต่างกันมากเท่าใด การลงคะแนนเสียงก็จะยิ่งเปลี่ยนแปลงเพื่อสนับสนุนนักเรียนชาวจอร์แดนมากขึ้นเท่านั้น

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะการประเมินผลต้องมืองค์ประกอบในหลายส่วน ช่วงระยะเวลาทำให้ได้ผลยังไม่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานของมิลบราธ และโกเอล, (Milbrath & Goel, 1977) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในช่วงอายุระหว่าง 40-50 ปี แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ลดลงเมื่ออายุเกือบ 60 ปี อนึ่ง ในช่วงคนหนุ่มสาวที่ยังโสดมักจะปลีกตัวออกจากการเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชนของตนเองและไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการ แต่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกระบบ เช่น การเดินขบวนประท้วงและก่อการจลาจล นอกจากนี้บุคคลที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นด้วย ซึ่งการศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบกิจกรรมรณรงค์หาเสียง การสื่อสารกับชุมชน ส่วนรายได้มัน หากบุคคลมีรายได้สูงขึ้นเพียงใดยังมีแนวโน้มที่ให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น

7.4 องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสถานที่ปลูกฝังกลุ่มเกลาให้บุคคลสนใจกิจกรรมทางการเมือง ส่วนจิตวิทยาทางการเมือง เป็นองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลนิยมชมชอบและสนใจทางการเมืองทำให้สู่จุดเป้าหมาย คือ สิ่งแวดล้อมทางการเมือง สามารถทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การสมัครรับการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ เป็นต้น

8. ข้อเสนอแนะการวิจัย

- 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ข้อคำถามท่านติดตามข่าวการเลือกตั้งทุกระดับทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งเสมอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนมากกว่านี้ เช่น สื่อออนไลน์ การติดป้ายประชาสัมพันธ์ ตามร้านค้าต่าง ๆ
- 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ข้อคำถามท่านมีส่วนร่วมในการช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองหาเสียงเลือกตั้ง ท้องถิ่นต้องสร้างและปลูกฝังระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้ประชาชนรักและเข้าถึงแก่นเพื่อเข้าสู่คูหาการเลือกตั้ง
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ข้อคำถามท่านให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล การณรงค์ในการเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญมาก ต้องทำให้ประชาชนสนใจและเป็นที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือส่วนรวม
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ข้อคำถามท่านมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่นต้องประชาสัมพันธ์ปัญหาต่าง ๆ คือสิ่งที่เป็นความรับผิดชอบของส่วนรวม ทุกคนในชุมชนต้องเข้ามานำเสนอ เช่น การประชุม การเป็นกรรมการ การเข้าร่วมกิจกรรม การใช้บของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรเพิ่มพื้นที่การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- 2) ควรเพิ่มเทคนิคการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- 3) เพิ่มตัวแปรให้มากขึ้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

9. เอกสารอ้างอิง

- คมคาย อุดรพิมพ์. (2554). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีใน
จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒน
ภูมิภาค บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. โครงการสนับสนุนทุนวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวช แสงสุข. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตทวิ
วัฒนา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระชัย ชันรุ่ง. (2553). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลใน
จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.
กรุงเทพ: สำนักการพิมพ์สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเทศบาลเมืองอ่างศิลา. (2563). กองแผนและงบประมาณเทศบาลเมืองอ่างศิลา. อำเภอ
เมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.
- Barbara J. Nelson and Najma Chowdhury. (1994). *Women and Politics Worldwide*.
Paperback. Yale University.
- Cohen, S.L. (1996). *Mobilizing Communities for Participation and
Empowerment. In Servaes, J., Jacobson, T.L., & White, S.A, (eds.),
Participatory Communication for Social Change*. New Delhi: Sage.
- Krejcie, R.V. & Moran, D.W. (1970). *Determining Sample Size For Research
Activities*. Educational and Measurement, 30(30), pp.607-610.
- McClosky. (1968). *Political participation International Encyclopedia of the
Social Sciences*. New York: McMillan and Free Press.
- Milbrath & Goel. (1977). *Political Participation: How and Why Do People Get
involved in Politics*. Chicago: Rand McNally and Co.

การเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)
สังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่หนองวันออก
The Buddhist Well-being Promotion of Tambon Public Training Unit:
Lesson Learned in Northeast Thailand

พิชิต ปุริมาตร¹
Phichit Purimat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองวันออกต้นแบบ 2) ถอดบทเรียนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองวันออกต้นแบบ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองวันออกต้นแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สังคมไทย มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดีเด่น หนองวันออกใช้เป็นต้นแบบบทเรียนงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) คณะสงฆ์หนองวันออก ส่งผลต่อจิตอาสาบูรณาการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 ด้าน 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิต 3) สุขภาวะทางสังคม 4) สุขภาวะทางปัญญาและเกิดเครือข่ายร่วมพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธโดยพระสงฆ์เป็นแกนนำ 2. ถอดบทเรียนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองวันออกต้นแบบ การดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) คณะสงฆ์หนองวันออก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้แก่ 1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญู กตเวทิตาธรรม 8) สามัคคีธรรม และจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล 5 รักษาวัฒนธรรมชาวพุทธพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางในการสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ : สุขภาวะเชิงพุทธ, หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, ถอดบทเรียน

Received: 2022-01-10 Revised: 2022-03-18 Accepted: 2022-04-10

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาเขตนครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Political Science Nakhon Ratchasima Campus Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the results of the model training unit for the people of Northeastern sub-district and 2) To extract lessons from the model training unit for the Northeastern people. Integrated research method quantitative research data were collected from a sample of 400 people using a questionnaire. Data were analyzed by using statistics, percentage, mean, standard deviation. and qualitative research Collected data from 35 key informants or people with interview form explanatory and descriptive data analysis. The results of the research were as follows: 1. The results of the results of the sub-district people's training unit in Northeast, The model for enhancing Buddhist well-being of the sub-district people's training unit outstanding. East is used as a model for lessons learned of the district people's training unit Eastern Sangha Council. This resulted in volunteer spirit integrating Buddhism propagation work and promoting community health in all four aspects: 1) physical health 2) mental health 3) social health 4) intellectual health and developed a joint network. community Organize activities to promote Buddhist well-being with monks as the leaders. 2. Taking lessons from the model of the Northeast Subdistrict people's training unit operations of the subdistrict people's training unit Eastern Sangha. There are ongoing operations in accordance with the roles of the sub-district people's training units, namely 1) morals and culture 2) health and sanitation 3) welfare 4) peace and welfare 5) education welfare 6) public welfare 7) gratitude 8) fellowship and organized activities to promote keeping the 5 precepts, preserving Buddhist culture developed to be a center for helping people in various fields.

Keywords: Buddhist Well-being, Promotion of Tambon Public Training Unit, Lesson Learned

1. ความนำ

การกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญสร้างความมั่นใจแก่ประชาชน ในเชิงอักษรว่าจะได้รับความคุ้มครอง และดำเนินการสนองตอบความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะพระสงฆ์ ในฐานะผู้ปฏิบัติงาน เผยแพร่พระพุทธศาสนา จะได้รับความคุ้มครอง และส่งเสริมให้ดำรงอยู่ อย่าง ผาสุก ตามสิทธิ์ของประชาชนและตามสิทธิ์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แต่ในภาพปฏิบัติ ความ เหลือมล้ำของพระสงฆ์ แตกต่างจากประชาชนทั่วไป ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและเสียโอกาส จาก

การได้รับการและการสนับสนุนด้านสุขภาพจากรัฐจากข้อมูลกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น พบว่าพระสงฆ์ กลุ่มองค์กรสงฆ์เข้าถึงงบประมาณและได้รับงบประมาณเมื่อเทียบกับประชาชน กลุ่มองค์กรในชุมชน แม้ว่ารัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้ทราบถึงแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐบาลจะดำเนินการ แต่เมื่อปฏิบัติแล้วพระสงฆ์ส่วนมากยังได้รับผลที่แตกต่างมากจากการสนับสนุนจากรัฐตามรัฐธรรมนูญ ฝ่ายรัฐมีองค์กรปกครองท้องถิ่นได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ผ่านงบประมาณหลายๆ ด้าน พระสงฆ์ มีวัด องค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ไม่มีงบประมาณสนับสนุนที่ชัดเจน กลุ่มประชาชนมีกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและสตรีโดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้รับงบประมาณทุกปีต่อเนื่อง พระสงฆ์มีกลุ่มพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสมว.) ส่วนมากไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนแต่ความเหลื่อมล้ำไม่อาจขัดขวางความร่วมมือของวัดและชุมชน “บวน”

อีกทั้งประเทศไทยยังมีวัดในพระพุทธศาสนาจำนวนมากที่สามารถใช้เป็นสถานที่พัฒนาจิตวิญญาณของประชาชนได้ปีละหลายล้านคนหากวัดนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมเป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถดึงดูดใจผู้ที่ผ่านไปมาให้ความรู้สึกที่ดี มีความสุขที่สัมผัสได้ วัดจึงน่าจะเน้นบทบาทสนองตอบเป้าประสงค์ของพุทธศาสนิกชนที่ชัดเจนออกมา ในฐานะผู้ให้ที่พึ่งทางกาย ทางใจที่ไม่เพียงพัฒนาด้านวัตถุและ ศาสนสถานเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมไปถึงการพัฒนาในด้านอื่นๆ อีก เช่น ด้านบริหาร ด้านศาสนบุคคล ด้านการศึกษาอบรม ด้านศาสนสมบัติและด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ (กรมการศาสนา, 2544) วัดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า เพื่อเรียกความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนกลับมาเหมือนกับในสมัยก่อนๆ

มหาเถรสมาคมโดยความริเริ่มของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร ป.ธ.9) วัดสามพระยา ให้ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ คือ (การศาสนา, 2545)

1. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

2. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้านและหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรมซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยกันพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราเรียกกันว่าสัมมาชีพทั้งนี้เพื่อที่จะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดยไม่เลิกละงานหนักเอาเบาสู้ยึดคิดว่า คนขยันย่อมหาทรัพย์ได้

3. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ใครมีความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มา แสดงออกที่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ

4. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัยอุทกภัย วาตภัยหรือภัยอื่น ๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับ เข้าทำนองว่า ถึงคราวมีทุกข์ ช่วยกันแก้ไข ถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท

5. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วที่ตรงไปตรงมาขณะนี้ในยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง

“หน่วย อ.ป.ต.” เป็นชื่อย่อมาจาก หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโดยมีเหตุผลในการจัดตั้งตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนตามหัวข้ออบรม ดังนี้ (พริ้ง เจนนธิ, 2546) 1. ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2. สุขภาพอนามัย 3. สัมมาชีพ 4. สันติสุข 5. ศึกษาสงเคราะห์ 6. สาธารณสงเคราะห์ 7. กตัญญูตเวทีตาธรรม และ 8. สามัคคีธรรม แนวในการจัดกิจกรรมของหน่วย อ.ป.ต. ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงแนวทางในการวางแผนการทำงานของคณะกรรมการที่จะใช้ในการประชุมปรึกษาหารือในการที่จะฝึกอบรมประชาชนในตำบลแต่ในการปฏิบัติจริงอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมและสภาพแวดล้อมของแต่ละตำบลนั้นๆ ที่จะพึงได้พึงมีอันจะก่อให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นพ้นจากความทุกข์ยากทั้งหลายแก่ประชาชน (กรมการศาสนา, 2540) ซึ่งการดำเนินการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นจำนวนมากที่สามารถดำเนินการได้ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม สามารถพัฒนางานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีรูปแบบในการดำเนินงานที่ชัดเจน มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดีซึ่งมหาเถรสมาคมได้มีมติเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2545 ให้แต่ละจังหวัดคัดเลือกหน่วยอบรมประชาชนที่มีผลงานดีเด่นเพื่อรับใบที่ได้รับพัดประกาศเกียรติคุณพร้อมใบประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระสังฆราช (กรมการศาสนา 2545) ปัจจุบันมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำนวนมากที่มีการพัฒนาวัดในด้านใดต่าง ๆ ดีแล้ว จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่นในระดับต่าง เช่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค แต่ยังมีหน่วยอบรมประชาชนอีกเป็นจำนวนมาก ที่ไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ว่าวัดอันเป็นที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีสภาพและปัญหาการดำเนินการในการพัฒนาด้านใดบ้าง ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจะต้องสามารถระบุสภาพและปัญหาการดำเนินงานออกมาอย่างชัดเจนเพื่อจะหาทางช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนานั้น ๆ ให้มีสภาพเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

จากความสำคัญและความต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อศึกษาผลการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธสังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์/ถอดบทเรียนการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ แหล่งเรียนรู้เชิงประจักษ์ ฐานข้อมูลวัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ปัจจุบันฐานข้อมูลมีน้อยและประยุกต์ใช้งานวิจัยในมิติการดูแลสุขภาพวิถีพุทธของชุมชน การสร้างอาชีพและความมั่นคงทางอาหารสุขภาพ การท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หนึ่งวันออกต้นแบบ
- 2.2 เพื่อถอดบทเรียนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หนึ่งวันออกต้นแบบ

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนึ่งวันออกของคณะสงฆ์ในอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา ซึ่งมีวัดตั้งอยู่ตั้งแต่ภาค จังหวัดเลย ภาค 9 จังหวัดขอนแก่น ภาค 10 จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ภาค 11 จังหวัดนครราชสีมา และภาค 12 จังหวัดปราจีนบุรี

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หนึ่งวันออกต้นแบบ ถอดบทเรียนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หนึ่งวันออกต้นแบบและเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้นแบบ คณะสงฆ์ภาค ที่ไม่ทราบจำนวนประชากร ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดเลยและจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างง่ายกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากัน โดยใช้สูตรแบ่งสัดส่วนของ Taro Yamane (ยุท โยวรรณ์, 2553)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์พระเถระผู้ใหญ่ ตัวแทนวัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนสมาชิกชุมชน 7 พื้นที่ๆ ละ 5 รูปหรือคน รวม 35 รูปหรือคน ได้แก่ 1) พระสงฆ์หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จำนวน 10 รูป 2) ผู้นำชุมชนมีกิจกรรมร่วมหน่วย (อ.ป.ต.) จำนวน 5 คน 3) สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า จำนวน 15 คน 4) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และมีส่วนได้เสียเชื่อมโยง จำนวน 5 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หมายถึง หน่วยงานที่ จัดตั้งขึ้นที่วัดใดวัดหนึ่งในตำบล โดยอาศัยอำนาจของมหาเถรสมาคม ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 เพื่อให้ทำหน้าที่อบรมประชาชนในตำบลส่งเสริมประชาชนในตำบลที่ ผ่านการอบรมให้ได้รับการจัดกิจกรรมต่อเนื่องใน 8 หัวข้อเรื่องคือ ศิลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรมและเรื่อง สาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในตำบลที่ ผ่านการอบรมและได้รับการส่งเสริมกิจกรรม ต่อเนื่อง ได้รับความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาท้องถิ่นและสังคม

สร้างสุขภาวะ หมายถึง กิจกรรมที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้นแบบ ในพื้นที่ศึกษาจัดขึ้นมุ่งช่วยเหลือประชาชน สร้างความสุขแก่ชุมชนในลักษณะพัฒนาชุมชนตาม บริบท วิธีการผลลัพธ์เป็นความสุขความศรัทธาต่อวัดที่ (อ.ป.ต.) ตั้งอยู่

ปัจจัยพื้นฐานการดำเนินงาน อ.ป.ต. หมายถึง การวิเคราะห์การศึกษาปัจจัยพื้นฐานการ ดำเนินงานของ อ.ป.ต. เกี่ยวกับนโยบายของคณะสงฆ์ที่มีต่อการดำเนินงานของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล ความต้องการพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนรวมถึงปัจจัยหนุนที่สร้างความ ร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมนำไปสู่การจัดการงาน อบต ให้เกิดเป็นต้นแบบในการพัฒนาสุขภาวะ ของชุมชน

วิธีการดำเนินสู่ความเป็นต้นแบบ อ.ป.ต. หมายถึง การจัดกิจกรรมสร้างสุขภาวะ ชุมชนวิธีการสร้างความร่วมมือ เครื่องมือ กระบวนการจัดการที่ดีปรับให้องค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้ง ความรู้จากในชุมชนและการส่งเสริมความรู้ในการผลิตและพัฒนาประโยชน์ต่อยอดนวัตกรรมพัฒนา สุขภาวะชุมชนสู่สังคม

ผลการดำเนินงาน อ.ป.ต. หมายถึง การถอดบทเรียนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้นแบบในพื้นที่ศึกษาจากการจัดกิจกรรมสร้างสุขภาวะชุมชนวิธีการสร้างความร่วมมือ เครื่องมือกระบวนการจัดการที่ดี และข้อเสนอแนะที่เป็นรากฐานการกำหนดนโยบายพัฒนางาน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 ประวัติความเป็นมา

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) (ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546) เป็นความริเริ่มของคณะสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าประคุณสมเด็จพระ พุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ. 9) วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร เป็นหัวเรี่ยวหัว แรง ได้ก่อตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการคือ

1) เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

2) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น

- ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของ ท้องถิ่น นั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่ยื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น

- ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรมซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

- ช่วยกันพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราเรียกกัน ว่าสัมมาชีพ ทั้งนี้เพื่อที่จะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดยไม่เลือก งานหนัก เอาเบาสู้อยึดคิดว่า คนขยันย่อมหาทรัพย์ได้

3) เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ใครมีความคิด อะไรเป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงออกที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ

4) เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์ รักษาชีวิต และทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่น ๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับ เข้าทำนองว่าถึงคราวมีทุกข์ช่วยกันแก้ไขถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท

5) เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วที่ตรงไปตรงมายุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง เพื่อให้วัตถุประสงค์หลักทั้ง 5 ประการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริงหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำเป็นจะต้องปรับ บทบาทของหน่วยให้มีความคล่องตัวโดยการจัดตั้งองค์กรในรูปของคณะกรรมการตามระเบียบว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช 2546

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2546 มีจำนวน 5,401 หน่วยทั่วประเทศ บางหน่วยไม่สามารถจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากขาดปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรและอุปกรณ์ที่จะมาสนับสนุนในการดำเนินงาน จึงเห็นควรประสานกับองค์กรและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ของกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีเครือข่ายโยงใยทั่วประเทศ ช่วยวางแผนในการทำงานให้

สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านการศาสนา ดังนี้

- 1) ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม เข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุขโดยมีการเผยแผ่หลักธรรมไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลายกว้างขวางและต่อเนื่อง
- 2) การศึกษาของคณะสงฆ์ต้องยกระดับให้มีคุณภาพสูงขึ้นรวมทั้งขยายผลออกไปให้กว้างขวางทั่วถึง

ทุกวัด

3) ศาสนสถานสำหรับพระพุทธศาสนาคือวัดต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแกนนำในการเผยแผ่หลักธรรมและให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนสามารถสงเคราะห์เกื้อกูลชุมชนในทุก ๆ ด้านที่ไม่ ขัดต่อกฎหมายและพระธรรมวินัย

4) ระดมสรรพกำลังจากศาสนิกชนและองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ให้มีส่วนร่วม ร่วมทำนุบำรุงอุปถัมภ์ในกิจการพระศาสนาซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทุกคนรวมทั้งการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างองค์กรทางพระพุทธศาสนาด้วยกันและองค์กรอื่น ๆ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพที่ยั่งยืน

5) เร่งรัดพัฒนาการด้านบริหารงานพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของพระศาสนาและเพื่อให้บุคลากรทางพระศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

4.2 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั่วประเทศ (สำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2560) มีจำนวนทั้งสิ้น 5,091 หน่วย ตั้งอยู่ในเขตหนเหนือ 1,167 หน่วย หนกลาง 1,370 หน่วย หนใต้ 245 หน่วย และหนตะวันออก 2,309 หน่วย (กรมการศาสนา, 2560)

หนตะวันออก คือ เขตการปกครองของคณะสงฆ์ตั้งแต่ภาค 8 จนถึงภาค 12

ภาค 8 ประกอบด้วยจังหวัดอุดรธานี เลย หนองคาย สกลนครและหนองบัวลำภู

ภาค 9 ประกอบด้วยจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด

ภาค 10 ประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ นครพนม มุกดาหาร ยโสธร และอำนาจเจริญ

ภาค 11 ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิและสุรินทร์

ภาค 12 ประกอบด้วยจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทราและสระแก้ว

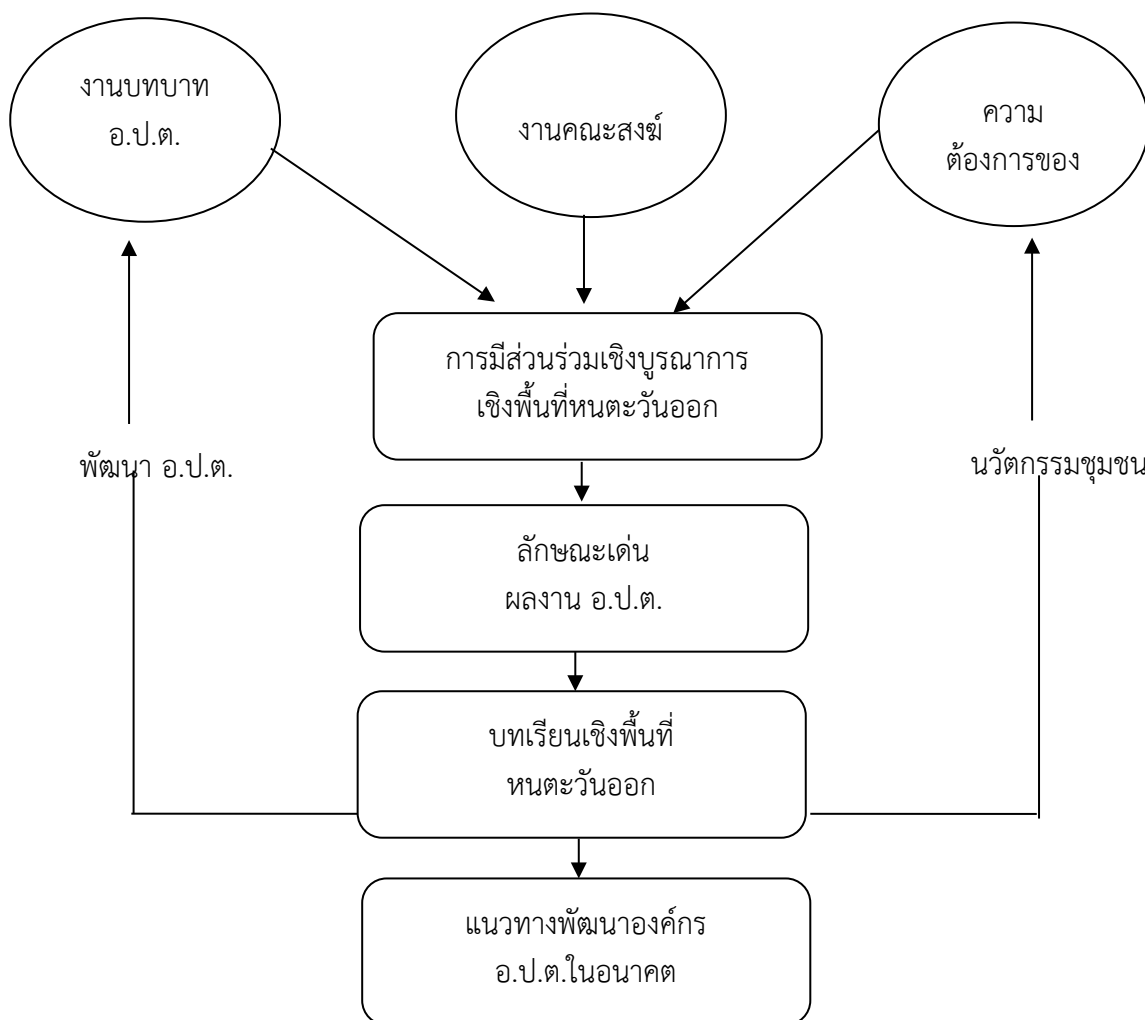
เขตการปกครองของคณะสงฆ์ในหนตะวันออก หากยึดตามหลักการแบ่งภาคตามหลักภูมิศาสตร์ของประเทศไทยแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทราและสระแก้วถึงไม่ได้ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่เป็นจังหวัดที่มีเขตแดนอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

4.3 ผลการดำเนินงานเด่น

ผลการดำเนินโครงการ สร้างโอกาสและบูรณาการสร้างสังคมดี เศรษฐกิจดีและสิ่งแวดล้อมดี ตามแนวสุขภาวะเชิงพุทธ ตรงกับแนวปฏิบัติงานด้านที่ 2 สุขภาพอนามัย จากทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ 1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูทเวทิตาธรรม 8) สามัคคีธรรม ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมโครงการ สร้างโอกาสและบูรณาการสร้างสังคมดี เศรษฐกิจดีและสิ่งแวดล้อมดีตามแนวสุขภาวะเชิงพุทธ สนองตอบ เป้าประสงค์ของพุทธศาสนิกชนที่ชัดเจนออกมา ในฐานะผู้ให้ที่พึ่ง ทางกาย ทางใจ ที่ไม่เพียงพัฒนา ด้านวัตถุและศาสนสถานเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมไปถึงการพัฒนา ด้านอื่น ๆ อีก เช่น ด้านบริหาร ด้านศาสนบุคคล ด้านการศึกษาอบรม ด้านศาสนสมบัติและด้านการ สาธารณสงเคราะห์ ในลักษณะ บูรณาการกิจกรรมดูแลสุขภาพอนามัยเชื่อมโยงกับงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต) ทั้ง 8 ด้าน เพียงแต่กิจกรรมหลักเน้นสร้างโอกาสและบูรณาการสร้างสังคมดี เศรษฐกิจดีและสิ่งแวดล้อมดี อาศัยกิจกรรมวัดบูรณาการให้เกิดการรักษาศีล งานวัด งานบุญลดสุรา งดสูบบุหรี่ในวัด เป็นต้น

4.4 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยการแบบผสมวิธีดังนี้

5.1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หนองวันออก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธสังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่

5.1.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองวันออกโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ภาค 8 จังหวัดเลย ภาค 9 จังหวัดขอนแก่น ภาค 10 จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร ภาค 11 จังหวัดนครราชสีมา และภาค 12 จังหวัดปราจีนบุรี

2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ พระสงฆ์หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ผู้นำชุมชนมีกิจกรรมร่วมหน่วย (อ.ป.ต.) สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และมีส่วนได้เสียเชื่อมโยง

3) ดำเนินการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธสังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ และถอดบทเรียนการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่

4) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา บทเรียนต้นแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สำหรับสังคมไทย มุ่งเน้นการนำผลการศึกษามาเผยแพร่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

5) สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้นแบบ คณะสงฆ์ภาค ที่ไม่ทราบจำนวนประชากร ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดเลยและจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างง่ายกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากันโดยใช้สูตรแบ่งสัดส่วนของ Taro Yamane

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ พระเถระผู้ใหญ่ ตัวแทนวัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนสมาชิกชุมชน 7 พื้นที่ๆ ละ 5 รูปหรือคน รวม 35 รูปหรือคน ได้แก่ 1) พระสงฆ์หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จำนวน 10 รูป 2) ผู้นำชุมชนมีกิจกรรมร่วมหน่วย (อ.ป.ต.) จำนวน 5 คน 3) สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า จำนวน 15 คน 4) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และมีส่วนได้เสียเชื่อมโยง จำนวน 5 คน

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

7.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data)

1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารงานวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาจะได้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยจัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม แจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง และ ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (1) ขึ้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่ จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธสังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ (2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่จะสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน 400 ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก 1 ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสทั้งหลายลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) ข้อมูลที่ได้จากสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์ (Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพคือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 ผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนะวันออกต้นแบบ

การเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สังคมไทยสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดีเด่น หนะวันออก ใช้เป็นต้นแบบบทเรียนงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) คณะสงฆ์หนะวันออก ส่งผลต่อจิตอาสาบูรณาการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนทั้ง 4 ด้าน 1.สุขภาวะทางกาย 2.สุขภาวะทางจิต 3.สุขภาวะทางสังคม 4.สุขภาวะทางปัญญา และผลการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) คณะสงฆ์หนะวันออก เกิดเครือข่ายร่วมพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธ (พระสงฆ์เป็นแกนนำ) ครบทั้ง 4 ด้าน

การดำเนินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย โดยรวมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ด้านที่

มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านผลผลิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 น้อยที่สุดคือ ด้านกระบวนการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92

ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ความรู้หรือหลักการพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 รองลงมาคือ ในสังคมปัจจุบัน การจะสร้างกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรมีสถาบันศาสนาร่วมมือด้วย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 น้อยที่สุดคือ คณะสงฆ์ในชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69

ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนช่วยส่งเสริมศรัทธาและแก้ไขปัญหาชุมชนให้ดีขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 รองลงมาคือ การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมให้งานพัฒนาของคณะสงฆ์มีแนวโน้มที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 น้อยที่สุดคือ คณะสงฆ์ที่ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานเพียงพอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86

ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนในการวางแผนกำหนดกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมาคือ การสนับสนุนจากเจ้าคณะปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมการพัฒนาโดยพระสงฆ์ประสบความสำเร็จ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 น้อยที่สุดคือ คณะทำงานมีการประชาสัมพันธ์โครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72

ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถสร้างประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติเพื่อประชาชนได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 รองลงมาคือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) สามารถเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างคณะสงฆ์และเครือข่ายในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 น้อยที่สุดคือ การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์กระตุ้นการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภายในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93

7.2 ถอดบทเรียนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลहनวันออกต้นแบบ

การดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล(อ.ป.ต.) คณะสงฆ์हनวันออก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2546 ถึงปี 2563 ตามบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้แก่

1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูกตเวทิตาธรรม 8) สามัคคีธรรมและจัดกิจกรรมประชุมเผยพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมเกี่ยวกับหมู่บ้านรักษาศีล 5 สร้างสุขอนามัยแก่ประชาชน ประชาชนรับรู้การดำเนินงานกิจกรรมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในรูปแบบของการดำเนินงานคณะสงฆ์ แต่ไม่ทราบบทบาทการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หากแต่คณะสงฆ์ต่างรับรู้บทบาทและการดำเนินกิจกรรมภายใต้บทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการจัดกิจกรรมพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการ

เผยแผ่พระพุทธศาสนา บางหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้รับงบประมาณจากภาครัฐ สนับสนุนและความร่วมมือในชุมชน งบประมาณดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ส่วนมาก ได้จากพระสงฆ์เจ้าอาวาสซึ่งเป็นสมาชิกหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และงบประมาณของวัดมาสนับสนุนและการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม สร้างสุข ภาวะชัดเจนทั้งรูปธรรม สิ่งปลูกสร้าง และจิตใจ เกิดเป็นแรงศรัทธาสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ ทุกครั้งเมื่อจัดกิจกรรมสร้างสุขภาวะ ตามบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของหนองวันออก มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย และในการประเมินหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ครั้งนี้ได้นำผลงานของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ส่วนที่คณะสงฆ์นำเสนอ และจัดทำโครงการสนับสนุนต่อยอด ทั้งนี้ยังมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ไม่ได้รับบริการประเมินหรือ ให้การสนับสนุน หากยังคงดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของหนองวันออก มีลักษณะการดำเนินการที่ เหมือนกัน เช่น ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม การส่งเสริม ให้มีการรักษาศีล 5 และรักษาวัฒนธรรม ชาวพุทธ พัฒนาถึงเป็นศูนย์กลางในการสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่างๆ ส่วนความแตกต่าง ระหว่างหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นลักษณะเฉพาะของหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีการจัดกิจกรรมและมีลักษณะเฉพาะเช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบล (อ.ป.ต.) เน้นกิจกรรมศูนย์อบรมประชาชน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เน้น ส่งเสริมสัมมาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เป็นต้น และเครื่องมือและเทคนิคประจำหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มีความเหมือนและแตกต่างกัน ตรงกันมาก คือ การใช้ หลักธรรม หลักการทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับแผนงาน โครงการ กิจกรรมคณะสงฆ์ องค์การเครือข่าย ส่วนปัญหาและความต้องการนั้น ต้องการให้รัฐสนับสนุนหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้มีศักยภาพดำเนินงาน เช่นเดียวกันกับองค์กรที่มีลักษณะคล้ายกัน จัดทำ แผนงาน ฐานข้อมูลรองรับภารกิจในอนาคต

8. การเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรสนับสนุนให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้มีโอกาสนำเสนอแนวทางใน การจัดกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและมีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรร งบประมาณพัฒนาชุมชน

2) ควรสนับสนุนโครงการพัฒนาอาชีพที่ เป็นสัมมาชีพโดยให้หน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบลทุกแห่งเป็นศูนย์กลางในการน าสินค้าของชุมชนมาจำหน่ายเพื่อให้ประชาชนมีราย ได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้านให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนบนรากฐานของการพึ่งตนเอง

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาถึงการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในประเทศไทย

2) ควรมีกลยุทธ์การบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำในยุคนประเทศไทย
Thailand 4.0

9. เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2540). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2560). ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2544). วัดพัฒนา 44. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

การศาสนา. (2545). แดลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับที่ 1/2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518, พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร : ศาสนา.

กล้า ทองขาว และคณะ. (2542). การประเมินผลโครงการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ. (2543). วิถีใหม่แห่งการพัฒนาวิถีวิถีศึกษาศาสนศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). คู่มือปฏิบัติการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

พริ้ง เจนนี. (2546). คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

ยุทธ ไถยวรรณ. (2553). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์
คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
Factors Affecting the Management of Online Lessons
in Early Faculty of Business Northern College

บัวพรรณ คำเฉลา¹ วีรพงษ์ สุทวัน²
Buaphan Khamchalao, Weerapong Suthawan

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น” ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ ตามรับรู้ของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร จำนวน 9 คน คณาจารย์ จำนวน 30 คน นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 400 คน วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของอาจารย์ ตามการรับรู้ของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ ตามการรับรู้ของผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 อันดับแรก ได้แก่ปัจจัยด้านผู้สอนโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก ปัจจัยด้านผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก และปัจจัยด้านสถานศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก เช่นส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน บทเรียนออนไลน์

Abstract

The objectives of this research were to study the factors which affected theTeaching and learning management of online lessons at Northern College. The method research was a survey research. The samples in this study were 9 administrators, 30 instructors and 400 students of at Northern College. The data

Received: 2022-03-14 Revised: 2022-03-25 Accepted: 2022-04-14

¹ ²สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Business Administration Faculty of Business Administration Northern College. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

analysis was done by descriptive statistics. The results showed that Factors affecting teachers' online teaching and learning management According to management's perception as a whole, it was at a high level and factors affecting online teaching and learning management according to the perception of the teacher Overall, it's at a high level. And when considering each aspect, it was found that the top 3 factors were teachers with a high average level. student factor with a high average and educational institutions with a high average For example, it affects the management of teaching online lessons for the Faculty of Business The results of this study showed that administrator factors, the instructor factors , the student factors and institute factors affected the teaching and learning management of online lessons at Northern College.

Keywords: Management of Online

1. ความนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) หรือโรคโควิด-19 นับว่าเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบนโลกสร้างความสูญเสียให้ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย จากการที่มีการแพร่กระจายไปเกือบทุกประเทศทั่วโลกทำให้มีผู้ติดเชื้อจำนวนมากและเพิ่มจำนวนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นระบบสาธารณสุขในประเทศต่างๆ เกิดสภาวะที่ไม่สามารถรองรับผู้ป่วยทั้งหมดได้ จึงพบผู้ที่ติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก ซึ่งนอกจากคร่าชีวิตของประชากรโลกจำนวนมากแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของทุกคนและสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจจำนวนมากหาศาลรวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ทั้งนี้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบุคลากรนิสิต นักศึกษา ประชาชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของหน่วยงานและสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด อว. จึงได้ประกาศให้สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และมีมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค COVID-19เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 ส่วนหนึ่งของมาตรการดังกล่าวคือพิจารณาการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2563 เรื่อง ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นไปโดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ปรับการเรียนการสอนเป็นทาง

ออนไลน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) จากผลกระทบบ้างกล่าว ทุกสถาบันการศึกษาจึงต้องปรับการเรียนการสอนออนไลน์ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ COVID-19 จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ มีการปรับการเรียนการสอนออนไลน์โดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนต่างตื่นตัวกับการเรียนผ่านสื่อออนไลน์เป็นอย่างมาก ซึ่งการจัดการเรียนการ

สอนผ่านสื่อออนไลน์เป็นการสอนผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพบกัน สามารถสอนได้ทุกที่ทุกเวลา ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่นๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนและผู้สอนสามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างไร้ที่ตามผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าปกติ เพราะไม่มีใครสามารถควบคุมดูแลผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด แอปพลิเคชันที่นิยมใช้ในการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์เป็นการเรียนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้การนำเสนอเนื้อหาคอมพิวเตอร์ในรูปของสื่อมัลติมีเดียแอปพลิเคชันที่นิยมใช้ในการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ ข้อความทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ภาพนิ่ง ภาพกราฟิกภาพเคลื่อนไหว ภาพสามมิติ อีเลิร์นนิ่ง เป็นต้น มีการสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านทางแอปพลิเคชัน Zoom, Google classroom Google meet, Microsoft team, Google Hangouts เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้สามารถโหลดใช้ได้ เหมาะกับการเรียนผ่านสื่อออนไลน์เป็นอย่างมาก (รัชตากร พลภักดี. 2563) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของสังคม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาของการเรียนรู้แบบออนไลน์ (e-learning) ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ได้สอบถามถึงสภาพปัญหาการเรียนการสอนออนไลน์ ในวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น และอาจารย์ที่สังกัดคณะบริหารธุรกิจ พบว่า

1. ด้านเนื้อหาบทเรียน เนื้อหาที่มีในบทเรียนออนไลน์ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมดของเนื้อหาในรายวิชาที่นักศึกษาได้ลงทะเบียนเรียน ทำให้นักศึกษาไม่สนใจเนื้อหาที่อยู่ในบทเรียนออนไลน์เท่าที่ควร

2. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ภายในวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นจัดการเรียนการสอนที่เป็นการเรียนจากอาจารย์โดยตรง และการเรียนแบบผสมผสานระหว่างเรียนในห้องเรียนกับการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ และเนื่องจากอาจารย์ส่วนใหญ่ ไม่ถนัดกับการใช้ด้านเทคโนโลยี และนักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอ และไม่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต จึงเป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาและอาจารย์ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการสอนในรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ยังไม่ได้รับความนิยม จากทั้งนักศึกษาและอาจารย์ภายในวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

4. ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ ปัญหาที่พบในด้านนี้ คือ การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตภายในวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ กล่าวคือ ระบบอินเทอร์เน็ตภายในมหาวิทยาลัยนั้น ยังไม่สามารถใช้งานได้ทุกจุด จะใช้ได้เฉพาะในส่วน ที่มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษา แต่ส่วนอื่นของวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็น อาคารเรียน และจุดนั่ง

พักผ่อนต่าง ๆ ภายในวิทยาลัย ยังไม่มีการเปิดให้บริการแก่นักศึกษา และขนาดของอาคารที่ให้บริการ ไม่สามารถรองรับนักศึกษาที่เข้าไปใช้บริการได้ทั้งหมด ทำให้ไม่สามารถบริการนักศึกษาได้อย่างทั่วถึง จึงเป็นผลให้ นักศึกษาไม่สามารถเข้าไปใช้บริการการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตได้

5. ด้านการวัดและการประเมินผลระบบการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตของวิทยาลัย ในการจัดรายวิชาที่มีการผสมผสานการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตกับการเรียนในชั้นเรียนปกตินั้น ยังไม่มีการวัดการประเมินในระบบการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต จะมีเพียงแต่การวัดและการประเมินผลจากการเรียนในชั้นเรียนปกติเท่านั้น เป็นผลให้นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต

6. ด้านจำนวนรายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ทำการสอนบทเรียนออนไลน์ในทุกรายวิชา ของคณะต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาที่สนใจในบางรายวิชาที่ไม่สามารถเข้าเรียนในบทเรียนออนไลน์ในวิชาที่ต้องการได้

จากการศึกษาปัญหาที่พบนั้น เป็นผลให้ผู้วิจัย ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ซึ่งจะศึกษาปัจจัยของผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียนและปัจจัยด้านสถานศึกษา ซึ่งจากการศึกษาในเรื่องดังกล่าว เป็นผลให้ผลที่ได้รับจากการวิจัย เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอนที่มีการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต ตามจุดมุ่งหมาย นโยบายวิทยาลัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น อำเภอเมือง จังหวัดตาก

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม โดยการเก็บข้อมูลกับนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ ที่เรียนแบบออนไลน์

3.1 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร ของคณะบริหารธุรกิจ ระดับปริญญาตรี วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

2) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร จำนวน 9 คน คณาจารย์ จำนวน 30 คน นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 400 คน รวมทั้งสิ้น 439 คน

3.2 ขอบเขตเนื้อหา

1) ปัจจัยทางด้านการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์

(1) ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ สถานภาพ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชา

(2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านอาจารย์ ปัจจัยด้านผู้เรียน

3.2 ขอบเขตพื้นที่

คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จังหวัดตาก

3.3 นิยามศัพท์เฉพาะ

3.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

4.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

4.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. วิธีดำเนินการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชา

ส่วนที่ 2 แบบวัดระดับความพึงพอใจของนักศึกษา โดยสร้างมาตรวัดระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเนื้อหาความพึงพอใจด้านปัจจัยด้าน ผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านสถานศึกษา และปัจจัยด้าน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด คิดเป็น 100%

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ตามการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ค่าร้อยละค่าความถี่ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

คะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับการรับรู้มากที่สุด

คะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับการรับรู้มาก

คะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับการรับรู้ปานกลาง

คะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับการรับรู้ต่ำ

คะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยระดับการรับรู้ต่ำที่สุด

การหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient (r) มีเกณฑ์วัดการแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ซูกรี วงศ์รัตน์, 2541: 316) กำหนดไว้ ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R	แปลผล
คะแนน 0.91 -1.00	มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
คะแนน 0.71 -0.90	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
คะแนน 0.31 -0.70	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
คะแนน 0.01 -0.30	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
คะแนน 0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

6.2 ผลการวิเคราะห์ (Data analysis results)

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษา ทั้งหมด 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.5 ส่วนใหญ่อยู่ระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 29.25 และ เป็นสาขาวิชาการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 49.5

ปัจจัยด้านผู้บริหาร มีผลการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ด้านรูปแบบการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยด้านผู้บริหาร ไม่มีผลการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านจำนวนของรายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต ของผู้ตอบแบบสอบถาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยด้านผู้สอนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัจจัยด้านผู้สอน มีผลการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์ ด้านจำนวนของรายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยด้านผู้สอน ไม่มีผลการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านรูปแบบการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผลที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยด้านผู้เรียนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัจจัยด้านผู้เรียน มีผลการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านรูปแบบการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านจำนวนของรายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แสดงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง

การจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์	ปัจจัยด้านสถานศึกษา		
	R	Sig (2-tailed)	ระดับ ความสัมพันธ์
1.ด้านเนื้อหาบทเรียน	.040	.538	ปานกลาง
2.ด้านรูปแบบการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน	.092	.158	สูง
3.ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	-.258**	.000	ต่ำ
4. ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์	.091	.160	สูง
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล	.213**	.001	สูงมาก
6. ด้านจำนวนของรายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต	.200**	.002	สูงมาก
รวม	0.223	0.859	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัจจัยด้านสถานศึกษา มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านรูปแบบการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านจำนวนของรายวิชาที่เปิดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต และปัจจัยด้านสถานศึกษา ไม่มีผลการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตามการรับรู้ของผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\underline{X} = 3.18$) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 อันดับแรก ได้แก่ปัจจัยด้านผู้สอนโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.24$) ปัจจัยด้านสถานศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.18$) และปัจจัยด้านผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.16$) ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตามการรับรู้ของผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\underline{X} = 3.34$) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 อันดับแรก ได้แก่ปัจจัยด้านผู้สอนโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.37$) ปัจจัยด้านผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.36$) และปัจจัยด้านสถานศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.33$) ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตามการรับรู้ของผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\underline{X} = 3.10$) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 3 อันดับแรก ได้แก่ปัจจัยด้านสถานศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.18$) ปัจจัยด้านผู้เรียน ($\underline{X} = 3.10$) ด้านผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\underline{X} = 3.09$) ตามลำดับ

7. สรุปผลการวิจัย

ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของคณะ บริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ผู้วิจัยสรุปผลและอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ทำการศึกษาค้างนี้ จำนวน 439 คน พบว่าผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนผลการวิจัยพบว่า ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้บริหาร 9 คน อาจารย์ 30 คน นักศึกษา 400 ทั้งหมด 439 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักศึกษา 400 คน ส่วน ใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 95.39 ส่วนร้อยละ 71.5 ส่วนใหญ่อยู่ระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 29.25 และ เป็นสาขาวิชาการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 49.5

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียน การสอนบทเรียนออนไลน์ของคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีความพึงพอใจในการเรียน การสอนบทเรียนออนไลน์ ของด้านผู้บริหาร พบว่า การจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ ด้าน รูปแบบการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ การจัดการ เรียนการสอนบทเรียนออนไลน์กับด้านของผู้สอน พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง การจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์กับด้านผู้เรียน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ การจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์กับด้านของ สถานศึกษา พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตามการรับรู้ของด้านปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัยผู้เรียน ปัจจัยด้าน สถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยด้านสถานศึกษาส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาตามการรับรู้ของนักศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านสถานศึกษา มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ในด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้เนื่องมาจากคอมพิวเตอร์ภายในวิทยาลัย มีประสิทธิภาพสูง สามารถเข้าใช้งานบทเรียนออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ต้องจัดสำนักงานในการพัฒนาการเรียนรู้อย่าง

8. การเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1) การกำหนดนโยบายและแนวทางของการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์เป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์

2) การจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นนั้นอาจารย์ผู้สอน ควรมีการสอบ การวัดและการประเมินผล ในการเรียนบทเรียนออนไลน์ในแต่ละรายวิชาที่เปิดสอน บทเรียนออนไลน์

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างในเรื่องของวิชาเกี่ยวกับการเรียนการสอนของศาสตร์แต่ละด้านว่าด้านใดมีความเหมาะสมกับการออกแบบการเรียนการสอนด้วยระบบบทเรียนออนไลน์ ของวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยเน้นในเรื่องของศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2) จากผลการวิจัยจะพบว่า การศึกษาปัจจัยด้านต่าง ๆ นั้นมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ควรศึกษาเพิ่มเติมในตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ เช่น ปัจจัยด้านอายุ เพศ ระดับการศึกษา และควรศึกษาด้านความแตกต่างของคณะ ภาควิชา ที่เกี่ยวกับการนำระบบการเรียนบทเรียนออนไลน์มาใช้ในการสอน และรวมไปถึงตัวแปรทางด้านจิตวิทยา เช่น ความคาดหวัง ทักษะคิด ความเชื่อ ฯลฯ

9. เอกสารอ้างอิง

เพ็ญพิศุทธิ์ เนกมานุรักษ์. (2536). รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู.

วิทยานิพนธ์ ค.ศ. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุรัสวดีเลี้ยงสุพงศ์. (2546) แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมการ

ศึกษานอกโรงเรียนในระหว่างปี 2546-2556. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา

เทคโนโลยีการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2545). พระราชบัญญัติ การศึกษา

แห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕.กรุงเทพฯ.

วุฒินันท์ สุวรรณเจริญ. (2546) .การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนการปฏิบัติการทดลอง

โดยผ่านระบบโครงข่ายอินเทอร์เน็ตเรื่องเครื่องมือวัดดิจิทัลวิชาเครื่องมือและการวัด

อิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกลุ่มวิทยาเขตภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

อมรวิชนาครทรรพ. (2542). "วิธีทรรค์เพื่อพัฒนาอุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21."รายงานการ

สัมมนาทางวิชาการการอุดมศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21

Dixon, W.B. (1992). An exploration study of self-directed learning readiness and

pedagogical expectation about learning among built immature learners in

Michigan.Dissertation Thesis, Ph.D. Michigan: Michigan State University

Hiemstra, R. (1994). "Self-directed Learning".The International Encyclopedia of

Education.2nd edexeter. Great Britain: BPC Wheatons.

Knowles, M. (1975).Self-Directed Learning : a Guide for Learners and Teacher. New

YorkAssociation Press.

Michels, Dianne Marie. (1996) .Tow-Year Colleges and the Internet: An Investigation

of TheIntegration Practices and Beliefs of Faculty Internet Users. Issertation

abstract; Ed.D.,University of Minnesota.

Parker, T.P. 1997.Integrating Hypermedia into the Environment Education Setting:

Developinga Program and Evaluation its Effect.Doctoral Dissertation.

University of

Minnesota:Dissertation Abstracts International. 58(03), September

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
Personnel Performance of Local Governance Organization
Si Prachan District Suphanburi Province

วีณา ขำคง¹ วิชชุกร นาคธน²
Weena Khamkong, Witchukorn Nakthon

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 133 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้ 1) ฉันทะ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ ควรมีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และแนวทางปฏิบัติงานที่ชัดเจน เรียนรู้ทำความเข้าใจในงานร่วมกันเพื่อทดแทนการทำงานกันได้ จัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความพอใจ มีความรักงาน และเห็นความสำคัญของงาน ส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ 2) วิริยะความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน คือ จัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบ นโยบาย ตัวชี้วัด และเป้าหมาย นำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการงาน แบ่งงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และความรู้ความสามารถเพื่อให้บุคลากรพึงพอใจและเกิดความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ 3) จิตตะการเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ชัดเจน เอาใจใส่บุคลากร ร่วมมือกันปรับปรุงทบทวนงาน และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจเพื่อให้งานเสร็จตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ 4) วิมังสาการใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน คือ การบริหารจัดการงาน ผู้บริหารและบุคลากรควรมีการวางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่

Received: 2022-03-05 Revised: 2022-03-25 Accepted: 2022-04-20

¹ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Public Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Suphanburi Sri Suvarnabhumi Buddhist College.

ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ บุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Research subject performance of personnel local government organization Si Prachan District Suphanburi Province have a purpose To study the level of performance in accordance with the principles of ethical behavior and the efficiency of personnel's performance The relationship between performance in accordance with the moral principles and the performance of personnel and study the guidelines for improving the efficiency of personnel operations local government organization using a sample of 133 people using content analysis techniques The results of the study revealed that Performance efficiency of local administrative organization personnel are as follows: 1) *Chan*, Satisfaction in work performance is that there should be clear goals, methods and operational guidelines. Learn to understand each other's work together to replace working with each other. Organize activities to enhance participation within the organization to create satisfaction, love work and see the importance of work resulting in the determination to complete the task. 2) *Viriya* refers to work effort that should be achieved through a work system that follows policies, regulations, indicators, and goals. In order for personnel to be happy, technology should be used to administer work and distribute work based on each person's duty and capability. This will lead to increased effort in the work and effective achievement of the set goals. 3) *Citta* refers to a dedication to work that requires administrators to plan and clarify work procedures, care for employees, collaborate to improve, and operate work with determination in order to finish the work within the specified timetable and goals. 4) *Vimāṃsa* refers to the application of wisdom to discover reasoning in work, in which administrators and personnel should plan, examine, analyze issues, and identify shared obligations under work regulations and rules in order to reduce mistakes and be the guidelines for functioning correctly.

Keywords: efficiency, personnel, local organization

1. ความนำ

สำนักงานมาตรฐานการบริหารงานบุคคลท้องถิ่น (ก.ถ.) เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลในด้านการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่นให้มีมาตรฐานมากขึ้นเทียบเท่ากับข้าราชการประเภทอื่นและสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการส่วนท้องถิ่น รวมถึงกำหนดให้มีรูปแบบการประเมินผลงานความรู้ทักษะและสมรรถนะที่เหมาะสม โปร่งใส เป็นธรรมมากขึ้น และได้มีการกำหนดทักษะความรู้ความสามารถสมรรถนะประจำตำแหน่งให้แก่ทุกสายงานเพื่อประกอบการ แต่งตั้ง สรรหา และพัฒนาข้าราชการให้มีประสิทธิภาพสูง มีความเป็นมืออาชีพและเป็น มาตรฐานสากล สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ จึงได้มีการกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นในงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่น โดยสามารถจำแนกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะประจำผู้บริหารและสมรรถนะประจำสายงาน (ศศิพันธ์ จันทวงศ์, 2564) องค์กรจึงต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยด้านต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ซึ่งปัจจัยจุดใจ ในการปฏิบัติงานถือเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงาน มีขวัญกำลังใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง และมีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ 1) ความสำเร็จในการทำงาน 2) การได้รับการยอมรับ 3) ความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน 4) ลักษณะงานที่ทำ 5) ความรับผิดชอบ อีกทั้งแรงจูงใจยังมีอิทธิพลในการกำหนดประสิทธิภาพในการทำงาน และยังเป็นแรงผลักดันให้ข้าราชการ ปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายอย่างไม่ท้อถอย สร้างแรงขับเคลื่อนในการทำงานให้สำเร็จและปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ แสดงสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุทธิคุณ วิริยะกุล, 2558, 8-10)

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย มีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแบ่งการปกครองเป็นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา มุ่งให้ความสำคัญของการพัฒนาข้าราชการส่วนท้องถิ่นโดยการปรับเปลี่ยนบทบาท 3 วิธีคิด และแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างบุคลากรให้มีมาตรฐานในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นแรงผลักดันต่อความสำเร็จขององค์กร ประกอบกับที่ผ่านมาการพัฒนาข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างพัฒนาขาดการบูรณาการร่วมกันและการหล่อหลอมให้เกิดค่านิยม องค์ความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่พึงประสงค์ อีกทั้งยังขาดการนำเครื่องมือทางการบริหารมาใช้เป็นกรอบกำหนดในการพัฒนาข้าราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามความหลากหลายของสภาพพื้นที่ในแต่ละแห่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2564)

ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสนใจที่จะวิจัยปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกรณีศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น โดยที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนผู้รับบริการสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และได้รับประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานในการศึกษา

หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลศรีประจันต์ 2) เทศบาลตำบลปลายนา 3) เทศบาลตำบลวังยาง 4) องค์การบริหารส่วนตำบลศรีประจันต์ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหว่า 6) องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำซับ 7) องค์การบริหารส่วนตำบลมดแดง 8) องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม 9) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกร่าง และ 10) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนปรู

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นขอบเขตเนื้อหาที่เป็นประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

1) ขอบเขตด้านประชากร เป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

2) ขอบเขตด้านตัวแปร โดยการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ หลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) ฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) 2) วิริยะ (ความเพียรพยายาม ในการปฏิบัติงาน) 3) จิตตะ (ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) และ 4) วิมังสา (ความใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพงาน 2) ด้านปริมาณงาน 3) ด้านความรวดเร็ว และ 4) ด้านความประหยัดหรือความคุ้มค่าของทรัพยากร

3.3 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในปี พ.ศ. 2564

คำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม โดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จ และผลสำเร็จนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา วัสดุ แรงงาน รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จอย่างถูกต้องและรวดเร็ว บรรลุวัตถุประสงค์และความต้องการขององค์กร

หลักอิทธิบาทธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือหลักการปฏิบัติ เพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ใ้ต้องค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

2) ใ้ต้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกรปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3) ใ้ต้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

4) ผลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

4. การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเนื้อหาและประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) หลักธรรมอิทธิบาท 4
- 5) ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 7) กรอบแนวคิดการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 180 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane, 1973, 1089) จำนวน 125 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 9 คน/รูป ดังนี้ 1) บุคลากรท้องถิ่นระดับผู้บริหาร (ประเภทอำนวยการท้องถิ่น) จำนวน 3 คน 2) บุคลากรท้องถิ่นระดับนักวิชาการและระดับปฏิบัติการ (ประเภทวิชาการ หรือประเภททั่วไป) จำนวน 4 คน และ 3) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของบุคลากร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่ง และอายุราชการ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 12 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะเป็นการตอบแบบเสรี

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

5.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

- 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
- 2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา ด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม
- 3) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (สิน พันธุ์พินิจ, 2554, 191) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.969
- 4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อให้แจกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและการให้สัมภาษณ์
- 2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง
- 3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้สถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient)

6.4 การเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลักฉันทะ รองลงมาคือ หลักวิริยะ หลักจิตตะ และหลักวิมังสา ตามลำดับ สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

- 1) หลักฉันทะ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านมีความมุ่งมั่นจะปฏิบัติงานให้บรรลุสำเร็จ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านพึงพอใจในการร่วมงานกับเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน
- 2) หลักวิริยะ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านยินดีเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จตาม

กำหนดเวลา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านมีความอดทน อดกลั้น และเอาชนะความยากลำบากในการแก้ปัญหาเรื่อง

3) หลักจิตตะ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ การปฏิบัติงานของท่านมีการแบ่งเวลาอย่างชัดเจน

4) หลักวิมังสา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

7.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรวดเร็ว รองลงมาคือ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน และด้านความประหยัดหรือความคุ้มค่าของทรัพยากร ตามลำดับ สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านคุณภาพงาน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านนำความรู้ที่ได้จากการทำงานครั้งที่ผ่านามาเพื่อเป็นเกณฑ์ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานในครั้งต่อไป และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านมีการตรวจสอบคุณภาพของผลงานที่ได้รับมอบหมาย

2) ด้านปริมาณงาน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านปฏิบัติงานได้สม่าเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านปฏิบัติงานด้วยความสำเร็จได้ตามปริมาณงานเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

3) ด้านความรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านสามารถปฏิบัติงานสมบูรณ์ตามระยะเวลาที่กำหนด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนด

4) ด้านความประหยัดหรือความคุ้มค่าของทรัพยากร อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ท่านปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความคุ้มค่าและประหยัดทรัพยากร และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ท่านตระหนักและกระตุ้นให้ผู้อื่นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า

ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ได้แก่ หลักจิตตะ รองลงมาคือ หลักวิมangsa หลักฉันทะ และหลักวิริยะ ตามลำดับ

4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) หลักฉันทะ: ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ ควรมีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และแนวทางปฏิบัติงานที่ชัดเจน เรียนรู้ทำความเข้าใจในงานร่วมกันเพื่อทดแทนการทำงานกันได้ จัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความพอใจ มีความรักงาน และเห็นความสำคัญของงาน ส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ

2) หลักวิริยะ: ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน คือ จัดระบบการทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบ นโยบาย ตัวชี้วัด และเป้าหมาย นำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการงาน แบ่งงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบและความรู้ความสามารถ เพื่อให้บุคลากรพึงพอใจและเกิดความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

3) หลักจิตตะ: การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ชัดเจน เอาใจใส่บุคลากร ร่วมมือกันปรับปรุง ทบทวนงาน และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจเพื่อให้งานเสร็จตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้

4) หลักวิมangsa: การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน คือ การบริหารจัดการงานผู้บริหารและบุคลากรควรมีการวางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

8. การเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านฉันทะ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่งเสริมการจัดระบบการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพและสามารถทำงานร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

2) ด้านวิริยะ ผู้บริหารองค์กรควรให้ความสนใจและเอาใจใส่บุคลากร คอยช่วยเหลือ สนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่บุคลากรเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร

3) ด้านจิตตะ ผู้บริหารควรกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานอย่างระบอบ และชัดเจน อีกทั้งให้สอดคล้องกับระเบียบและนโยบาย หน้าที่ ความรับผิดชอบ และความรู้ความสามารถของบุคลากร

4) ด้านวิมangsa ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้งาน และจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร เพื่อนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นผลกับการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เช่น วัฒนธรรมองค์กร ผลตอบแทน และภาวะผู้นำ เป็นต้น
- 2) ควรศึกษาการนำหลักธรรมด้านอื่น ๆ เช่น ไตรสิกขา สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทาง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในเขตจังหวัดและหน่วยงานอื่น ๆ
- 3) ควรนำหลักอิทธิบาทธรรมในการวิจัยครั้งนี้คือ หลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานภาคเอกชน ข้าราชการสังกัดอื่น เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

ศศิภัณท์ จันทวงศ์. ปัญหาของการบริหารระบบราชการไทย. แหล่งที่มา:

<http://www.gotoknow.org> จาก 17 กันยายน 2564, 2564.

สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. ข้อมูลทั่วไป. แหล่งที่มา: <http://www.suphanburi.go.th>

/content/general จาก 17 กันยายน 2564, 2564.

สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัท จูนพับลิชชิง จำกัด, 2554.

สุทธิคุณ วิริยะกุล. “ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการต่างประเทศ”, กรุงเทพฯ. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, 2558.

Yamane, Taro. **Statistic: An Introductory Analysis**. 3rd ed. Tokyo: Harper International Education, 1973.

กรณีศึกษาหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามคัมภีร์
พระพุทธศาสนา

A case study of the Practice of Meditation taught by Luang Poo Man
Phuritto according to the Buddhist scriptures

อภินันท์ จันตะนี¹
Apinan Chantanee

บทคัดย่อ

จากกรณีศึกษามีจุดประสงค์เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติกัมมัฏฐานสายวัดป่าของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เน้นการฝึกจิต การควบคุมจิตและความเคร่งครัดในศีลธุดงค์ เป็นการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สำคัญคือวัตรปฏิบัติที่ดำเนินการดำรงสมณเพศในชีวิตประจำวันที่สอดคล้องต่อความก้าวหน้าในการประพาสธรรม ให้สามารถสันนิเสสบรรลुพระนิพพานได้ ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ท่านปฏิบัติอยู่เสมอ คือการนั่งสมาธิภาวนาบทปริกรรมว่า “พุทโธ” เพื่อให้จิตสงบเป็นสมาธิ เพื่อให้จิตมีพลังและการใช้สติสัมปชัญญะพิจารณาตามดูกาย เวทนา จิตและธรรมที่เป็นไปอยู่ เพื่อให้เกิดปัญญารู้เท่าทันสภาวะตามที่เป็นจริงด้วยการพิจารณาอาการของจิตให้สอดคล้องกับความเป็นไปของอริยาบถ ได้แก่ การยืน การเดิน การนั่ง การนอนและอริยาบถย่อยอื่นๆ เช่น การฉัน การพูด การคิด ส่วนการปฏิบัติสมาธิภาวนาหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลวงปู่มั่น สามารถดำเนินตามแนวกัมมัฏฐาน 40 อย่างคือกสิณ 10 อสุกะ 10 อนุสสติ 10 อัปปมัญญา 4 อาหารปฏิกุศลสัญญา 1 อรูป 4 ซึ่งการปฏิบัติปฏิบัติ ถือความเคร่งครัดในพระวินัยที่มุ่งหวังที่จะพัฒนาให้บุคคลได้เข้าถึงความบริสุทธิ์ บรรลุพระนิพพานตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ: การปฏิบัติกัมมัฏฐาน คัมภีร์พระพุทธศาสนา

Abstract

The objective of this case study was to study the principles of meditation practice that appeared in Buddhism in the practice of Buddhist meditation in the forest temple of Luang Poo Man Phurittatto according to the teachings of Buddhism.

Received: 2022-01-17 Revised: 2022-02-16 Accepted: 2022-03-08

¹ วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Nong Khai Campus
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail:
aphinant.jais@gmail.com

It was found that the practice of Vipassana meditation that focuses on spiritual training mental control and strictness in the precepts of pilgrimage It is the practice of Vipassana meditation that is essential to the practice of maintaining the asceticism in daily life that corresponds to the progress of the Dharma practice. to be able to end defilements and attain nirvana which has a method of vipassana meditation practice that you always practice is to sit and meditate, meditate on the word “Buddho” to make the mind calm and meditate In order for the mind to be powerful and to use mindfulness to contemplate the body, feelings, mind and dharmas that are going on. in order to have the wisdom to know the condition as it really is By considering the symptoms of the mind in accordance with the postures, namely standing, walking, sitting, lying, and other minor gestures such as speaking, speaking, and thinking, as for the practice of meditation or vipassana meditation, Luang Poo Man can proceed according to The 40 kinds of meditations are: Kasin, 10 Asuka, 10 Anussati, 10 Appamanya, the Four Foods for the Abode of Wisdom, the Four Forms of Practice. Holds strict discipline in the discipline that aims to develop a person's access to purity Achieving nirvana according to the threefold principles is to develop in the precepts. Concentration and Wisdommake the mind calm and meditate In order for the mind to be powerful and to use mindfulness to contemplate the body, feelings, mind and dharmas that are going on. in order to have the wisdom to know the condition as it really is By considering the symptoms of the mind in accordance with the postures, namely standing, walking, sitting, lying, and other minor gestures such as speaking, speaking, and thinking, as for the practice of meditation or vipassana meditation, Luang Poo Man can proceed according to The 40 kinds of meditations are: Kasin, 10 Asuka, 10 Anussati, 10 Appamanya, the Four Foods for the Abode of Wisdom, the Four Forms of Practice. Holds strict discipline in the discipline that aims to develop a person's access to purity Achieving nirvana according to the threefold principles is to develop in the precepts. Concentration and Wisdomconcentrate. In order for the mind to be powerful and to use mindfulness to contemplate the body, achieving Nirvana according to trisikkha principles are precepts, concentration and wisdom.

Keywords: meditation practice, Buddhist scriptures

1. ความนำ

ในประเทศไทยสายพระป่า คือสายกรรมฐานของพระภิกษุฝ่ายอรัญวาสีที่สืบทอดมาจาก พระครูวิเวกพุทธกิจ (เสาร์ กนตสีโล) และพระครูวินัยธรมั่น ฐิตัตโต พระภิกษุในสายนี้เน้นฝึก กรรมฐานควบคู่กับการรักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัด โดยพระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกายตั้งแต่ยุคแรก จะศึกษาค้นถุระในช่วงเข้าพรรษา พอถึงหน้าแล้งจึงออกจาริกไปฝึกวิปัสสนาธุระตามทีต่าง ๆ โดยเฉพาะในภาคอีสานมีพระอาจารย์ดี พนธุโล และพระอาจารย์ม้าว เทวธมมี เป็นกำลังสำคัญ ต่อมาศิษย์พระอาจารย์ม้าวคือพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนโท) ขณะยังเป็นพระครูวิจิตร ธรรมภาณี ได้เข้ามาศึกษากรรมฐานกับพระปัญญาพิศาลเถร (สิงห์) วัดปทุมวนาราม แล้วจำพรรษา ที่วัดปทุมวนารามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2439 ในระหว่างนั้นพระอาจารย์หนู ฐิตปัญโญ และพระอาจารย์ เสาร์ กนตสีโล ได้เข้ามาจำพรรษาที่วัดปทุมวนารามด้วย เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมและอบรม กรรมฐานโดยมีพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์) เป็นพระอาจารย์ แล้วจึงกลับไปช่วยกันเผยแผ่ธรรม ที่ภาคอีสานดังเดิม

หลวงปู่มั่น ฐิตัตโต หรือพระครูวินัยธรมั่น ฐิตัตโต เป็นพระภิกษุฝ่ายวิปัสสนาธุระสาย ธรรมยุตชาวไทย เป็นที่รู้จักในประวัติศาสตร์พระกรรมฐานไทย หลังจากอุปสมบทแล้วท่านได้ปฏิบัติ ตนตามแนวทางคำสอนพระศาสดาอย่างเคร่งครัด และยึดถืออุตถงควัตรด้วยจริยวัตรปฏิบัติทางดงาม จนได้รับการยกย่องจากผู้ศรัทธาทั้งหลายว่าเป็นพระผู้เลิศทางอุตถงควัตร ท่านวางแนวทางในการ ปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า ให้แก่ สมณะ ประชาชนอย่างกว้างขวาง จนมีพระสงฆ์และฆราวาสเป็นลูกศิษย์จำนวนมาก แนวคำสอนท่านเป็นที่ รู้จักกันดีว่า คำสอนพระป่า (สายพระอาจารย์มั่น) หลังจากท่านมรณภาพลง ในปี พ.ศ.2492 ยังคงมี พระสงฆ์ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านสืบทอดแนวปฏิบัติของท่านสืบมา โดยลูกศิษย์เรียกว่า พระกรรมฐาน สายวัดป่า หรือ พระกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ท่านได้รับยกย่องจากผู้ ศรัทธาให้เป็น พระอาจารย์ใหญ่สายวัดป่า สืบต่อกันมาจนปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

2.2 เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานสายวัดป่าของหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต

2.3 เพื่อวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต ตามคำสอน พระพุทธศาสนา

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎก และแนวทางการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต ในประเด็นเนื้อหาสาระรูปแบบและ

หลักการปฏิบัติและผลที่ได้จากการการศึกษาวิเคราะห์หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาเพื่อใช้ดำเนินชีวิตสืบไป

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับข้อมูลจะศึกษาได้จากข้อมูลที่เป็นหลักฐานเกี่ยวกับพระไตรปิฎก ภาษาไทย (พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ทั้งบทความวิชาการ ผลงานวิจัย ตำราหรือหนังสือ และผลงานวิชาการ เขียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสังเคราะห์ข้อมูล มกราคม – พฤศจิกายน 2564

4. การนิยามศัพท์ในการศึกษา

หลักการปฏิบัติ หมายถึง วิธีการประพฤติปฏิบัติหรือการลงมือปฏิบัติกัมมัฏฐานจนกลายเป็นแนวหลักการปฏิบัติของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต

กัมมัฏฐาน หมายถึง การปฏิบัติให้จิตเกิดความสงบ ตั้งมั่นในอารมณ์เพียงอย่างเดียว เพื่อให้ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ

คัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง พระไตรปิฎก รวมทั้งคัมภีร์ที่มีการอธิบาย อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์พิเศษต่าง ๆ

การปฏิบัติกัมมัฏฐานตามหลักของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต หมายถึง รูปแบบหรือวิธีการในการฝึกปฏิบัติ กัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต

รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ในการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต

หลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต หมายถึง พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนากัมมัฏฐานท่าน เป็นพระผู้มีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ให้คำแนะนำในการปฏิบัติแก่ผู้ปฏิบัติธรรมมากมาย จนทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความเจริญมั่นคง

หลักปฏิบัติ หมายถึง วิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้ประสบความสำเร็จหรือสู่ความเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับ โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ บันทึกเป็นเอกสารเผยแพร่ให้ทราบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้

การศึกษาวิเคราะห์ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหรือการศึกษาหาคำตอบอย่างละเอียดรอบคอบตามขั้นตอน เป็นการนำข้อมูลที่จัดทำไว้มามีวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

5. การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารเป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติกัมมัฏฐาน หลักพุทธธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิต และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

หลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต ได้กล่าวให้โอวาทธรรมถึงข้อปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานแก่พระอาจารย์ทองรัตน์ กนตสีโล และหลวงปู่กนิริ์ จนทโย ว่าข้อปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน ซึ่งมีรากฐานอยู่ที่การกระทำศีล

ให้สมบุรณ์บริบูรณ์พร้อม ๆ ไปด้วยการเจริญสมาธิ ภาวนา เพื่อจะทำให้จิตสงบระงับจากอารมณ์ทั้งปวง เพราะความที่จิตปลอดจากอกุศลวุ่นวายจากอารมณ์อันเกิดจากการสัมผัสทางอายตนะ คือตั้งแห่งการกระทบมี 6 คู่ อันได้แก่ ตากับรูป หูกับเสียง จมูกกับกลิ่น กายกับการสัมผัสทางกาย และใจที่กระทบกับอารมณ์ภายในที่ทำให้เกิดเวทนาความรู้สึกสุข รู้สึกทุกข์ รู้ดี รู้ชั่ว รู้สวดย รู้ไม่สวดย รู้น่ารัก รู้ไม่น่ารักทั้งหลาย จิตใจก็ย่อมตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์อันเดียว อารมณ์นั้นก็ให้แก่พระกัมมัฏฐาน

หลวงพ่ocha สุภโท การฝึกใจ ใจที่มักเอาแต่ใจของตนนี้ ถ้าหากมันไม่ได้อะไรตามที่มันต้องการแล้ว มันก็อาละวาด ซึ่งจะต้องอบรมใจด้วยการปฏิบัติภาวนา ด้วยสมาธิ นี่แหละที่เราเรียกว่า"การฝึกใจ" เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติธรรม ในเบื้องต้นของการฝึกปฏิบัติธรรม จะต้องมึศีลเป็นพื้นฐานหรือรากฐาน ศีลนี้เป็นสิ่งอบรมกาย วาจา ซึ่งบางทีก็จะเกิดการวุ่นวายขึ้นในใจเหมือนกัน เมื่อเราพยายามจะบังคับใจไม่ให้ทำตามความอยาก กินน้อย นอนน้อย พูดน้อย นิสยความเคยชินอย่างโลกๆ ลดมันลง อย่ายอมตามความอยาก อย่ายอมตามความติดของตน หยุดเป็นทาสมันเสีย พยายามต่อสู้เอาชนะอวิชชาให้ได้ด้วยการบังคับตัวเองเสมอ นี่เรียกว่าศีล เมื่อพยายามบังคับจิตของตัวเองนั้น จิตมันก็จะดิ้นรนต่อสู้มันจะรู้สึกถูกจำกัด ถูกข่มขี่ เมื่อมันไม่ได้ทำตามที่ยมันอยาก มันก็จะกระวนกระวายดิ้นรน ที่นี้เห็นทุกข์ชัดเจน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายเกี่ยวกับ“ฌาน” ไว้ในหนังสือ“พุทธธรรม” ว่า ฌานหรือสมาธิแปลว่าความตั้งมั่นของจิตหรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดค่าจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอคือ“จิตตัสเสกัคคตา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “เอกัคคตา” ซึ่งแปลว่าภาวะจิตที่มีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือการที่จิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ฟุ้งซ่านหายไป การเจริญสมาธินั้น จะประณีตขึ้นไปเป็นขั้น ๆ โดยลำดับภาวะของจิตที่มีสมาธิถึงขั้นอัปปนา สมาธิแล้วเรียกว่า “ฌาน (Absorption)” ฌานมีหลายขั้นตามลำดับ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายว่า ที่ตั้งแห่งการทำงานของจิตหรือที่ให้จิตทำงาน มีความเป็นทางการว่า สิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์ในการเจริญภาวนาหรืออุปกรณ์ในการฝึกอบรมจิตหรืออุบายกลวิธีเหนี่ยวนำสมาธิพูดง่าย ๆ ว่า สิ่งที่เราให้จิตกำหนดจิตจะได้มีงานทำเป็นเรื่องที่สงบอยู่กับที่ได้ ไม่เที่ยววิ่งเล่นเตลิดหรือเลื่อนลอยฟุ้งซ่านไปอย่างไร้จุดหมาย เฉพาะในกรณีนี้คือสิ่งที่เรามาให้จิตกำหนดเพื่อชักนำให้เกิดสมาธิหรืออะไรก็ได้ที่พอจิตกำหนดจับเข้าแล้วจะชักนำให้แน่วแน่อยู่กับมันจนเป็นสมาธิได้เร็วและมั่นคงที่สุด พูดให้สั้นที่สุดว่า สิ่งที่ใช้ฝึกสมาธิก็มีมาตรฐานที่พระอรหันตเจ้าจารย์รวบรวมแสดงไว้มี 40 อย่าง ก็มีมาตรฐาน 40 อย่างนี้แตกต่างกัน โดยความเหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลที่เรียกว่าจริตต่าง ๆ ถ้าเลือกได้ถูกต้องก็ปฏิบัติได้ผลดีและรวดเร็ว ถ้าเลือกผิดอาจทำให้ปฏิบัติได้ล่าช้าหรือไม่สำเร็จผล

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคำว่า สมาธิสรุปความได้ว่า “สมาธิ” คือความตั้งใจมั่นในที่นี้ หมายถึงจิตที่อยู่ด้วยความว่างจากกิเลส การเข้าถึงความว่างได้ชื่อว่า มีความตั้งมั่นอย่างบริสุทธิ์สูงสุด จิตที่มีสิ่งอื่นเป็นอารมณ์นั้นเป็นจิตที่ไม่บริสุทธิ์และไม่ตั้งสมาธิที่แท้จริงนั้นมีจุดหมายเพียงเพื่อมีจิตสงบตั้งมั่นเพื่อทำ ให้เกิดปัญญาดับทุกข์ ความว่างก็คือจิตที่ตั้งมั่นไม่คลอนแคลนและบริสุทธิ์อย่างยิ่ง จิตที่ว่างจากกิเลสเป็นจุดที่ควรแก่การปฏิบัติงาน จะทำให้การทำงานต่าง ๆ ได้ดีกว่าจิตที่วุ่น

ฉะนั้น ความว่างจึงมีลักษณะตรงความหมายของคำว่าสมาธิทุกประการ ความหมายของคำว่า สมาธิ ต้องอยู่ 3 อย่างเสมอ คือตั้งมั่นบริสุทธ์และควรแก่การ งาน จึงจะเรียกว่าเป็นสมาธิที่ถูกต้อง จิตที่ว่าง จากกิเลสในลักษณะดังกล่าวมานี้ จัดเป็นจิตที่มีสมาธิสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่าโลกุตตรสมาธิ

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ) ได้อธิบายไว้ว่า การฝึกสติทำให้เกิดประโยชน์มากมายทั้งทางโลกและทางธรรม 5 ประการ ดังนี้

- 1) สติเป็นเครื่องเตือนอยู่ ปลุกให้คนตื่นอยู่เสมอ
- 2) สติจำปรารภนาในที่ทั้งปวง
- 3) สติทำให้คนได้รับความเจริญทุกเมื่อ
- 4) สติทำให้คนได้รับความสุข
- 5) สติทำให้คนได้มนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธัมมจิตโต) ได้กล่าวให้โอวาทนิสิตพุทธศาสตร์ มจร.ปฏิบัติ กัมมัฏฐาน แนนโย นิดสมณะสิกการ อาหารของสติสัมปชัญญะ สิ่งสำคัญนอกจากการศึกษาวิชาสามัญทั่วไปแล้ว จุดเด่นคือหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ทำให้มีสติมีโอกาสในการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ขอให้สติลงมือปฏิบัติด้วยใจและใส่ใจอย่างจริงจัง จึงจะได้ผลและต้องมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งมีโยนิโสมนสะสิกการ เป็นอาหารของสติสัมปชัญญะ กล่าวคือ คิดถูกต้อง ใจจึงจะยึดมั่นตามครรลองและถูกต้อง ซึ่งคณาจารย์ที่มาร่วมปฏิบัติด้วยก็ได้ประโยชน์ คือทุกท่านควรลดความปลิโพธิ หรือความกังวลต่อสิ่งภายนอก ต้องอยู่กับปัจจุบัน คือคิดเป็น ทำใจให้สอดคล้องกับการปฏิบัติ มีโยนิโสมนสะสิกการต่อการปฏิบัติ ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และสิ่งสำคัญคือท่านจะได้นำความรู้นี้ไปสอนญาติโยมต่อไป

5. วิธีดำเนินการ

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการ ดังนี้

- 1) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติกัมมัฏฐานจากพระไตรปิฎก (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย)

- 2) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่่มั่น ภูริทัตโต ทั้งเอกสารวิชาการ

และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3) ศึกษาการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่่มั่น ภูริทัตโต ในประเด็นที่กำหนดไว้ คือ หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐาน ว่ามีความสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

- 4) ศึกษาวิเคราะห์หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่่มั่น ภูริทัตโต ตามหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์คำสอนของหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต 20 คำสอน สรุปได้ดังนี้

1) **บุคคลใดปฏิบัติแล้ว** บุคคลนั้นย่อมพิจารณาความเป็นไปแห่งสังขารทั้งหลาย ย่อมเห็นความเกิด ความแก่ ความเจ็บไข้ และความตายในสังขารทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมไม่เห็นความสุข ความยินดีน้อยหนึ่งในสังขารทั้งหลายเหล่านั้น ไม่เห็นซึ่งอะไรๆ ในเบื้องต้น ท่ามกลาง หรือที่สุด ในสังขารทั้งหลายเหล่านั้นซึ่งจะเข้าถึงความเป็นของไม่ควรถือเอา

2) **ความเดือดร้อนวุ่นวายใจ** ที่คิดแต่ตำหนิผู้อื่นจนอยู่ไม่เป็นสุขนั้น นักปราชญ์ถือเป็นการผิดและบาปกรรมไม่มีศีลเลย จะเป็นโทษให้ท่านได้สิ่งไม่พึงปรารถนามาตรมานอย่างไม่ต้องคิด

3) **ไม่ควร "ยกโทษผู้อื่น"** หรือ "เพ่งโทษผู้อื่น" ถึงแม้ผู้นั้น จะไม่ดีก็ตามที เพราะการเพ่งโทษผู้อื่น จะนำความวิบัติสู่ตนโดยไม่รู้ตัว ความเพเลอสติ มักพาให้ผู้นั้น "ยกโทษผู้อื่น และพยายามยกคุณตนเอง" แทนที่จะ "ยกคุณผู้อื่น ยกโทษตนพิจารณา"

4) **ผู้มีสมบัติพอประมาณในทางที่ชอบ** มีความสุขมากกว่าผู้ได้มาในทางมิชอบเสียอีก เพราะนั้นไม่ใช่สมบัติของตนอย่างแท้จริงทั้ง ๆ ที่อยู่ในกรรมสิทธิ์

5) **การงานทุกชนิดที่ทำด้วยใจ** ของผู้มีภาวนาจะสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย ทำด้วยความใคร่ครวญถึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นผู้มีหลักมีเหตุผล ถือหลักความถูกต้องเป็นเข็มทิศทางเดินของกาย วาจา ใจ ไม่เปิดช่องให้ความอยากอันไม่มีขอบเขตเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะความอยากดั้งเดิมเป็นไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา ซึ่งไม่เคยสนใจต่อความผิด ถูก ชั่ว ดี พาเราเสียไป จนนับไม่ถ้วนประมาณไม่ถูก จะเอาโทษมันก็ไม่ได้ ยอมให้เสียไปอย่างน่าเสียดาย ถ้าไม่มีสติระลึกรู้บ้างเลย แล้วของเราก็เสียไป ของใหม่ก็พลอยจมไปด้วย ไม่มีวันฟื้นคืนตัวได้

6) **บุคคลใด ๆ** ว่าเป็นภัยและเป็นคุณ ให้เสียเวลาและล่าช้าไปเปล่า โดยไม่เกิดประโยชน์อะไร ยิ่งกว่าการคิดเรื่องกิเลสกับธรรม ซึ่งมีอยู่ที่ใจ

7) **เกิดมาแล้ว ก็แก่ เจ็บ ตาย** แต่ก่อนจะตาย ท่านยังไม่มี ก็ให้มีเสีย ศีลยังไม่เคยรักษา ก็รักษาเสีย ภาวนายังไม่เคยเจริญ ก็เจริญให้พอเสียจะได้ไม่เสียที่ ที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ที่ความไม่ประมาทนั้นละจึงจะสม กับที่ได้เกิดมาเป็นคนเงินไหลเข้ามาเหมือนแม่เหล็ก แค่นี้ก็เก็บสิ่งนี้ไว้ที่บ้าน Money Amulet คุณยายวัย 64 ปีจากกรุงเทพฯ แต่งงานกับหนุ่มอายุ 30 ปีที่ร่ำรวย Everlift อยากอยู่ให้ได้ 100 ปีมั้ย? ทำความสะอาดหลอดเลือด! มาดูวิธีการ Vita Balance ถ้าหน้าท้องใหญ่เหมือนคนท้องลงนี้ ลด 35 กก. ก่อนนอนให้ Key To

8) **ฝึกตนดีแล้ว จึงฝึกผู้อื่น** ชื่อว่า ทำตามพระพุทธเจ้า ถ้าบุคคลไม่ทรมาณตนให้ดีก่อนแล้ว และทำการจำแนกแจกธรรมสั่งสอนใคร ก็จักเป็นผู้มีโทษปรากฏว่า ปาปโก สทโท โหติ คือ เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงชั่วฟุ้งไปในจตุรทิศ

9) **วิธีการภาวนา** คือ วิธีสังเกตตัวเอง สังเกตจิตที่มีนิสัยหลุกหลิก ไม่อยู่เป็นปกติสุข ด้วยการมีสติตามระลึกรู้ความเคลื่อนไหวของจิต โดยมีธรรมบทใดบทหนึ่ง เป็นคำบริกรรม เพื่อเป็นยารักษาจิตให้ทรงตัวอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบายในขณะการภาวนา ท่านจึงสอนไม่ให้ถูกเหยียดหยามกัน เมื่อเห็นเขาตกทุกข์ หรือกำลังจน จนน่าทุเรศ เราอาจมีเวลาเป็นเช่นนั้น หรือ ยิ่งกว่านั้นก็ได้ เมื่อ

ถึงวาระเข้าจริง ๆ ไม่มีใครมีอำนาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะกรรมดี กรรมชั่ว เรามีทางสร้างได้ เช่นเดียวกับผู้อื่น ผู้สงสัยกรรม หรือไม่เชื่อกรรมว่ามีผล คือ ลืมตน จะกลายเป็น ผู้มีดบอดอย่างช่วยไม่ได้

10) **เราทั้งหลาย ต่างเกิดมาด้วยวาสนา** มีบุญพอบเป็นมนุษย์ได้ อย่างเต็มภูมิ ดังที่ทราบ อยู่แก่ใจ อย่าลืมหักล้างวาสนา โดยลืมหักล้างคุณงามความดีเสริมต่อ ภูพชาติของเรา ที่เคยเป็นมนุษย์ จะเปลี่ยนแปลง และกลับกลายหายไป เป็นชาติที่ต่ำทราม ท่านจึงสอน ไม่ให้ดูถูกเหยียดหยามกัน เมื่อเห็นเขตกทุกข์ หรือกำลังจน จนน่าทุเรศ เราอาจมีเวลาเป็นเช่นนั้น หรือยิ่งกว่านั้นก็ได้ เมื่อถึง วาระเข้าจริง ๆ ไม่มีใครมีอำนาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะกรรมดี กรรมชั่ว เรามีทางสร้างได้ เช่นเดียวกับ ผู้อื่น

11) **ความทุกข์ ทรมาน ความอดทน ทนทาน** ต่อสิ่งกระทบกระทั่งต่างๆ ไม่มีอะไรจะ แข็งแกร่งเท่าใจ ถ้าได้รับความช่วยเหลือที่ถูกทาง ใจจะกลายเป็นของประเสริฐ ให้เจ้าของได้ชมอย่าง ภูมิใจต่อเรื่องทั้งหลายทันที

12) **วิธีถ่ายถอนกิเลส...** พึงเจริญสุภาวणा เพื่อละระคะเสีย พึงเจริญเมตตา เพื่อละ พยาบาทเสีย พึงเจริญอานาปานสติเพื่อเข้าไปตัดวิตกเสีย พึงเจริญอนิจจสัญญา เพื่อถอนอัสมีมานะ เสีย อนัตตาสัญญา ก็พึงเห็นพึงตั้งใจไว้ด้วยดี ความถอนอัสมีมานะขึ้นเสียได้ เป็นปริณิพพานในทิวสน ธรรมภพปัจจุบันนี้ทีเดียว

13) **ศาสนาทางมิจฉาทิฎฐิ** กันวันจะแสดงปาฏิหาริย์ คนที่โง่เขลาที่จะถูกจงไปอย่างโค และกระบือ ผู้ที่ฉลาดก็เหลือน้อย ฉะนั้น พวกเธอทั้งหลายจงรีบเร่งปฏิบัติธรรม ให้สมควรแก่ธรรม พระธรรมเหล่านี้ไม่ล่วงไปไหน มีอยู่ ทรงอยู่ในปัจจุบัน จิตในปัจจุบัน ที่เธอทั้งหลายตั้งอยู่หน้าสติ หน้าปัญญา อยู่ด้วยกัน กลมกลืนในขณะเดียวกันแล

14) **ผู้มีปัญญาไม่ควรให้สิ่งที่ล่วงแล้วตามมา** ไม่ควรห่วงในสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ผู้มีปัญญาได้ เห็นในธรรมซึ่งเป็นปัจจุบัน ควรเจริญความเห็นนั้นไว้เนืองๆ ควรรีบทำเสีย ผู้มีปัญญาซึ่งมีธรรมเป็น เครื่องอยู่ มีความเพียรแยกกิเลสให้หมดไป จะไม่เกียจคร้าน ขยันหมั่นเพียรทั้งกลางวันและกลางคืน

15) **ใครเพียร ใครอาจหาญ ใครอดทน** ในการต่อสู้กับกิเลสตัวผืนธรรมอยู่ตลอดเวลา ผู้ นั้นจะเจอร่มเงาแห่งความสงบเย็นใจในโลกนี้ ในบัดนี้ และในดวงใจนี้ ไม่เนิ่นนานเหมือนการ ท่องเที่ยวที่เจอไปด้วยสุขด้วยทุกข์อยู่ทุกภพ ทุกชาติ ไม่มีวันจบสิ้น

16) **การปฏิบัติธรรม** เป็นการทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทรงตรัสสอนเรื่อง กาย วาจา จิต มิได้สอนเรื่องอื่น ทรงสอนให้ปฏิบัติฝึกหัดจิตใจ ให้เอาจิตพิจารณาภายใน เรียกว่า..กายา นุปัสสนาสติปัฏฐานหัดสติให้มากในการค้นคว้า เรียกว่า..ธัมมวิจยะ พิจารณาให้พอทีเดียว เมื่อ พิจารณาพอจนเป็นสติสัมโพชฌงค์ จิตจึงจะเป็นสมาธิรวมลงเอง การประกอบความพากเพียร ทำจิต ให้ยิ่ง เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

17) **มีท่านย่อมเป็นผู้ส่งผ่าน** และเด่นในปวงชน เป็นที่เคารพรักในหมู่ชน จะตกอยู่ ทิศใดย่อมไม่อดอยาก ขาดแคลน จะมีสิ่งหรือผู้อุปถัมภ์จนได้ ไม่อับจนทนทุกข์ ผู้มีท่านประดับตน ย่อมไม่เป็นคนล้าสมัย บุคคลทุกชั้นไม่รังเกียจ

18) เราต้องการของดี คนดีจำต้องฝึก ฝึกจนดี จะพ้นฝึกไปไม่ได้ งานอะไรก็ต้องฝึก ทั้งนั้น ฝึกงาน ฝึกตน ฝึกสัตว์ ฝึกตน ฝึกใจ นอกจากตายแล้วจึงหมดการฝึก คำว่า ดี จะเป็นสมบัติของผู้ฝึกดีแล้วแน่นอน

19) อย่าลละท้อถอยความเพียร ธรรมเป็นสมบัติกลางและเป็นสมบัติของทุกคนที่ใครต่อธรรม พระพุทธเจ้ามิได้ผูกขาดไว้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ ต่างมีสิทธิครอบครองเป็นเจ้าของได้ด้วยการปฏิบัติดีของตนด้วยกัน

20) จะเอาอะไรมาเพิ่มอีก..ก็ถ้าหากตายไปในวันนี้วันพรุ่งนี้ สิ่งต่างๆที่เคยมีและผ่านเข้ามา ตะเกียดตะกายดินร่นไขว่คว้า ทุกอย่างก็จะเป็นเพียงแค สิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่ใช่ของเรานั้นแล

7. สรุปผลการศึกษา

จากเนื้อหาของการศึกษาในแต่ละบทที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ

หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า จากเนื้อหาของการศึกษาในแต่ละบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า

1) แนวทางการปฏิบัติกัมมัฏฐานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

แนวทางการปฏิบัติธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก การเจริญสมถกัมมัฏฐานมุ่งให้เกิดสมาธิ ต้องการให้จิตใจสงบ แน่นแน่นอยู่กับอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่หวั่นไหว เมื่อจิตสงบแล้ว มีจิตเป็นสมาธิไม่ฟุ้งซ่าน ใจไม่วอกแวก ไม่ดิ้นรน ไม่กระวนกระวาย ตัวสมถะ คือ สมาธิ การทำสมาธิแบบสมถะ คือการต้องการให้สมาธิเกิด หลักการปฏิบัติเบื้องต้นคือ การหา ระเบียบของตนให้บริสุทธิ์เสียก่อน ตัดห่วงใยกังวลกับภารกิจต่างๆ ให้หมดไป การเข้าหาอาจารย์ผู้ให้กัมมัฏฐาน ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการอธิบายสั่งสอน ผู้มีอุปนิสัยแนะหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง และ รับเอากัมมัฏฐานที่เหมาะสมกับจิต ซึ่งเป็นอุปนิสัยให้จิตสงบ ตามอารมณ์สมถกัมมัฏฐาน 40 อย่าง นั่นคือหลักของการเจริญสมถกัมมัฏฐาน คือ การกำหนดใจไว้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แน่วแน่ จนจิตตั้งอยู่ในสิ่งนั้นสิ่งเดียว ที่เรียกว่า จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง เมื่อสมาธิแนบสนิทเต็มที่แล้วจะเกิดภาวนาจิตที่เรียกว่า ฌาน ภาวะจิตที่ปราศจากนิวรณ์ ทำนองโลมว่าเป็นความหลุดพ้นจากกิเลสตลอดเวลาในขณะที่อยู่ในฌานนั้น แต่เมื่อออกจากฌานก็ยังมียกเลศอย่างเดิมอยู่

2) หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

แนวการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลวงปู่มั่นเน้นการฝึกจิต การควบคุมจิต และความเคร่งครัดในศีลธุดงค์เป็นสำคัญ การปฏิบัติจิตเป็นเรื่องสำคัญ การหาจิตให้สงบถือเป็นกำลัง การพิจารณาอริยสัจถือเป็นภาระที่ต้อง การปฏิบัติข้อวัตรมีการฉันทนเดียว เป็นต้น เป็นทางพระอริยะสิ่งที่พื้นฐานของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สำคัญ ได้แก่ วัตรปฏิบัติที่ตา เน้นในการดำรงสมณเพศในชีวิตประจำ วันที่สวดคล้องต่อความก้าวหน้าในการประพฤติธรรม ให้สามารถสิ้นกิเลสบรรลुพระนิพพานได้ ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ท่านปฏิบัติอยู่เสมอ คือการนั่งสมาธิการ

ภาวนาบทปริกรรมว่า “พุทโธ” เพื่อให้จิตสงบเป็นสมาธิ เพื่อให้จิตมีพลังและการใช้สติสัมปชัญญะพิจารณาตามดูกาย เวทนา จิตและธรรมที่เป็นไปอยู่ เพื่อให้เกิดปัญญารู้เท่าทันสภาวะตามที่เป็นจริง ด้วยการพิจารณาอาการของจิตให้สอดคล้องกับความเป็นไปของอิริยาบถสำคัญไม่ว่าจะเป็นการยืน การเดิน การนั่ง การนอนและอิริยาบถย่อยอื่นๆ เช่น การฉัน การพูด การคิด ส่วนการปฏิบัติสมาธิภาวนาหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลวงปู่มั่น สามารถดำเนินตามแนวกัมมัฏฐาน 40 อย่างคือกลืน 10 อสุกะ 10 อนุสสติ 10 อัปปมัญญา 4 อาหารปฏิกุศลสัญญา 1 อรูป 4 ซึ่งในด้านการปฏิบัติในการปฏิบัติ พระอาจารย์มั่นถือความเคร่งครัดในพระวินัยเป็นข้อสำคัญ

3) หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามหลักพระพุทธศาสนา

ประการแรก การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลวงปู่มั่นมีความสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งมีการฝึกหัดอบรมจิตใจของตนเองให้เกิดความสงบ บริสุทธิ์ ผ่องใส พ้นจากความทุกข์ จัดเป็นธรรมสำคัญยิ่งในทางพระพุทธศาสนา หลักการที่มุ่งหวังที่จะพัฒนาให้บุคคลได้เข้าถึงความบริสุทธิ์ คือการบรรลุพระนิพพานตามหลักไตรสิกขาคือการเจริญในศีล สมาธิ ปัญญา หลักการปฏิบัติธรรมในพระไตรปิฎก เป็นหลักที่วางไว้เพื่อบุคคลผู้มุ่งหวังจะบรรลุผลนิพพานเป็นสำคัญ โดยท่านได้เน้นชีวิตด้วยการให้ความสำคัญของการให้ทาน การรักษาศีล เจริญภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับไตรสิกขาและหลักปฏิบัติในพระไตรปิฎก เพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดคือพระนิพพานซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาประการที่สอง วิธีปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวหลวงปู่มั่น มีความสอดคล้องกับวิธีปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามพระไตรปิฎก นั่นคือท่านชี้วิธีการปฏิบัติอย่างถึงจิตถึงใจให้เป็นผู้ตั้งใจปรารถนาความเพียรแรงกล้าเด็ดเดี่ยวไปปฏิบัติลาพังคนเดียวที่ยวิเวก อย่าได้คลุกคลี ให้อยินดีในความสงบ อย่างมาก ยินดีในความมักน้อย เป็นผู้สันโดษ จงสู้กับความกลัวที่จิตสร้างขึ้นในขณะที่ปฏิบัติจงปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจัง อุบายในการปฏิบัติของหลวงปู่มั่น เน้นในเรื่อง กายกตาสติภาวนา และกัมมัฏฐาน 5 โดยพิจารณาให้เป็นอสุก กัมมัฏฐานน้อมเข้าหาตัวเรา จนจิตตกอยู่ในไตรลักษณ์พิจารณาจนเกิดความรู้ขึ้นในใจของเรา และให้พิจารณาว่าร่างกายของเราเป็นสิ่งที่น่าเกลียด เมื่อตายแล้วไม่มีใครต้องการ ถ้าพิจารณาได้เช่นนี้ถือได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติตามปฏิบัติของหลวงปู่มั่น และเมื่อพิจารณาจนเกิดนิพพิทา คลายความยึดมั่นถือมั่น ย่อมจะบรรลุมรรคผล สิ่งที่ต้องตระหนักเป็นพิเศษคือ ความสมถะ ซึ่งวิธีการปฏิบัติของหลวงปู่มั่น มีการเน้นการปฏิบัติจริงเป็นสำคัญ โดยไม่เน้นความเข้าใจในหลักปริยัติหรือการศึกษาจากคัมภีร์ แต่เน้นการปฏิบัติให้สมบูรณ์ในไตรสิกขา เพื่อให้บรรลุความเป็นอรหันต์ ในพระสงฆ์ และในฆราวาส ท่านเน้นการปฏิบัติในทาน ศีล ภาวนาเพื่อช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติ ซึ่งมีเป้าหมายของการปฏิบัติไม่แตกต่างกับแนวทางในพระไตรปิฎก ประการที่สามแนวการสอนการปฏิบัติธรรมจากผลงานการสอนต่างๆที่บันทึกไว้ มีเนื้อหาที่สอนเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขา โดยชี้ให้เห็นว่า ทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ก็อยู่ที่กายกับจิตหรือเรียกรวมว่าตัวเรานั่นเอง พร้อมทั้งชี้ชัดลงไปว่าสิ่งสำคัญในตัวเราก็คือต้องฝึกอบรมจิต เมื่อฝึกหัดจิตเพียงพอแล้ว ศีล สมาธิ ปัญญา ก็จะปรากฏขึ้นเอง และโอวาทต่างๆ ที่ศิษยานุศิษย์ได้บันทึกไว้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันคือเป็นคา

สอนเกี่ยวกับ ธรรมเนียมปฏิบัติหรือหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งรวมอยู่ในกรอบใหญ่คือ ไตรสิกขา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา

โดยเน้นให้เห็นว่า ศีลนั้นจะต้องปฏิบัติรักษาอย่างเคร่งครัดบริบูรณ์ เพราะเป็นรากฐานแห่งสมาธิ สมาธินั้นจะต้องฝึกหัดอบรมอย่างเอาใจจริงเอาใจจ้ง ปัญญานั้นจะต้องฝึกฝนพิจารณาอย่างต่อเนื่อง และทั้งศีล สมาธิ ปัญญานั้นก็มีอยู่ที่ตัวเราคือกายนั่นเองประการที่สี่ ผลจากการปฏิบัติก็มีมรรค การปฏิบัติวิปัสสนาก็มีมรรคของหลวงปู่มั่น ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ต้องการพ้นทุกข์จริงๆ แล้วต้องไม่หลงไหลในความเป็นเหล่านั้นคือความรู้พิเศษที่เกิดขึ้นในระหว่างแห่งความสงบ เป็นต้นว่าญาณระลึกชาติหนหลังได้ ญาณรู้จักรุเหตุการณ์ในอดีต ญาณรู้จักรุเหตุการณ์ในอนาคต การรู้จักการจิตความนึกคิดของบุคคลอื่น พระอรหันต์ทั้งหลายไม่ว่าประเภทใด ย่อมบรรลุทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ ที่ปราศจากอาสวะในปัจจุบันนี้ หาได้

แบ่งแยกไว้ว่า ประเภทนั้นบรรลุแต่เจโตวิมุตติหรือปัญญาวิมุตติไม่ ที่เกจิอาจารย์อธิบายไว้ว่า เจโตวิมุตติเป็นของพระอรหันต์ผู้ได้สมาธิก่อน ส่วนปัญญาวิมุตติเป็นของพระอรหันต์สุกวิปัสสกะ ผู้เจริญวิปัสสนาล้วนๆ ไม่ได้สมาธิมาก่อนนั้น ย่อมขัดแย้งต่อมรรค มรรคประกอบด้วยองค์ 8 มีทั้งสัมมาทิฐิ ทั้งสัมมาสมาธิ ผู้จะบรรลุวิมุตติธรรม จา ต้องบา เพ็ญ มรรค 8 บริบูรณ์ มิฉะนั้นก็บรรลุวิมุตติธรรมไม่ได้ ไตรสิกขามีทั้งสมาธิ ทั้งปัญญา อันผู้จะได้อัสวักขยญาณจา ต้องบา เพ็ญไตรสิกขาให้บริบูรณ์ทั้ง 3 ส่วน ฉะนั้นจึงถือว่าพระอรหันต์ทุกประเภทต้องบรรลุทั้งเจโตวิมุตติ ทั้งปัญญาวิมุตติ ย่อมบำเพ็ญไตรสิกขาบริบูรณ์ จากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ท่านเข้าใจผลของการปฏิบัติธรรมอย่างชัดเจน คือการบรรลุพระอรหันต์ หาใช่เป็นการได้มานหรือความสามารถพิเศษใดๆ ที่จะบังเกิดขึ้นขณะที่จิตสงบเป็นสมาธิไม่ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าท่านเห็นด้วยกับผลของการปฏิบัติธรรมคือการได้บรรลุญาณ และญาณทั้งหลายที่เกิดจากการปฏิบัติสมถะและวิปัสสนา แต่ท่านเป็นบุคคลที่เข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นว่า สิ่งใดเป็นของแท้ สิ่งใดเป็นของเทียมที่สามารถทำให้นักปฏิบัติธรรมทั้งหลายหลงทางได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในพระไตรปิฎกที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติธรรมสมถกัมมัฏฐานคือการได้บรรลุรูปฌาน 4 อรูปฌาน 4 ตามลำดับ เมื่อได้เจริญวิปัสสนาต่อไปซึ่งบรรลุวิชาทั้ง 8 ได้อย่างครบถ้วนจนถึงอัสวักขยญาณ สามารถละสังโยชน์ได้อย่างสิ้นเชิง เป็นพระอรหันต์ได้โดยปริยาย

8. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติกัมมัฏฐานของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโตตามแนวทางพระพุทธศาสนา นี้ทำให้ได้ข้อสรุปหลายอย่างเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัตินี้ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่ก็ยังมีประเด็นที่ปฏิบัติและการศึกษาเพิ่มเติมอยู่ ดังนั้นเพื่อให้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในที่นี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นแนวทางกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาไปสู่ภาคปฏิบัติ ในการดำเนินนโยบายส่งเสริมการประชาสัมพันธ์พุทธศาสนา ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐ ควรมีนโยบายส่งเสริม และสนับสนุนอย่างจริงจังในการให้การส่งเสริมวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ การเข้าวัดปฏิบัติธรรม โดยเริ่มต้นที่ครอบครัว โรงเรียน และสังคม หน่วยงานราชการต่างๆ เช่น ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้มีการใส่บาตรก่อนเข้าแถวเป็นประจำทุกวันพุธ เพื่อทำบุญได้ไม่นับเป็นวันลาหน่วยงานต่าง ๆ ใส่บาตรทุกวันพฤหัสบดีเพื่อส่งเสริมและขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนดี

2) สำนักสงฆ์ต่าง ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง ตรงตามหลักพุทธศาสนา และลดกิจการทางพุทธพาณิชย์ให้ลดน้อยลง

8.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไปให้กว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งขึ้น ดังนี้

1) ศึกษาเปรียบเทียบหลักการและวิธีการในทางวิปัสสนาธุระสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต กับหลักการและวิธีการในคัมภีร์พระไตรปิฎก

2) ศึกษาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์หลักการและวิธีการในการปฏิบัติกรรมฐานแบบลำดับ กรรมฐานธรรมยุตและกรรมฐานแบบประเทศเมียนมาร์

9. เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ภาษาบาลี ฉบับเตปิตก, 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มกุฏราชวิทยาลัย, 2534.

ปฐม นิคมานนท์, ประวัติ **ข้อวัตรและปฏิปทาหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต**, โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2552, หน้า 17 - 25.

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริเถระ). **โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). **วิมุตติรัตนมาลี**. จา นวน 2 เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดอกหญ้า. 2545, เล่ม 2.

พระพุทฺธโชสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด, 2548.

พระมหาไสว ญาณวโร, **คู่มือพระวิปัสสนา**, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์สา นักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2548), หน้า 24.

พระญาณวิสุทธิ (พระอาจารย์สิงห์ ขนตียาคโม). **พระปฏิบัติสัทธิธรรมเล่ม 1 แบบถึงพระไตรสรณคมน์กับแบบวิธีนั่งสมาธิภาวนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์, 2536.

พระมหาไสว ญาณวโร. **สติปัญญาสำหรับทุกคน**. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

พระครูภาวนาภิธาน วิ. (ฉัตรชัย อธิจิตโต) รูปแบบและวิธีการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2563.

พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยนะ) การศึกษาการเจริญสติปัฏฐาน 4 ตามแนวทางการเคลื่อนไหว
ของหลวงพ่อคำเขียน สุวณโณ พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน . “การศึกษากระบวนการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ของ
พระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทโท)”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย, 2542.

หลวงตาทองคำ จารุวิณโณ “เกร็ดประวัติและปณิธานของหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต”. ประตูลัทธิธรรม.
สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2560. Check date values in: laccessdate= (help)

แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา :
การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา
Policy Guidelines of The State Patronage and Protection of Buddhism
: Constructions Development of Public Facilities Master of in Nakhon
Ratchasima Province

พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ¹
Phrakhru Sripariyatwisut

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาแนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา 3) นำเสนอแนวนโยบายแห่งรัฐในการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 รูป โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 13 รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การสร้างอาคารภายในวัดส่วนมากมีการพัฒนาต่อเนื่อง แต่ละวัดมีรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน มีการพัฒนาจุดเด่นทั้งวัดสวยงาม เน้นสวนป่าปฏิบัติธรรม แต่บางวัดขาดการจัดการแบบแผนอาคารต่าง ๆ ไม่มีแบบแปลนไว้ก่อนการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาวัดมีการเปลี่ยนเจ้าอาวาสบ่อยครั้ง 2. การพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การพัฒนางานสาธารณูปการโดยทั่วไปกำหนดขอบเขตไว้ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการ ศาสนสมบัติของวัด ผลงานเด่นการพัฒนางานสาธารณูปการและปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา จำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย และบางกิจกรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอกวัด 3. การบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของ

Received: 2022-03-18 Revised: 2022-04-26 Accepted: 2022-05-09

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาเขตนครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Political Science Nakhon Ratchasima Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา อาศัยวิธีหรือแนวทางการจะแก้ปัญหาวัดที่มีสภาพไม่เหมาะสมหรือวัดที่ถูกทิ้งร้าง เพื่อให้มีพระภิกษุเข้ามาจำพรรษาประจำ ให้มาอบรมศีลธรรมแก่สาธุชนและพัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง จะต้องดำเนินการด้านการพัฒนาของพระสงฆ์นั้นเป็นไปในแนวทางที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมร่วมกับประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน ร่วมกันแสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการให้เกิดประโยชน์ในเชิงการพัฒนา ตลอดจนร่วมกันติดตามผลงาน การดำเนินกิจกรรมของวัดบูรณาการกิจกรรมที่พระสงฆ์กระทำเป็นประจำ แสดงถึงการพัฒนาวัดที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ : แผนนโยบาย, รัฐอุปถัมภ์, การพัฒนา, งานสาธารณูปการ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the government policy guidelines for the development of model public utility works of bishops in Nakhon Ratchasima Province. 2) To study the state policy guidelines for the development of model temples for public utility work of monks in Nakhon Ratchasima Province. 3) To present state policy guidelines for integrating model temples for public utility development of monks in Nakhon Ratchasima Province. Research is an integrated method consisting of quantitative research. The sample group consisted of 326 people using the questionnaire. The data were analyzed using number percentage mean and standard deviation and qualitative research the key informants were 25 persons and a specific group discussion of 13 persons by in-depth interview method. Explanatory and descriptive data analysis. The results showed that 1. The condition of development of public utility model of monks in Nakhon Ratchasima Province 2. Developing a model temple for public utility work of monks in Nakhon Ratchasima Province. The development of public utilities is generally defined in areas such as construction and restoration of religious objects and places business related to the temple other temple affairs regarding the religious treasures of the temple outstanding results of the development of public utilities and problems obstacles recommendations and the implementation of prototype public utilities of the Patriarch in Nakhon Ratchasima Province. A variety of methods are required. and some activities will involve agencies outside the temple. 3. Integration of model temples for public utility development of monks in Nakhon Ratchasima Province. Rely on methods or approaches to solve the problems of temples that are not suitable or temples that have been abandoned in order to have monks come to remember the Buddhist Lent regularly to teach morality to the people and develop

them to prosper. The development of the monks must be carried out in a way that the monks are involved with people in community development activities. Jointly seek management resources participate in the implementation or management of the project for the benefit of development as well as jointly follow up on the results. The activities of the temple integrate the activities that the monks do regularly. Represents the development of temples that affect community development.

Keywords: Policy Guidelines, State Patronage Development, Constructions of Public

1. ความนำ

วัดในประเทศไทยจำนวนมากมีการพัฒนาวัดรองรับการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ฝ่ายสาธารณูปการ ด้วยการสร้างสัปปายะให้เกิดขึ้นภายในวัด โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มุ่งส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาสุขภาวะด้วยแนวทาง 5ส นำสู่วิถีวัดมั่นคงชุมชนเข้มแข็งกระจายทั่วประเทศ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (สร้างสัปปายะด้วยวิถี 5ส) โดยพัฒนาพื้นที่วัดให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม, การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ, การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้, การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาเชิงพุทธ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งๆ ขึ้นไป

คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาจัดโครงการสัมมนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขจังหวัดนครราชสีมา พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนและโครงการสัมมนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบและนำแนวคิดของ 5 ส. ซึ่งประกอบไปด้วย สะอาด สะดวก สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัยลงสู่บริบทของวัด เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ การเรียนรู้ และจิตใจ เพื่อการขยายผลแนวคิดของหลักสัปปายะและหลักความรับผิดชอบต่อสังคม สู่ประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง และเพื่อส่งเสริมให้เกิดสังคมสุขภาวะ และความยั่งยืนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วน (คมชัดลึกทั่วไทย, 2563) และการดูแลวัดเปรียบเสมือนดูแลร่างกายให้สะอาดน่ามอง แต่งกายให้เหมาะสมตามโอกาสจึงได้คำชื่นชมจากคนรอบข้าง สนใจเข้าร่วมงาน วัดก็เช่นกันเจ้าอาวาส พระสังฆาธิการต้องจัดการดูแลและพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการสังคม

การพัฒนาวัดตามแนวทางการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษาสถานที่ที่ร่มรื่น ลานวัดสะอาด ปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้าภายในวัดวัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดี ให้ใช้สีเรียบ ๆ ไม่ฉูดฉาด การปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทย มีการ

จัดระบบน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้าที่อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการ ให้ภิกษุสามเณรได้รับความผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม (กรมการศาสนา, 2543)

สภาพปัญหาการพัฒนาวัดในจังหวัดนครราชสีมา ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรูปแบบการพัฒนาขาดข้อมูลวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการที่เหมาะสมต่อการปรับประยุกต์กับวัดที่ต้องการพัฒนา หากมีการรวบรวมข้อมูลวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการ แผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ด้าน กิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการศาสนสมบัติของวัด และตัวอย่างผลงานเด่นพัฒนางานสาธารณูปการจังหวัดนครราชสีมาจะช่วยให้วัดในจังหวัดนครราชสีมามีแนวทางต้นแบบพัฒนาวัด และพัฒนางานพระสังฆาธิการด้านสาธารณูปการ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนสังคม

ด้วยปัญหาและความสำคัญเบื้องต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา แผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และนำผลการวิจัยไปการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และองค์ความรู้ใหม่ใช้พัฒนาวัดที่สนองตอบความต้องการคณะสงฆ์และชุมชน การพัฒนาวัดบนพื้นฐานการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแผนนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อศึกษาแผนนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.3 เพื่อนำเสนอแผนนโยบายแห่งรัฐการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่

วัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 32 อำเภอ มีจำนวน 1,767 วัด

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาแผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1) แผนนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค

2) แผนนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการศาสนสมบัติของวัดและตัวอย่างผลงานเด่นพัฒนางานสาธารณูปการจังหวัดนครราชสีมา

3) แผนนโยบายแห่งรัฐการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,767 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 326 รูปคำนวณจากสูตรของยามาเน (Yamane, T., 1973)

3.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป หรือคน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 5 รูป

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนหน่วยงานเครือข่าย จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 11 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

4. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนิยามความหมายของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐนั้น (สุรพล ศรีวิทยา, 2560) ยังไม่มีกฎหมายใด ๆ ที่ได้ให้คำจำกัดความของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ ดังนั้น การค้นหาความหมายที่ชัดเจนและแน่นอนของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงเป็นไปได้ยากมาก อีกทั้งนักวิชาการก็ได้ให้นิยามความหมายของแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่แตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากคำนิยามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ จึงพอประมวลนิยามความหมายที่นักวิชาการบางท่านได้ให้ไว้ ดังนี้

แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมายถึง หลักการสำคัญนโยบายแห่งรัฐ กล่าวคือ เป็นหลักการใหญ่ๆ แห่งนโยบายของรัฐ เช่น ในเรื่องการศึกษา รัฐมีหลักการแห่งนโยบายอย่างไรบ้าง ส่วน "นโยบาย" เป็นวิถีทางที่จะบรรลุหลักการที่ได้วางไว้ โดยนัยนี้ พรรคการเมืองต่าง ๆ อาจมีหลักการแห่งนโยบายหรือแผนนโยบายอย่างเดียวกัน แต่พรรคการเมืองอาจมีนโยบายคือวิถีทางที่จะให้เป็นไปตามหลักการหรือตามแผนนั้น ๆ แตกต่างกัน เช่น พรรคการเมืองชาตินิยมอาจมีนโยบายที่จะ

ทำให้ชาติเข้มแข็งด้วยการมีทหารหรือศาสตราวุธมากมาย แต่พรรคการเมืองสังคมนิยมอาจะมีนโยบายเพื่อชักชวนให้ประเทศต่าง ๆ ลดกำลังทหารและทำสัญญาไม่รุกรานกัน เป็นต้น (หยุด แสงอุทัย, 2554)

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัด

ความหมาย “วัด” ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ได้กำหนดลักษณะของวัดว่า “วัดที่มีสถานะเป็นวัดอยู่ก่อนกฎหมายนี้ใช้บังคับก็ถือว่าเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่วัดที่สร้างขึ้นภายหลังจากกฎหมายนี้ใช้บังคับต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สร้างวัด จึงจะมีฐานะเป็นวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

ความหมาย “วัด” ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราออกใช้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2484 กฎหมายฉบับนี้ก็ได้ให้คำนิยามของ “วัด” ไว้เช่นกัน เพียงแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 “วัดมีสองอย่าง (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว (2) สำนักสงฆ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

สรุปได้ว่าวัดเป็นศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิต พระสงฆ์และสามเณร และฆราวาสที่เกี่ยวข้อง เป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาด ความสว่าง ความสงบ จำเป็นต้องพัฒนาวัดรองรับการจัดกิจกรรม แสดงการดำเนินงานตามนโยบายคณะสงฆ์และแนวนโยบายแห่งรัฐ

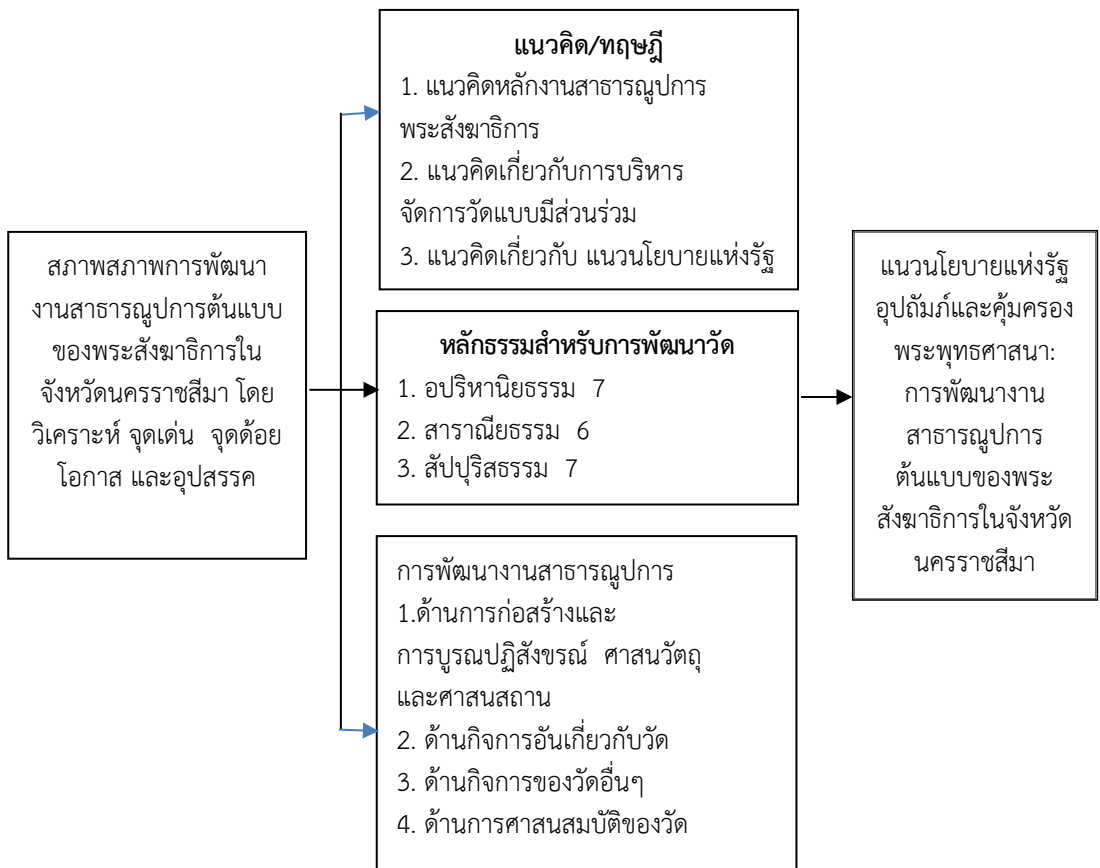
4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสาธารณูปการ

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงาน การก่อสร้างและ การบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มียุคเดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติสอดคล้อง ดูแล ชี้แจง แนะนำให้การสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540)

สาธารณูปการไว้ว่า “การสาธารณูปการ” เป็นคำนามหมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

4.4 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสานวิธีดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับแผนนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบ
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.2) ดำเนินการวิเคราะห์ผลการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆา
ธิการในจังหวัดนครราชสีมา

2.3) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดย
นำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ มุ่งเน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่
กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

2.4) สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน
1,767 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา
จำนวน 326 รูปคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, T., 1973)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้
การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการ
วิจัย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองท้องถิ่น จำนวน 9 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์
จำนวน 4 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 22 รูปหรือคน

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล
ด้าน เอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data)

1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี
หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้
ครอบคลุม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร
งานวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาจะได้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยจัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดย
ให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม แจก
แบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง และ ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของ
แบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (1) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ ถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ (2) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสังเกตความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) สรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และยืนยันความน่าเชื่อถือข้อมูลการวิจัย ข้อค้นพบด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังการวิจัยได้ศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลพร้อมแปลผลข้อมูล และคำอธิบายผลการดำเนินกิจกรรมต่างที่ปรากฏในกระบวนการวิจัย

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 แนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งวัดในฐานะเป็นตัวแทนรัฐทำหน้าที่คุ้มครองพระพุทธศาสนาและได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามนโยบายรัฐ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สภาพการดำเนินงานตามแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ ด้านกิจการของวัดอื่นๆ ($\bar{X} = 4.36$) และต่ำที่สุดคือ ด้านการศาสนสมบัติของวัด ($\bar{X} = 3.58$) ทั้งนี้การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ

ในจังหวัดนครราชสีมาด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด เพราะวัดเป็นมีรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน วัดมีการพัฒนามีจุดเด่นทั้งวัดสวยงาม วัดเน้นสวนป่าปฏิบัติธรรม แต่บางวัดขาดการจัดการแบบแผนอาคารต่างๆ ไม่มีแบบแปลนไว้ก่อนการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาวัดถูกส่งต่อหลายเจ้าอาวาส สภาพภายในวัดจึงดูรก ระเบียบไม่เรียบร้อย การใช้สอยอาคารสถานที่ได้ไม่คุ้มค่า พื้นที่ใช้สอยไม่สอดคล้องกับการใช้งานตามความต้องการคณะสงฆ์และชุมชน ขาดการดูแลรักษาความสะอาด และบูรณปฏิสังขรณ์จึงดูทรุดโทรมไป อีกทั้งพระสงฆ์มีแนวโน้มลดลง บุคลากรไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษา ในอดีตวัดสัปปายะสวยงาม แต่ปัจจุบันวัดบางส่วนไม่เป็นสัปปายะไม่สวยงาม

วัดที่พัฒนามีสภาพสวยงามและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมบำเพ็ญบุญตามหลักพระพุทธศาสนา กิจกรรมคณะสงฆ์ รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เป็นต้น ภายในวัดเดินชมสถาปัตยกรรมอันสวยงาม ผลการพัฒนาวัดประชาชนจะส่งต่อเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปเที่ยวชมวัด ผ่านสื่อออนไลน์

สภาพโดยรวมวัดในจังหวัดนครราชสีมายังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาคารเสนาสนะและบริเวณรอบ ๆ มีความเรียบร้อยดี อาคารสถานที่มั่นคงแข็งแรง สร้างตามมาตรฐานพอสมควรแก่การปฏิบัติงานของสงฆ์ มีอุโบสถสวยงาม แต่บางวัดสร้างใหญ่โตเกินจำนวนพระสงฆ์ที่จะทำสังฆกรรม แต่บริเวณรอบ ๆ ได้รับผลกระทบจากจำนวนพระสงฆ์ลด ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง บางวัดต้องเร่งปรับปรุงในเรื่องขยะมูลฝอยต่าง ๆ ที่ไม่น่าดูไม่เจริญตา และชาวบ้านส่วนมากยังคงนำ สุนัข แมว มาปล่อยเป็นภาระพระสงฆ์ ทั้งนี้วัดยังคงมีต้นไม้ที่ให้ร่มเงา ร่มเย็น น่าอยู่ มีการพัฒนาวัดได้ความเหมาะสม เนื่องด้วยว่าชุมชนโดยรอบบริเวณวัด อยู่ร่วมกับมานาน บางแห่งก่อตั้งวัดพร้อมก่อตั้งหมู่บ้านหรือชุมชน บางครั้งวัดถูกชุมชนรุกรานวัด ยึดครองพื้นที่วัดในรูปแบบต่าง ๆ แต่วัดยังคงเป็นสถานที่สัปปายะ วัดสามารถบริหารจัดการเป็นศูนย์กลางชุมชน วัดจึงมีทั้งจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนางานสาธารณูปการ ซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่ พัฒนาวัดให้สนองตอบงานคณะสงฆ์ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนยุคใหม่ เนื่องจากกระแสสังคมที่มองพระพุทธศาสนาศรัทธาของคนยุคใหม่ พระสงฆ์เป็นภาระหรือที่พึ่งประชาชน และการพัฒนาวัดที่ผ่านมา ช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด -19 ขณะนี้มีการติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตรายวันสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้ป่วยเสียชีวิตญาติและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องหาสถานที่เพื่อทำการฌาปนกิจ ภายใน 24 ชั่วโมง ในฌาปนสถานที่เหมาะสมและบริหารจัดการดำเนินพิธีทางศาสนา หลายวัดทยอยร่วมเจตนารมณ์ "เผาศพโควิดฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย"

7.2 แนวนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินงานพัฒนาวัดให้มีจุดเด่นด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการกับคุณลักษณะเด่นตามสภาพการพัฒนางานสาธารณูปการมาใช้ประกอบการวิเคราะห์จุดเด่นของงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา สะท้อน

งานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

1. ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพุทธบริษัททั้งในชุมชนและต่างชุมชน ตามรูปแบบการบริจาค บุญกุศล บุญผ้าป่าตามโอกาส ความต้องพัฒนาวัดของชุมชนและความต้องการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม ยังรวมถึงความต้องการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธสถาน เพื่อประโยชน์ต่อวิถีชุมชนและสังคมที่อุดมด้วยศีลอันประเพณี วัฒนธรรมที่น่าสนใจ นำไปสู่การจัดหาอุปกรณ์การก่อสร้างสถานที่ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร อยู่สบายมีกุฏิที่ พักอาศัยพอเพียงแก่ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ อยู่อาศัย ภายในวัด เป็นไปตามเหตุปัจจัย

2. รูปแบบระดมทุนเพื่อพัฒนาวัดประจำปี ส่วนมากได้งบประมาณจากงานบุญกุศล มีการแจ้งวัตถุประสงค์ระดมทุนเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคงานบุญกุศลประจำปี เพื่อร่วมปรับปรุงพื้นที่ภายในวัดที่ไม่ สบาย ให้ภายในวัดสบาย ปรับพื้นที่วัด อาคารสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ปรับใหม่ให้เหมาะสมต่อการใช้งานของพื้นที่ทางศาสนา สภาพชุมชนและวัดที่เปลี่ยนแปลงไป วัดบางแห่งไม่มีมุงสร้างสิ่งปลูกสร้างจำนวนมาก ความสงบร่มเย็นหายไป ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการศึกษาและปฏิบัติธรรม ส่งผลต่อพระสงฆ์ในฐานะต้นแบบผู้แสวงธรรม ไม่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม และประชาชนจำนวนมากระดับศรัทธาลดลงก็ไม่อยากเข้าวัด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนไม่มีความผูกพันกันดังเช่นในอดีต เจ้าอาวาสเน้นการพัฒนาวัดสบาย มีกิจกรรมปฏิบัติประจำปี มีอาคารที่เหมาะสมใช้เป็นสถานที่ตั้งดูศรัทธาประชาชนงานบุญกุศลสามารถระดมทุนสนับสนุนการพัฒนาวัดได้เป็นจำนวนมาก มีการชี้แจงนโยบายนำเงินผ้าป่าบุญกุศลไปปรับพื้นที่วัดให้เหมาะกับหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งบริเวณภายในวัดออกเป็น 2 เขตใหญ่ๆ คือ เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่ เป็นที่ตั้งของเจดีย์ ปรางค์ โบสถ์ วิหาร และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ซึ่งใช้เป็นทีปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันของสงฆ์และฆราวาส กับเขตสังฆาวาส เป็นพื้นที่ซึ่งเป็นที่พักของภิกษุ และสามเณร

การดำเนินงานกำจัดจุดด้อยด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ของแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่เป็นคุณลักษณะด้วยการพัฒนางานสาธารณูปการ สะท้อนงานสาธารณูปการต้นแบบเชิงลบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ขาดการวางแผนพัฒนางานสาธารณูปการที่ชัดเจน ขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ สิ่งปลูกสร้างภายในวัดที่สร้างขึ้น มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดไม่อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธสถาน ทั้งยังไม่ก่อประโยชน์ต่อวิถีชุมชนและสังคม ขาดการจัดหาอุปกรณ์การก่อสร้างสถานที่ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ เพื่อให้ความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร อยู่สบายมีกุฏิที่ พักอาศัยพอเพียงแก่ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ อยู่อาศัยภายในวัด เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ควรเป็นตาม

หลักธรรมวินัย เป็นต้น สภาพการพัฒนาไม่คุ้มค่า บางสิ่งขัดแย้งกับหลักการพระพุทธศาสนา สิ่งก่อสร้างใหม่ไม่เหมาะสม

โอกาสการพัฒนางานสาธารณูปการด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน เกิดจากการกำหนดหน้าที่ของรัฐต้อง อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ดังนั้น วัดที่ต้องการพัฒนางานสาธารณูปการด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ต้องอาศัยโอกาสจากข้อกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องต้องสนับสนุนการพัฒนาวัด แต่วัดต้องมีการพัฒนาจัดการกับตนเอง พัฒนางค์ความรู้ แผนงานพัฒนาวัดในเชิงเอกสารชัดเจน เข้ากิจกรรมกับหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ และร่วมบรรจุแผนพัฒนาวัดในแผนพัฒนาขององค์การเครือข่าย

7.3 นำเสนอแนวนโยบายแห่งรัฐการบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การบูรณาการวัดต้นแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา อาศัยวิธีหรือแนวทางการจะแก้ปัญหาวัดที่มีสภาพไม่เหมาะสมหรือวัดที่ถูกทิ้งร้าง เพื่อให้มีพระภิกษุเข้ามาจำพรรษาประจำ ให้มาอบรมศีลธรรมแก่สาธุชนและพัฒนาให้เจริญรุ่งเรือง จะต้องดำเนินการด้านการพัฒนาของพระสงฆ์นั้นเป็นไปในแนวทางที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเน้นให้วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือ กระตุ้นให้พระสงฆ์และประชาชนได้ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาร่วมกันปรึกษาวางแผนงานเพื่อการแก้ไขปัญหา ร่วมกันแสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการให้เกิดประโยชน์ในเชิงการพัฒนา ตลอดจนร่วมกันติดตามผลงาน การดำเนินกิจกรรมของวัดบูรณาการกิจกรรมที่พระสงฆ์ในกระทำให้เป็นประจำ แสดงถึงการพัฒนาวัด ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน ช่วยเหลือให้ประชาชนร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยมุ่งให้เกิดสาธารณประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงการที่วัดและคณะสงฆ์เข้าไปร่วมมีบทบาทหน้าที่สำคัญในลักษณะการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน

การประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งการพัฒนาทางวัตถุและจิตใจ แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาของพระสงฆ์ส่วนมากเป็นการทำงานเชิงปัจเจกบุคคลอยู่ในระดับพื้นที่ ขาดการจัดตั้งเป็นองค์กรหรือภาคีเครือข่ายเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะพระสงฆ์ เป็นต้น

วิธีการบูรณาการการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ จัดกิจกรรมพัฒนาวัดเป็นกิจกรรมหลัก ผสมผสานเชื่อมโยงกับกิจกรรมภาคีเครือข่าย ดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากพระสงฆ์และวัดมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาวัด ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กรจากภาคส่วนต่าง ๆ และสามารถขยายการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมเป็นความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ เช่น พัฒนาวัด ปลุกฝังคุณธรรม นโยบายกระทรวงวัฒนธรรม ขับเคลื่อนโครงการชุมชนคุณธรรม

น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ตามแผนแม่บทฉบับดังกล่าว สนับสนุนทุก ๆ กิจกรรม ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมปลูกฝังคุณธรรม สร้างคนดี สังคมดี ให้ "คุณธรรมนำการพัฒนา" ที่มีความโดดเด่น 3 ประการ กล่าวคือคนในชุมชนปฏิบัติ ตามหลักธรรมทางศาสนา ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสร้างความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา ร่วมบูรณาการการทำงานกับทุกพื้นที่ โดยใช้กลไกพลังบวรและกลไก ประชากรส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ขณะนี้เกิดเป็นชุมชนคุณธรรมกว่า 22,000 ชุมชนทั่วประเทศ "ในจำนวนนี้เป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบ ชุมชนที่มีความพอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา 3,000 แห่ง ที่คนในชุมชนเคารพเทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความ เป็นเครือญาติ เอื้ออาทรแบ่งปัน ไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีการลักขโมย ลด ละ เลิกอบายมุข ปลอดภัยปลอดยาเสพติด และอาชญากรรม มีกลุ่มจิตอาสาทำความดี ชีวิตเรียบง่าย รู้จักใช้ รู้จักออม รวมกลุ่มอาชีพสร้างรายได้ เพิ่มให้กับครอบครัว เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศึกษาดูงานได้ และคนในชุมชนเป็นเจ้าบ้านที่ดี พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวและ ผู้มาเยือน" ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กล่าว ในโอกาสต่อไป กระทรวงวัฒนธรรม จะขอเสนอตัวอย่างชุมชนคุณธรรมฯ ที่มีเสน่ห์แห่งวิถีชีวิต งดงามด้วยวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และอบอุ่นด้วยน้ำใจไมตรีแบบคนไทย ที่เมื่อท่านได้รู้จักแล้ว ต้องอยาก ไปเยี่ยมเยือนชุมชนเหล่านั้นอย่างแน่นอน เป็นต้น

การอภิปรายผล

แนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งวัดในฐานะเป็นตัวแทนรัฐทำหน้าที่คุ้มครองพระพุทธศาสนาและได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามนโยบายรัฐ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน สภาพการดำเนินงานตามแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงสุด เนื่องจากว่าประชาชนและรัฐบาลจะคุ้นเคยกับกิจกรรมที่วัดจัดขึ้นเป็นประจำ ช่วยสร้างศรัทธา ได้แก่ จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดงานบุญประเพณีตามวิถีชุมชนพุทธ เจ้าอาวาสแต่งตั้งกรรมการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด จัดงานการแสดงชุมชนอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จัดทำบัญชีแสดงข้อมูลประเภทต่างของวัดเป็นไปตามบทบาทพระสงฆ์ซึ่งพระสังฆาธิการต้องแสดงการพัฒนาวัดพัฒนาสังคม สอดคล้องกับ จุฬารัตน์ บุญที่สุต (2556) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม กรณีศึกษา พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินธโร) วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1.พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินธโร) มีบทบาทในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ นั้นเพราะพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมโดยใช้หลักศาสนาช่วยวางรากฐานความเจริญแก่สังคมซึ่งท่านได้พัฒนาในด้านการปกครอง การศึกษา การสงเคราะห์ การ

สาธารณูปการ สาธารณะสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระศาสนา เพื่อช่วยส่งเสริมให้สังคมปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา 2) พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชูตินธโร) มีการประยุกต์แนวคิดในการพัฒนาสังคมพบว่าท่านได้นำหลักธรรมมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการปกครองได้อย่างเหมาะสมในการได้ปกครองคณะสงฆ์ตามระเบียบของมหาเถรสมาคม โดยถือพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ด้านการศึกษาได้วางรากฐานโดยส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม และสอดคล้องกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (2550) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมของวัดพระบรมธาตุนครชุมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม ผลการวิจัยพบว่า วัดพระบรมธาตุนครชุมมีลักษณะทางกายภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม กล่าวคือ วัดพระบรมธาตุ เป็นวัดที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับเมืองนครชุมเป็นวัดประจำเมืองเหมือนกับวัดพระแก้วประจำเมืองกำแพงเพชร ภายในวัดพระบรมธาตุนครชุมมีศิลปกรรมที่โดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร คือ มิ่งมงคลพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 9 พระองค์ และต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งพระมหาธรรมราชาลิไททรงปลูกไว้ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเดินทางมากราบไหว้และสักการะ นอกจากนี้ยังมีศิลปกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจ

แนวนโยบายแห่งรัฐวิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีการพัฒนาวัดต้นแบบงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การดำเนินงานพัฒนาวัดให้มีจุดเด่นด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ของแนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา: การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการกับคุณลักษณะเด่นตามสภาพการพัฒนางานสาธารณูปการ มีจุดเด่นของงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา สะท้อนงานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพุทธบริษัททั้งในชุมชนและต่างชุมชน ตามรูปแบบการบริจาคนิมนต์ บุญกุศล บุญผ้าป่าตามโอกาส ความต้องพัฒนาวัดของชุมชนและความต้องการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม ยังรวมถึงความต้องการบูรณปฏิสังขรณ์วัดอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธสถาน เพื่อประโยชน์ต่อวิถีชุมชนและสังคม สามารถนำผลการพัฒนาวัดมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน แม้มีรายได้หรือผลประโยชน์เกิดขึ้น บางครั้งมีความขัดแย้งพระสังฆาธิการได้ใช้วิธีการพูดคุยดีต่อกันตามหลักสาราณียธรรม สอดคล้องกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (2550) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมของวัดพระบรมธาตุนครชุมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม ผลการวิจัยพบว่า วัดพระบรมธาตุนครชุมมีลักษณะทางกายภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม กล่าวคือ วัดพระบรมธาตุ เป็นวัดที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับเมืองนครชุมเป็นวัดประจำเมืองเหมือนกับวัดพระแก้วประจำเมืองกำแพงเพชร ภายในวัดพระบรมธาตุนครชุมมีศิลปกรรมที่โดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร คือ มิ่งมงคลพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 9 พระองค์ และต้นพระศรี

มหาโพธิ์ ซึ่งพระมหาธรรมราชาลิไททรงปลูกไว้ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเดินทางมากราบไหว้และสักการะ นอกจากนี้ยังมีศิลปกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจ เช่น วิหารพระประธานพร วิหารอดีตเจ้าอาวาส ศาลาเรือนไทย เป็นต้น

8. การเสนอแนะ

- 1) ควรมีการกำหนดนโยบายการเสริมสร้างงานสาธารณูปการระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
 - 2) ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนสนับสนุนพัฒนางานสาธารณูปการวัดโดยยึดสร้างการเปลี่ยนแปลงพร้อมพัฒนาท้องถิ่น
 - 3) รัฐบาลควรทบทวนจัดการสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนนโยบายงานสาธารณูปการวัด
- ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
- ควรศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมวิถีพุทธรองรับการพัฒนางานสาธารณูปการวัด
 - ควรศึกษาอิทธิพลแกนนำชุมชนในการพัฒนางานสาธารณูปการวัด
 - ควรศึกษาองค์ประกอบหลักพัฒนางานสาธารณูปการวัด
 - ควรศึกษาวิจัยรากฐานการส่งเสริมวัฒนธรรมพุทธที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณูปการคณะสงฆ์

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2543). **วัดพัฒนา 43**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2549). “การส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ของชุมชน”. สารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณิน บุญสุวรรณ. (2548). **ปทานุกรมศัพท์รัฐสภาและการเมืองไทยฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ตาตา ปับลิเคชั่น จำกัด.
- คมชัดลึกทั่วไทย, คณะสงฆ์ จ.นครราชสีมา จัดโครงการสัมมนา "วัด ประชา รัฐ สร้างสุข", [ออนไลน์],แหล่งที่มา: <https://www.komkhaotuathai.com/contents/10918> [28 มิ.ย.2563].
- จุไรรัตน์ บุญที่สุด. (2556). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม กรณีศึกษา พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินฺธโร) วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์”. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ และไพโรจน์ กิตติโฆษณ์. (2541). **ระเบียบ คำสั่ง และประกาศเกี่ยวกับการทำนุบำรุงส่งเสริมและอุปถัมภ์การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

- พระครูปลัดศรีวัฒน์ (สง่า สุภโร). (2543). **ประกายแห่งปัญญา เล่ม 3**. ปทุมธานี : ม.ป.ท.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการ พระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2546). **พระสังฆาธิการที่พึงประสงค์**, เอกสารโครงการอบรมบุคลากรคณะสงฆ์ ภาค 2 รุ่นที่ 2, (อัสสัมชัญ).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2554). **ธรรมปริทัศน์ 46**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2548). “การบริหารวัด”. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระราชรัตนมูณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). (2538). **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี). (2539). **พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม**, กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- พระอานวย หมอกเมฆ. (2553). “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค 4”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตย์ จุมปา (2564). **หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- รัชนิวรรณ บุญอนันต์. (2550). “ความพร้อมของวัดพระบรมธาตุนครชุมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรม”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.(2560,6 เมษายน) **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน
- สมเกียรติสาลีพันธ์ บรรจบ บรรณรุจิ และขันทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2560). “แนวทางการประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างการทำไร่แห่งประเทศไทยกับพนักงาน”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม) : 443-456
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา. (2563). **รายงานทะเบียนวัด จังหวัดนครราชสีมา**. นครราชสีมา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

สำนักงานลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรพล ศรีวิทยา, (2560). การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ : ศึกษา

เปรียบเทียบกับต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

หยุด แสงอุทัย. (2554). หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป. คำบรรยายชั้นปริญญาโท

คณะรัฐศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

Yamane, T., (1973). **Statistic : An Introductory Analysis**. New York: Harper and Row.

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์
และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Developing the program of Mental Health Promotion
for the disable by Buddhism Arts and Buddhism Tourist
in north Eastern

พรเศรษฐิ วุฒิปัญญาอิสกุล¹
Pornsetthi Wuttipanyaisakul

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการ และสร้างเครือข่ายวัดต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ พระสงฆ์ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 2 พื้นที่ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก 30 รูป/คน กลุ่มเป้าหมายเชิงปฏิบัติการ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน และผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ชุมความงามพุทธศิลป์ให้เกิดการระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระรัตนตรัย ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มผู้พิการปฏิบัติการรับฟังคำอธิบายงานพุทธศิลป์และแง่คิดตามหลักพุทธธรรม ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มผู้พิการปฏิบัติการปรับพฤติกรรมสร้างสุขภาพจิตดำเนินกิจกรรมประจำวันตามหลักไตรสิกขา เป็นผู้มีศีล 5 ฝึกจิตให้เกิดสมาธิมีสติและปัญญาระหว่างดำเนินกิจกรรมประจำวัน ขั้นตอนที่ 4 ให้ความรู้ทางด้านพุทธศิลป์กับกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ขั้นตอนที่ 5 ให้ความรู้ทางการวาดภาพประกอบสร้างแรงบันดาลใจจากพุทธศิลป์

คำสำคัญ : การพัฒนา, โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิต, ผู้พิการ

Abstract

The purpose of this research was to develop a program to promote mental health of people with disabilities through Buddhist arts and Buddhist tourism. Create

Received: 2022-03-12 Revised: 2022-03-28 Accepted: 2022-04-12

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus. Corresponding Author
e-mail: aphinant.jais@gmail.com

a participatory process in promoting mental health of people with disabilities. and create a network of temples to promote the mental health of people with disabilities in the Northeast The integrated research methodology consisted of monks, community leaders who participated in the development of a mental health promotion program for the disabled through Buddhist arts and Buddhist tourism in the Northeastern region, in both areas by in-depth interviews with 30 subjects/person. 10 people with mobility disabilities in Nakhon Ratchasima province and 10 people. The results of the research were as follows: 1. Development of a mental health promotion program for the disabled through Buddhist arts and Buddhist tourism in the Northeast consisted of 8 steps as follows: Step 1: Admire the beauty of the Buddhist arts in order to remember the Three Jewels. Step 2: Groups of people with disabilities listen to explanations of Buddhist art works and thoughts according to Buddhist teachings Step 3: Groups with disabilities practice behavioral adjustments to build mental health perform daily activities according to the Tri-sikkha principles practice the 5 precepts concentration with mindfulness and wisdom during daily activities. Step 4: Provide knowledge on Buddhist arts to the group with the mobility disabled. Step 5: Give knowledge of inspirational illustrations from Buddhist arts. Step

Keywords: develop, program of mental health promotion, disable

1. ความนำ

จากรายงานสถานการณ์ข้อมูลคนพิการในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2537 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2562 โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ระบุว่า คนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 1,642,448 คน ร้อยละ 2.52 ของประชากรทั้งประเทศ จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 883,342 ร้อยละ 53.78 และเพศหญิง จำนวน 759,106 คน ร้อยละ 46.22 คนพิการที่อยู่ในวัยทำงาน อายุ 15 - 60 ปี มีจำนวน 756,820 คน ประกอบด้วย คนพิการที่ประกอบอาชีพ จำนวน 230,627 คน ร้อยละ 30.47 คนพิการที่สามารถประกอบอาชีพได้แต่ยังคงไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 371,708 คน ร้อยละ 49.11 และการประกอบอาชีพของคนพิการส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 39.19 (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) ซึ่งจากสถิติ จะเห็นได้ว่า ผู้พิการส่วนหนึ่งที่มีประสิทธิภาพและสามารถทำงานเพื่อเลี้ยงชีพตนเองได้แต่ยังไม่ได้การจ้างงาน เพราะฉะนั้น งานและการจ้างงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสให้กับคนพิการ การมีงานทำมีรายได้ เป็นการบ่งบอกถึงการทำหน้าที่ของบุคคลเต็มตามศักยภาพและส่งผลให้บุคคลนั้นมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างภาคภูมิ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน หน่วยงาน องค์กร และสถานประกอบการต่าง ๆ มีส่วนสำคัญในการสร้างโอกาส และความหวัง เพื่อร่วมเสริมพลังคนพิการ

ร่วมกัน สามารถผลักดันและสนับสนุนให้คนพิการสามารถเป็นทรัพยากรที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

นอกจากการสร้างโอกาสให้ผู้พิการได้มีงานทำแล้ว ผู้พิการจำเป็นต้องมีการรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ของตนเองด้วย คือสิทธิประโยชน์สำหรับคนพิการที่ขึ้นทะเบียนคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพคนพิการ พ.ศ. 2550 และมีสิทธิได้รับบริการต่าง ๆ ดังนี้

1. การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้านร่างกาย ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านสังคม
2. การจัดบริการในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน
3. การฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพคนพิการ
4. การให้การสงเคราะห์ครอบครัว
5. การให้การสงเคราะห์กายอุปกรณ์และเครื่องช่วยความพิการ
6. การจัดหางานให้ทำหรือส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระ

อีกทั้งองค์การอนามัยโลกรายงานขณะนี้ประชากรโลกพิการประมาณ 650 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 10 ของประชากรโลกทั้งหมด ในส่วนของประเทศไทย รายงานของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ล่าสุดในเดือนสิงหาคม 2560 มีคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการแล้ว 1.8 ล้านกว่าคน เกือบร้อยละ 50 หรือจำนวน 875,717 คน พิกัดทางการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นกลุ่มคนพิการที่พบมากอันดับ 1 ของประเทศ (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2561) ร้อยละ 80 มีปัญหาสุขภาพจิต เรื่องที่ทุกข์ใจมากที่สุด คือ การไปไหนมาไหนไม่สะดวก รองลงมาคือความรู้สึกเป็นภาระคนอื่นโดยคนพิการมีความสุขอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 99.5 ผลแห่งความสุขใจนี้ จะช่วยให้คนพิการเกิดพลังใจมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ หรือสร้างอาชีพต่อไป โดยส่งเสริม เพิ่มโอกาส จัดกิจกรรมให้ผู้พิการได้ปรับตัว พร้อมเผชิญสิ่งท้าทายในชีวิต

โปรแกรมและกิจกรรมที่วัดจัดขึ้น ส่วนมากเป็นโปรแกรมที่สอดคล้องกับความต้องการของคณะกรรมการวัดและชุมชนจัดขึ้นตามความเหมาะสม แต่ยังขาดการพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะให้เอื้อต่อการส่งเสริมและสนองตอบความต้องการของประชาชนที่เข้ามาภายในวัด อันมีความต้องการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้พิการที่มีปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจ ต้องการรับการบำบัดโดยใช้งานพุทธศิลป์ กิจกรรมและแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมให้ผู้พิการได้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรงพร้อมปรับตัวให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ด้วยความสุข การค้นหาและพัฒนาโปรแกรมสำหรับส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการจึงมีความสำคัญต้องดำเนินการทดลองเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการนำไปสู่การส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อีกทั้งกระบวนการพัฒนาจะต้องอาศัยสังคมและเครือข่ายนำองค์ความรู้ของศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสดรมาบูรณาการให้เกิดการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตเกิดเป็นเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพจิตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 เพื่อสร้างเครือข่ายวัดต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่วัดพุทธศิลป์ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ วัดบ้านไร่ ตำบลกุดพิมาน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา และวัดธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นวัดที่มีผลงานด้านพุทธศิลป์ ประชาชน ผู้พิการ ส่วนใหญ่ให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวตามลักษณะการท่องเที่ยววิถีพุทธ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจการพัฒนา รูปแบบส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยวางหลักในการศึกษาไว้ ดังนี้

1. พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ เป็นการพัฒนากิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความสามารถของ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น

2. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการ 2) ร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนเว็บไซต์ 3) ร่วมในการแก้ปัญหา 4) ร่วมในการดำเนินงานตามแผน และ 5) ร่วมในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ

3. สร้างเครือข่ายวัดต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการ โดยสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ สาธารณสุขจังหวัด สมาคมคนผู้พิการ สถาบันการศึกษา และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว

3.3 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน และผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน โดยใช้เกณฑ์การสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภายใต้แผนงานวิจัย การพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 30 รูปหรือคน

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 ความหมายของสุขภาพจิต

World Health Organization (1997) ได้ให้ความหมาย สุขภาพจิตว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะปรับตัวให้มีความสุขกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีสัน พันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น สามารถดำรงชีพออยู่ได้ด้วยความสะดวกอย่างสุขสบาย รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกโดยปราศจากความขัดแย้งในจิตใจ

สรุปได้ว่า สุขภาพจิตหมายถึง การที่บุคคล สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ อย่างเป็นปกติสุข สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ภายใต้กฎระเบียบของสังคม และปราศจากโรค และอาการทางสุขภาพจิต และจิตเวช ซึ่งได้แก่ โรคซึมเศร้า ภาวะวิตกกังวล การมีความเครียด และการมีภาวะสุขภาพจิตต่ำกว่าบุคคลทั่วไป

4.2 ความหมายของผู้พิการ

สรุปได้ว่า ผู้คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่าง บุคคลทั่วไปทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

4.3 ความหมายของการท่องเที่ยววิถีพุทธ

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว มุ่งหวังไปหาประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อผลในการพัฒนาชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อทำให้เกิดความสงบสุข มีสันติภาพ ของมวลมนุษย์ มีค่านิยมและเชื่อว่าการได้ทำบุญนั้นก่อให้เกิดสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ในการท่องเที่ยววนั้นจะทำให้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ต้องได้สัมผัสกับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา, 2550)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยว ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญและนอกจากนั้น เป็น การสร้างความสงบสุข สันติภาพ ของมวลมนุษย์ และสรรพสิ่งอย่างเกื้อกูล และยังเป็นการจูงใจใน ด้านการแสวงบุญในมิติทางศาสนาและมีความเชื่อ ว่าการได้มาสักการะ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ได้ทำบุญ บริจาคทาน ปฏิบัติบุญจะนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ วัดบ้านไร่ อ. ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และวัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยและคณะวิจัยโครงการย่อยสำรวจชุมชนสร้างการมีส่วนร่วมพร้อมรวบรวมข้อมูลและกราบินมน์เจ้าอาวาสทั้ง 2 วัดเข้าร่วมโครงการวิจัย การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ อีกทั้งยังดำเนินกิจกรรมวิเคราะห์ความสัมพันธ์โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ ผ่านการประชุมกลุ่มย่อย การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหวของสมาคมคนผู้พิการจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น เพื่อระดมความคิดเห็นใช้เป็นแนวทางโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ พร้อมส่งข้อมูลให้โครงการย่อยสร้างนวัตกรรมเชิงคุณค่าและมูลค่าในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้ดูแลผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่มาท่องเที่ยววัดบ้านไร่ อ. ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และวัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น เพื่อทราบถึงรูปแบบการเดินทาง ความสนใจต่องานพุทธศิลป์รองรับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสร้างนวัตกรรมเชิงคุณค่าและมูลค่าในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการปฏิบัติการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ วัดบ้านไร่ อ. ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และวัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลรองรับการสร้างรูปแบบวัดส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำไปสู่กิจกรรมปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้วิจัย คณะผู้วิจัย ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียกับงานวิจัย ครอบคลุมการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการสร้างนวัตกรรมเชิงคุณค่าและมูลค่าในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเน้นการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัย คณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการสรุปข้อค้นพบ จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน ในขั้นตอนนี้เป็นปฏิบัติการโดยผู้วิจัยดำเนินการเองบางโอกาสเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมกับการปฏิบัติการ และนำผลที่ได้จากการดำเนินงานทั้งหมด จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

5.2 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน และผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน โดยใช้เกณฑ์การสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 2 พื้นที่ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 30 รูปหรือคน ได้แก่

1. กลุ่มที่ 1 พระสงฆ์ผู้เป็นตัวแทน จำนวน 5 รูป
2. กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่วัดบ้านไร่ และวัดธาตุ จำนวน 5 คน
3. กลุ่มที่ 3 ผู้พิการในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน
4. กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน 10 คน

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

5.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data)

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารงานวิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาจะได้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่ จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับโครงการถอดบทเรียนการทำงานเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ (2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสังเกตความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้ง

ให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) สรุปรตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และยืนยันความน่าเชื่อถือข้อมูลการวิจัย ข้อค้นพบด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาได้ศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง จากการแปลผลพร้อมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอ ช่วยให้ผลการวิจัยได้รับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้(หนังสือสรุปองค์ความรู้) การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิเคราะห์ผลการดำเนินกิจกรรมสรุปเป็นรายงานเชิงพรรณนาประกอบข้อมูลปริมาณและคำอธิบายผลการดำเนินกิจกรรมต่างที่ปรากฏในกระบวนการวิจัย

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการ ประกอบด้วยกิจกรรมกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจจากพุทธศิลป์มี 8 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ชมความงามพุทธศิลป์ 1) วิหารเทพวิทยาคม วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา 2) วัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น ให้เกิดการระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระรัตนตรัย

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มผู้พิการปฏิบัติการ รับฟังคำอธิบายงานพุทธศิลป์และแง่คิดตามหลักพุทธธรรม

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มผู้พิการปฏิบัติการปรับพฤติกรรมสร้างสุขภาพจิต ดำเนินกิจกรรมประจำวันตามหลักไตรสิกขา เป็นผู้มีศีล 5 ฝึกจิตให้เกิดสมาธิ มีสติและปัญญาระหว่างดำเนินกิจกรรมประจำวัน

- ขั้นตอนที่ 4 ให้ความรู้ทางด้านพุทธศิลป์กับกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว
- ขั้นตอนที่ 5 ให้ความรู้ทางการวาดภาพประกอบสร้างแรงบันดาลใจจากพุทธศิลป์
- ขั้นตอนที่ 6 ระลึกถึงพระพุทธเจ้า การพัฒนาศักยภาพตนเองด้วยการสร้างผลงานพุทธศิลป์ การเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลงานทางพุทธศิลป์ให้เกิดคุณค่าและมูลค่า
- ขั้นตอนที่ 7 จัดกิจกรรมวาดภาพ ระบายสีงานพุทธศิลป์
- ขั้นตอนที่ 8 สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

7.2 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สร้างกิจกรรมชมความงามพุทธศิลป์ ณ วิหารเทพวิทยาคม วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และวัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น ให้เกิดการระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระรัตนตรัย คณะผู้วิจัย ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้ดูแลผู้พิการทางการเคลื่อนไหว เข้าร่วมชมความงามทางด้านพุทธศิลป์ ซึ่งเป็นงานศิลปะที่ช่าง/ศิลปิน สร้างขึ้นเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา หรือสร้างขึ้นเพื่อรับใช้พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะที่เป็นงานจิตรกรรม ได้แก่ ภาพเขียนฝาผนังโบสถ์ วิหาร งานปฐมาภิไธย ได้แก่ พระพุทธรูป และงานสถาปัตยกรรม ได้แก่ ศาสนสถานที่เป็นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ สลุป เจดีย์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ พระธรรมคำสอน วิถีชีวิตชาวบ้าน ส่งผลให้งานพุทธศิลป์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย สะท้อนลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ของคนไทยที่มีความสุภาพ อ่อนน้อม รักสงบ แจ่มใส สนุกสนาน เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจและจินตนาการที่ส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในขณะที่การท่องเที่ยววิถีพุทธเอง ก็เน้นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ ดังเช่นวัดบ้านไร่ มีงานพุทธศิลป์มากมายที่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวให้ความสนใจเที่ยวชมซึ่งก่อให้เกิดแรงบันดาลใจทางด้านจิตใจ ซึ่งวิหารเทพวิทยาคม ได้นำศิลปะหลากหลายรูปแบบมารวมกันเพราะต้องการสิ่งที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นสากลนียาไม่ได้จำกัดเฉพาะแค่ศิลปกรรมแบบประเพณีเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงไม่มีข้อจำกัดของรูปแบบศิลปะแสดงความเป็นศิลปะของแต่ละประเภทได้เต็มที่โดยยึดหลักให้เกี่ยวข้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาแสดงเรื่องราวจากพระไตรปิฎก สุตตันตปิฎก วินยปิฎก และอภิธรรมปิฎก เสนอออกมาในรูปแบบของงานศิลปกรรมและปรีชาธรรม

7.3 สร้างเครือข่ายวัดต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1) การสร้างเครือข่ายวัดต้นแบบ วัดบ้านไร่ และวัดธาตุ เชิญชวนคณะสงฆ์เข้าร่วมเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีพุทธและสร้างเครือข่ายการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งผู้วิจัย ได้ใช้พื้นที่ของวัดบ้านไร่ และวัดธาตุ เป็นวัดต้นแบบ 2) เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างและองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการสร้างเครือข่ายกับองค์การบริหารส่วนตำบลกุดพิมาน ผลการสร้างเครือข่ายนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุดพิมานนำทีมงานร่วมพัฒนาวัดบ้านไร่ โดยรวมจัดการขยะในพื้นที่ร่วมปรับพื้นที่เพื่อให้เกิดความสะอาดในการท่องเที่ยววิถีพุทธสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว 3) การสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา ดำเนินการสร้างเครือข่ายกับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนางานด้านพุทธศิลป์สำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีพุทธ 4) การสร้างเครือข่ายกับสมาคมคนพิการ สร้างเครือข่ายกับสมาคมคนพิการโดยการนำข้อมูล ข้อค้นพบจากการจัดทำเวทีปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว นำมาเป็นประเด็นในการสร้าง ความร่วมมือทั้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างผลงานทางพุทธศิลป์ที่ส่งผลต่อการสร้างแรงบันดาลใจ และประเด็นที่เชื่อมโยงจากงานวิจัยนำไปสู่ความร่วมมือมีหลายด้าน เช่น การนำผลงานทางพุทธศิลป์ไปจัดกิจกรรมให้เกิดการเพิ่มมูลค่า การจัดกิจกรรมให้เกิดการสร้างสรรคผลงานทางด้านพุทธศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งนี้ยังพบประเด็นที่นำไปสู่การสร้างความร่วมมือ คือ การสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่กลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว นำไปสู่การสร้างเครือข่ายระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา กับสมาคมผู้พิการ เชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรภายนอก ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการที่สนับสนุนผู้พิการให้สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้เป็นต้น 5) การสร้างเครือข่ายกับโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ โดยการประสานการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต การประยุกต์ใช้หลักธรรมและการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพจิตผู้พิการทางการเคลื่อนไหว รวมถึงสร้างเครือข่ายการจัดกิจกรรมในการสร้างงานให้แก่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยขยายผลการผลิตอาหารเพื่อสุขภาพส่งโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ และเครือข่ายของกลุ่มโรงพยาบาลที่ต้องการอาหารเพื่อสุขภาพประเภทเห็ดและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ช่วยให้ผู้พิการมีรายได้และมีสุขภาพจิตที่ดีทั้งเกิดจากการพึ่งพาตนเอง และจากการสร้างอาชีพปัจจุบัน เชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรผู้สนใจอาหารเพื่อสุขภาพเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการสนับสนุนผู้พิการ 6) ก ร สร้างเครือข่ายกับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 โดยการประสานการจัดกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิตผู้พิการเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนและปัญหาสุขภาพของผู้พิการที่เกิดจากความรู้สึกท้อแท้ เมื่อประสบปัญหากับสภาพการที่ไม่พึงประสงค์ส่งผลต่อภาวะความเครียด อาจก่อให้เกิดโรคความดันโลหิตสูง รวมถึงการขาดการออกกำลังกายของผู้พิการทางการเคลื่อนไหว การบริโภคอาหารที่ส่งผลต่อการเกิดโรคเบาหวาน เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพจิตผู้พิการเพื่อลดความเครียด การรับประทานอาหารที่ช่วยป้องกันโรคเบาหวาน นำไปสู่การสร้างความร่วมมือเชิงเครือข่ายและการจัดกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิตผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยบูรณาการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการแพทย์แผนปัจจุบันและร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงบประมาณสนับสนุนสมาคมคนพิการเพื่อให้อำนาจกิจกรรมเชิงบูรณาการ

การอภิปรายผล

1) พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการ ประกอบด้วยกิจกรรมกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจจากพุทธศิลป์มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ชมความงามพุทธศิลป์ 1. วิหารเทพวิทยาคม วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา 2. วัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น ให้เกิดการระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระรัตนตรัย ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มผู้พิการปฏิบัติการ รับฟังคำอธิบายงานพุทธศิลป์และแง่คิดตามหลักพุทธธรรม ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มผู้พิการปฏิบัติการปรับพฤติกรรมสร้างสุขภาพจิต ดำเนินกิจกรรมประจำวันตามหลักไตรสิกขา เป็นผู้มีศีล 5 ผูกจิตให้เกิดสมาธิ มีสติและปัญญาระหว่างดำเนินกิจกรรมประจำวัน ขั้นตอนที่ 4 ให้ความรู้ทางด้านพุทธศิลป์กับกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ขั้นตอนที่ 5 ให้ความรู้ทางการวาดภาพประกอบสร้างแรงบันดาลใจจากพุทธศิลป์ ขั้นตอนที่ 6 ระลึกถึงพระพุทธเจ้า การพัฒนาศักยภาพตนเองด้วยการสร้างผลงานพุทธศิลป์ การเข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลงานทางพุทธศิลป์ให้เกิดคุณค่าและมูลค่า ขั้นตอนที่ 7 จัดกิจกรรมวาดภาพ ระบายสีงานพุทธศิลป์ ขั้นตอนที่ 8 สรุปผลการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับ นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารแบบไตรสิกขา พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์เข้าใจ ธรรมชาติเกี่ยวกับตัวมนุษย์เองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ โดยใช้การศึกษา เพื่อพินิจสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญาเห็นตนเองด้วยตนเอง พระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ความเป็นวัดนั้นจะต้อง ประกอบด้วย สะอาดด้วยศีล สงบคือสมาธิ สว่างคือปัญญาในเชิงบริหาร พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร และศาสนสถาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประพฤติดีธรรม ใฝ่รู้มี ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน กิจกรรมภายในวัด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมเพื่อพระภิกษุสามเณร และเพื่อประชาชนทั่วไป กลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุสามเณร โดยจัดการเรียนรู้ธรรมวินัย และเปิดโอกาสให้ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็น ส่วนประชาชน วัดควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ทั้งทางด้านร่างกาย ความคิด และทางศีลธรรม (นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์, และคณะ, 2552)

2) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สร้างกิจกรรมชมความงามพุทธศิลป์ ณ วิหารเทพวิทยาคม วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา และวัดธาตุ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น ให้เกิดการระลึกถึงพระพุทธเจ้าพระรัตนตรัย คณะผู้วิจัย ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้ดูแลผู้พิการทางการเคลื่อนไหว เข้าร่วมชมความงามทางด้านพุทธศิลป์ ซึ่งเป็นงานศิลปะที่ช่าง/ศิลปิน สร้างขึ้นเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา หรือสร้างขึ้นเพื่อรับใช้พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะที่เป็นงานจิตรกรรม ได้แก่ ภาพเขียนฝาผนังโบสถ์ วิหาร งานปฐมาภิเศก ได้แก่ พระพุทธรูป และงานสถาปัตยกรรม ได้แก่ ศาสนสถานที่เป็นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ สฐูป เจดีย์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ พระธรรมคำสอน วิถีชีวิตชาวบ้าน ส่งผลให้งานพุทธศิลป์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย สะท้อนลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ของคนไทยที่มีความสุภาพ อ่อนน้อม รักสงบ แจ่มใส

สนุกสนาน เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจและจินตนาการที่ส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในขณะที่การท่องเที่ยววิถีพุทธเอง ก็เน้นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ ดังเช่นวัดบ้านไร่ มีงานพุทธศิลป์มากมายที่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวให้ความสนใจเที่ยวชมซึ่งก่อให้เกิดแรงบันดาลใจทางด้านจิตใจ ซึ่งวิหารเทพวิทยาคม ได้นำศิลปะหลากหลายรูปแบบมารวมกันเพราะต้องการสิ่งที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นสากลनियाไม่ได้จำกัดเฉพาะแค่ ศิลปกรรมแบบประเพณีเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงไม่มีข้อจำกัดของรูปแบบศิลปะแสดงความเป็นศิลปะของแต่ละประเภทได้เต็มที่โดยยึดหลักให้เกี่ยวข้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาแสดงเรื่องราวจากพระไตรปิฎก สุตตันตปิฎก วินัยปิฎก และอภิธรรมปิฎก เสนอออกมาในรูปแบบของงานศิลปกรรมและปรีชาธรรม สอดคล้องกับ อัญชลี สมใจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา : กรณีศึกษา วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา กิจกรรมที่ส่วนใหญ่ คือ ทำบุญ และส่วนใหญ่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เดินทางมาเที่ยววัดโสธรฯ ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยววัดโสธรฯ มีความคิดเห็นทางด้านสิ่งดึงดูดใจมาก รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ส่วนด้านกิจกรรมสันทนาการอยู่ในระดับปานกลางและด้านความสะดวกในการเดินทางตามลำดับ (อัญชลี สมใจ, 2552)

3) สร้างเครือข่ายวัดต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1) การสร้างเครือข่ายวัดต้นแบบ วัดบ้านไร่ และวัดธาตุ เชิญชวนคณะสงฆ์เข้าร่วมเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีพุทธและสร้างเครือข่ายการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์และการท่องเที่ยววิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งผู้วิจัย ได้ใช้พื้นที่ของวัดบ้านไร่ และวัดธาตุ เป็นวัดต้นแบบ 2) เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างและองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการสร้างเครือข่ายกับองค์การบริหารส่วนตำบลกุดพิมาน ผลการสร้างเครือข่ายนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุดพิมานนำทีมงานร่วมพัฒนาวัดบ้านไร่ โดยรวมจัดการขยะในพื้นที่ร่วมปรับพื้นที่เพื่อให้เกิดความสะดวกในการท่องเที่ยววิถีพุทธสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว 3) การสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา ดำเนินการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนางานด้านพุทธศิลป์สำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีพุทธ 4) การสร้างเครือข่ายกับสมาคมคนพิการ สร้างเครือข่ายกับสมาคมคนพิการโดยการนำข้อมูล ข้อค้นพบจากการจัดทำเวทีปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว นำมาเป็นประเด็นในการสร้าง ความร่วมมือทั้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างผลงานทางพุทธศิลป์ที่ส่งผลต่อการสร้างแรงบันดาลใจ และประเด็นที่เชื่อมโยงจากงานวิจัยนำไปสู่ความร่วมมือมีหลายด้าน เช่น การนำผลงานทางพุทธศิลป์ไปจัดกิจกรรมให้เกิดการเพิ่มมูลค่า การจัดกิจกรรมให้เกิดการสร้างสรรคผลงานทางด้านพุทธศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งนี้ยังพบประเด็นที่นำไปสู่การสร้างความร่วมมือ คือ การสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่กลุ่มผู้พิการทางการเคลื่อนไหว เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว

นำไปสู่การสร้างเครือข่ายระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา กับสมาคมผู้พิการ เชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรภายนอก ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการที่สนับสนุนผู้พิการให้สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้เป็นต้น 5) การสร้างเครือข่ายกับ โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ โดยการประสานการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต การประยุกต์ใช้หลักธรรมและการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพจิตผู้พิการทางการเคลื่อนไหว รวมถึงสร้างเครือข่ายการจัดกิจกรรมในการสร้างงานให้แก่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยขยายผลการผลิตอาหารเพื่อสุขภาพส่งโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ และเครือข่ายของกลุ่มโรงพยาบาลที่ต้องการอาหารเพื่อสุขภาพประเภทเห็ดและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ช่วยให้ผู้พิการมีรายได้ และมีสุขภาพจิตที่ดีทั้งเกิดจากการพึ่งพาตนเอง และจากการสร้างอาชีพในปัจจุบัน เชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรผู้สนใจอาหารเพื่อสุขภาพเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการสนับสนุนผู้พิการ 6) การสร้างเครือข่ายกับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 โดยการประสานการจัดกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิตผู้พิการเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนและปัญหาสุขภาพของผู้พิการที่เกิดจากความรู้สึกท้อแท้ เมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพการที่ไม่พึงประสงค์ส่งผลต่อภาวะความเครียด อาจก่อให้เกิดโรคความดันโลหิตสูง รวมถึงการขาดการออกกำลังกายของผู้พิการทางการเคลื่อนไหว การบริโภคอาหารที่ส่งผลต่อการเกิดโรคเบาหวาน เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพจิตผู้พิการเพื่อลดความเครียด การรับประทานอาหารที่ช่วยป้องกันโรคเบาหวาน นำไปสู่การสร้างความร่วมมือเชิงเครือข่ายและการจัดกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิตผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยบูรณาการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการแพทย์แผนปัจจุบันและร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดงบประมาณสนับสนุนสมาคมคนพิการเพื่อให้อาสาสมัครเชิงบูรณาการ สอดคล้องกับ สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วนิชชานนท์ ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้ : การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้มีรูปแบบเป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว เครือข่ายชุมชนและวัด โดยรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดเพราะมุ่งเน้นส่งเสริมการอธิบายความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางที่หลากหลาย การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้ ได้มีส่วนส่งเสริมกระบวนการทำงานและการปรับปรุงการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดการพัฒนากิจกรรมตลอดจนการบริหารจัดการของเครือข่ายชุมชนและวัด ด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ((สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วนิชชานนท์, 2558)

8. การเสนอแนะ

8.2 ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานด้านสุขภาพควรให้ความสนใจกิจกรรมการดูแลสุขภาพจิตแก่ผู้พิการให้มาก และหลากหลาย เพราะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันผู้พิการมากๆ ควรจัดบริการดูแลที่บ้าน แก่ผู้พิการเพื่อช่วยพูดคุย แลกเปลี่ยนเสนอแนะกิจกรรมที่ลดภาวะเครียดของผู้พิการ

2) ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาวางแผนดำเนินการโครงการ พัฒนาการดูแลผู้พิการได้ตรงตามปัญหาของผู้พิการมากขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในคนพิการด้านอื่น ๆ เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะ คนพิการทางการเคลื่อนไหว แต่ปัจจัยที่มีต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้พิการด้วยพุทธศิลป์ของคนพิการในด้านอื่นอาจมีความแตกต่างกัน

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2548). **กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการทุพพลภาพ**. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 – 2564**. กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์จำกัด.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2550). **คู่มือพัฒนาระบบงานศูนย์สุขภาพชุมชนเพื่อให้ได้ตามมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เครือข่ายศาสนิกชนแห่งประเทศไทย. (2563). **ท่องเที่ยวแสวงธรรม สร้างแรงบันดาลใจชาวพุทธ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : จาก <http://board.palungjit.com>.
- บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. (2561). **คู่มือการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเข้มข้นทางสายใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ปิยะวัฒน์ ตรีวิทยา. (2559). **กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาสุหิตย์ อาภากร. (2553). **รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชานนท์. (2558). “การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้ : การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ”. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปีที่ 18 (มกราคม-ธันวาคม) : 247-248.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2550). **พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ฉบับอ้างอิง (ปรับปรุงครั้งที่ 6)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). **กลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้พิการ**. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ปีของ สสว. กรุงเทพมหานคร : สื่อสาร.

- สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา. (2550). การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิทย์ วิบุรณผลประเสริฐ และคณะ. (2543). คู่มือการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : ดีไซน์.
- อภิชัย มงคล และคณะ. (2557). รายงานการประเมินผลโครงการป้องกันและช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- อัญชลี สมใจ, (2552). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา : กรณีศึกษาวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Bowman, HA. (1995). The nature of mental health, The Hoge Foundation of mental health. Texas : The University of Texas.
- Menninger, K.A. (1993). The Human Mind. New York : Knopf.
- Preston, G.H. (1987). Substance of Mental Health. New York : Holt-Rinehart.
- World Health Organization. (1997). Statistic index of family health. Geneva : WHO.
- _____. (1988). Primary health care report of the international Conference on Primary Health Care. Geneva : WHO.

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบล
ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
Performance of the work by using The Principle of morale of
personal Sub-district municipality in Mueang suphan buri district
Suphan buri province

พัชรินา พงษ์สุทัศน์¹ วิชชุกร นาคธน²
Patchariya Pongsuthat, Witchukorn Nakthon

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง 129 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลักวิมangsa รองลงมาคือ หลักจิตตะ หลักวิริยะ และหลักฉันทะ ส่วนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ได้แก่ ด้านวิมangsa ด้านวิริยะ รองลงมาด้านจิตตะ และด้านฉันทะตามลำดับ 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล 1) ฉันทะคือ ผู้บริหารควรมีวิธีการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากร ให้รู้จักพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้น ๆ 2) วิริยะ คือ กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงาน 3) จิตตะ คือผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ชัดเจน และ 4) วิมangsa คือ การบริหารจัดการงานผู้บริหารและบุคลากรควร

Received: 2022-02-18 Revised: 2022-03-21 Accepted: 2022-04-02

¹ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Public Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Suphanburi Sri Suvarnabhumi Buddhist College

มีการพัฒนาบุคลากร และมีการมาตรฐานที่ชัดเจน วางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ร่วมกัน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน เทศบาลตำบล

Abstract

The purpose of this research was to study the level of operational efficiency. The relationship between the principles of good morals and the performance of work and guidelines for the development of operational efficiency of the sub-district municipality personnel in Mueang Suphan Buri District Suphanburi Province by a combined research. From the study, the following results have been discovered: The efficiency in work performance based on *Iddhipāda* of personnel at the Subdistrict Municipality in Mueang Suphan Buri District, Suphanburi Province found to be overall at a high level. When each aspect is considered, personnel has work performance in all aspects according to *Iddhipāda* at a high level namely, *Chanda* (aspiration), and followed by *Viriya* (effort), *Citta* (thoughtfulness), and *Vīmaṃsā* (investigation). The efficiency in work performance of personnel at the Subdistrict Municipality in Mueang Suphan Buri District, Suphanburi Province found to be overall at a high level. When each aspect is considered, all aspects are found to be at a high level which are amount of work and speed. Following that, quality of work and being economical, respectively. The correlation between work performance based on *Iddhipāda* and the efficiency in work performance of personnel at the Subdistrict Municipality in Mueang Suphan Buri District, Suphanburi Province has found to be positively correlated in the same direction at a high level, with a statistical significance of 0.01. When each aspect is considered, it has been revealed that all aspects are positively correlated in the same direction at a high level which are *Vīmaṃsā*, *Viriya*, *Citta*, and *Chanda*. The guidelines for developing the efficiency in work performance of personnel at the Subdistrict Municipality in Mueang Suphan Buri District, Suphanburi Province are as follows: 1) On *Chanda* (aspiration), which involves personnel development based on the nature of each individual's thinking. Each person's mentality is different; some people are enthusiastic about their work, while others despise it. Administrators must ensure that all personnel are pleased and satisfied with their work performance, which may be accomplished through the development of body of knowledge and the raising of personnel awareness. (2) On *Viriya* (effort),

which entails the creation of clear guidelines for work performance in order for personnel to act as planned and work with perseverance and patience in the face of difficulties and hardship, as well as making an effort to gain additional knowledge in order to improve work performance efficiency and achieve the set goals. (3) On *Citta* (thoughtfulness), which entails paying attention to work performance, with administrators planning, defining clear work procedures, working together to improve and review work, and performing work with determination and attention so that the job may be completed on time and efficiently as planned. (4) On *Vimamsā* (investigation), which entails using wisdom to investigate and find reasons to perform work, and in which administrators should develop personnel with clear standards to plan and review work, analyze problems, and define shared roles and duties under regulations, law, and rules in order to reduce errors in work and set the correct guidelines for work performance.

Keywords: efficiency, performance, sub-district municipality.

1. ความนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับประชาชน และบริการประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการ ซึ่งมีการบริการบางอย่างแตกต่างจากภาคเอกชน เนื่องจากมีกฎหมายบังคับให้ประชาชนจะต้องมาติดต่อขอรับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มิฉะนั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการให้บริการประชาชน ในเขตพื้นที่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนราชการที่ให้บริการประชาชนนับตั้งแต่เกิดจนตาย ในการปฏิบัติงานต้องใช้ทรัพยากรบุคคลในองค์กร เพื่อปฏิบัติหน้าที่สนองความต้องการของประชาชน ดังนั้นประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสำคัญ เนื่องจากการที่องค์กรใดๆ จะบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลนั้น ซึ่งส่วนหนึ่งจะต้องมาจากการที่บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ดี มีความพึงพอใจในการทำงาน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานมีประสิทธิภาพ สร้างพื้นฐานระบบการบริหารจัดการที่ดี พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร หากบุคลากร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพการทำงานที่ดี ก็จะสามารถพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

สภาพปัญหาจากความล้าสมัยของโครงสร้างราชการที่ใช้กันมานาน แม้มีการปรับแต่งเป็นระยะ ๆ แต่ก็ไม่เคยมีการปรับรื้อทั้งระบบ อีกทั้งการขยายตัวของภาระหน้าที่ของหน่วยงานด้วยข้ออ้างที่รับใช้ประชาชน แต่ดูเหมือนเป็นการขยายฐานอำนาจไปเรื่อย ๆ ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดมีหน่วยงานกระจัดกระจาย มีภารกิจซ้ำซ้อนและสับสน ยากต่อการประสานงาน ระบบราชการในปัจจุบันยังเอื้อให้บุคลากรบางคนทำงานไม่เต็มທີ່เท่าที่ควร สร้างเครือข่ายและพรรคพวก

ขาดระบบการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาก่อตัวระบบอุปถัมภ์ เพื่อทดแทนการที่มีรายได้ต่ำ ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันและการฉ้อราษฎร์บังหลวง บางคนยังยึดติดกับทัศนคติดั้งเดิม ในความเป็นเจ้าขุนมูลนาย สร้างอิทธิพลจากการใช้อำนาจรัฐ ช่วงเวลาที่มีการแต่งตั้งโยกย้ายมักมีปัญหาไม่สิ้นสุด ทำให้ขาดความตั้งใจและขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรง ซับซ้อนและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ปัญหาเรื้อรังเหล่านี้ที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นปัญหาพื้นฐานที่สร้างความอ่อนแอให้กับระบบราชการและเต็มไปด้วยปัญหาทุจริตและประพหุติมิชอบ

อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ถือเป็นเมืองใหญ่มีจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดจำนวน 23 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีสาเหตุสำคัญจากประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอด จนทราบบริบทของการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นเห็นว่าหลักพุทธธรรมในส่วนของหลักอิทธิบาทธรรม จะเป็นแนวทางการพัฒนาระบบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรีได้ อันจะเป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้นำข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานในการศึกษา

หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลท่าเสด็จ 2) เทศบาลตำบลบางกุ้ง และ 3) เทศบาลสวนแตง ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

- 1) **ขอบเขตด้านประชากร** ผู้ที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัด

สุพรรณบุรี และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

- 2) **ตัวแปรต้น (Independent Variable)** ได้แก่ หลักจริยบรรณธรรมของบุคลากร

ตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ 1) ฉันทะ (ความพึงพอใจ) 2) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) 3) จิตตะ (ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และ 4) วิมังสา (ความไตร่ตรองหรือทบทวน)

- 3) **ตัวแปรตาม (Dependent Variable)** ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

บุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ด้านปริมาณงาน 2) ด้านคุณภาพงาน 3) ด้านความประหยัดหรือความคุ้มค่า และ 4) ด้านความรวดเร็ว

3.3 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในปี พ.ศ. 2564

คำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม โดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จ และผลสำเร็จนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา วัสดุ แรงงาน รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จอย่างถูกต้องและรวดเร็ว บรรลุวัตถุประสงค์และความต้องการขององค์การ

หลักจริยบรรณธรรม ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่ไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักจริยบรรณธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

- 2) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักจริยบรรณธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

- 3) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักจริยบรรณธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

- 4) ผลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักจริยบรรณธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

4. การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเนื้อหาและประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- 2) แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) หลักธรรมอิทธิบาท 4
- 5) ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 7) กรอบแนวคิดการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้อิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป ที่ปฏิบัติงานภายในเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 189 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, 1089) จำนวน 129 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 9 คน/รูป ดังนี้ 1) ผู้บริหาร จำนวน 3 คน 2) ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 4 คน และ 3) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามทั่วไป สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาทธรรมกับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีลักษณะเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างเสรี เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างๆ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

5.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC)

3) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) แก่ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (สิน พันธุ์พิณี, 2554, 191) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.969

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อให้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อ

การวิจัยถึงผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและการให้สัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient)

6.5 การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

7. สรุปการวิจัย

7.1 การปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร ของเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่หลักวิมังสา รองลงมาคือหลักจิตตะ หลักวิริยะ และหลักฉันทะ ตามลำดับ สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้ 1) หลักวิมังสา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) หลักจิตตะ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) หลักวิริยะ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) หลักฉันทะ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

7.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรของเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรวดเร็วและปริมาณงาน รองลงมาคือ ด้านคุณภาพงาน และด้านความประหยัดคุ้มค่า ตามลำดับ สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านความรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การปฏิบัติงานของท่านมีการแบ่งเวลาอย่างชัดเจน ท่านตรงต่อเวลาและรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน และท่านมีการพัฒนาวิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สะดวก รวดเร็วขึ้น ตามลำดับ

2) ด้านปริมาณงาน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านมีการวางแผนบริหารจัดการปริมาณงาน เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ท่านปฏิบัติงานด้วยความสำเร็จได้ตามปริมาณงานเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ และท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปริมาณงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามลำดับ

3) ด้านคุณภาพงาน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลของงานที่ท่านปฏิบัติมีความถูกต้องครบถ้วน เชื่อถือได้ รองลงมาคือ ท่านมีการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้มีคุณภาพมากขึ้น และท่านมีการวางแผนในการปฏิบัติงานไว้อย่างล่วงหน้า ตามลำดับ

4) ด้านความประหยัดคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านมีการนำทรัพยากรที่ใช้แล้ว มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ท่านตระหนักและกระตุ้นให้ผู้อื่นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และท่านปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความคุ้มค่าและประหยัดทรัพยากร ตามลำดับ

7.3 ความสัมพันธ์ ระหว่าง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง 0.799 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ได้แก่ วิมังสา 0.780 รองมาวิริยะ 0.729 จิตตะ 0.723 และฉันทะ 0.698 ตามลำดับ

7.4 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล

1) **ฉันทะ:** ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ ต้องพัฒนาที่ตัวบุคลากร โดยพัฒนาตามพื้นฐานทาง จิตใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ซึ่งบุคลากรแต่ละคนมีพื้นฐานทางจิตใจแตกต่างกัน บางคนมีความรักในการปฏิบัติงานแล้ว แต่บางคนก็ไม่ชอบงานที่ทำ ผู้บริหารจึงต้องทำให้บุคลากรมีความสุขกับการปฏิบัติงาน ก็คือผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพอใจและ รักในงานที่ตนปฏิบัติอยู่ด้วยวิธีการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากร ให้รู้จักพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นๆ

2) **วิริยะ:** กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม

แผนงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความขยัน ใจสู้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เพียรหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

3) **จิตตะ:** ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ชัดเจน ร่วมมือกันปรับปรุง ทบทวนงาน และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อให้งานเสร็จตามระยะเวลาและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้

4) **วิมังสา:** การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน คือ การบริหารจัดการงาน ผู้บริหารและบุคลากรควรมีการวางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านฉันทะ จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและพร้อมปฏิบัติตาม ดังนั้น ผู้บริหารควรมีแนวทางที่ทำให้บุคลากรรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของงาน ย่อมสร้างแรงจูงใจที่จะทำให้ทุกคนตั้งใจทำงานได้ ทুমเทและจริงจังในการทำงาน เสียสละเพื่องานและส่วนร่วม และการประสานงานที่ดีจะส่งผลต่อการสำเร็จของงาน ร่วมกันพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน

2) ด้านวิริยะ จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เพียรพยายามที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน ดังนั้น ผู้บริหารควรปรับปรุงและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ ในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร

3) ด้านจิตตะ จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้โดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เกิดความขัดแย้ง ดังนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนความสามัคคีในองค์กร และร่วมกันปรับปรุงข้อบกพร่องนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

4) ด้านวิมังสา จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ปฏิบัติงานตามแผนงาน และขั้นตอนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้บริหารควรกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร และหมั่นตรวจสอบ ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา ต่างๆ และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นผลกับการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เช่น วัฒนธรรมองค์การ ผลตอบแทน และภาวะผู้นำ เป็นต้น

2) ควรศึกษาการนำหลักธรรมด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในเขตจังหวัดและหน่วยงานอื่น ๆ

3) ควรนำหลักอภิปรัชญาธรรมในการวิจัยครั้งนี้คือ หลักอภิปรัชญา 4 มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานภาคเอกชน ข้าราชการสังกัดอื่น เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอภิปรัชญา 4 ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, การปกครองท้องถิ่นไทย : ศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 22.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์, การปกครองส่วนท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552), หน้า133-134 .
- พระชวลิตวิทย์ อคฺคธมฺโม (เจนดลวาทกร), “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอภิปรัชญา 4 เพื่อความสำเร็จ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561) : 8- 28.
- พฤติสิทธิ์ อุทุม. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว”. *งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา. 2559.
- ผดุง วรรณทอง. อนันต์ ธรรมชาลัย และसानิต ศิริวิชิษฐ์กุล. “การประยุกต์ใช้หลักอภิปรัชญา 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. ปีที่ 7ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน2561): 99-110.

William W. Reeder, *Leadership Development in a Mormon Community*, (New York: Wiley, 1968), pp. 1-7.

ประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ที่ส่งผลต่อนโยบายสาธารณะด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในจังหวัดลพบุรี
Effectiveness of the Implementation of Good Governance of Local
Government Organizations affecting public policy on the Quality of
Life of People in Lopburi Province.

สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ¹ เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์² วสุกิจ เหล่าอินทร์³
Santisak Kongsutchai, Chaowarit Chongkekorn, Wasukit Laoin

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี และ 2) ผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อนโยบายสาธารณะด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดลพบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน กับระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 5 ด้าน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาและความสอดคล้องภายใน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 126 แห่งในจังหวัดลพบุรี ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกจำนวน 10 คน ผลการวิจัย การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่า (3.69), SD = 0.98 ผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ในภาพรวม พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก มีค่า (3.77), SD = 0.77 โดยปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต ด้านความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมของชุมชน มีผลเป็นลำดับแรก (3.85), SD = 0.94 และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอธิบายผลกระทบด้าน

Received: 2022-03-04 Revised: 2022-04-22 Accepted: 2022-04-27

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี Faculty of Humanities and Social Sciences Thepsatri Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

² สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี Social Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ Political Science Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Buddhist College

คุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 72.0 ($R^2 = .720$) โดยที่ปัจจัยที่ส่งผลด้านธรรมาภิบาล มีระดับสูงขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนสูงขึ้น ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังด้อยประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ข้อค้นพบสำคัญ คือ ยังขาดความเข้มแข็งกระบวนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานผลการวิเคราะห์หัตถดถอยพหุ การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลอธิบายผลกระทบด้านคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 72.0 ($R^2 = .720$) โดยที่ปัจจัยที่ส่งผลด้านธรรมาภิบาล มีระดับสูงขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนสูงขึ้น ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังด้อยประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ข้อค้นพบสำคัญ คือ ยังขาดความเข้มแข็งกระบวนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, คุณภาพชีวิต, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research aims to 1) to study the level of public administration effectiveness of local administrative organizations in Lopburi, and 2) To study good governance management of Local Administrative Organization that influenced to the quality of people's lives in Lop Buri by using Mixed Methods Research, Descriptive Analysis, and Multiple Regression Analysis. The sample was 400 people residing in local administration in Lop Buri, for qualitative research, the researcher focused on in-depth interview of 10 personnel having duty for Local Administrative Organization. The result of study found that Good governance management of Local Administrative Organization in Lop Buri had quality at high level, $\bar{X} = 3.69$, $SD = 0.98$. It found that the analysis result of good governance management influencing to the quality of people's lives in overall was at high level, $\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.77$. As the quality of people's lives, the satisfaction for community activity participation was the highest: $\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.94$, the next was life satisfaction: $\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.96$, multiple regression analysis, and good governance management explaining the influence to the quality of people's lives for 72.0 % ($R^2 = .720$), the factor influencing to transparency, participation, accountability, and cost effectiveness were at higher level making the quality of people's lives better. The result of qualitative research found that Local Administrative Organization still lacked of efficiency to follow policies, statute of limitations and official regulations. The point was lack of strengthening and the community participation for management examination.

Keywords: efficiency, Quality of people's lives, good governance

1. ความนำ

นับแต่การถือกำเนิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งแรกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2440 การบริหารจัดการท้องถิ่นกลับถูกครอบงำจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดมา การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการปฏิวัติระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นแบบโดยตรงทุกระดับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งใหญ่ในระดับท้องถิ่น (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2553) ปัญหาหนึ่งที่เห็นชัดที่สุดคือการที่แต่เดิมระบบการเมืองของประเทศไทยได้ลอกแบบอย่างมาจากระบบการเมืองของประเทศอังกฤษ นั่นคือประชาชนเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น และให้สภาฯ ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม แต่ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารโดยตรงทั่วประเทศเริ่มในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นรูปแบบของสหรัฐอเมริกา ที่มุ่งให้สภาฯ ทำหน้าที่ตรวจสอบฝ่ายบริหารกลับเกิดขึ้นโดยไม่มีการให้ความรู้แก่ประชาชน ผลก็คือมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากที่ประชาชนเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและหัวหน้าฝ่ายบริหารที่เป็นคนกลุ่มเดียวกัน แทนที่จะเลือกบุคคลที่มาจากคนละกลุ่ม จะได้มีการตรวจสอบการบริหารงานอย่างเข้มข้นและถ่วงดุลกันมิให้ฉ้อฉลอำนาจในระดับท้องถิ่น มุ่งหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการมุ่งเน้นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเจตนารมณ์ในการกระจายอำนาจเพื่อปกครองตนเอง โดยมีสมาชิกทุกคนในสังคมสามารถเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องนโยบายสาธารณะที่มีผลต่อการดำรงชีวิต เพื่อเป็นการปกป้องและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของตนเอง (พงษ์ศานต์ พันธุลาภ, 2546) ตามระบอบประชาธิปไตย “รัฐ” มีหน้าที่ในการบริหารจัดการภาครัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน รัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจไปยังส่วนท้องถิ่น ในด้านโครงสร้างตามกฎหมายของรัฐธรรมนูญนั้น ต้องการให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อบริหารท้องถิ่น พร้อมกับเพิ่มอำนาจการตรวจสอบของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงมากขึ้นกว่าในอดีตที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแบบทางอ้อม จึงได้กำหนดกระบวนการและวางกลไกโครงสร้างที่มีระบบความมั่นคง อย่างไรก็ตามระบบการคุ้มครองต่อประชาชนอันเป็นค่านิยมของการบริหารจัดการจากภาครัฐ ยังคงต่ำกว่ามาตรฐานและเป้าหมายที่คาดหวังไว้ โดยเฉพาะเรื่องของอุปสรรคจากการแทรกแซงของนักการเมือง รวมทั้งข้าราชการที่ใช้โอกาสแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระบอบราชการ ทำให้ประชาชนจำนวนมากพลาดโอกาสหรือลดความสนใจในกิจการบ้านเมืองเพื่อปกป้องตนเองไป (อมร รักษาสัตย์, 2546)

แนวคิดเรื่อง **Good Governance** ได้ปรากฏมาตั้งแต่อารยธรรมการปกครองของกรีกสมัยโบราณ มาจากศัพท์ของคำว่า “Kubernan” ที่บันทึกโดยปราชญ์ที่ชื่อ “Plato” ซึ่งก็คือระบบการปกครอง (System of governing) คำว่า Gubernare ซึ่งหมายถึง “rule making or steering” การกำหนดหรือการถือทางเสือในการปกครอง (Agere Sam, 2000) การบริหาร

ภาครัฐแบบระบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ในประเทศไทยถือเป็นการต่อยอดแนวความคิดมาจากกระแสการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มีอิทธิพลมาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 1980 หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้ในประเทศไทย สาเหตุมาจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม ความด้อยประสิทธิภาพของกลไกการบริหารจัดการในระดับชาติและระดับองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงการทุจริตและการกระทำผิดจริยธรรมในวิชาชีพ การบริหารจัดการมีลักษณะที่ขาดความโปร่งใสบริสุทธิ์และยุติธรรม ส่งผลให้ตัวระบบเองที่ไร้ประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสหรือช่องทางการหาผลประโยชน์ การฉ้อฉล ทุจริตในกระบวนการนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้องในระบบราชการ นอกจากหลักธรรมาภิบาลจะครอบคลุมเรื่องการบริหารภาครัฐ (Public Administration) และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน ธรรมาภิบาลยังได้ขยายไปถึงเรื่องการปรับใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ อย่างเหมาะสมอีกด้วย ตามคำนิยามดังกล่าวแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมีความเกี่ยวข้องกับฝ่ายต่างๆ แตกต่างกันไป ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรบริหารงานภาครัฐ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นการสะท้อนถึงการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังขาดหลักธรรมาภิบาล พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า “ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการที่ดีตามแนวทางของพระราชกฤษฎีกานี้” โดยอย่างน้อยต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและการอำนวยความสะดวก การตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สอดคล้องกับบทบัญญัติ ในหมวด 5 และหมวด 7 ให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยดูแล และให้ความช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำหลักเกณฑ์ (โกวิท พวงงาม, 2544) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 12 มาตราที่ 249-254 การปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และในมาตรา 251 มีสาระสำคัญบัญญัติไว้ว่า การบริหารงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องใช้ระบบคุณธรรมและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ (วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์, 2560)

ผู้วิจัยมีความตั้งใจในการศึกษาประสิทธิภาพผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อนโยบายคุณภาพชีวิตประชาชนในจังหวัดลพบุรี โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเมื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้ว พบว่า มีพื้นที่ใกล้เคียงกับเมืองหลวง มีทางคมนาคมสะดวก และในแต่ละอำเภอมีพื้นที่ขนาดเล็ก ประชากรในภาพรวมส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องในการศึกษาประสิทธิภาพผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อนโยบายคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี

2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อนโยบายสาธารณะด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดลพบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ทำการศึกษารายละเอียดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างได้ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองลพบุรี พัฒนานิคม ท่าวุ้ง โคกสำโรง และอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยจะศึกษาใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักความโปร่งใส 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านหลักความคุ้มค่า 5) ด้านหลักคุณธรรม และ 6) ด้านหลักนิติธรรม

การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม 3) ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ 4) ด้านทัศนคติความพึงพอใจในชีวิต และ 5) ด้านการรวมกิจกรรมของชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรีทั้งหมด 126 แห่ง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย จำนวน 5 เทศบาล และ 5 องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี และจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 ราย

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ถึง มกราคม พ.ศ. 2563 รวมเป็นระยะเวลา 12 เดือน

4. การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง

ประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อนโยบายสาธารณะด้านคุณภาพชีวิตประชาชนใน จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งเนื้อหาและประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

2) แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

- 3) หลักธรรมาภิบาล
- 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5) กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

1) **รูปแบบการวิจัย** การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำข้อดีและข้อเด่นของการวิจัยทั้ง 2 รูปแบบมาผสมผสานรวมกัน (Creswell, 2013; Tashkkori & Teddlie, 1998)

2) **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** เชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 126 แห่งในจังหวัดลพบุรี จำนวน 750,668 คน ใช้การสุ่มของขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 สามารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 384 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้จำนวนให้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสุ่มแยกรูปแบบขององค์กรได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย จำนวน 5 เทศบาล และ 5 องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลพบุรี

เชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานโดยตรงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 10 คน (สุวิมล ติรภานันท์, 2549)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เชิงอนุมาน ได้เลือกใช้การวิเคราะห์พหุคูณดอย (Multiple Regression Analysis) ใช้วิธี Enter เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มสำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตัวแปร การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชน จะแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้ความกว้างของชั้น = 1 ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
0.00 – 1.00	ระดับตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชนน้อยที่สุด
0.01 – 2.00	ระดับตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชนน้อย
2.01 – 3.00	ระดับตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชนปานกลาง

3.01 – 4.00 ระดับตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชนมาก

4.01 – 5.00 ระดับตามหลักธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชนมากที่สุด

7. สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ภาพรวมระดับผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

ผลการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับการดำเนินงาน
หลักความโปร่งใส (X_1)	3.66	0.83	มาก
หลักการมีส่วนร่วม (X_2)	3.71	0.88	มาก
หลักความรับผิดชอบ (X_3)	3.69	0.80	มาก
หลักความคุ้มค่า (X_4)	3.73	0.85	มาก
หลักคุณธรรม (X_5)	3.64	0.91	มาก
หลักนิติธรรม (X_6)	3.68	0.82	มาก
ภาพรวม	3.69	0.98	มาก

ตารางที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 6 ข้อ มีค่าเฉลี่ย () อยู่ระหว่าง 3.64 – 3.73 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรโดยเฉลี่ยมาก ตัวแปรที่อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตัวแปรที่ 4 หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ย () เท่ากับ 3.73 ตัวแปรที่อยู่ในระดับมากลำดับที่สอง และมีค่าเฉลี่ยสูง คือตัวแปรที่ 2 หลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย () เท่ากับ 3.71 ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตัวแปรที่ 5 หลักคุณธรรม ค่าเฉลี่ย () เท่ากับ 3.64

เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง .80 – 0.91 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อตัวแปรสอดคล้องกัน

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ภาพรวมระดับนโยบายคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล

คุณภาพชีวิตของประชาชน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับคุณภาพ ชีวิต
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.72	0.88	มาก
สภาพแวดล้อมทางสังคม	3.71	0.94	มาก
การพักผ่อนหย่อนใจ	3.77	0.47	มาก
ทัศนคติความพึงพอใจในชีวิต	3.81	0.96	มาก
ความพึงพอใจในการร่วม	3.85	0.94	มาก

กิจกรรมของชุมชน

ภาพรวม	3.77	0.77	มาก
--------	------	------	-----

ตารางที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ย () อยู่ระหว่าง 3.71 – 3.85 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคำถามโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนมีค่าเฉลี่ย () อยู่ระหว่าง 3.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.77 ระดับคุณภาพชีวิตมาก แสดงว่าประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี มีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม คุณภาพชีวิตของประชาชน

	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
Y	1.000						
X ₁	.716*	1.000					
X ₂	.734*	.001	1.000				
X ₃	.774*	.043	.129*	1.000			
X ₄	.784*	.183*	.058	.052	1.000		
X ₅	.774*	.115*	.008	.035	.364*	1.000	
X ₆	.745*	.080	.028	.031	.037	.072	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 เมื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่ศึกษาโดยอาศัยเทคนิคการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อจะนำตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไปทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ต่อไปโดยมีหลักการพื้นฐานคือ ตัวแปรอิสระต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันน้อย (P<.5) และตัวแปรอิสระต้องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมาก (P>.5) ผลการวิเคราะห์พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลทุกด้าน อันประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับคุณภาพชีวิตของประชาชน (P>.5)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุ นโยบายสาธารณะด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	ค่าสถิติ (t)	คะแนนมาตรฐาน	ระดับนัยสำคัญ (sig)
-------------------------------	----------------------	--------------	--------------	---------------------

(ตัวแปรอิสระ)	(b)		(Beta)	
ค่าคงที่	.325	3.180	-	.002
หลักความโปร่งใส	.256	3.932	.276	.000
หลักการมีส่วนร่วม	.285	5.237	.326	.000
หลักความรับผิดชอบ	.179	3.005	.186	.003
หลักความคุ้มค่า	.141	2.686	.157	.008
หลักคุณธรรม	-.078	1.494	-.091	.136
หลักนิติธรรม	.043	0.879	.046	.380

$R^2 = .720$ SEE = .41215 F = 168.575 Sig = .000

ตัวแปร	Sum of Squares (SS)	dF	Mean Squares (MS)	F	Sig
Regression	171.816	6	28.636	168.575	.000
Residual	66.759	393	.170		
Total	238.575	399			

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ตามรูปแบบของสมการที่เสนอไว้ พบว่า ตัวแปรอิสระปัจจัยการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้าน มีอย่างน้อย 1 ด้าน ที่มีผลต่อนโยบายคุณภาพชีวิตของประชาชน ($F = 168.575$ sig = .000)

ตัวแปรอิสระ (การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล) สามารถอธิบายผลกระทบที่มีต่อตัวแปรตาม (คุณภาพชีวิตของประชาชน) ได้ร้อยละ 72.0 ($R^2 = .720$) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ในการทำนาย (SEE) = .412 โดยที่ปัจจัยที่ส่งผลของตัวแปรอิสระ หลักความโปร่งใส ($t = 3.932$ Sig = .000) หลักการมีส่วนร่วม ($t = 5.237$ Sig = .000) หลักความรับผิดชอบ ($t = 3.005$ Sig = .003) และหลักความคุ้มค่า ($t = 2.686$ Sig = .008) สูงขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนสูงขึ้น

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในหลักการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนสูงสุด (Beta = .326) รองลงมา ได้แก่ หลักความโปร่งใส (Beta = .276) หลักความรับผิดชอบ (Beta = .186) และมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนน้อยที่สุด คือ หลักความคุ้มค่า (Beta = .157)

ผลการวิเคราะห์ สามารถสรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า สามารถร่วมกันทำนายผลได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

ของประชาชนในภาพรวม โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R²) ร้อยละ 71.8 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (SEE) เท่ากับ .412 ซึ่งแสดงว่าเมื่อหลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าสูงขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ข้อค้นพบจากการวิจัย ในด้านระดับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับดำเนินงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลทั้ง 5 ด้าน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อมูลหลัก ที่มีความเห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตามกรอบแห่งกฎหมายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนพัฒนา 5 ปี ที่บังคับให้ฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่รัฐต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งส่งผลให้เกิด ความตระหนักในหน้าที่แห่งตน และสำนึกต่อการรับผิดชอบต่อคนในการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะ และแนวทางการบริหารรัฐแนวใหม่ “New Public Administration = NPA” ก็เป็นกรอบการทำงานมุ่งเน้นค่านิยมองค์กรอย่างชัดเจน สอดรับกับแนวคิดของ Lane & Ersson, 2005 ที่มองว่าภารกิจหลักของภาครัฐในการจัดบริการสาธารณะ และภารกิจในการควบคุม กำกับดูแล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจ พรพลธรรม (2553) ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายปฏิรูปคุณธรรม “The Ethics form Act, 1989” ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบการบริหารท้องถิ่น และได้จัดตั้งองค์กรด้านคุณธรรม “The Office of Government Ethics = OGE” มาตรวจสอบและกำกับมาตรฐาน ส่วนในประเทศเดนมาร์ก มีกฎหมาย “Personal Policy” เพื่อสร้างคุณค่าต่อการให้บริการสาธารณะ เป็นมาตรฐานในการทำงานโดยคำนึงถึงจริยธรรมเจ้าหน้าที่ในการให้บริการจากภาครัฐ

1. ข้อค้นพบด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี มีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเมื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้ว พบว่า ในเขตเมืองประชากรประกอบอาชีพข้าราชการ และธุรกิจส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ มีพื้นที่ใกล้เมืองหลวง มีทางคมนาคมสะดวก อาณาเขตจังหวัดมีพื้นที่ขนาดกลาง โครงสร้างพื้นฐานทางหน่วยงานบริการสาธารณสุข และสถานศึกษาทุกระดับมีเพียงพอต่อการให้บริการในพื้นที่ สอดคล้องกับทัศนะของ สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ (2535) ชาวชุมชนในเขตภาคกลางของประเทศไทย มีความพอใจในวิถีชีวิตของตน ระดับคุณภาพชีวิตและเกณฑ์การมีส่วนร่วมกับชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของ

ประชาชนในจังหวัดลพบุรี จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นัยทางสถิติที่ระดับถดถอยพหุ ค่าสถิติ (sig) .02 ซึ่งน้อยกว่าค่ากำหนดที่ระดับ .05 ไปไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ใน 5 องค์ประกอบ คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ทักษะด้านความพึงพอใจในชีวิต และด้านความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรเดช จันทกร (2532) เรื่องการบริหารการพัฒนากระทรวงสาธารณสุข การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับผลงานของมอลคอม กอกจิน ในเรื่องตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อศักยภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ นโยบาย องค์การ และผู้ปฏิบัติงาน โดยมีปัจจัยอื่นๆ เช่น สภาพแวดล้อมมาเกี่ยวข้องด้วย (ปิยะนุช เงินคล้าย, 2562)

3.ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากศึกษาเอกสาร แผนยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนา 5 ปี ผู้วิจัยพบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติในเรื่องการทํานานที่ขัดกลางแนวทางเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) มีประโยชน์ต่อการทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดและระเบียบแต่ยังมีแนวทางการเสริมสร้างธรรมาภิบาลบางข้อมีลักษณะเป็นนามธรรมมากเกินไป ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถปฏิบัติตามได้ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสรุปความเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญในการดำเนินการบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล มีหลายปัจจัย ได้แก่ (1) แหล่งที่มาของนโยบาย ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย ความซับซ้อนในการบริหารงาน สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติ และการจัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (2) ลดความเป็นทางการ ระบบการจัดการท้องถิ่นควรมีความเป็นระบบราชการน้อยที่สุด ลดขั้นตอนระเบียบวิธีการ เพราะปัจจัยด้านกฎหมายระเบียบวิธีการปฏิบัติบางกิจกรรมให้บริการเป็นอุปสรรคต่อการบริการประชาชน (3) ทางเลือกสาธารณะ รัฐควรให้องค์กร/เอกชน ที่มีความสามารถเหนือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการแทน (4)

สร้างองค์กรชุมชนที่มุ่งจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อร่วมเป็นจิตอาสาของชุมชน สร้างความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานบริการสาธารณะท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ที่สำนักนายกรัฐมนตรี (2542) กำหนดไว้ว่า หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ภาครัฐต้องปฏิรูปบทบาทกระบวนการทำงานและสามารถบริหารทรัพยากรของสังคมให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนของไพรัช เตชะรินทร์ (2527) ข้อมูลเชิงคุณภาพขัดแย้งกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งผลการวิเคราะห์อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก และในข้อค้นพบที่สำคัญจากข้อมูลเชิงคุณภาพประชาชนยังขาดการตื่นตัวและจิตสำนึกในกระบวนการมีส่วนร่วมทุกระดับ และภาครัฐขาดความจริงจังในการสร้างความเข้มแข็งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจสอบการดำเนินงาน

จึงเป็นประชาธิปไตยแบบไพร่ฟ้า คือ ภาคประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร ในบทบาท สิทธิประโยชน์ และผลกระทบที่ตนจะได้รับ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การจัดทำประชาคมแผนพัฒนา 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่นๆ เนื่องจากมีพื้นที่ความรับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด ดังนั้น ประชาชนที่มาเข้าร่วมประชาคม/ร่วมพิจารณาสอบถามอาจไม่ใช่กลุ่มที่มีส่วนได้เสียจริง ทำให้ข้อมูลที่ได้มามีความคลาดเคลื่อนได้ ในการประชาคมควรพิจารณาผู้มีส่วนได้เสียจริงๆ และประกาศให้สาธารณะรับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานของท้องถิ่นได้อย่างเป็นจริง

2) จากปัญหาที่ผ่านมาการจัดทำแผน 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่งไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากไม่มีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยนำโครงการทั้งหมดมาบรรจุในแผนพัฒนา 5 ปี ทำให้งบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินโครงการ บางแห่งมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับงบประมาณด้านบุคลากรและการดำเนินงาน ทำให้มีงบประมาณด้านการลงทุนน้อย จึงส่งผลไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ และวิธีการจัดสรรงบประมาณให้ทุกชุมชนได้รับเท่ากันก็เกิดความเหลื่อมล้ำและมีข้อสงสัยในการได้ผลประโยชน์ทับซ้อนของผู้บริหารและสมาชิกสภา การทำแผนพัฒนาควรกำหนดเป็นนโยบายให้สาธารณะรับทราบมีการเผยแพร่

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) มีการจัดฝึกอบรมพนักงานท้องถิ่น ลูกจ้างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและระเบียบ หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งจริยธรรม/จรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงาน อย่างสม่ำเสมอ

2) มีการจัดให้มีระบบควบคุมภายใน และให้การสนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้อย่างเคร่งครัด อันจะส่งผลให้มีการเบิกจ่ายที่ถูกต้อง

3) ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับหนังสือร้องเรียน หรือข้อมูลที่น่าเชื่อถืออื่นๆ เกี่ยวกับหน่วยงานของตน ที่มีข้อบ่งชี้ว่ามีการปฏิบัติไม่ถูกต้อง ผู้บริหารท้องถิ่นได้มีการตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและถูกต้อง

8.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิประชาชน กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และการวิจัยประเมินผลแผนพัฒนา 5 ปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ

2) การกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ในแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในชุมชน หน้าที่กำหนด

นโยบายต้องมีหลักธรรมาภิบาล และต้องทำเป็นสัญญาประชาคมเพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่ ได้พิจารณาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจในการใช้สิทธิ์เลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นครั้งต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2544) **กระบวนการทัศน์ใหม่: พัฒนาสร้างเครือข่ายและเสริมความเข้มแข็ง.**

กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2553). **ทฤษฎีและแนวคิด:**

การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น.

กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ปิยะนุช เงินคล้าย. (2562). **นโยบายสาธารณะ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เบญจ พรพลธรรม. (2553). “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **ปริญาปรัชญาดุสิตบัณฑิตสาขารัฐศาสตร์.**

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พงษ์ศักดิ์ ฮุนตระกูล, คริสโตเฟอร์ บอลดิง และรีนา มาร์วาท. (2558). **โลกตื่น เมื่อเอเชียเปลี่ยน.**

กรุงเทพมหานคร : บริษัท โฟสต์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน).

พงษ์ศักดิ์ พันธสุลาภ. (2546). **สังคมชุมชนระหว่างประเทศ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสริมมิตรการพิมพ์.

วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.** นนทบุรี: บริษัทธนธการพิมพ์ จำกัด.

วุฒิสาร ตันไชย และเอกรวิ มีสุข. (2557). **ระบบการปกครองท้องถิ่นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน : ราชอาณาจักรไทย.** กรุงเทพฯ: บริษัท ชัน แพคเกจจิง (2014) จำกัด.

สุวิมล ตีรภานันท์. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). **แปรถิ่นเปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Agere, Sam. (2000). **Promoting Good Governance: Practices and Perspective.** London.

Creswell, J.W.(2013). **Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches.** (2nd edition). Thousand Oaks. CA: Sage Publications.

Jonh Stuart Mill. (1991). **Considerations on Representative Government.** New York:

Amherst Prometheus Books.

Krejcie, R.V., and Morgan E.W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities.** Education and Psychological Measurement.

- Lane, J.E., & Ersson, S.O. (2005). **The New Institutional Politics: Performance and Outcomes.** New York: Routledge.
- Tashkkori, A., & Teddlie, C. (1998). **Mixed Methodology Combining Qualitative and Quantitative Approaches.** Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Weiss, M. (1971). **Political Participation: Crisis of political process, in Crisis and Sequences in Political Development.** Princeton N. J : Princeton University.

การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของการปกครองส่วนท้องถิ่น:
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

Development of Political Stability in democracy:
A case study Nongkhai district Nongkhai Province

คิด วรundi¹

Kid Varundee

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา
ด้านประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อ
ศึกษาวิเคราะห์ด้านพัฒนาระบบประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองหนองคาย
จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในการปกครองส่วน
ท้องถิ่นอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ขอบเขตของการวิจัย คือ เขตพื้นที่อำเภอเมือง
หนองคาย จังหวัดหนองคาย และประชากรที่อยู่ในอำเภอเมืองหนองคาย ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้
คือ ประชากรในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย และองค์การบริหารเทศบาลเมืองหนองคาย ซึ่ง
ทั้งหมดอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยกำหนดเนื้อหาของการวิจัยเป็น
การศึกษาเรื่องระบบการพัฒนาด้านประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง
หนองคาย จังหวัดหนองคาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้าง และแบบ
สัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด
หนองคาย มีการรณรงค์ในการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย และได้พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของผู้นำชุมชนและประชาชนได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะการไปเลือกตั้งและ
หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก โดยมีการ
ประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์การเลือกตั้งและหาเสียงและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของชุมชนคือการรับฟังจากสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ของบ้านเมืองที่ทำให้ประชาชนได้รับ
รู้ถึงความไม่เป็นธรรมและปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของชุมชนและการปกครอง
ส่วนท้องถิ่นคือ ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรงมีการแบ่งฝ่ายและขาดความสามัคคีในชุมชน
จากผลการศึกษา พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยคือให้หน่วยงานภาครัฐให้การ

Received: 2022-01-17 Revised: 2022-03-21 Accepted: 2022-04-14

¹ วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จังหวัดหนองคาย Nongkhai
Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Province. Corresponding
Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

สนับสนุนมากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญต่อชุมชนทุกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้เยาวชน นักศึกษา คนวัยทำงาน ที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์เลือกตั้งและให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นควรตระหนักในการรับฟังความคิดเห็นหรือปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติจริงให้บรรลุผลและควรตระหนักเสมอว่า การจัดกิจกรรมใด ๆ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพมีความเสมอภาคยุติธรรมและเพื่อให้การปฏิบัติมีความสอดคล้องกัน ควรพัฒนารูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้มีสภาท้องถิ่นโดยมีการคัดเลือกจากผู้นำชุมชนและให้มีคณะกรรมการเหมือนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการบริหารโครงการส่วนท้องถิ่นได้โดย วิธีการมีส่วนร่วมคือให้สภาองค์กรมีส่วนร่วมให้ภารกิจของสภาขององค์กรชุมชนสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเหมือนผ่านแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนา ประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The main purposes of this study aim to (1) study the influential factors to democratic stability of the communities along in the part of local administration in Nongkhai District, Nongkhai Province (2) analytical study the democratic stability of in the part of local administration in Nongkhai District, Nongkhai Province (3) Present the guidance of democratic stability development of in the part of local administration in Nongkhai District, Nongkhai Province. The Scope of this research is in the area of Nongkhai District, Nongkhai Province and the population in the communities in municipal part and Phochai administration organization Tumbol Part. The substance of the research is to study the democratic stability of the communities in the part of local administration in Nongkhai District, Nongkhai Province. The research tools are non – structural observation form and structural interview form. The research result found that there were democratic election campaigns in the part of local administration in Nongkhai District, Nongkhai Province. The community leaders population expressed political participating for election. The government sector provided high support of public relation for election campaigns. The influential factors to political participating of the communities were political situation information and news from mass media which made the people in the communities had known the injustice done in political practice. And the obstacle problem of political participating and local administration are severely faction distribution and disharmony in the communities. The study result found that the way of democratic stability development are more

support from government sector to promote the political participating activity of the communities and the community leaders should pay more attention to all aspects in the communities continuously. The youth, students and people in working age who qualify for diction should be promoted to pay more own role in political participating in the communities. The community leaders and local politicians should realize in listening to the opinion and problem throughout the communities and lead them to actual practice for the achievement. The leaders should always realize that all people should have equality and justice in all activity in the communities. For the harmony in practice the form of local administration should be developed by setting local council which consist of community leader and setting committee just like the local administration organization. The local council and the committee will have right to participate the local administration project and take action in the part of the council for the achievement as the local administration organization development plan.

Keywords: development, democracy, local government

1. ความนำ

ภายใต้สถานการณ์ในปัจจุบัน ขอบเขตของการรวมอำนาจมีขีดจำกัด เนื่องจากในปัจจุบันมีประชากรเพิ่มขึ้นมากมายและพื้นที่มีมากขึ้นทำให้ขอบเขตของศูนย์กลางแค่เพียงสถาบันเดียว จึงทำให้เป็นไปได้ยากที่จะปกครองพื้นที่และประชากรทั้งหมด จึงมีความจำเป็นต้องถ่ายเทหรือขยายอำนาจในทางการเมืองการปกครองให้อยู่ในองค์กรที่อยู่นอกศูนย์กลางออกไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง และกำหนดให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและต้องเป็นไปตามความคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ซึ่งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระและโดยการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาระบบในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นทางด้านการคลัง โดยจัดให้มีการบริการสาธารณะได้อย่างครบถ้วนตามหน้าที่ จัดตั้งหรือร่วมกันจัดตั้งองค์การเพื่อให้การจัดตั้งองค์การสาธารณะตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง (มาตรา 282 มาตรา 284)

การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของภาครัฐนั้น ย่อมมี

ภาระหน้าที่มากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต อีกทั้งความมั่นคงแห่งชาติทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ย่อมเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนทั่วประเทศ เพราะอาจจะเกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงาน การที่ไม่อาจจะตอบสนองความต้องการของแต่ละชุมชนได้ รวมไปถึงข้อจำกัดของงบประมาณ และรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ๆดำเนินงานไม่สามารถเข้าถึงประชาชนแต่ละบุคคลได้ ดังนั้นการลดภาระของรัฐบาลคือการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้นๆ จึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญเกิดขึ้น

ดังนั้น จึงทำให้เกิดแนวความคิดในการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น เพื่อให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเอง มีส่วนร่วมในทางการเมือง มีสิทธิมีเสียงดำเนินการปกครองกันเอง อันเป็นรากฐานและวิถีทางของการปกครองตามระบอบการปกครองของประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมทางการเมือง เช่น การไปเลือกตั้ง การไปหาเสียงสนับสนุนรับเลือกตั้ง เป็นต้น ทำให้เกิดความรับผิดชอบ ห่วงเหินและปกป้องสิทธิประโยชน์ที่ควรได้รับซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะพัฒนาเมืองระดับชาติต่อไป แต่ประโยชน์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เห็นเป็นรูปธรรมก็ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่มีผู้ใดที่จะรู้ถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีที่สุด ซึ่งในการที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ได้เรียนรู้กระบวนการเมือง การปกครอง การบริหารท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดผู้นำท้องถิ่นที่จะก้าวมาเป็นผู้นำระดับชาติต่อไป และยังเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักรัฐศาสตร์เสรีนิยม ซึ่งสนับสนุนการปกครองตนเองของท้องถิ่นด้วยทัศนะที่ว่าเป็นการสนับสนุนประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง มีสิทธิมีเสียงดำเนินการปกครองตนเองอันเป็นรากฐานและวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ชูวงศ์ ฉายะบุตร 2539, หน้า4) เทศบาลตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดเล็ก โดยทั่วไปเทศบาลตำบลมีฐานะเดิมเป็นสุขาภิบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) การจัดตั้งเทศบาลตำบลกระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 เทศบาลตำบลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 12 คนที่ราษฎรในเขตเทศบาลเลือกตั้งมาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรเขตเทศบาล เทศบาลตำบลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนน ดับเพลิงและจัดการศึกษา ให้บริการสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และรักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจจัดให้มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอื่นๆ ได้ตามสมควรหากท้องถิ่นที่เป็นเทศบาลตำบลเจริญเติบโตขึ้นจนมีประชากรถึง 10,000 คน และมีรายได้พอควรอาจได้รับการยกขึ้นเป็นเทศบาลเมือง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดกลาง) ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระมากขึ้น และเขตเทศบาลก็อาจขยายออกไปตามชุมชนเมืองที่ขยายตัวโดยยุบองค์การบริหารส่วนตำบลข้างเคียงที่กลายสภาพจากการเป็นชนบทเป็นเมืองเข้ามาร่วมด้วย แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ในสภาวการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทาง

เศรษฐกิจ สังคม การเมืองในปัจจุบันทำให้ประชาชนขาดความสนใจในการปกครองตนเองและทัศนคติเกี่ยวกับการปกครองว่าเป็นของเบื้องบนหรือรัฐบาล หาใช่หน้าที่ของตนที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นประชาชนคนหนึ่ง ในอำเภอเมืองหนองคายดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในเรื่องที่ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลตำบลในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงสร้างของเทศบาล อำนาจหน้าที่ของเทศบาล การเลือกตั้งเทศบาล และการติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานของเทศบาล จึงเป็นปัญหาในการทำการวิจัยดังนี้

- 1) ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปกครองอย่างแท้จริงและชัดเจน
- 2) การเงินการงบประมาณที่จะใช้จ่ายในการบริหารการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่น
- 3) เจ้าหน้าที่บุคคลที่เข้ามาสู่ตำแหน่งนั้น ๆ ทั้งฝ่ายประจำและฝ่ายมาจากการเลือกตั้งไม่เข้าใจเรื่องของกรอบระยะเวลา
- 4) การกระจายอำนาจมาให้แล้วยังไม่ให้ความเป็นอิสระต่อการปกครองและการบริหารตนเองอย่างเต็มรูปแบบ

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

- 2.1 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นของการบริหารเทศบาลเมือง
ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 2.2 ศึกษาวิเคราะห์ด้านการพัฒนาระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนเทศบาล ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 2.4 เสนอแนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตในพื้นที่และสถานที่

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดในพื้นที่และสถานที่ในเขตปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

3.2 ขอบเขตในเนื้อหาสาระสำคัญ

มีเนื้อหาที่สำคัญ คือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่นและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2.3 ขอบเขตด้านเวลา

การใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่น่าผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ก. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 2) ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนเทศบาลอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 3) ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาด้านประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 3) หน่วยงานที่น่าผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดหนองคาย
- 5) ใช้เป็นเอกสารประกอบการสอน ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
- 6) ใช้ประกอบเป็นเอกสารประกอบการสอน โรงเรียนในเขตเทศบาลเมือง

หนองคาย

4. การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านประชาธิปไตยในการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการพัฒนาประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- 3) การศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

5.1 แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ชุด

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ด้านความเข้าใจทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบสัมภาษณ์ภาคสนาม

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามด้านค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สำหรับประธานชุมชนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบภาคสนาม

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามด้านอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสำหรับประชาชนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 การกล่อมเกลากองการเมืองในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ประการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย

5.2 แบบสังเกต ประกอบไปด้วย

- 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ
- 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของ การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายผู้ทำการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ขั้นตอนนี้เป็นสรุปผลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน และ ปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่เข้าร่วมในการบริหารชุมชนส่วนมาก มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และรวมถึงผู้เกษียณอายุราชการ มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ส่วนในด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม ประชากรที่เข้าร่วมในการบริหารชุมชนส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นประธานชุมชน ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 43 คน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ใน การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของ การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย” ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย ในภาพรวม ตามลำดับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย เมื่อพิจารณาจากการวิจัยพบว่า มีด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน และรวมถึงด้านการสรุปและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในส่วนของการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ประชาชนในชุมชนต่างให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการกำหนดให้มีประธานชุมชน เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย โดยการนำนโยบายมาขยายผล เพื่อให้เกิดผลร่วมกันทุกด้าน ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย โดยภาพรวมและมีความหลากหลาย มีรายละเอียดดังนี้ โดยภาพรวมประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วม

ร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย โดยภาพรวม ไม่ต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคายที่ต่างกัน และเมื่อจำแนกแต่ละด้านมีผลการวิเคราะห์สรุปดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต่างกันที่หน้าที่การเป็นอยู่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ไม่ต่างกันขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ต่างกันขึ้นอยู่กับการทำงาน of ชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกันเพราะส่วนมากขึ้นอยู่กับความเข้าใจของชุมชน

7. การสรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของ การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย” ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ตามการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เนื่องจากประชาชนในชุมชนโดยมากประกอบอาชีพเกษตร และต่างมีภาระหน้าที่ การงานอยู่ ทำให้โอกาสที่สมาชิกในชุมชนจะมีเวลาได้พบปะกันน้อย และ บทบาทการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ส่วนมากจะเป็นประชาชนกลุ่มคนอายุ 40-60 ปี มากกว่า เยาวชน เนื่องจากประชาชนกลุ่มนี้มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่า การเข้าถึงนโยบายของเทศบาลเมืองหนองคาย ผู้บริหารในเขตเทศบาลเมืองหนองคายจึงได้จัดทำวาระการประชุม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับนโยบายที่กำหนด และกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนนำโดยประธานชุมชน จะได้นำนโยบายที่ได้รับมาเพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนของตนเองต่อไป ซึ่งกำหนดเวลาขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกในชุมชน ส่วนมากจะกำหนดในช่วงเย็น ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิก มีส่วนร่วมรับรู้ เสนอแนะ และนำข้อมูล ข่าวสาร ผ่านเครือข่ายกลุ่มต่างๆ และมีการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอแผนงาน / โครงการที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา และรับข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายกลุ่มกิจกรรม รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรม สร้างจิตสำนึกรักชุมชนร่วมกัน รวมถึงมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือแสดงความคิดเห็นต่อ

กิจกรรมหรือแสดงความต้องการผ่านกลุ่มกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมีการรายงานปัญหา หรือข้อเสนอแนะต่างๆ

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวในส่วนนี้ เป็นแต่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงานของผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่ม และประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในการมีส่วนร่วมดำเนินงานในบางกิจกรรมไม่เพียงพอ ข้อเสนอ องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษและเสนอข้อคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนเจริญมากยิ่งขึ้นในระหว่างดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ปัญหา อุปสรรค ประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นตัวเงินมากกว่าสิ่งอื่นที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนในด้านอื่นๆ จึงมองว่าการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมไม่สามารถสร้างรายได้แก่ตนเองได้เพียงพอและเสียเวลาในการประกอบอาชีพ ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และกระตุ้นความสนใจร่วมถึงแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนมากกว่าตัวเงิน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ โดยมีสื่อกลางประสานให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้การทำงานร่วมกันเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้รับผลจากกระทำของตนเองหรือจากการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ องค์กรบริหารท้องถิ่นในส่วนของเทศบาลเมืองหนองคายควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวิเคราะห์การกำหนดงบประมาณและจัดทำแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการดำเนินการของแผนงาน/โครงการร่วมกับ องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองหนองคายมากกว่าที่เป็นอยู่และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษา พัฒนาศักยภาพจากการเยี่ยมชมกิจกรรมของชุมชนอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จหรือที่ประชาชนในชุมชนสนใจเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาใช้ในชุมชนของตน

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปัญหา อุปสรรค ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการประเมินผลของกิจกรรมต่างๆ ที่ ระบบ ระเบียบที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะ องค์กรการบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาตามความเร่งด่วนในการพัฒนาชุมชน รวมถึงควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาปัญหาในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและตรงประเด็นความต้องการ รวมถึงการรับฟังการแถลงผลการดำเนินงานและให้ข้อเสนอในโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากประชาชนไปปรับปรุงให้ชัดเจนยิ่งขึ้นการอภิปรายผล จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความมั่นคงด้านประชาธิปไตยของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กรณีศึกษา การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย” ประเด็นที่นำมาอภิปรายผลโดยรวมคือ

อภิปรายผลโดยภาพรวม ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความมั่นคงด้านประชาธิปไตยของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง กรณีศึกษา การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองหนองคาย” โดยภาพรวมพบว่า ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับที่เหมือนกันทั้งหมด เรียงลำดับจากด้านที่มากไปหาน้อย คือด้านการมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ

8. ข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคายคือ ประชาชนควรเข้าร่วมติดตามตรวจสอบโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น ร่วมเสนอแผนงาน โครงการที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา รับข้อมูล ข่าวสาร ร่วมประชุม วิเคราะห์กำหนดงบประมาณและจัดทำรายงานของแผนงาน กิจกรรมโครงการต่างๆ ร่วมสำรวจข้อมูลเพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น นำปัญหาที่ประชาชนเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการ เห็นความต้องการ ความเดือดร้อนของประชาชนที่ตรงประเด็นมากที่สุด เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไข และมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เพื่อให้เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. **ประชาธิปไตยกับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. **การเมืองและการปกครองไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2531
- กระมล ทองธรรมชาติ. **วิวัฒนาการของรัฐธรรมนูญไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2531
- กันตยา เพิ่มผล “**การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**” สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพฯ. 2541
- เกษม อุทยานิน. **รัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2511
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. **รัฐวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2522.
- โกวิทย์ พวงงาม “**การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมิติใหม่ในอนาคต**” บพิธการพิมพ์. กรุงเทพฯ. 2550
- โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรนิติ เศรษฐบุตร. **พรรคการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. **เรื่องของรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง**. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา. 2517.
- จรรยา สุภาพ. **ประชาธิปไตยกับการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา พานิช, 2514.
- จิรัช (บรรพต) วีระสัย, ดร. และคณะ. **รัฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. **ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2512.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : ดวงติการพิมพ์, 2523.

เชาวน์วัศ สุตลาภา. พรรคการเมือง. กรุงเทพมหานคร ; สหสยามพัฒนาการ, 2511.

เชาวน์วัศ เสนพงศ์.การเมืองการปกครองไทย.กรุงเทพ ฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2547.

ณรงค์ พ่วงพิศ. ประวัติศาสตร์ไทย 3 ประวัติการปกครองและการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่ง การพิมพ์, 2523.

ญาติ ไหวดี. การปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร : บุญชัยการพิมพ์, 2519.

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร.รัฐศาสตร์เบื้องต้น.กรุงเทพฯ :ด้านสุทธาการพิมพ์,2547.

दनัย ไชยโยธา, อนันโท อ่อนเจริญ.วิวัฒนาการรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.2536.

दनัย ไชยโยธา.การเมืองและการปกครองของไทย.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.2548.

ธงชัย สันติวงษ์ “ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ” ไทยวัฒนาพานิช. กรุงเทพฯ. 2537

ธีรวุฒิ ไศภิชฎิกุล รศ.ดร.,การปกครองท้องถิ่นไทย (ฉะเชิงเทรา : โรงพิมพ์เอ็มเอ็นพีวอฟ เซตแห่ง ประเทศไทย, 2550.) หน้า 13-14.

ร้อยตำรวจเอก สุรพงษ์ สายวงศ์.”ทัศนคติทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยศึกษาเฉพาะกรณี
เจ้าหน้าที่ตำรวจกอบปราบปราม,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)
2454. หน้า 80

วรวิธ วงศ์กิจจาเลิศ.”การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาไทยและ
ความสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางสังคม.”สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2531

สมคิด เลิศไพฑูย์ “กฎหมายการปกครองท้องถิ่น” สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา : กรุงเทพมหานคร. 2547

สุรศักดิ์ กุลเรือง“ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย ;
มหาวิทยาลัยรามคำแหง), 2544, หน้า 90

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ “วิสัยทัศน์การปกครองท้องถิ่นและแผนการกระจายอำนาจ”. มิติใหม่:
กรุงเทพฯ. 2543

อานันท์ ปันยารชุน,ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ,ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคมสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์,กรุงเทพมหานคร ,2551.

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

The Good Character of Academic Administrators in Digital Period

สาคร มหาหิงค์¹
Sakorn Mahahing

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายและสังเคราะห์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อตอบสนองนโยบาย ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ บริหารจัดการข้อมูล สถานศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านการสื่อสาร หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหาร สถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการบริหารจัดการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 3) ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการเรียนรู้และเข้าถึงนโยบายอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ใช้เครื่องมือดิจิทัลแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพครู 4) ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี รู้คุณค่าการใช้เทคโนโลยีที่มีต่อสังคม ตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบ และกฎหมายหมายของสังคม

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา; ผู้บริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล

Abstract

The article was on the aim for explaining and synthesis good character of academic administrators in digital period with was the essence on academic administration for enhancing the efficiency and effectiveness included 4 aspects as follows: 1) The aspect of vision denoted by the good character of academic administrators of operation for the organization on responding the policy and transpiring the vision, administration and management for academic data through

Received: 2022-01-12 Revised: 2022-04-21 Accepted: 2022-04-25

¹ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดหนองคาย Buddhist Education Administration Nong Khai Campus Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Province. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

technology information. 2) The aspect of communication was denoted the good character of academic administrators denoting by administration and management through on-line social media. 3) The aspect of learning culture was denoted the good character of academic administrators by learning and perceiving the policy on continuity and creation learning network on generality by using the digital instrument for learning exchange and development for potentiality of the teachers. 4) The aspect of being citizen in digital period denoted the good character of academic administrators by good model with the using of technology for society and realizing the virtue, ethics, rule and social law.

Keywords: The Good Character of Academic Administrators; Academic Administrators; Digital Period

ความนำ

บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ทำให้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลรวมทั้งการปรับโครงสร้างไปสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 และเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2565 - 2570 “พลิกโฉมประเทศไทย ไปสู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” ทำให้ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจากผลการการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมายังพบว่ายังมีปัญหาหลายเรื่องที่ต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงและต่อยอดโดยเฉพาะด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา โดยเห็นได้ชัดว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดพัฒนาความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล จึงต้องเร่งนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการขับเคลื่อนคุณลักษณะ และการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล จึงมีความสำคัญ ดังนั้น ในบทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจากนักการศึกษาและนักวิชาการ ได้แสดงทัศนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลเป็นคุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษา แสดงออกมาถึงคุณลักษณะที่ดีมีวิสัยทัศน์ความรู้ความสามารถการสื่อสาร การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมีนักการศึกษา และนักวิชาการหลายท่านอธิบายถึง

องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลแตกต่างกันผู้เขียนขอเสนอ ดังนี้

ต้องลักษณะ บุญธรรม, (2559: 219 – 220) กล่าวถึง ผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลตามมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหาร ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดมาตรฐานชาติด้านเทคโนโลยี สำหรับผู้บริหาร ดังนี้ 1. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ผู้นำทางการศึกษาจะต้องสร้างแรงบันดาลใจ และนำการพัฒนาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเป็นเลิศและการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กร จากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกับคนในองค์กร

2. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้บนโลกยุคดิจิทัล (Digital Age Learning Culture) ผู้นำทางการศึกษาจะต้องสร้างสรรค์พลวัตในการใช้เทคโนโลยีให้เป็นปกติจนเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลในสถานศึกษาการจัดการและส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการเรียนรู้ดังกล่าวอย่างทั่วถึง

3. ความเป็นเลิศการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ (Excellence in Professional Practice) ผู้นำทางการศึกษาจะต้องสนับสนุนส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างวัฒนธรรมโดยที่มอบอำนาจให้กับครูเพื่อเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนโดยผ่านการเพิ่มสมรรถนะทางเทคโนโลยีและทรัพยากรดิจิทัลที่จำเป็น

4. การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (Systematic Improvement) การเตรียมผู้นำในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลควรจัดอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า

5. การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล (Digital Citizenship) ผู้นำทางการศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในประเด็นทางสังคมจริยธรรมและกฎหมายตลอดจนความรับผิดชอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาการวัฒนธรรมของสังคมดิจิทัล

เอกชัย กี่สุขพันธ์, (2563: ออนไลน์) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าแท้จริงดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจึงควรเป็นดังต่อไปนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่าต้องการไปในทิศทางใดและจะนำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง

2. การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่างๆ ของสถานศึกษา โดยให้ครู อาจารย์ บุคลากรและนักเรียนทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วสะดวกต่อการใช้งานพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนับสนุนอย่างพอเพียง

3. การสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้ ICT อย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนของครูการบริหาร งานสถานศึกษาในด้านต่างๆ

ตลอดจนการให้นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ ผ่าน Internet ได้ตลอดเวลา

4. การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

5. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นอย่างที่ดั่งสามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

6. ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจ ครู อาจารย์ และบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้นำความรู้ความสามารถด้าน ICT และเทคโนโลยีต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ในการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน

7. จัดให้มีระบบกำกับติดตาม การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ ICT ของสถานศึกษาทั้งครู อาจารย์บุคลากรทุกคน และนักเรียนว่าสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

บรรจง ลาวะลี, (2560: 214) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหารในยุคโลกไร้พรมแดน ประกอบด้วย ความรู้ทางวิชาการ นักประกอบการ นักริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านเทคโนโลยีนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดีและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ และกุลหาลาบ ปุริสาร, (2561: 182) กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. ความเป็นผู้นำในด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจ ในการทำให้ผู้อื่นยอมรับไว้วางใจและทำงานให้สำเร็จตามวิสัยทัศน์ ตลอดจนมีความทันสมัย กล้าในการตัดสินใจ มีกลยุทธ์ในการทำงาน เข้าถึงกลุ่มบุคคลได้ง่ายและรวดเร็ว

2. การพัฒนาการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้นำจะต้องส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ด้านคอมพิวเตอร์โปรแกรม ห้องปฏิบัติการต่างๆ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการให้ความรู้และการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มความรู้ทักษะตามนโยบายการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการให้สามารถใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

3. ความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ซึ่งผู้นำจะต้องสนับสนุนส่งเสริมและสร้างนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

4. การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ คือ ผู้นำจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาองค์กร รวมถึงการจัดแหล่งเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพและเกิดคุณค่าในการบริหารจัดการองค์กร

5. ความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล คือ ผู้นำต้องสามารถตรวจสอบ ควบคุมตนเองสร้างปฏิสัมพันธ์และความไว้วางใจให้เกิดกับผู้อื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ใน การเข้าถึงความแตกต่าง ของสมาชิกในชุมชนอย่างมีคุณภาพ

สรารุช นามรามงาม, (2561: 95 - 98) กล่าวว่า คุณลักษณะผู้นำยุค 4.0 นั้น ประกอบด้วย

1. Mind Set มีทัศนคติ มุมมองหรือแนวความคิดที่ดี ยอมรับ สิ่งใหม่ เปิดใจพิจารณาถึงเหตุผล ในความจำเป็น และประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (ในที่นี้ซึ่ง หมายถึง การเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลและประเทศไทย 4.0) เช่น มองว่าการเปลี่ยนแปลง คือ การแก้ปัญหาเป็นความท้าทายและโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา แทนที่จะมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นต้นเหตุของปัญหา เป็นต้น

2. Vision มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้มีความสามารถในการมองเห็น ทิศทาง วิฤต และโอกาสที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างชัดเจนบนพื้นฐานความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ไม่ใช่ความเพ้อฝันพร้อมทั้งสามารถนำผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นมากำหนดเป้าหมายวางแผนและพัฒนาเพื่อให้องค์กรสามารถแก้ไขวิฤตหรือใช้โอกาสที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างประโยชน์และนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้นในอนาคตได้

3. Ethics มีจริยธรรม/คุณธรรม คือ มีความประพฤติถูกต้อง เหมาะสมและอยู่ภายใต้กฎหมาย ศีลธรรม วัฒนธรรมหรือจารีต ประเพณีที่ดีงาม ตลอดจนมีความรับผิดชอบ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความเชื่อมั่น/ศรัทธาแก่ผู้ตามได้

4. Influence มีความสามารถในการโน้มน้าวใจผู้อื่น สามารถ ชักจูงหรือโน้มน้าวบุคคลอื่นให้เปลี่ยนความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม การปฏิบัติไปในทิศทางที่ดี ที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ร่วมกันได้

5. Communication มีทักษะการสื่อสารที่ดี สามารถสืบข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ ไปสู่บุคคลกลุ่มเป้าหมายได้แบบง่ายกระชับและชัดเจน (Simple, Concise and Clear) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรับทราบถึงสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเหตุผลและเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

6. Communication สร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและทีมงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดทั้ง ภายใน/ภายนอกหน่วยงานและองค์กร Commitment ความมุ่งมั่น พุ่มเท อุทิศพลังกาย ใจ และความเชื่อ เพื่อสนับสนุนการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นจริง

7. Critical & Creative Thinking มีความคิดสร้างสรรค์คิดนอกกรอบกล้าทดลองที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมสำหรับการแก้ปัญหา การคิดค้นสินค้าและบริการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

8. Coaching and Mentoring คือ มีความสามารถในการฟังเข้าใจและตั้งคำถามที่ดีเพื่อให้สามารถดึงความรู้ความสามารถของทีมงานออกมาใช้ในการค้น เป้าหมายการพัฒนา การตัดสินใจและการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Coaching) รวมทั้ง ความสามารถในการสอนงาน แนะนำผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกทีมให้สามารถแก้ไขและปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ (Mentoring)

9. Emotional Intelligence มีความฉลาดทางอารมณ์หรือความสามารถในการจัดการกับความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น เพื่อควบคุมความคิดและการกระทำได้อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับการทำงานและเป้าหมายของทั้งตนเอง และทีมงานและ

องค์กร Digital technology เป็นผู้รู้เท่าทันเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ รู้ว่าส่วนใดมีความเป็นประโยชน์และส่วนใดอาจเป็นโทษ รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่มาใช้ในการสร้างประโยชน์หรือเพิ่มมูลค่าให้แก่ตนเองทีมงาน และองค์กร ได้อย่างสร้างสรรค์แตกต่างและมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง Change Agent การเป็นตัวแทนหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องสามารถที่จะจัดกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ได้วางเอาไว้รวมทั้งสามารถสื่อสารให้บุคลากรทราบถึงสถานการณ์ต่างๆ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรได้

สัญญา แซ่มซ้อย, (2562: 120 - 121) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ร่วมกับการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์กับบุคลากรอื่นๆ ได้สามารถนำการพัฒนา การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และยกระดับความเป็นเลิศขององค์กรได้

2. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัลในองค์กร โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ดังกล่าวอย่างทั่วถึง

3. การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพโดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับครูผู้สอน และบุคลากรในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลต่างๆ

4. การปรับปรุงอย่างเป็นระบบโดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลและสามารถบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่องในองค์กรโดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลโดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในประเด็นทางจริยธรรมกฎหมายและสังคมตลอดจนความรับผิดชอบในสิ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อวิวัฒนาการวัฒนธรรมของสังคมดิจิทัล

Howard Gardner, (2006: 3-4) ได้กำหนดคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือคุณลักษณะแห่งจิต 5 ประการ ดังนี้

1. คุณลักษณะแห่งจิตเชี่ยวชาญ

จิตเชี่ยวชาญเป็นจิตแห่งความรู้ในวิชาการหรือศาสตร์บางอย่างจนสามารถนำไปสร้างประโยชน์หรือสร้างอาชีพได้ ความรู้อาจไม่ได้มาจากตำราเรียน แต่อาจเป็นความเชี่ยวชาญจากการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมายาวนานจนชำนาญ

2. คุณลักษณะแห่งจิตสังเคราะห์

จิตสังเคราะห์เป็นจิตที่สามารถคัดกรอง แยกแยะ จัดลำดับข้อมูลให้เหลือเพียงสิ่งสำคัญ และตรงกับจุดมุ่งหมายนำมาสรุปใหม่ตามความเข้าใจและถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจได้

3. คุณลักษณะแห่งจิตสร้างสรรค์

จิตสร้างสรรค์เป็นสิทธิ์ที่เห็นมุมมองหรือไอเดียเกี่ยวกับปัญหาแปลกใหม่แตกต่างจากเดิม เห็นโอกาสในวิกฤต กล้าคิด กล้าทำ ทำในสิ่งที่ไม่ซ้ำเก่า เพื่อผลลัพธ์ที่ดีกว่าและคิดยืดหยุ่นรับความผันผวนเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ได้

4. คุณลักษณะแห่งจิตเคารพ

จิตเคารพเป็นจิตที่เข้าใจจุดยืนของตนแต่สามารถยอมรับความคิดหรือความเชื่อที่มีความแตกต่างของคนอื่นอย่างอ่อนน้อมไม่ดูแคลนความเชื่อหรือวิถีดำเนินชีวิตของผู้อื่นว่าไม่จริงหรือด้อยกว่า

5. คุณลักษณะแห่งจิตจริยธรรม

จิตจริยธรรมเป็นจิตที่ตระหนักรู้ในคุณค่าและหน้าที่การเป็นมนุษย์ ครอบคลุมถึงการเป็นพลเมืองของชุมชนประเทศชาติและโลกใบนี้โดยยึดมั่นอยู่บนความดีงาม

Stewart M, (2015: 1-9) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องมีความกล้า มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลในสังคมออนไลน์ที่คนปัจจุบันนิยมชมชอบมากที่สุดในการสื่อสารการสร้างความเข้าใจตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. การสื่อสาร (Communication) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ผู้รับบริการโดยผ่านทางอุปกรณ์ต่างๆ ได้ตลอดเวลา สื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และมีกลยุทธ์ในการใช้งานแบบเรียบง่าย เพื่อให้ผู้บริการในยุคดิจิทัลสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญได้ ความเป็นผู้บริหารแบบดิจิทัล คือ การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการทุกกลุ่มในการ สื่อสารแบบสองทิศทาง

2. การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการเล่าเรื่องเพราะในปัจจุบันการประชาสัมพันธ์ที่เป็นบวกโดยใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถควบคุมเนื้อหาสามารถสร้างรากฐานที่ดีได้โดยการทำเช่นนี้จะสร้างวิธีการที่แชร์สิ่งที่เป็นบวกทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาและสร้างระดับความโปร่งใสในองค์กรได้เป็นอย่างดี

3. การสร้างแบรนด์ (Branding) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจถึงคุณค่าและการสร้างแบรนด์ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ ใช้บริการในปัจจุบันและในอนาคตซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารทางสังคมเพื่อสร้างสถานะทางบวกที่เน้นด้านบวกของวัฒนธรรมในสถานศึกษาเพิ่มความภาคภูมิใจของชุมชนและช่วยดึงดูดรักษาครอบครัวไว้ได้เมื่อต้องการหาสถานที่ที่จะส่งลูกไปสถานศึกษา

4. การมีส่วนร่วมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student Engagement Learning) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าใจว่าสถานศึกษาควรสะท้อนชีวิตจริง และอนุญาตให้นักเรียนใช้สิ่งที่เรียนรู้ผ่านเครื่องมือที่ใช้อยู่นอกสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจะเพิ่มขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่ได้เรียนรู้ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องวางเครื่องมือในโลกแห่งความเป็น

จริงไว้ในมือของนักเรียน และอนุญาตให้พวกเขาสร้างสิ่งประดิษฐ์การเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญด้านแนวคิด นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญเน้นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นมีชุดการสื่อสาร และการแก้ปัญหาซึ่งสังคมต้องการเครื่องมือดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้โดยใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมในการสร้างสิ่งประดิษฐ์การเรียนรู้เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดสร้างความชื่นชมในการเรียนรู้มากขึ้นในขณะที่เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับโลกแห่งสังคมดิจิทัล

5. การพัฒนาระดับมืออาชีพ (Professional Development) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการเรียนที่หลากหลาย เกี่ยวกับทรัพยากรเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ๆ รับข้อเสนอแนะเชื่อมกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา และปฏิบัติงานรวมทั้งหารือเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ได้รับการพิสูจน์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและความเป็นผู้นำนอกจากนี้ยังมีวิธีการใหม่ที่น่าสนใจในการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

6. การค้นพบสภาพช่องว่าง และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Re-Envisioning Learning Spaces and Environments) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเริ่มปรับเปลี่ยนพื้นที่ทางการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมสนับสนุนชุดทักษะที่จำเป็นให้มีความสอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัลโดยการเริ่มต้นในการ สร้างวิสัยทัศน์แผนกลยุทธ์ทุ่มเทให้การเรียนรู้มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและพลวัตที่ประกอบด้วยช่องว่างแบบผสมผสานปรับบทบาทการเรียนรู้สู่เกมการเรียนรู้จากภาพถ่ายสู่การเรียนรู้ที่เสมือนจริง

7. โอกาส (Opportunity) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะหาแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมทรัพยากรและการพัฒนาวิชาชีพที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลควรยกระดับการเชื่อมต่อผ่านเทคโนโลยีเพิ่มโอกาสการปรับปรุงในหลายด้านทางวัฒนธรรมของสถานศึกษาในสังคมใหม่ ซึ่งหมายถึง สังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) สังคมสารสนเทศ (Information Society) หรือสังคมแห่งเครือข่าย (Network Society) ที่มีการเกิดของเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมีความเป็นโลกาภิวัตน์และความเป็นดิจิทัลสูง มีความสัมพันธ์ในแนวราบหรือแบบกระจายแทนที่ความสัมพันธ์ในแนวตั้ง หรือแบบสั่งการเป็นสังคมใหม่ที่ต้องการคุณลักษณะผู้บริหารแบบดิจิทัลที่ยังคงต้องการคุณลักษณะพิเศษบางประการแบบดั้งเดิมที่มีอยู่เช่นความเห็นอกเห็นใจความผูกพันการยึดมั่นในความศรัทธาและอื่นๆ ส่วนที่ควรเพิ่มเติม คือทัศนคติใหม่ ทักษะใหม่ และความรู้ใหม่ ในข้อจำกัดและโอกาสของเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ (Computer) การสื่อสาร (Communication) และเนื้อหา (Content) รวมทั้งมัลติมีเดีย (Multi-Media) ความกระตือรือร้น มีความผูกพันต่อวิสัยทัศน์ มีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานและให้ความสำคัญกับองค์การ

Eric Sheninger, (2019: 78-79) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา (The Pillars of Digital Leadership) ดังนี้

1. ความผูกพันและการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student engagement or learning) ในด้านความสำเร็จของการจัดการศึกษา คือ การที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม คือ แนวทางการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจว่าการจัดการศึกษา ควรจะสะท้อนถึงชีวิตจริงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้สิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ดังแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้กลายมาเป็นความจำเป็นที่ครูต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนโดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างชุดทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันและโลกอนาคต ทั้งการสื่อสารการทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันทางด้านสื่อ การเชื่อมโยงกับโลก การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหาที่ตรงกับความต้องการของสังคม

2. การปรับวิสัยทัศน์สิ่งแวดล้อมและพื้นที่ในการเรียนรู้ (Re-envisioning learning space and environment) ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจบทบาทหลัก ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาแล้วการเริ่มต้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ขั้นตอนต่อไปคือการริเริ่มเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และมีความสอดคล้องกับโลกแห่งความจริงโดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และปรับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งหมด โดยการจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น ห้องสมุดอัตโนมัติ ห้องเรียนอัจฉริยะ สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นหรือสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และลงมือค้นหาความรู้ เพื่อนำมาต่อยอดด้วยกระบวนการคิดการวิเคราะห์สร้างสรรค์ จนสามารถนำมาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมได้ หรือแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชน หรือหน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ (Professional growth or development) ด้วยการเพิ่มขึ้นของ สื่อสังคมออนไลน์ สถานศึกษาไม่จำเป็นต้องเป็นโกดังเก็บข้อมูล ผู้บริหารสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้เองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ การเรียนรู้ที่หลากหลายการจัดการทรัพยากรการเข้าถึงองค์ความรู้ การรับความคิดเห็นการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญทางนักรการศึกษา และนักปฏิบัติเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และภาวะผู้นำโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาความเป็นครูและผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ

4. การสื่อสาร (Communication) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครู ผู้เรียน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเวลาจริงผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย และไม่เป็นการสื่อสาร

ทางเดียว หรือสองทางโดยสามารถประชาสัมพันธ์ หรือรายงานการดำเนินงานต่างๆ ผ่านทางช่องทางในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ต่างๆ ที่มีความหลากหลาย ไม่มีค่าใช้จ่ายและเป็นช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น เว็บไซต์ (Website) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ทวิตเตอร์ (Twitter) ฯลฯ ซึ่งเป็นการสื่อสารกับสาธารณชนด้วยกลยุทธ์การดำเนินงานที่เรียบง่าย ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลข่าวสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุคดิจิทัลได้อย่างทันทีทันใด

5. การประชาสัมพันธ์ (Public relations) ข้อเท็จจริงประการหนึ่ง ที่มีความเกี่ยวข้องในด้านการประชาสัมพันธ์ ก็คือ ทางเราไม่ดำเนินการบอกเล่าเรื่องราวของเราเองคนอื่นก็จะทำการบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้เราและบ่อยครั้งมักจะเล่าเรื่องราวที่ไม่ตรงกับสิ่งที่เราต้องการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องทำหน้าที่แกนนำในการนำเสนอประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในส่วนนี้ จะเน้นที่ตัวผู้บริหารสถานศึกษา ต้องสามารถกำหนดรูปแบบที่เป็นรากฐานในการประชาสัมพันธ์เชิงบวก โดยใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ที่ให้บริการฟรีต่างๆ ในการจะทำเช่นนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างเครื่องมือ หรือ ช่องทางที่จะทำให้ครู ผู้เรียน หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสแบ่งปันเรื่องราวในเชิงบวก ที่เกี่ยวกับสถานศึกษาด้วย เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ของสถานศึกษา เป็นต้น

6. การสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ในโลกธุรกิจเข้าใจถึงคุณค่าของภาพลักษณ์ หรือแบรนด์ และผลกระทบต่อผู้บริโภคสำหรับสถานศึกษาแล้วภาพลักษณ์เป็นแบรนด์คือความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของผู้ปกครองชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดทั้งในปัจจุบันและในอนาคตผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องมือสังคมออนไลน์ในการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ในเชิงบวกที่เน้นมุมมองด้านบวกของวัฒนธรรมในสถานศึกษาเพิ่มความภาคภูมิใจให้กับชุมชนและช่วยดึงดูดหรือรักษาความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองเมื่อมองหาสถานที่ที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนแล้วต้องนึกถึงสถานศึกษาของเราเป็นอันดับแรกๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถานศึกษาที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง ซึ่งถือว่าจำเป็นไม่น้อยเช่นกันในการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ของสถานศึกษา

7. การสร้างโอกาส (Opportunity) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะค้นหาวิธีการปรับปรุงสถานศึกษาและการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของตนเอง ครู และบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการใช้ประโยชน์การเชื่อมต่อกับเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงวิธีการทำงานหรือวัฒนธรรมของสถานศึกษาหลายๆด้าน

จากที่กล่าวมาผู้เขียนได้สังเคราะห์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลในรายละเอียดตารางดังนี้

นักวิชาการ คุณลักษณะ ผู้บริหารสถานศึกษา ยุคดิจิทัล	Howard Gardner (2006)	Stewart M (2015)	Eric Sheninger (2019)	ต้องลักษณ์ บุญธรรม (2559)	เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559)	บรรจง ลาวะลี (2560)	จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ และคณะ (2561)	สรารัฐ นาแรมงาม (2561)	สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562)	ความถี่
1. ด้านวิสัยทัศน์			✓	✓	✓		✓	✓	✓	6
2. ด้านการสร้างโอกาส		✓	✓							2
3. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	✓							✓		2
4. ด้านวัฒนธรรมการ เรียนรู้				✓	✓				✓	3
5. ด้านการ ประชาสัมพันธ์		✓	✓							2
6. ด้านการพัฒนาในระดับ มืออาชีพ		✓	✓							2
7. ด้านการเป็นพลเมือง ในยุคดิจิทัล				✓			✓		✓	3
8. ด้านการเป็นตัวอย่างที่ดี					✓	✓				2
9. ด้านการสื่อสาร		✓	✓					✓		3

จากการสังเคราะห์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ตามตารางแสดงผลการสังเคราะห์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลได้ศึกษาองค์ประกอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของนักวิชาการทางการศึกษา ซึ่งมีคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ตรงกัน ดังนี้ เช่น Eric Sheninger (2019); ต้องลักษณ์ บุญธรรม (2559); เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559); จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ และกุลลาป ปุริสาร (2561); สรารัฐ นาแรมงาม (2561); สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) โดยผู้เขียนได้ใช้เกณฑ์ในการ

สังเคราะห์ที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป จะได้คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์
2. ด้านการสื่อสาร
3. ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้
4. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมามีความสามารถทางด้านวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ และด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

จากการสังเคราะห์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์และจัดกลุ่มคุณลักษณะในแต่ละด้านเอกสารแนวคิดและวัฒนธรรมบรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์ หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมา ด้วยการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อตอบสนองนโยบายกำหนดทิศทางอธิบายถ่ายทอดวิสัยทัศน์ วางกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนวิชาชีพ มีแผนการจัดการด้านนวัตกรรมจัดการข้อมูลสถานศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศนำเทคโนโลยี มาบูรณาการเพื่อยกระดับความเป็นเลิศ ทางด้านการศึกษาเปิดโอกาสให้ครูเข้าถึงด้วยการยอมรับ และไว้วางใจสร้างจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานด้วยการคิดเชิงบวก จูงใจในการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ และรับฟังความคิดเห็นพร้อมข้อเสนอแนะในกิจกรรมของสถานศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ด้านการสื่อสาร หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการบริหารจัดการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างองค์กรด้วยระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ประสานชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ผู้รับบริการผ่านอุปกรณ์ต่างๆ ใช้เว็บไซต์ในการติดต่อประสานงานใช้กลุ่มไลน์ในการสั่งการภายในองค์กรมีทักษะการสื่อสารที่ตรงประเด็นเข้าใจง่ายถ่ายทอดความคิดที่หลากหลายมีเทคนิควิธีการนำเสนอผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์และจะประชุมบุคลากรในองค์กรสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่

3. ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการเรียนรู้และเข้าถึงนโยบายอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายการเรียนรู้หลากหลายใช้เครื่องมือดิจิทัล แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพครู ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ นำสารสนเทศมาเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นำเทคโนโลยี มาใช้ในการทำงานส่งเสริมวัฒนธรรมแบบเป็นทีม กับการมุ่งเน้นส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสมชื่นชมในความสำเร็จ และความก้าวหน้าทำงานตามภารกิจให้เข้ากับสภาพปัญหาและความต้องการของครู และหาแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหผ่านชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีรู้คุณค่าการใช้เทคโนโลยีที่มีต่อสังคมตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบกฎหมายของสังคม เข้าใจถึงผลกระทบ และเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด ปกป้องตนเองและองค์กรจากความเสี่ยงในการใช้สื่อออนไลน์ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบริหารจัดการควบคุมกำกับตนเอง และองค์กรทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้เหมาะสม ประยุกต์ใช้ข้อมูลจากระบบไอซีที เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และนำการประชุมด้วยระบบทางไกลผ่านสัญญาณเครือข่ายมาใช้ในการทำงานได้

การปฏิรูปการศึกษานั้นถือว่ามีผลสำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่จะมีการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ เพราะที่ผ่านมาปัญหาด้านการศึกษาถือว่าเป็นปัญหาใหญ่มาก ที่มีความยืดเยื้อสั่งสมมานาน และไม่สามารถหาแนวทางในการแก้ไขได้ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล จึงมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในการบริหารสถานศึกษาเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น อันส่งผลต่อภาพลักษณ์ในการบริหารการศึกษา ถ้าผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดีการจะประสบความสำเร็จ หากสถานศึกษาใดมีผู้บริหารคุณลักษณะไม่ดี ย่อมเกิดปัญหาในสถานศึกษานั้นสาเหตุสำคัญมาจากผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และผู้บริหารยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ที่ใช้ในการศึกษาจึงไม่สามารถสร้างการยอมรับ และนิเทศผู้อื่นได้รวมทั้งขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีที่มีต่อการศึกษา จึงยังไม่สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารการศึกษา และพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ เน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นเรื่องยุ่งยากและเพิ่มภาระมากกว่าจะเห็นว่าช่วยเพิ่มประสิทธิผลของงานมีความสนใจเฉพาะอุปกรณ์เทคโนโลยี แต่ยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการดำเนินงานทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ

การสรุป

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยจะต้องมุ่งพัฒนาให้ครูมีความรู้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคดิจิทัล และผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล จากนั้นก็ต้องนำไปใช้ให้ทั่วทั้งสถานศึกษา และเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การมีวัฒนธรรมที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และในท้ายที่สุดจะทำให้สถานศึกษาการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม หรือสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนั้นการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาเอง จะต้องมีความรู้และทักษะมีความรู้ ในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้สามารถรับมือกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายและรวดเร็วได้เป็นอย่างดี อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของ

การศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในยุคดิจิทัล จึงต้องมีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะ และบทบาท ในการบริหาร การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศ ไทย ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559-2561)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์ และกุหลาบ บุริสาร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตหนองหาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย**, 8(2), 183-184.
- ต้องลักษณะ บุญธรรม. (2559). การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา. **วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**, 7(1), 223 – 224.
- บรรจง ลาวะลี. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน. **วารสาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด**, 6(2), 214.
- สรารุช นาแรมงาม. (2561). ผู้นำกับการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0. กรุงเทพฯ: สำนักงาน-คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2563). **คุณลักษณะยุคดิจิทัล**. (สืบค้น 24 มกราคม 2565). จาก <http://www.truelookpanya.com//knowledge>.
- Eric Sheninger. (2019 : 78-79). **Digital Leadership : Changing Paradigms for Changing Times**. (2nd edition). California : SAGE Publications Asia-Pacific Pte. Ltd.
- Gardner, H. (2006). **Five minds for the future**. Boston : Harvard Business School.

Stewart M. (2015). The Language of Praise and Criticism in a **Student Evaluation Survey**. **Studies in Educational Evaluation**, 45(1), 1-9.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล Human Resource Management in Digital

ภัทราพร จันตะนี¹

Pattraporn Chantaneer

บทคัดย่อ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในองค์กร ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญในการบริหารนั้นประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ คือ มนุษย์ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และการบริหารจัดการ โดยส่วนที่มีความสำคัญที่สุดเห็นจะเป็นมนุษย์นั่นเอง เพราะนี่คือทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร บุคคลที่มีศักยภาพย่อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในคราวเดียวกันด้วย การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้องค์กรเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างไม่สะดุดใด ๆ หน้าที่ในการบริหารจัดการบุคคลนี้ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์กรได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ: การบริหาร; ทรัพยากรมนุษย์; ยุคดิจิทัล

Abstract

Human resource management is the use of a proactive, continuously interrelated strategy to manage the most valuable resources in an organization. There are important factors in management that consist of 4 important things: human, capital, materials and equipment and management. The most important part is the human being. This is because it is the most valuable and useful resource in managing each organization. Potential people work effectively. and enable the organization to develop with potential at the same time Human resource management is therefore essential to keep the organization moving forward without any interruption. The role of human resource management is an important task that

Received: 2022-03-11 Revised: 2022-04-23 Accepted: 2022-04-27

¹ รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Deputy Dean for Quality Assurance Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya
Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

can move human resource management, efficiency and effectiveness for the organization to gain confidence and sustainability forever

Keywords: Management; Human resource; Digital

1. ความนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร ชัดจำกัด โดยการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีไม่ใช่การให้ความสำคัญที่เรื่องอัตราจ้างเพียงอย่างเดียว แต่ควรหันมาใส่ใจการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรด้วย เพราะทุกคนต้องการความก้าวหน้าและพัฒนาศักยภาพในชีวิตการทำงาน หากองค์กรใดสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ก็ยิ่งจะทำให้พัฒนาองค์กรเจริญยิ่งขึ้น และสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจขององค์กรและประเทศชาติด้วย โดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศภายใต้บริบทหรือสอดรับโลกาภิวัตน์ ซึ่งครอบคลุมทั้ง Knowledge Economy หรือเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยวางเป้าหมายไว้ที่การใช้อินเทอร์เน็ตสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการผ่านทางนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม การก้าวสู่การเป็น Digital Economy ประเทศจำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านไอที กรอบกติกาและกฎหมาย การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการปรับตัวและปรับทัศนคติของประชาชน ดังนั้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้นอกจากจะช่วยให้ต้นทุนในการประกอบการไม่ว่าจะเป็นในด้านการผลิตหรือ การจัดจำหน่าย ลดต่ำลงแล้ว ยังช่วยต่อยอดการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค รวมทั้ง e-Commerce ยังเป็นช่องทางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการแทนช่องทางเดิม ซึ่งปัจจุบันได้แตกแขนงไปเป็น Mobile Commerce และ Social Commerce จากการศึกษาของ McKinsey ในกลุ่มประเทศ G8 ที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งประเทศสำคัญ ๆ ที่มีขีดความสามารถต่างกัน เช่น จีน อินเดีย เกาหลีใต้ และประเทศทางยุโรป ได้พัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก หรือ SME ที่นำเอา Internet และ Web มาใช้อย่างจริงจัง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถส่งออกได้มากกว่าธุรกิจได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือการทำงานของบุคลากรทั้งกรณีที่ทำงานร่วมกันและกรณีที่ทำงานคนเดียวเพื่อบรรลุเป้าหมายในการประกอบธุรกิจใด ๆ กลยุทธ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปตามเวลาและสถานการณ์ จึงต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา

2. ความสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล

หน้าที่สำคัญของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัล คือการสร้างความเร็วและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับบุคลากรในองค์กร ซึ่งฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล จำต้องส่งเสริมให้พนักงานได้

เกิดการพัฒนาศักยภาพทั้งในเรื่องของทักษะการทำงานและทักษะในด้านต่าง ๆ ให้พร้อมอยู่เสมอ (ภาคภูมิ, 2555, GotoKnow)

2.1 ความสำคัญการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล

ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประกอบไปด้วย การวางแผนกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การปฐมนิเทศ การทดลองงาน การบรรจุคนเข้าทำงานและการเลือกตั้ง และการฝึกอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีรายละเอียดดังนี้

1) **ความหมายของทรัพยากรมนุษย์** หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและวิธีการในการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคลากรที่มีความเหมาะสมมาปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งรักษาให้อยู่กับองค์กรอย่างมีความสุข ซึ่งทรัพยากรมนุษย์นั้นมีส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นงานที่มุ่งเลือกสรรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร วัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์

(1) เพื่อสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร

(2) เมื่อสรรหาและคัดเลือกบุคลากรได้แล้ว จึงทำการฝึกอบรมเพื่อให้รู้วิธีใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

(3) เพื่อใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Utilization)

(4) เพื่อบำรุงรักษาพนักงานที่มีความสามารถให้อยู่กับองค์กรนาน ๆ (Maintenance)

(5) เพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ (Development)

2) **ความหมายของเทคโนโลยีดิจิทัล** (Digital technology) หมายถึง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และเต็มศักยภาพในการพัฒนาสารสนเทศและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดินให้กับผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดความเป็นเลิศด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร

2.2 การวางแผนบริหารทรัพยากรมนุษย์

การวางแผนกำลังคน เป็นกระบวนการในการพิจารณาถึงกำลังคนที่ต้องการเพื่อให้ได้กำลังและปริมาณและมีคุณภาพเพียงพอ เพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้กระบวนการในการวางแผนกำลังคนประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) เป็นขั้นตอนประมาณกำลังคนที่ต้องการในอนาคต

2) เป็นขั้นตอนเพื่อวิเคราะห์กำลังคนที่มีอยู่

3) เป็นขั้นตอนดำเนินการวางแผน

ซึ่งการวางแผนกำลังคนดังกล่าว ได้ช่วยทำให้องค์กรสามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในอนาคต ทำให้องค์กรสามารถดำเนินการอย่างมั่นคงท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และทำให้องค์กรมีแผนดำเนินการอย่างละเอียดที่จะปฏิบัติงานด้าน

บุคคลอย่างมีขั้นตอน เช่น การสรรหา การคัดเลือก การโอนย้าย การเลื่อนตำแหน่ง ทั้งนี้การวางแผนยังมีประโยชน์จากการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

- 1) ช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้งิจกรรมด้านทรัพยากรมนุษย์และเป้าหมายขององค์กรในอนาคตมีความสอดคล้องกัน
- 2) ช่วยในกิจกรรมด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีระบบและมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
- 3) ช่วยให้การจ้างพนักงานใหม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) เป็นการเตรียมการให้ได้พนักงานใหม่เป็นไปตามความต้องการของแผนหรือฝ่ายต่าง ๆ
- 5) ส่งเสริมและพัฒนาโอกาสความเท่าเทียมกันของพนักงานในหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร
- 6) เป็นแนวทางสำหรับองค์กรที่มีหน้าที่ผลิตจะได้ผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน

2.3 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล

เป้าหมายของการเป็น Digital HR คือ การเชื่อมโยงงาน HR ทั้งหมดให้สามารถใช้งานที่ไหนก็ได้เมื่อไรก็ได้ผ่าน Smart Device ต่าง ๆ รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก (HR Big Data) และการใช้ Social Media เสริมสร้างการความร่วมมือและผูกพันในองค์กร (Collaboration) ให้แน่นแฟ้นขึ้น เครื่องมือในการบริหาร Digital (พัชรินทร์ ดีอินทร์, ออ น ไ ล น์ ที่ ม า : <http://www.pmat.or.th/> ค ว า ม ร ู้ ท ร ี พ ย า ก ร บุ ค ค ล / 1712 /gallery1/?contentid=37885

สำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์(HR) ในยุคดิจิทัลควรมีทักษะดังนี้

- 1) การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่อช่วยในการทำงานราบรื่นและรวดเร็วขึ้น
- 2) มีความรู้เรื่องโซเชียลมีเดียเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรกับพนักงาน และระหว่างองค์กรกับผู้สมัครงานในการสร้างความเชื่อมั่นและสามารถตอบโต้กับทั้งพนักงานและผู้สมัครงานได้อย่างรวดเร็วและทันการณ์
- 3) การวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาตีความ วิเคราะห์ รวมถึงระบุแนวโน้มและทิศทางของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- 4) ทักษะด้านการตลาด เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ชื่อเสียงแบรนด์ขององค์กร เพื่อดึงดูดผู้สมัคร

และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- 5) ก้าวล้ำตามเทรนด์อยู่เสมอ อาศัยเครื่องมือ และกระบวนการต่าง ๆ มาช่วยในการทำงานอย่างชาญฉลาดเพื่อช่วยในการบริหารจัดการงานด้าน HR เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว และง่ายขึ้น

ดังนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR) ในยุคดิจิทัล ควรทำกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นทำให้กระชับและรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารทรัพยากรบุคคล (HR) ควรเรียนรู้และก้าวตามให้ทันเทคโนโลยี เพื่อนำประโยชน์ของเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ให้งานออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีทั้งความสะดวกและรวดเร็วที่สุด

2.4 การปรับเปลี่ยนองค์กรด้วยการใช้ Digital

ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับการทำธุรกิจ E-Commerce ในทุกแวดวงอุตสาหกรรม ซึ่งแน่นอนว่าทั้งองค์กรและบุคลากรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานฯ ต่างได้รับผลกระทบจาก Digital Disruption หรือโมเดลธุรกิจในรูปแบบใหม่ ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อมาบริหารธุรกิจในด้านต่าง ๆ [ออนไลน์]

ที่ ม : <https://stepstraining.co/strategy/how-to-implement-hr-digital-to-organization>
23-1-65

โดยองค์กรต้องการสร้างแบรนด์ให้ประสบความสำเร็จ ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการทำธุรกิจเพื่อนำเสนอสินค้าและบริการแล้ว การพัฒนา “ทรัพยากรมนุษย์” ด้วยการนำ AI และ HR Technology มาปรับใช้ให้เหมาะสมคือการลงทุนที่คุ้มค่าขององค์กรเช่นเดียวกัน ในยุคดิจิทัลที่มีความท้าทายและเต็มไปด้วยการด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนไปจากเดิม องค์กรมีความจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อให้ธุรกิจเท่าทันคู่แข่งหรือเหนือกว่า และองค์กรจะต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างทักษะและทัศนคติให้แก่พนักงานของท่านเพื่อให้เติบโตไปพร้อมกับองค์กร และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเราเรียกว่า Digital Transformation หากคิดว่า Digital Transformation ฟังดูแล้วยังคงเป็นเรื่องใหม่หรือไกลตัวสำหรับ HR เราไปดูตัวอย่างที่องค์กรส่วนใหญ่ เริ่มปรับใช้ HR Technology เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดขึ้น ฝ่ายบุคคลมีการโปรโมตบริษัทและกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ และช่องทางออนไลน์ให้เป็นที่รู้จักเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร

นอกจากการจัดตั้งบุคลากรในรูปแบบเดิม ๆ การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการรับสมัครงาน และการสัมภาษณ์ การใช้โปรแกรม KPI เพื่อประเมินคุณภาพการทำงานของพนักงาน การสร้างความสุขและความยืดหยุ่นให้กับพนักงานด้วยการทำงานนอกออฟฟิศที่ไหนและเวลาใดก็ได้ แต่ยังคงสามารถสื่อสารกันได้ภายในทีม ด้วยการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และโปรแกรมแชทจากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าความจริงแล้วองค์กรของเรามี การปรับใช้เทคโนโลยีบางอย่างไปบ้างแล้วไม่มากนักน้อย ซึ่งการทรานส์ฟอร์มองค์กรจะสามารถเพิ่มโอกาสให้ แปรนด์อยู่ในแวดวงธุรกิจชั้นนำและลดความยุ่งยากในการทำงานลงได้อีกด้วย ดังนั้นในวันนี้ผู้เขียนจะช่วยให้ทุกท่านได้เข้าใจถึงสำคัญของ Digital Transformation ความสามารถ วิธีการนำมาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร รวมไปถึงกรณีศึกษาจากแบรนด์ชั้นนำที่ได้ปรับใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี AI ในการเสริมสร้างทักษะและเพิ่มความสุขให้กับพนักงานกันค่ะ HR Digital Transformation คืออะไร HR Digital Transformation คือการใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนองค์กรด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยการ

ใช้ข้อมูลเชิงลึกในการวิเคราะห์แผนงานเพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นและสามารถใช้โปรแกรมเพื่อประเมินผลได้อย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้และโปร่งใส

องค์กรสามารถพัฒนาการบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยเพื่อมอบประสบการณ์ด้านดิจิทัลให้แก่พนักงาน และเสริมสร้างทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กรได้ในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้น Digital Transformation ยังสามารถปรับเปลี่ยนทิศทางของวัฒนธรรมในองค์กรให้เข้ากันกับยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น ด้วยการใช้เครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารหรือโปรแกรมการทำงานที่ทำให้พนักงานสามารถทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ประหยัดเวลา และสามารถใช้ศักยภาพที่ตนเองมีเพื่อวางแผนงานที่ให้มีศักยภาพมากขึ้น ข้อดีของ Digital HR Transformation มีอะไรบ้าง การใช้โปรแกรมเพื่อวิเคราะห์ผลด้านทรัพยากรมนุษย์จะทำให้พนักงานไม่เสียเวลาไปกับงานเอกสารบางอย่างที่นานจนเกินไป รวมไปถึงการวิเคราะห์ผลบางอย่างที่ต้องใช้เวลา พนักงานสามารถทำงานได้ทุกที่ ทุกเวลา ด้วยการใช้โปรแกรมที่บริษัทติดตั้งเอาไว้ให้ และการใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อติดต่อสื่อสาร การจัดเก็บข้อมูลเป็นระเบียบทำให้สามารถวิเคราะห์ผลได้ไวขึ้น การสื่อสารภายในองค์กรที่สะดวกและรวดเร็ว ด้วยการใช้โซเชียลมีเดียหรือระบบแชทภายในองค์กร ความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สามารถลดทรัพยากรมนุษย์ด้วยการใช้โปรแกรมที่มีคุณภาพ แทนการใช้แรงงานจากพนักงาน สามารถลดต้นทุนในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณของพนักงานและเอกสาร พนักงานใช้เวลาไปกับการวางแผนงานได้ดีขึ้น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการ HR ในด้านต่าง ๆ เช่น การสรรหาบุคลากรใหม่ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://harver.com> [23 มกราคม 2565]

การเปรียบเทียบระหว่างการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์แบบธรรมดา และการปรับเปลี่ยนระบบให้เป็นแบบดิจิทัล เพื่อให้เห็นข้อได้เปรียบเมื่อองค์กรหันมาบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบดิจิทัล HR Digital Transformation สามารถนำไปปรับใช้กับองค์กรอย่างไรบ้าง Digital Transformation ที่สามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรและทรัพยากรบุคคลโดยภาพรวมแล้ว ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน การนำระบบ AI หรือการใช้โซเชียลมีเดียมาใช้เพื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสาร เพื่อลดความซับซ้อนของการทำงานจะช่วยให้พนักงานสามารถทำงานได้สะดวกขึ้นและประหยัดเวลา ซึ่งองค์กรสามารถเริ่มต้นการใช้เทคโนโลยีจากขั้นตอนนี้ก่อน ตัวอย่างแบรนด์ที่ใช้ Digital Transformation แบนด์ Unilever ในประเทศอังกฤษ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ใช้วิธีการรับสมัครงานและการสัมภาษณ์ด้วยการเปิดรับเรซูเม่ออนไลน์ การใช้เกมออนไลน์เพื่อทดสอบทักษะในสายอาชีพที่เปิดรับสมัครอยู่ และใช้โปรแกรม KPI เพื่อประเมินผลงานประจำปี

2) สร้างนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการบริหารฝ่ายบุคคล หากองค์กรได้เริ่มต้นนำเทคโนโลยีขั้นต้นมาใช้แล้ว สิ่งต่อมาคือการใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับองค์กรเข้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารระหว่าง พนักงานภายในออฟฟิศ

และพนักงานที่จะต้องทำงานนอกสถานที่ การใช้เครื่องมือที่เป็นแพลตฟอร์มเดียวกันในการสื่อสารภายในทีมและดำเนินงานร่วมกัน การใช้วิดีโอคอลเพื่อประชุมและสัมภาษณ์งาน

3) การเข้าถึงข้อมูลเพื่อการใช้งานและการตัดสินใจที่สำคัญ ในขั้นตอนนี้องค์กรสามารถรวบรวมข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานภายในและภายนอกองค์กรด้วยการหาผู้เชี่ยวชาญมาปฏิบัติงาน และการนำข้อมูลเชิงสถิติมาช่วยในการประเมินประสิทธิภาพแทนการใช้ความรู้สึก ซึ่งการนำข้อมูลที่มีในมือมาใช้จะช่วยให้การบริหารฝ่ายบุคคลสามารถเข้าใจปัญหาได้ตรงจุดและเห็นผลได้ง่ายขึ้น ทำให้การพัฒนาฝ่ายทรัพยากรมนุษย์อาจได้มุมมองในด้านใหม่ ๆ เช่น พนักงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานและเหมาะสมกับองค์กร การติดตามคุณค่าตามอายุงานของพนักงาน

4) การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่พนักงานและองค์กร การเชื่อมโยงระบบ การทำงานด้วยระบบปฏิบัติงานที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง (Digitalization Process) HR จะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพได้ตั้งแต่ระดับบุคคล ตัวอย่าง หาก HR พบว่าพนักงานมาสาย ตัวพนักงานจะได้รับข้อความอัตโนมัติเพื่อแจ้งเตือนผ่านแอป การเรียกดูข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครสอบย้อนหลังเพื่อประเมินผลว่า ผู้สมัครท่านนี้มีคุณสมบัติพอสำหรับการรับเข้าทำงานหรือไม่

โดย STEPS Academy ได้พิจารณา 7 แนวทางในการใช้ Digital Transformation เพื่อยกระดับความสามารถของบุคลากรและองค์กรให้มีคุณภาพ และ Case Study จากองค์กรต่าง ๆ ที่ได้นำเทคโนโลยีไปปรับใช้ให้เข้ากับธุรกิจ รวมทั้งตัวอย่างวิธีการนำแนวทางไปใช้เพื่อให้องค์กรและบุคลากรเติบโตไปพร้อมกัน

1) ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน อันดับแรก องค์กรควรตั้งเป้าหมายในการทำงานภายในก่อน เพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และเพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันว่า การเปลี่ยนแปลงใน ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร พร้อมเหตุผลที่ทำให้บุคลากรในองค์กรจึงต้องพัฒนาทักษะของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกันกับ Digital Transformation ที่จะมาถึง หากทุกคนมีความเข้าใจและมีเป้าหมายเดียวกันจะทำให้องค์กรมีโอกาสขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ดีขึ้น เพราะทุกคนมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์กรและต้นตัวใน การรับมือ 64% ของผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ กล่าวว่าหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของการทำธุรกิจ คือ การปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ดี [ออนไลน์] ที่มา: <https://www.bamboohr.com>

2) พัฒนากลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนงานโดยใช้กลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม คือกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์กร ซึ่งทุกคนในทีมจะต้องมีการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อสร้าง Mindset และความเข้าใจให้ตรงกันว่า กลยุทธ์ที่จะนำมาปรับใช้สำหรับองค์กรนั้นจะเป็นในรูปแบบใด และใช้เทคโนโลยีอะไรเพื่อให้เข้ากันกับแผนธุรกิจที่กำลังดำเนินอยู่ การวางแผนกลยุทธ์นั้นจะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และมีการวางแผนทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ตอบโต้ภัยกันกับเป้าหมายขององค์กรที่สร้างไว้ และผลักดันพนักงานให้เกิดแรงจูงใจใหม่ ๆ ตัวอย่างเช่น การวางแผนระยะยาวที่เปลี่ยนแปลงระบบการสัมภาษณ์งาน ในขั้นแรก

ให้เป็นแบบวิดีโอคอล ตัวอย่างโปรแกรม Workable ที่สามารถนำมาใช้เพื่อกระบวนการสัมภาษณ์งานตั้งแต่ขั้นตอนรับสมัคร จนถึงขั้นตอนการรับพนักงานเข้าทำงาน การเริ่มใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถแชร์แผนงานกันได้ภายในทีม ตัวอย่างโปรแกรมการทำ Payroll เพื่อคำนวณเงินเดือน ซึ่งมีทั้งรูปแบบหน้าจอคอมพิวเตอร์และรองรับการทำงานด้วย Mobile Friendly การให้ความสำคัญกับพนักงานด้วยการปรับตัวจากการทำงานประจำ เป็นการทำงานแบบยืดหยุ่น ด้วยการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเคลื่อนที่ในการทำงานและการสื่อสาร ตัวอย่าง แบรินด์ Deloitte จัดโปรแกรมการฝึกอบรมที่เรียกว่า Deloitte Leadership Academy (DLA) ในรูปแบบของ Gamification หรือการใช้รูปแบบของเกมไปปรับใช้ในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการอบรมผ่านวิดีโอ การทำข้อสอบและการควิซสั้น ๆ เพื่อทดสอบความเข้าใจ

3) ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงาน HR ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีทักษะในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี เพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ ซึ่งผู้บริหารด้านทรัพยากรมนุษย์หรือฝ่ายบุคคลควรทราบว่า เทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่จำเป็นต่าง ๆ สำหรับการขับเคลื่อนแผนงานควรมีอะไรบ้าง ซึ่งในแต่ละองค์กรไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมืออัปเดตใหม่ล่าสุด หรือสามารถใช้เครื่องมือให้ได้มากที่สุด แต่การปรับเปลี่ยนองค์กรในครั้งนี้ เราควรหาเครื่องมือที่เหมาะสมกับเนื้องานและความต้องการของธุรกิจ เพื่อลงทุนไปกับเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อ การพัฒนาแผนงานจริง ๆ และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการได้ตรงจุด ตัวอย่างแบรนด์ที่ใช้นวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการทำงาน: Walmart Walmart เพิ่มเครื่องสแกนเพื่อให้ลูกค้าชำระเงินด้วยตนเอง ซึ่งองค์กรได้ลดจำนวนพนักงานแคชเชียร์ลง และเพิ่มการเทรนด์พนักงานให้มีทักษะเพื่อช่วยเหลือลูกค้าได้มากขึ้น ด้วยการใช้โปรแกรมที่ได้มาตรฐานให้การจัดอบรม โดยตำแหน่งนี้เรียกว่า Personal Shopper 56% ของบริษัททั่วไปโดยเฉลี่ยมีการปรับเปลี่ยนโปรแกรมการทำงานด้านทรัพยากรบุคคล เพื่อใช้ประโยชน์จากสมาร์ทโฟนและเครื่องมือดิจิทัล

4) แพลตฟอร์ม Digital คือพื้นที่เพื่อการสื่อสาร ในปัจจุบันนี้การตลาดใช้เครื่องมือดิจิทัล และโซเชียลมีเดียเพื่อสื่อสารไปยังผู้บริโภคโดยการซื้อขายสินค้าและบริการในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งในแง่ขององค์กร HR สามารถใช้พื้นที่ออนไลน์เพื่อรับสมัครพนักงานและสื่อสารไปยังผู้ที่กำลังมองหางานได้ แพลตฟอร์มออนไลน์ยอดนิยมที่แบรนด์ดังทั่วโลกนิยมใช้ คือ LinkedIn ซึ่งท่านสามารถใช้โซเชียลมีเดียช่องทางนี้ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่แบรนด์ด้วยนำเสนอข้อมูลในภาคธุรกิจต่าง ๆ การนำเสนอวัฒนธรรมองค์กรและการเปิดรับสมัครงานในตำแหน่งใหม่ ๆ และแบรนด์ยังสามารถใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียนี้ เพื่อนำเสนอองค์กรเพื่อเปรียบเทียบกับแบรนด์คู่แข่งได้เช่นเดียวกัน สถิติจาก hrscuite.com ได้รายงานการใช้ LinkedIn จากแบรนด์ต่าง ๆ เอาไว้ว่า... 40% ของพนักงานที่มาจากการสมัครงานผ่าน LinkedIn มีแนวโน้มลาออกภายใน 6 เดือน น้อยกว่าพนักงานที่สัมภาษณ์งานผ่านช่องทางอื่น LinkedIn มีอิทธิพลต่อการจ้างงาน มากกว่าการสรรหาบุคลากรโดยช่องทางอื่นถึง 2 เท่า 60% ของ Recruiter ชื่นนำใช้เครื่องมือในการสรรหาบุคคลผ่าน linkedin มากขึ้น เมื่อเทียบกับ Recruiter ทั่วไป เราจะเห็นว่า HR สามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์จาก LinkedIn ให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายบุคลากรและองค์กรได้มากกว่าการเปิดรับสมัครงาน

ซึ่งผู้สมัครยังสามารถใช้ LinkedIn ในการติดต่อผู้บริหารหรือฝ่ายบุคคลได้โดยอีกด้วย นอกจากนี้ หากองค์กรต้องการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการสื่อสารภายในทีมให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ ท่านสามารถใช้ Trello เพื่อให้องค์กรได้เห็นภาพรวมของแต่ละโปรเจกต์ และสามารถติดตามทีมงานเข้าร่วมแต่ละโปรเจกต์เพื่อรับผิดชอบงานเพื่อให้พนักงานได้เห็นภาพรวมของเนื้องาน ระยะเวลาปฏิบัติงานและหัวข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) คาดการณ์อนาคต ด้วยการใช้ HR Data Analytics หนึ่งในประโยชน์ของการใช้ Digital Transformation คือการนำ Data ที่มีอยู่ในมือมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการนำข้อมูลเชิงลึกของพนักงานที่เคยเก็บเอาไว้ ทั้งในรูปแบบเอกสารและไฟล์มาลองกรอกลงในโปรแกรมสำหรับ HR โดยเฉพาะเพื่อประเมินสถานการณ์ล่วงหน้าและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เช่น สามารถวางกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมกับองค์กรของท่าน การประเมินสถานการณ์การลาออกของพนักงาน การเทรนด์งานเพื่อยกระดับศักยภาพในการทำงานของบุคลากร การวางแผนจำนวนคนให้เหมาะสมกับความต้องการขององค์กร แนวทางในการดูแลสุขภาพให้แก่บุคลากร การสร้างสมดุลระหว่างงานและความสุขของพนักงานในองค์กร

2.5 การพัฒนาบุคลากรเข้ากับองค์กรดิจิทัล

1) **ปรับกระบวนคิดของคนในองค์กร (Digital Mindset)** ปรับกระบวนคิด วิสัยทัศน์ และความเชื่อมั่น ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดลงไปสู่บุคลากรทุกระดับ เริ่มจากผู้บริหารที่ต้องนำเสนอและทำให้บุคลากรภายในองค์กรมองเห็นว่าการคิดในเชิงธุรกิจยุคใหม่นั้นจะต้องอยู่ในรูปแบบดิจิทัลทั้งระบบ เมื่อมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนแล้วก็ต้องลงทุนในด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรให้มีความพร้อมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นองค์กรยุคดิจิทัล (<https://bluebik.com/th/blogs/2838>)

2) **ปรับกระบวนการทำงาน (Digital Processes)** ระบบงานและกระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์กรจะต้องเชื่อมโยงกันเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่และเป็นข้อมูลชุดเดียวกันทั้งองค์กร โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลแบบองค์รวม ข้อมูลต่าง ๆ จะไม่ถูกจัดเก็บแบบต่างคนต่างเก็บและต่างคนต่างใช้อีกต่อไป แต่จะต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บ และบุคลากรทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลองค์กรที่อัปเดตใหม่อยู่เสมอ

3) **ปรับทักษะการใช้เทคโนโลยี (Digital Skills)** บุคลากรในองค์กรยุคดิจิทัลต้องปรับตัวให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทันสมัยรูปแบบใหม่ ๆ ที่เพิ่มความเคลื่อนไหวอยู่เป็นระยะ รวมไปถึงการใช้ซอฟต์แวร์และโปรแกรมต่าง ๆ ในการประมวลผลข้อมูลและป้อนคำสั่งได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้การทำงานในองค์กรยุคดิจิทัลเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดอยู่เสมอ

4) **ปรับวัฒนธรรมองค์กรสู่ดิจิทัล (Digital Culture)** การจะก้าวสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลได้อย่างยั่งยืนนั้น วัฒนธรรมการทำงานแบบดิจิทัลมีส่วนสำคัญอย่างมาก หากองค์กรขับเคลื่อน

ความเป็นดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการทำงานในแบบเชิงลึก ปัญหาและอุปสรรคแบบเดิม ๆ ขององค์กรก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย รวมถึงการเปลี่ยนรูปแบบการทำงานขององค์กรให้ก้าวไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นโลกาภิวัตน์ในโลกยุคปัจจุบันได้ คือ มีทั้งความเชื่อมโยง คล่องตัว สะดวก ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างรวดเร็ว

5) การเตรียมความพร้อมทั้งระบบ (Prepare the whole system) เมื่อผู้นำองค์กรยุคใหม่ต่างมีความคาดหวังให้องค์กรเปลี่ยนแปลงและก้าวไปสู่ความเป็นดิจิทัล สิ่งที่ต้องพิจารณาจะต้องผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ก็คือ “คน” เพราะทรัพยากรบุคคลเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน หากองค์กรไม่สามารถเชื่อมโยงบุคลากรกับความเป็นดิจิทัลเข้าไว้ด้วยกันแล้ว วัฒนธรรมองค์กรยุคดิจิทัลก็อาจจะเกิดขึ้นได้จริง นับเป็นโจทย์ท้าทายที่ทุกองค์กรต้องแก้ไขให้ตรงจุดทำให้บุคลากรเดินก้าวผ่านสู่การเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งทำให้สามารถดึงศักยภาพด้านดิจิทัลในตัวบุคลากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร และทำให้เข้าถึงและเข้าใจคนทำงานยุคใหม่อย่างคน Gen-Z Gen-Y ที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีอย่างเต็มเปี่ยมเพื่อเปิดโอกาสให้พลคนยุคใหม่ได้ขับเคลื่อนองค์กรในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

2.6 การปรับบุคลากรเข้ากับวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล (Digital Culture)

การก้าวสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลนั้นเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรให้ความสำคัญ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องเตรียมพร้อมไม่ใช่เรื่องเทคโนโลยี แต่เป็นเรื่อง “พฤติกรรมของคนที่ต้องสร้างให้มีวัฒนธรรมดิจิทัล” ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกคนในองค์กร ประกอบกับการสร้างตัวอย่างที่ดีจากผู้นำองค์กรและผู้นำทีมงานเป็นสำคัญ การสื่อสาร การให้ความสำคัญและการชี้แนะวิสัยทัศน์ล้วนมีผลต่อการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงที่จะนำพาทั้งองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ซึ่งหลักการสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล (Digital Culture) ดังนี้ [ออนไลน์]. ที่มา:

(https://gisportal.exat.co.th/exatPortalHosting/document/EXAT_Digital_Cultur)

1) **เข้าใจมุมมองของลูกค้ามากขึ้น** กระตุ้นให้พนักงานในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าและพาร์ทเนอร์มากขึ้น เพื่อทำความเข้าใจจากมุมมองของลูกค้าและหาแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

2) **เปิดให้พนักงานมีส่วนร่วมตัดสินใจ** ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรระดับใดก็ตามควรมีสติที่จะออกความเห็นและมีส่วนร่วมวางแผนการทำงานและหารือในประเด็นต่าง ๆ ภายในองค์กร แทนที่จะรับคำสั่งจากหัวหน้า เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถเดินหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการได้รับมุมมองที่แตกต่างจากบุคลากรหลากหลายฝ่าย

3) **สร้างความมั่นใจและกล้าที่จะลอง** ด้วยวัฒนธรรมแบบดิจิทัลจะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความกล้าลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นการออกความเห็นและการนำเสนอผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้จากความผิดพลาด ปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น และอาจเป็นจุดเริ่มสู่การสร้างนวัตกรรมในอนาคต

4) เริ่มต้นด้วยการกระทำมากกว่าคำพูด วัฒนธรรมแบบดิจิทัลเน้นการลงมือทำจริง เพื่อให้กระบวนการทำงานคล่องตัวยิ่งขึ้นด้วยการเปลี่ยนรูปแบบจากการวางแผนงานระยะยาวรอบเดียว มาเป็นการวางแผนสั้น ๆ และปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างรวดเร็วทันเวลา

5) สร้างคุณค่าในการทำงานเป็นทีม ความสำเร็จของวัฒนธรรมดิจิทัล คือการทำงานเป็นทีม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานและการแบ่งปันความรู้และข้อมูลระหว่างแผนกและทั้งองค์กร รวมถึงเพิ่มความโปร่งใสใน การแชร์ข้อมูล เพื่อสร้างความเชื่อใจภายในทีม

สำหรับผู้บริหารองค์กรที่ต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลง และประสบความสำเร็จในการทำ Digital Transformation ก่อนจะก้าวไปสู่ขั้นตอนการเลือกลงทุนเทคโนโลยีที่จะนำมาพัฒนาองค์กรแล้ว ต้องไม่มองข้ามการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้แข็งแกร่ง เพื่อทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

3. ตามทัศนของผู้เขียน

หน้าที่สำคัญของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่ก็คือการสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับบุคลากรในองค์กร บทบาทสำคัญอีกอย่างของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลนี้ก็คือการส่งเสริมให้พนักงานได้เกิด การพัฒนาศักยภาพทั้งในเรื่องของทักษะการทำงานและทักษะในด้านอื่น ๆ โดยต้องมีการดำเนินการหลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. การพัฒนาค่านิยมในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัล โดยองค์การกำหนดค่านิยมให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์การและเหมาะสมกับการขับเคลื่อนเพื่อรองรับยุคดิจิทัล แล้วนำค่านิยมดังกล่าวมาจัดทำเป็นแนวทางหรือรากฐานในการสร้างพฤติกรรมที่ดีของบุคลากรทุกคนในองค์การจนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์การ ทั้งนี้การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับกระบวนการต้องมีความสอดคล้องกับค่านิยมขององค์การ อันจะเป็นการช่วยยกระดับการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สามารถขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

2. การจัดการความรู้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัล โดยการสร้างช่องทางให้เกิด การถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรทั้งความรู้จากภายในและภายนอก การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะความรู้โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการกระบวนการเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ทักษะที่จำเป็นในอนาคตในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัล ได้แก่ (1) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็น (2) ทักษะทางด้านภาษาภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่คนใช้เป็นภาษากลางใน การสื่อสารทั่วโลก (3) ทักษะการปรับตัว กล่าวคือ ต้องหัดไหว และกว้างไกล อัพเดทข่าวสารรอบตัวอยู่เสมอ (4) ทักษะในการใช้สัญชาตญาณในการตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญกับภาวะที่ซับซ้อน ไม่แน่นอน หรือท่ามกลางข้อมูลจำนวนมากมหาศาล และ (5) ทักษะในการเข้าใจผู้อื่นเป็นทักษะที่ช่วยวิเคราะห์สิ่งที่ประชาชนหรือลูกค้าต้องการ 4) ความสามารถที่จะเรียนรู้

และอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้แก่ การให้ความสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรบุคคลเพื่อให้มีความพร้อมในการรับมือกับยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม 5) การพัฒนาทักษะของบุคลากรให้ตรงกับงานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัล คือ (1) จัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรของหน่วยงานเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ พัฒนาทักษะ เกิดการต่อยอดและนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำงาน เป็นต้น 6) การพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัลโดยการจัดทำฐานข้อมูล หรือ บิ๊กดาต้า (Big Data) เพื่อการจัดเก็บข้อมูล ข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้หรือประสบการณ์การทำงานต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่มาพัฒนาเป็นระบบเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ใหม่แบบออนไลน์เพื่อเสริมศักยภาพการทำงานให้บุคลากร มุ่งสู่วัฒนธรรม การเรียนรู้ด้วยตัวเอง Self-Directed Learning เรียนผ่านออนไลน์ได้อย่างไม่จำกัด

4. การสรุป

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลต้องใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องใน การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในองค์กร ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญในการบริหารนั้นประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญคือ มนุษย์ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และการบริหารจัดการ โดยส่วนที่มีความสำคัญที่สุดเห็นจะเป็นมนุษย์นั่นเอง เพราะนี่คือทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร บุคคลที่มีศักยภาพย่อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในคราวเดียวกันด้วย การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้องค์กรเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างไม่สะดุดใด ๆ หน้าที่ในการบริหารจัดการบุคคลนี้ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์กรได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ทั้งนี้การแข่งขันกันสูงและเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องปรับตัวเข้าสู่องค์กรในยุคดิจิทัล แต่การเปลี่ยนไปสู่แนวทางดังกล่าว การลงทุนจัดซื้อจัดหาฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ มาติดตั้งใช้งานอาจไม่เพียงพอ ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ลงลึกไปจนถึงแก่นและหัวใจสำคัญของการดำเนินงานมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากสามารถพัฒนาองค์กรให้เข้ากับยุคดิจิทัลและปกติใหม่จะทำให้องค์กรตอบสนองกับพฤติกรรมของลูกค้าและบริการผลิตภัณฑ์แบบการเว้นระยะห่าง ซึ่งการดำเนินงานขององค์กรจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเพื่อบูรณาการร่วมกับการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร แม้ว่าจะมีบางองค์กรยังไม่สามารถปรับตนเองเข้ากับยุคดิจิทัลได้ทันที แต่องค์กรภาคเอกชนและหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่กำลังปรับเปลี่ยนไปตามยุคดิจิทัลและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย พร้อมทั้งผู้บริหารองค์กรได้ปรับแผนกลยุทธ์ดิจิทัลเพื่อบริหารจัดการที่มีคุณภาพมีความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

5. เอกสารอ้างอิง

- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2553). **Change...เพื่อสร้างความสุขในองค์กร**. สืบค้นจาก <http://www.wiseknow.com/blog/2009/05/22/2534/#axzz1XM0jYg4j> พยอม วงศ์สารศรี. (2543). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สุภา.
- ศรุตตา สมพอง และวัชรินทร์ อินทรพรหม. (2550). **ทัศนคติมุ่งสู่ความเป็นเลิศ**, ทุนมูลนิธิพันเอกจินดา ณ สงขลา ประจำปี พ.ศ. 2548. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.).
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2559). **HR 4.0 Trends and Move ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์@Thailand 4.0**. HR Society Magazine, 14(164), 36-39.
- สะเต็มศึกษา ประเทศไทย (2562). **รู้จักสะเต็ม**. สืบค้นจาก http://www.stemedthailand.org/?page_id=23
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2562). **การพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล**. สืบค้นจาก <https://www.ocsc.go.th/DLProject/about-dlp.%20p6>
- วิลาศ เรียงแหลม. (2561). **รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือ**. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรนิตย์ ธรเสนา. (2558). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: กรณีศึกษาสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Glisson, C., & Durick, M. (1998). **Predictors of Job Satisfaction and Organizational Commitment in Human Service Organization**. Administrative Science Quarterly, 33(1), 61-81.
- Herzberg, F. et al. (1959). **The Motivation to Work**. New York: John Wiley and Sons.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). **An expanded sourcebook Qualitative Data Analysis**. London: Sage Publications.
- Nadler, L., & Nadler, Z. (1998). **Corporate Human Resource Development**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Wichien Wittaya-Udom. (2014). **Human Resource Management**. Bangkok : Thanachai Printing.

จริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิชาการมีความสำคัญยิ่ง

The ethics and ethics of academics are of paramount importance

ธนสุวิทย์ ทับทิมธรรักษ์¹ อภินันท์ จันทะนี²
Thanasuwit Tabhiranrak, Apinan Chantaneer

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิชาการ ที่มีส่วนสำคัญอาจารย์ประจำหลักสูตรหรือประจำสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้และการตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่กำหนดให้อาจารย์จะต้องปฏิบัติตามเนื้อหาสาระในความเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่ต้องมีความสำนึกเสมอว่าตนเองได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายเป็นการสร้างเกียรติภูมิขึ้นและยังส่งผลให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมใจสรรเสริญคุณงามความดีว่าเป็นผู้มีหลักวิชาการที่ดีมีคุณภาพและได้มาตรฐาน พร้อมทั้งมีผลลัพธ์การเรียนรู้กับนิสิตหรือนักศึกษาหรือผู้เรียนได้ความรู้ที่ถูกต้องและลุ่มลึกในเชิงวิชาการ ดังนั้นอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบหลักสูตรจะต้องตระหนักถึงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการต่อสาธารณชนที่เป็นจริยธรรมวิชาการและจรรยาบรรณวิชาชีพ

คำสำคัญ: จริยธรรม; วิชาการ; วิชาชีพ

Abstract

This article aims to disseminate knowledge on academic ethics and ethics, which plays an important role, full-time instructors in various courses or disciplines in order to create awareness and awareness of the importance of ethics and professional codes of conduct that require instructors to adhere to the subject matter as a teacher responsible for the required courses Always be aware that they have performed good deeds in order to build up their dignity and also result in all involved parties to join together to praise the virtues of being a person with good academic principles, quality and standards. along with the results of studying with

Received: 2022-02-14 **Revised:** 2022-03-25 **Accepted:** 2022-04-04

¹ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Vice President for University Council Affairs Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

² วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Nong Khai Campus Mahachulalongkornrajavidyalaya University

students or students or learners with accurate and in-depth academic knowledge Therefore, all professors involved in or responsible for the course must be aware of public dissemination of their academic works as academic ethics and professional ethics.

Keywords: ethics; academics; professions

1. ความนำ

ด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 มาตรา 76 ได้มีบัญญัติให้ “รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมที่ได้กำหนดไว้” และพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ.2562 ได้กำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อเป็นแม่บทในการจัดทำประมวลจริยธรรมให้กับองค์กรกลางบริหารงานบุคคลประเภทต่าง ๆ สำหรับสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้กำหนดให้มีจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ เพื่อเป็นการปฏิบัติตามกรอบแห่งคุณธรรมจริยธรรมที่เกี่ยวกับวิชาการ ในการพัฒนาผลงานวิชาการ ซึ่งถือได้ว่าดำเนินการตาม “หลักของจริยธรรม” ที่ดียิ่ง ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้หรือวิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา เช่น บทความทางวิชาการ สัมมนาวิชาการ การประชุมวิชาการ โดยมีเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาที่อยู่ในหลักสูตรต่าง ๆ มีหลากหลายสาขาของปริญญาเดียวกันที่ผู้เรียนในสาขาวิชาเหล่านั้นจะต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเช่นเดียวกัน

1.1 ความหมายของจริยธรรม (Ethics)

สำหรับพจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม) พิมพ์ครั้งที่ 34 มกราคม 2559 หน้า 262

จิต หรือ จริยา 6 (ความประพฤติปกติ, ความประพฤติซึ่งหนักไปทางใดทางหนึ่ง อันเป็นปกติประจำอยู่ในสันดาน พันเพของจิต อุปนิสัย พันนิสัย แบบหรือประเภทใหญ่ ๆ แห่งพฤติกรรมของตัวความประพฤติเรียนว่า จริยา บุคคลผู้มีความประพฤติอย่างนั้น ๆ เรียกว่า จริต

โดย**จริยธรรม = จริย + ธรรมะ** คือ ความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ เกิดจากคุณธรรมในตัวเอง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม สรุปว่าคือ ข้อควรประพฤติปฏิบัติจริยธรรม (Ethics) ความเป็นผู้มีจิตใจสะอาด บริสุทธิ์ เสียสละหรือประพฤติดีงาม

จริยธรรมตามความหมายของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ การดำเนินชีวิตที่ดีหรือชีวิตที่มีการศึกษา เพราะกระบวนการในการดำเนินชีวิตกับกระบวนการศึกษา เป็นเรื่องเดียวกัน เพราะชีวิตต้องเรียนรู้ มีการพิจารณาแก้ปัญหาตลอดเวลา ซึ่ง**จริยธรรม** เป็นธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรม สอนนักเรียนนักศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ฉะนั้น บทบาทผู้บริหารการศึกษาในยุคใหม่จะต้องรู้จัก ศีลที่ควรรักษาประจำเรียกว่า มนุษยธรรม เพราะเป็นคุณธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ 5 ประการ

จริยธรรม หมายถึง คุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดึงดูดใจเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของ

สังคม จริยธรรม จะมีได้ต้องปลูกฝังหัดโดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม (พระมหาดิศร อิทธิโล, 2540)

จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะ ฐานะ กาลเวลา และเหตุการณ์ในปัจจุบัน (พระธรรมญาณมุนี, 2531 : 103)

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ความประพฤติเหล่านี้ประกอบด้วย

ศีลธรรม คุณธรรม เนติกรรมและธรรมนิยมประเพณี (สาโรช บัวศรี)

จริยธรรม หมายถึง หลักของกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและค่านิยมที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลใด

บุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อพิจารณาว่าสิ่งใดที่ถูกและสิ่งใดที่ผิด จริยธรรมจะสร้างมาตรฐานขึ้นมาว่าสิ่งไหนที่ดีหรือสิ่งไหนที่ไม่ดี เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ (ชัยเศรษฐ์ พรหมศรี, ๒๕๔๙)

ดวงเดือน พันธมนาวิน (๒๕๒๒ : ๓๒-๓๓) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ลักษณะทาง

สังคมหลายลักษณะของมนุษย์ รวมทั้งพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ซึ่งสังคมต้องการให้มีในสมาชิก เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำ ส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

ระวี ภาวิไล (๒๕๒๒ : ๘) กล่าวว่า **จริยธรรม** หมายถึง แนวทางความประพฤติและปฏิบัติเพื่อบรรลु

ถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าที่พึงประสงค์

วิทย์ วิศทเวทย์ (๒๕๒๔ : ๑๙) กล่าวว่า **จริยธรรม** คือ พันธะหรือหน้าที่ที่เราปฏิบัติต่อสิ่งหนึ่งสิ่ง

ใดในทางพระพุทธศาสนา จริยธรรม คือการนำ เอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาตินำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งจักก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

กมล ทองธรรมชาติ (๒๕๒๙ : ๘๐) กล่าวว่า **จริยธรรม** คือ การกระทำ ทั้งกาย วาจาและใจ ที่ดีงาม

เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายในทัศนะของตน ได้แก่

เพียเจต์ (Piaget 1960 : 160-161) มีทรรศนะว่า **จริยธรรม** เป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์

และหน้าที่ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ เกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ และอนามัยของแต่ละบุคคลความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำ และสิทธิ์

กู๊ด (Good 1973 : 89) กล่าวถึง “จริยธรรม” หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือ

มาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม

โคลเบิร์ก (Kohlberg 1972 : 212) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็น

กฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคมซึ่งบุคคลพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำ นั้นว่าเป็นการกระทำ ที่ถูกหรือผิด

จอห์น ดับเบิลยู.เครสเวลล์ (John W. Creswell, 2009 : 91-92) ได้กล่าวถึง ประเด็นทาง

จริยธรรม ที่เกี่ยวกับการปลอมแปลงหรือประดิษฐ์ข้อค้นพบเพื่อตอบสนองความต้องการของนักวิจัยหรือผู้เกี่ยวข้อง การกระทำที่หลอกลวงจะไม่ได้รับการยอมรับในกลุ่มนักวิจัยระดับมืออาชีพและถือเป็นการประพฤติดีชอบทางวิทยาศาสตร์ ควรมีจุดยืนเชิงรุกโดยผู้วิจัยที่จะต้องไม่เข้าร่วมปฏิบัติการฯ

จากความหมายของจริยธรรม **โดยสรุป จริยธรรม** คือแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติ

ที่ถูกต้องดีงาม เป็นลักษณะที่สังคมต้องการ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่น และสังคม ทั้งนี้จะเห็นว่าความหมายทั้งคุณธรรมและจริยธรรมจะมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพูดถึงคุณธรรมก็ย่อมหมายถึงจริยธรรมด้วยเช่นกัน อาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามความหมายอย่างหนึ่งอย่างใดนี้ จะเป็นบุคคลที่มีทั้งคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในตนเอง เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ฉะนั้น จริยธรรม เป็นหลักปฏิบัติอันเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มบุคคลหรือสังคมให้ยึดถือปฏิบัติ สอดคล้องกับหลักสากล และไม่ขัดต่อวัฒนธรรมหรือประเพณีของท้องถิ่น

1.2 ความหมายของวิชาการ (Academic)

ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน “วิชาการ” น. วิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง

หรือหลายสาขา เช่น บทความวิชาการ สัมมนาวิชาการ การประชุมวิชาการ. น. รายวิชาที่อยู่ในหลักสูตรร่วมกันของหลายคณะหรือหลายสาขาของปริญญาเดียวกัน ที่ผู้เรียนในคณะหรือสาขาเหล่านั้นจะต้องเรียน (core course).

ความหมายของงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็น “ศาสตร์และศิลป์” ในการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการกระบวนการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะงานวิชาการ ได้แก่ความหมาย ความสำคัญ และขอบข่ายของงานวิชาการ โดยนำไปประยุกต์ใช้กับหลักการและกระบวนการบริหาร

งานวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา ส่วนงานอื่น ๆ เช่น งานธุรการ งานบุคลากร

งานอาคารสถานที่ งานสัมพันธ์ชุมชน เป็นงานสนับสนุนงานวิชาการทั้งสิ้น หน่วยงานทางการศึกษา หรือสถานศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติงานวิชาการให้มีความชัดเจนและมีความแข็งแกร่ง เป็นดัชนีบ่งชี้ถึงภารกิจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อปัจจัยคุณภาพของผลผลิต ซึ่งมีผู้นิยามความหมายของงานวิชาการไว้หลายๆ ทศนะดังนี้

เอกชัย กี่สุขพันธ์, (2527 : 7) **งานวิชาการ** หมายถึง การดำเนินงานทุกชนิดเพื่อส่งเสริมพัฒนา

การเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งงานครู/อาจารย์ หรือนักเรียน/นักศึกษา

กัญญา สาร.(2523 : 436) ได้ให้ทัศนะสอดคล้องกันว่า **งานวิชาการ** หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดใน

โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอน นักเรียน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามงานวิชาการยังมีความหมายรวมถึงกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ

สมิทร คุณานุกร.(2523 : 157) ก็มีทัศนะสอดคล้องกันว่างานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งได้มีลักษณะ

ความหมายแคบ ๆ อย่างที่เข้าใจทั่วไปถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้นไม่ แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ และทัศนคติตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้

อนันท์ จันตะนี. (2018: 39) ได้ให้ความหมาย “วิชาการ” ไว้ว่า เป็นการอธิบายเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น สาขาวิชา...และศัพท์วิชาการซึ่งเป็นคำที่ผู้ศึกษาวิชาการนั้น ๆ เช่น รายวิชา...ที่มีอยู่ในหลักสูตรต่าง ๆ รวมทั้งปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก เป็นต้น ("Academic" describes academic knowledge in various fields, such as a field of study, and academic vocabulary, which is a term that people study in such academic subjects, Included in the course, as Bachelor degree, Master degree and Doctorate degree, etc.)

ดังนั้น “วิชาการ” เป็นงานที่รวมภารกิจหลักของหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงปรัชญา

จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้รับบริการซึ่งได้แก่นักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยเฉพาะผลงานวิชาการ จึงเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งผลงานทางวิชาการของครู-อาจารย์ด้วย โดยมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพ และการจัดให้มีบรรยากาศในเรียนรู้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ เป็นต้น

2. ความสำคัญทางวิชาการ

โดยผลงานทางวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานของ ก.พ.อ. ได้แบ่งประเภทของผลงานทางวิชาการ ออกเป็น 4 กลุ่ม (ประกาศ ก.พ.อ.2560: 41 และ พ.ศ.2563: 52) ได้ให้ความหมาย “ผลงานวิชาการ 4 กลุ่ม” คือ **กลุ่ม1 ผลงานวิจัย** **กลุ่ม2 ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น** มี 10 ลักษณะ **กลุ่ม3 ผลงานวิชาการรับใช้สังคม** และ**กลุ่ม4 ผลงานวิชาการ** (ตำรา หนังสือ และบทความทางวิชาการ)

สำหรับผลงานทางวิชาการตามประกาศ ก.พ.อ. ได้ให้ความหมาย (นิยาม) ไว้ดังนี้

กลุ่ม 1 ผลงานวิจัย

-**นิยาม** ผลงานวิจัย หมายถึง ผลงานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธี

วิทยาการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคาตอบหรือข้อสรุปรวม ที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน)หรือการนำวิชาการนั้นมาใช้ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์-Applied research) หรืองานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative research) หรือการพัฒนาอุปกรณ์ หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์

-**รูปแบบ** จัดได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) รายงานการวิจัยที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์และชัดเจนตลอดทั้ง กระบวนการวิจัย (Research process) อาทิ การกำหนดประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ การทาวรรณกรรมปริทัศน์ โจทย์หรือสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์โจทย์หรือสมมติฐานการวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะ การอ้างอิง และอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าได้นาคความรู้จากงานวิจัย มาตอบโจทย์และแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) บทความวิจัยที่ประมวลสรุปกระบวนการวิจัยในผลงานวิจัยนั้น ให้มีความกระชับ และสั้น

สำหรับการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ หรือในวารสารทางวิชาการ

3) ในรูปของหนังสือ (monograph) ซึ่งนางานวิจัยมาใช้ประกอบการเขียน

กลุ่ม 2 ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น (มี 10 ประเภท)

-**นิยาม** เป็นผลงานวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อ (1) อุตสาหกรรม (2) การเรียนการสอนและการ (3) พัฒนานโยบายสาธารณะ (4) กรณีศึกษา (5) งานแปล (6) พจนานุกรม สารานุกรม นามานุกรมและงานวิชาการในลักษณะเดียวกัน (7) ผลงานสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (8) ผลงานสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะและศิลปะ (9) สิทธิบัตร และ (10) ซอฟต์แวร์ สำหรับ “รูปแบบ” จำแนกไปตามแต่ละประเภทฯ

กลุ่ม 2 ผลงานทางวิชาการรับใช้สังคม

-**นิยาม** เป็นผลงานวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่งผลให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยประจักษ์ต่อสาธารณะ ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมนี้ต้องเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทางด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านเกี่ยวกับ ชุมชน วิถีชีวิต

ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมอาชีพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิต หรือสุขภาพ หรือเป็นผลงานที่นำไปสู่การจดทะเบียนสิทธิบัตรหรือทรัพย์สินทางปัญญารูปแบบอื่นที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจนหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงจากการตระหนักและการรับรู้ปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน

ซึ่งมี“รูปแบบ”จัดทำเป็นเอกสาร โดยมีคำอธิบาย/ชี้แจงโดยชัดเจนประกอบผลงานนั้นเพื่อชี้ให้เห็นว่าเป็นผลงานที่ทำให้เกิดการพัฒนามาเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและเกิด

ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือเสริมสร้างความรู้หรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาขาวิชาหนึ่งหรือหลายสาขาวิชา และสามารถนำไปอ้างอิงได้ โดยต้องปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในประเด็น ต่อไปนี้

- การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมาย
- การออกแบบหรือพัฒนาหรือแนวคิดหรือกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น
- ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น
- การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว
- การประเมินผลลัพธ์โดยการติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- การสรุปแนวทางการธำรงรักษาหรือการนำไปขยายผลหรือการปรับปรุง พัฒนา

ทั้งนี้ นอกจากเอกสารแสดงผลงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจแสดงหลักฐานเพิ่มเติมอื่นๆ

เกี่ยวกับผลงาน เช่น รูปภาพ หรือการบันทึกเป็นภาพยนตร์ หรือแถบเสียง หรือวีดิทัศน์

จดหมายยืนยันถึงผลประกอบการกำไรหรือความเอื้ออานวยจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ที่ได้รับผลประโยชน์ประกอบการพิจารณาด้วยก็ได้

กลุ่ม 4 ผลงานวิชาการ

4.1 ตำรา -นิยาม เป็นงานวิชาการที่ใช้สาหรับการเรียนการสอนทั้งวิชาหรือ เป็นส่วนหนึ่งของวิชา ซึ่งเกิดจากการนำข้อค้นพบจากทฤษฎี จากงานวิจัยของผู้ขอ หรือความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียง โดยมีมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นแกนกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับมีโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพสัมพันธ์ภาพและสารัตถภาพตามหลักการเขียนที่ดี ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และให้ความรู้ใหม่ อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการวิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้ขอยื่นเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ ผู้ขอตำแหน่งจะต้องระบุวิชาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรที่ใช้ตำราเล่มที่เสนอขอตำแหน่งทางวิชาการด้วย ผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้ อาจได้รับการพัฒนาขึ้นจากเอกสารการสอนจนถึงระดับที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำความเข้าใจในสาระของตำรานั้นด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องเข้าศึกษาในวิชานั้น หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นตำราไม่ได้ เว้นแต่จะมีการพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าเป็นตำรา

ซึ่งมี “รูปแบบ” เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยคำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การอธิบายหรือการวิเคราะห์ การสรุปการอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ทั้งนี้ควรมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยและ

ครบถ้วนสมบูรณ์ การอธิบายสาระสำคัญมีความชัดเจน โดยอาจใช้ข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่างหรือกรณีศึกษาประกอบจนผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ

สำหรับ “เผยแพร่” ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมิน

โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลากหลายสถาบัน ดังนี้

1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์ หรือ

2) การเผยแพร่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น การเผยแพร่ในรูปแบบของซีดีรอม,

E-learning, online learning

3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ การเผยแพร่งานดังกล่าวนี้จะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยจำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน

4.2 หนังสือ -นิยาม เป็นงานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างรอบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมโนทัศน์หลักที่เป็นแกนกลางและมโนทัศน์ย่อยที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาของหนังสือไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรหรือของวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาสาระของหนังสือต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นหนังสือไม่ได้

ซึ่งมี “รูปแบบ” เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การวิเคราะห์ การสรุปการอ้างอิงบรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ที่ทันสมัยและครบถ้วนสมบูรณ์ โดยอาจมีข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบด้วยก็ได้ ตามรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

1) เป็นงานที่นักวิชาการเขียนทั้งเล่ม (authored book) คือเอกสารที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นทั้งเล่มอย่างมีเอกภาพ มีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ

2) เป็นงานวิชาการบางบทหรือส่วนหนึ่งในหนังสือที่มีผู้เขียนหลายคน (book chapter) โดยจะต้องมีความเป็นเอกภาพของเนื้อหาวิชาการ ซึ่งผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จในแต่ละบท และเป็นงานศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิทยาอันเป็นที่ยอมรับจนได้ข้อสรุปที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือนำไป

ประยุกต์ใช้ได้ กรณีที่ในแต่ละบทมีผู้เขียนหลายคนจะต้องระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจนจำนวนบทที่จะนำมาแทนหนังสือ 1 เล่ม ต้องมีจำนวนอย่างน้อย 5 บท และมีจำนวนหน้ารวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 80 หน้า โดยเนื้อหาสาระของบทในหนังสือทั้ง 5 บท จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน และอยู่ในขอบข่ายสาขาวิชาที่เสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ อาจอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันหรือหลายเล่มก็ได้ และสำหรับการประเมินคุณภาพจะต้องประเมินคุณภาพโดยรวมทั้งหมด

สำหรับ “เผยแพร่” ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมิน

โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลากหลายสถาบัน ดังนี้

- 1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์
- 2) การเผยแพร่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ การเผยแพร่ในรูปของซีดีรอม
- 3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ

การเผยแพร่งานดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยจำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน

4.3 บทความวิชาการ -นิยาม เป็นงานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วย

ซึ่งมี “รูปแบบ” ประกอบด้วยการนำความที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ กระบวนการอธิบายหรือวิเคราะห์และบทสรุป มีการอ้างอิงและบรรณานุกรมที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

สำหรับ “เผยแพร่” เผยแพร่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมินโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลากหลายสถาบัน ดังนี้

1) เผยแพร่ในรูปของบทความในวารสารทางวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูลที่ ก.พ.อ. กำหนด (ตามประกาศ ก.พ.อ.2562) ทั้งนี้ วารสารทางวิชาการนั้น อาจเผยแพร่เป็นรูปเล่มสิ่งพิมพ์หรือเป็นสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์

2) เผยแพร่ในหนังสือรวมบทความในรูปแบบอื่นที่มีการบรรณาธิการโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ (Peer Reviewer) ประเมินคุณภาพ

ดังนั้น อาจารย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักสูตรหรือประจำหลักสูตร(ประกาศทรงฯ พ.ศ. 2558) “ที่มีภาระหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ต้องอยู่ประจำหลักสูตรนั้นตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษา” จำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

วิชาการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจะได้ว่ามี “จรรยาบรรณ คุณธรรม และจริยธรรมทางวิชาการ” ซึ่งมีหลักประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

3. ความจำเป็นอาจารย์ต้องมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ

1) **คุณธรรม (Moral/Virtue)** เป็นแนวความคิดที่ดีเป็นตัวบังคับให้ประพฤติดี เช่น (1) สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ (2) คุณธรรม คือจริยธรรมที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท หากประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของผู้นั้น ดังนั้น **คุณธรรม** คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

2) **จริยธรรม (Ethics)** คือ **จริย + ธรรมะ** เป็นความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ เกิดจากคุณธรรมในตัวเอง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม และเป็น**หลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม** ในหมู่คณะ ที่เป็นศีลธรรม กฎศีลธรรม

3) **จรรยาบรรณ (conduct)** ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพแต่ละอาชีพกำหนดขึ้นเพื่อรักษา และส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงรวมถึงฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

-**ประพฤติ (Conduct)** -การประพฤติตนเพื่อให้เกิดความเชื่อถือ/ศรัทธา และไว้วางใจในคนกลุ่มนั้น (demeanor) -มารยาท การกระทำ การปฏิบัติตัว ท่าทาง หนว่ยก้าน เป็นความประพฤติ

-**พฤติกรรม (Behavior)** คือ การกระทำ หรือกิริยาอาการที่แสดงออกทางร่างกาย ความคิด หรือความรู้สึกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3.1 คุณธรรม ในการประกอบอาชีพ

คุณธรรมในการประกอบอาชีพ คือ สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณงามความดี ยึดมั่นในคุณธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้ราบรื่น ดังนี้

- 1) **ความรับผิดชอบ** คือ การรับรู้และสำนึกในการกระทำของตนอย่างเต็มที่
- 2) **ความมีระเบียบวินัย** คือ การปฏิบัติตามข้อกำหนด คำสั่ง ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
- 3) **ความเสียสละ** คือ การยอมเสียสละที่เป็นของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคม
- 4) **ความสามัคคี** คือความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ ซึ่งปฏิบัติงานใดๆจะสำเร็จได้ต้องมีสามัคคี
- 5) **ความซื่อสัตย์สุจริต** คือ ประพฤติ/ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย-วาจาและทางใจ ไม่เอาเปรียบ

3.2 จริยธรรม ในการประกอบอาชีพ

จริยธรรมในการประกอบอาชีพ คือหลักธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติหรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม ดังเช่น

- สัปปุริสธรรม 7 (ธรรมะ ของคนดี) หรือธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นสัตบุรุษ เป็นธรรมของคนดี
- อิทธิบาท 4 (ธรรมสู่ความสำเร็จ) หลักธรรมในการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ
- พรหมวิหาร 4 (ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหม) หัวหน้า/ผู้นำควรมีไว้ประจำใจในการประพฤติปฏิบัติ
- สติสัมปชัญญะ คือ ความรู้ในตัวตนที่ทำ พุทหรือคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งและระลึกถึงสิ่งต่างๆ

3.3 จรรยาบรรณ ตามสาขาวิชาชีพของอาจารย์ ซึ่งเป็นข้อกำหนดของแต่ละสาขาวิชาชีพที่ได้กำหนดเป็นความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพแต่ละอาชีพกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณและชื่อเสียง รวมถึงฐานะของอาจารย์ เช่น สาขาวิชาชีพทางกฎหมาย สาขาวิชาชีพทางบัญชี สาขาวิชาชีพทางวิศวกรรม สาขาวิชาชีพของครูสภา สาขาวิชาชีพพยาบาล และสาขาวิชาชีพทางการแพทย์ เป็นต้น

สำหรับครู-อาจารย์ในสาขาวิชาอื่น ๆ แม้ว่าจะไม่ได้กำหนดเป็นวิชาชีพ แต่ได้กำหนดให้เป็น “วิชาการ” ดังนั้น จึงต้องมีจริยธรรมทางวิชาการ กล่าวคือ “ต้องประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม” ดังกล่าวข้างต้น

การมีวินัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู-อาจารย์

การประเมินวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ (ชำนาญการพิเศษ) โดยประเมิน 6 เรื่อง ดังนี้

- 1) พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัย ได้แก่ การควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนเองให้อยู่ในกฎระเบียบของหน่วยงานและสังคมในกรณีมีความรับผิดชอบและสอดคล้องต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดถือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ
- 2) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ พฤติกรรมการปฏิบัติทั้งพฤติกรรมส่วนตนและพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ทั้งในเรื่องความสามัคคีและวิถีประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต
- 3) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ได้แก่ การประพฤติ/ปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเพียง การหลีกเลี่ยงอบายมุข การรู้จักสามัคคีและวิถีประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต
- 4) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ได้แก่ ความพึงพอใจและอุทิศเวลาในการปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ โดยมุ่งผลสำเร็จที่เป็นความเจริญก้าวหน้าของการจัดการศึกษา
- 5) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ ได้แก่ การปฏิบัติงานในหน้าที่โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริต และผลประโยชน์ของหน่วยงานและผู้รับบริการเป็นสำคัญ
- 6) ค่านิยม และอุดมการณ์ของความเป็นครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ

3.4 วินัยและการปฏิบัติตามวินัย

- 1) ครู-อาจารย์ ต้องประพฤติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ และแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ

2) ครู-อาจารย์ ต้องสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจและมีหน้าที่วางรากฐานให้เกิดระบอบการปกครองเช่นนั้น

3) ครู-อาจารย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม มีความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่รักษาประโยชน์ของทางราชการและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด

4) ครู-อาจารย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาลโดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนและไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

5) ครู-อาจารย์ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการโดยไม่ขัดขึ้นหรือหลีกเลี่ยง

6) ครู-อาจารย์ ต้องตรงต่อเวลา อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและผู้เรียนจะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรมิได้ การละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่าสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการเป็นความผิดวินัยร้ายแรง

7) ครู-อาจารย์ ต้องประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ชุมชน สังคม มีความสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียนและระหว่างข้าราชการด้วยกันหรือผู้ร่วมปฏิบัติราชการ ต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ

8) ครู-อาจารย์ ต้องไม่กลั่นแกล้ง กล่าวหาหรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง และการกระทำหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสียความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ของตน

9) ครู-อาจารย์ ต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่นโดยมิชอบ หรือนำเอาผลงานทางวิชาการของผู้อื่นหรือจ้างวานให้ผู้อื่นทำผลงานทางวิชาการเพื่อไปใช้ในการเสนอขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนวิทยฐานะหรือให้ได้รับเงินเดือนในระดับที่สูงขึ้น ผิดวินัยร้ายแรง

10) ครู-อาจารย์ ต้องไม่เป็นการจัดการ หรือผู้จัดการหรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

11) ครู-อาจารย์ ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยต้องไม่อาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตนแสดงการฝักใฝ่ ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพรรคการเมืองใด

12) ครู-อาจารย์ ต้องรักษาชื่อเสียงของตนและรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน มิให้เสื่อมเสียโดยไม่กระทำการใดๆ อันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

3.5 ประมวลจริยธรรม (Plagiarism) เป็นความไม่สุจริตทางวิชาการ ซึ่ง Plagiarism มีรากศัพท์มาจากคำละติน Plagiarius มีความหมายว่า “ผู้ลักพาตัว”

พจนานุกรม Longman Dictionary of Contemporary English, New Edition 2003 ให้ความหมายไว้ ดังนี้

- 1) เมื่อผู้หนึ่งผู้ใดใช้คำพูด ความคิด หรืองานของคนอื่น และเสแสร้งว่าเป็นของตนเอง
- 2) ความคิด ข้อความส่วนหนึ่ง หรือเรื่องราวที่คัดลอกมาจากงานของคนอื่นโดยไม่ระบุว่ามีที่ใดในภาษาไทยเองนั้นราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติคำว่า Plagiarism ดังนี้

การโจรกรรมทางวรรณกรรม (Plagiarism) (สาขาวรรณกรรม) หรือ การลอกเลียนวรรณกรรม (สาขานิติศาสตร์) หมายถึง การนำผลงาน ความคิด หรือคำพูดของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ให้เครดิตหรือการนำความคิดและงานของผู้อื่นมาเขียน โดยทำให้ดูเหมือนว่ามาจากความคิดของตนเอง ซึ่งถือเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณทางวิชาการอย่างร้ายแรง เป็นความไม่สุจริตทางวิชาการ (Academic Dishonesty) จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น “อาชญากรรมทางวิชาการ”

ตามประกาศกระทรวงฯ พ.ศ.2558 กำหนดบทลงโทษไว้ว่า “หากพบว่ามีการคัดลอก การซ้ำซ้อน

กับงานของผู้อื่น หรือมีการจ้างทำรายงานการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์ ให้สถาบันอุดมศึกษาพิจารณาถอดถอนรายงานการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์ชิ้นนั้น”

จาก พรบ.การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2562 ในมาตรา 70 เพื่อเป็นประโยชน์ในการรักษามาตรฐานการอุดมศึกษา หลักธรรมาภิบาล และความซื่อสัตย์สุจริตทางวิชาการ ห้ามมิให้ผู้ใดจ้าง วาน ใ้ให้ผู้อื่นทำผลงานทางวิชาการเพื่อไปใช้ในการเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเพื่อไปใช้ในการทำผลงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการขอตำแหน่งทางวิชาการ หรือเสนอขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งการเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนวิทยฐานะหรือการให้ได้รับเงินเดือนหรือเงินอื่นในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ก็ตาม

ห้ามมิให้ผู้ใดรับจ้างหรือรับดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้ผู้อื่นนำผลงานนั้นไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือโดยสุจริตตามสมควร **และ มาตรา 77** ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 70 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4. ตามทัศนของผู้เขียนบทความเกี่ยวกับจริยธรรมทางวิชาการ

จากสภาพที่เป็นของประจำหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ยังไม่อาจประพฤติปฏิบัติตาม

“จริยธรรม” โดยเฉพาะจริยธรรมทางวิชาการ ดังเช่น อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร/สาขาวิชาฯ ส่วนใหญ่การจัดทำ/พัฒนาเอกสารประกอบการสอน(แบบที่1) เอกสารคำสอน(แบบที่2)

และตำรา เพื่อขอเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ(ผศ./รศ.) แต่ก็ยังมีส่วนน้อยที่จัดทำเอกสารดังกล่าวเพื่อใช้ในการสอนรายวิชา(ตาม มคอ.3) ซึ่งตามประกาศกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 2552

1) **กรณีการจัดทำ มคอ.3** ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใส่รายละเอียดลงในแต่ละหัวข้อหลักได้ (จากประสบการณ์ตรวจสอบประเมินหลักสูตร/สาขาวิชาฯมากกว่า 300 กว่าสาขาวิชา) โดยเฉพาะในหมวดที่ 5 ข้อ 1 เรื่องแผนการสอนแต่ละสัปดาห์ เช่น เนื้อหาสาระในการสอนแต่ละครั้ง ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดทำเอกสารประกอบการสอน (แบบที่1) หรือเอกสารคำสอน (แบบที่2) ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ยังไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ(ผศ.)หรือแม้แต่อาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการ(ผศ./รศ.)แล้ว แต่วิชาที่ทำการสอนไม่ใช่รายวิชาที่ขอเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการฯ

2) **กรณีการใช้ตำราสอนตาม มคอ.3** ส่วนใหญ่ยังใช้ตำราหรือหนังสือจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น เช่น จาก มธ.จุฬา มก. มศว. มสธ.และอื่นๆ ซึ่งไม่ตรงตามคำอธิบายรายวิชา (Course description) ทั้งหมดหรือ 100% จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตามหลักสูตร/สาขาวิชาอย่างเต็มร้อยๆ รวมทั้งมีอาจารย์บางกลุ่มยังเข้าใจผิดจัดทำหนังสือเพื่อขอเข้าสู่ตำแหน่งและใช้สอนดีกว่าจัดทำตำราฯ

3) **กรณีที่ทาง สกอ.(เดิม) ได้กำหนดระดับคุณภาพผลงานวิชาการ เพื่อประเมินคุณภาพหลักสูตรในตัวเองซีที 4.2 หน้า 76** (ตามคู่มือเล่มสี่ชมพู) ซึ่งกำหนดค่าน้ำหนักไว้ ดังนี้

0.20 บทความวิจัย/บทความวิชาการ ฉบับสมบูรณ์ที่ตีพิมพ์สืบเนื่องจากประชุมวิชาการระดับชาติ

0.40 บทความวิจัย/บทความวิชาการ ฉบับสมบูรณ์ที่ตีพิมพ์ที่ กพอ.กำหนด ประชุมระดับนานาชาติ

0.60 บทความวิจัย/บทความวิชาการ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ปรากฏในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม2

0.80 บทความวิจัย/บทความวิชาการ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ปรากฏในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม1

1.00 ตำรา/หนังสือ/งานแปลที่ได้รับการประเมินผ่าน (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เกณฑ์ขอตำแหน่งวิชาการแล้ว

ซึ่งไม่มีเอกสารที่ใช้สอน (แบบที่1/แบบที่2) ซึ่งจะได้ค่าน้ำหนัก 0.20, 0.40 เพราะทำเพื่อสอนจริงๆ

4) **กรณีประธานสาขาวิชา/หัวหน้าหลักสูตร** รวมทั้งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ/คณบดีฯ ไม่ได้ให้

ความสำคัญหรืออาจจะให้ความสำคัญแต่ไม่มีเวลา/ไม่มีความสามารถ(ไม่ถนัด) จึงปล่อยให้ป็นหน้าที่ของอาจารย์รับผิดชอบเอง ซึ่งทำให้ผลการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มร้อย

5) กรณีที่มีอาจารย์บางกลุ่มฯ มีทัศนคติ/เข้าใจเชื่อว่าการทำเอกสาร/ตำราฯ เป็นความสนใจหรือ

อยากทำของอาจารย์เอง ซึ่งไม่รู้ว่าเป็น “หน้าที่โดยตรงของผู้มีตำแหน่งเป็นอาจารย์/ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์” ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งอาจารย์-ถึงศาสตราจารย์ จะต้องทำอะไร (ค้นหาอ่านดูระเบียบฯ) ดังนั้น การดำรงตำแหน่งอาจารย์-ศาสตราจารย์ “ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ฯ จึงถือได้ว่าบกพร่องต่อ...จรรยาบรรณวิชาการ/วิชาชีพ คุณธรรม และจริยธรรมทางวิชาการด้วย

5. การสรุป

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องมีความประพฤติที่ดีและปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มบุคคลหรือสังคม ปฏิบัติตนได้สอดคล้องกับหลักสากล และไม่ขัดต่อวัฒนธรรมหรือประเพณีของท้องถิ่น รวมถึงต้องสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ อันได้แก่ งานที่รวมภารกิจหลักของหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้รับบริการซึ่งได้แก่นิสิต/นักศึกษาหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเฉพาะผลงานวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง กับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งผลงานทางวิชาการที่มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพ และการจัดให้มีบรรยากาศในเรียนรู้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ นับว่าเป็นการจัดทำผลงานทางวิชาการ จะต้องคำนึงถึงการลอกเลียนวรรณกรรมหรือเอกสารทางวิชาการ ต้องไม่นำผลงาน ความคิดหรือคำพูดของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ให้เครดิตหรืออ้างอิง ทั้งนี้เพราะการนำความคิดและผลงานของผู้อื่นมาเขียน โดยทำให้ดูเหมือนว่ามาจากความคิดของตนเอง ซึ่งถือเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณทางวิชาการอย่างร้ายแรง เป็นความไม่สุจริตทางวิชาการ (Academic Dishonesty) ดังนั้นการเป็นนักวิชาการหรือการมีตำแหน่งทางวิชาการ (ผศ./รศ./ศ.) ต้องรักษาชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของตนจึงมีความประพฤติดีและปฏิบัติชอบซึ่งมีความสำคัญยิ่งและสอดคล้องกับจริยธรรมวิชาการและจรรยาบรรณวิชาชีพ

6. เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวง เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561.

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2560.

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2563.

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง การกำหนดชื่อสาขาวิชาสำหรับการเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ และการเทียบเคียงสาขาวิชาที่เคยกำหนดไปแล้ว พ.ศ. 2561.

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาการสรรหาทางวิชาการ สำหรับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ พ.ศ. 2562.

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 17 เมษายน 2562

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 1 พฤษภาคม 2562
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษายกระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2561.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรอุดมศึกษา พ.ศ. 2558.

รศ.ดร.อนันต์ จันตะนี. คู่มือการประเมินคุณภาพระดับหลักสูตร พ.ศ. 2558. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา, 2558.

รศ.ดร.อนันต์ จันตะนี. คู่มือการพัฒนาผลงานทางวิชาการ 2564. สำนักงานวิจัยและนวัตกรรม, พระนครศรีอยุธยา, 2564.

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research Model

เมธารัตน์ จันทะนี¹

Metharat Chantani

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง รูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับในทัศนะของผู้เขียน การวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม และการประชุมระดมความคิดหรือการพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นการศึกษาแบบมีส่วนร่วมหรือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research; PAR) โดยยึดสถานะของปรากฏการณ์เป็นสำคัญ การคิดแบบแก้ปัญหาด้วยการวิจัยและพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วม ในปัจจุบันเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ อาทิเช่น SWOT Analysis, Business Model Canvas, TOWS Matrix, เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งกระบวนการ ติดตาม และตรวจสอบรวบรวมข้อมูลที่ได้อย่างใกล้ชิดเพื่อให้ได้คำตอบเชิงลึกที่เป็นจริง ถูกต้อง แม่นตรง เชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus group Interview) จำนวนตัวอย่างประมาณ 30-50 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการคัดเลือกอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการว่าด้วยระเบียบวิธีวิจัย โดยมีกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) การหาค้นหาหัวข้อการวิจัย 2) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ผลการวิจัย และ 6) การสรุปผลการวิจัย ทั้งนี้ต้องพิจารณาอย่างละเอียดและเข้าใจในผลการวิจัยที่ได้สรุปไว้ ดังเช่น เมื่อนำผลการวิจัยหรือค้นพบมาอภิปรายผล จะต้องเปรียบเทียบว่าแนวคิดหรือทฤษฎีและผลงานวิจัย(ที่นำมาสรุปไว้ในบทที่2) มีสอดคล้องหรือแตกต่างจากผลการวิจัยหรือไม่อย่างไร และการเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงานหรือผู้อ่านงานวิจัยนำไปปรับใช้ประโยชน์ ซึ่งการเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ อาจเสนอแนะเพิ่มเติมในเชิงนโยบายเชิงวิชาการ และเชิงธุรกิจ

คำสำคัญ: รูปแบบ; การวิจัย; คุณภาพ

Received: 2022-02-15 Revised: 2022-03-21 Accepted: 2022-04-02

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: aphinant.jais@gmail.com

Abstract

Academic articles on qualitative research process model For the point of view of the author Qualitative research refers to the process of seeking descriptive information by means of document studies, interviews, observations, group discussions and a brainstorming session or a discussion with a sample group. Is it a participatory study or participant research? (Participatory Research; PAR) based on the condition of the phenomenon is important. Problem-solving thinking through research and development by the people participating at present, the tools used in qualitative research are SWOT Analysis, Business Model Canvas, TOWS Matrix, etc. The researcher must be responsible for the process, follow up, and closely examine the collected data to get the word. An in-depth answer that is true, accurate, accurate, reliable and can be useful in problem solving. By in-depth interview, observation (Observation) or focus group interviews (approximately 30-50 samples) with a method of selecting correctly according to the research methodology. The qualitative research process is as follows: 1) searching for research topics, 2) studying related documents, 3) research tools, 4) field visits to collect data, 5) analysis of research results, and 6) conclusions. Research results However, it is necessary to carefully consider and understand the results of the research that have been summarized, for example when discussing the findings or findings. It must compare whether the concepts or theories and research results (as summarized in Chapter 2) are consistent or different from the research results or not, and recommendations for agencies or research readers to apply for benefit which suggestions for use Additional recommendations may be made in terms of policy, academic and business aspects.

Keywords: model; research; quality

1. ความนำ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการแปลงข้อมูลที่อยู่ในรูปของข้อความหรือรูปภาพเป็นกรอบความคิด ผ่านกระบวนการจัดการข้อมูลที่ได้เป็นหมวดหมู่ในรูปแบบของ ตาราง ตัวเลข บรรยาย หรือบทสนทนา โดยมีสาเหตุ กระบวนการ หรือผล ในการวิเคราะห์สามารถใช้แนวคิดเชิงระบบ (Matthew B. Miles, A. Michael Huberman, (1994) อย่างเป็นขั้นตอนดังนี้ การร่างกรอบแนวคิด บันทึก วิเคราะห์ สรุป อภิปรายให้สอดคล้องกับวรรณกรรม โดยการทำความเข้าใจและ

บันทึกประเด็นสำคัญ บรรยาย จำแนกแยกแยะความหมาย และตีความ ได้องค์ความรู้ที่แสดงความหมาย เช่น การลงวิจัยแบบฐานราก สร้างทฤษฎีจากข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยที่ได้จะต้องเป็นรูปแบบที่ใช้งานได้ หรือได้ทฤษฎีใหม่ ถ้าเป็นแบบปรากฏการณ์นิยม ผลการวิจัยจะแสดงความ เป็นสาระสำคัญของประสบการณ์ อาจจะแสดงในรูปแบบตาราง ตัวเลข หรือบรรยายก็ได้ กรณี งานวิจัยในรูปแบบชาติพันธุ์วรรณนาผลการวิจัยจะแสดงในรูปของการบรรยายสนับสนุนด้วยข้อมูล ในรูปตาราง หรือตัวเลข รูปภาพ กรณีงานวิจัยแบบเรื่องเล่าผลการวิจัยจะแสดงในรูปของการ บรรยายในเรื่องของกระบวนการ ทฤษฎี และชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นวิธีค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ตามความเป็นจริง โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับ สภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) ซึ่งมุ่งทำความเข้าใจหรือตีความ ปรากฏการณ์ตามการให้ความหมายของชุมชน/สังคมที่ดำรงอยู่ในที่นั้น ดังนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์หลายรูปแบบ โดยพรรณนาถึงช่วงเวลาที่เป็นกิจวัตรหรือ ช่วงวันเวลาที่เกิดปัญหาขึ้นกับคนในชุมชน/สังคม เช่น การศึกษารายกรณีปรากฏการณ์/เกี่ยวกับ ประสบการณ์ส่วนบุคคล อัตชีวประวัติ การพัฒนาปัญหาในชุมชน การสังเกต การสัมภาษณ์ และ เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ต่างๆ ดังนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยการ วิเคราะห์หรือสังเคราะห์ปรากฏการณ์ในชุมชน/สังคม จากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงทุกด้าน หรือทุกมิติ ทั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ ในชุมชนหรือสังคมกับบริบท หรือสภาพแวดล้อมนั้นๆ โดยเน้นข้อมูลด้านความรู้สึนึกคิด ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคล อาจ ใช้เวลาในการศึกษาติดตามพฤติกรรมของบุคคล/ชุมชน/สังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม อย่างไม่เป็นทางการ ส่วนการ วิเคราะห์ข้อมูลและตีความโดยสรุปแบบอุปนัยหรือวิธีการใช้เหตุผลที่ได้จากส่วนย่อยเพื่ออธิบายกับ ส่วนรวม

สำหรับการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ จึงเป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลหลายมิติและเน้นให้ เป็นไปตามสภาพของธรรมชาติ ซึ่งไม่มีการจัดกระทำ (Manipulate) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆทางสังคม (Contextual) ที่ปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งไม่สามารถจะอธิบายได้ด้วยเหตุผลธรรมดาทั่วไป จึงต้องพยายามทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อนำมาอธิบาย ปรากฏการณ์ทางสังคมที่นักวิจัยต้องการทำวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ รูปภาพ หรือได้จากเอกสารที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่อาจสื่อสารบรรยายถึงปรากฏการณ์ในมุมมองที่ไม่ เหมือนกัน จึงแปลงข้อมูลที่เป็นนามธรรมให้เป็นแนวคิดที่เป็นรูปธรรมหรือรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อให้ ผู้อ่านเข้าใจภาพปรากฏการณ์ สามารถแสดงข้อมูลสนับสนุนด้วยรูปภาพหรือรูปภาพของกรอบ แนวคิด โดยสรุป กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมี 5 ขั้นตอนหลัก (Creswell, 1998 : 151) ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวอย่างขั้นตอนกระบวนการ	ตัวอย่างผลผลิตแต่ละขั้นตอน
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน
2. ระดมความคิดเห็น ประชุม	การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อระดมความคิดเห็น
3. อ่าน วิเคราะห์ บันทึก	การใช้เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ เช่น SWOT Business Model Canvas ปฏิทินชุมชน เป็นต้น
4. ตีความ พรรณา บรรยาย	นำข้อมูลที่ได้มาบรรยายประกอบรูปภาพหรือตาราง
5. สรุป อภิปรายผล	สรุปและอภิปรายผลตามผลผลิตที่ได้

ที่มา : ดัดแปลงจาก ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2661, 337)

2.1 ความหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2561, 36) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ ((Qualitative Research) หมายถึง การสำรวจตรวจสอบเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาของสังคมหรือมนุษย์ โดยมีกระบวนการวิจัย ที่มีการตั้งคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลหรือประชากรที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยคือนำเอาความรู้เฉพาะเรื่อง เฉพาะกรณีแล้วไปอธิบายเป็นการทั่วไป (From Particularly to general) โดยเฉพาะการวิจัยรูปแบบฐานรากของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็น การตีความข้อมูลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การดำเนินการวิจัยมีความยืดหยุ่นไม่มีโครงสร้างที่ตายตัวโดยให้ความสนใจเฉพาะเรื่องและสำคัญของเหตุการณ์เป็นความพยายามที่จะเข้าใจสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะที่ที่ประชากรเข้าไปเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ เป็นการศึกษาสิ่งที่ปรากฏแต่จะไม่พยายามทำนายว่าจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต

ชาย โพธิ์สิตา, (2562, 17) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หมายถึง การใช้ข้อมูลที่เป็นข้อความ ไม่ใช่ตัวเลข เน้นการดำเนินการวิจัยแบบอุปนัย คือ เริ่มต้นจากข้อมูลที่รวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย ที่เจาะจงเห็นหารายที่เหมาสมกับประเด็นการวิจัยโดยเฉพาะการออกแบบการวิจัยเป็นการออกแบบที่ยืดหยุ่นได้ และได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพไว้หลากหลายคน (John W. Creswell, 1998, 15) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นคว้าวิจัย เพื่อทำความเข้าใจ โดยใช้ระเบียบวิธีที่มีลักษณะเฉพาะ มุ่งค้นหาประเด็นทางสังคม หรือทำความเข้าใจปัญหาของมนุษย์ ในกระบวนการนี้ นักวิจัยรวบรวมข้อมูลที่ซับซ้อนและเป็นองค์รวม วิเคราะห์ข้อมูล รายงานทัศนะของผู้ใช้ข้อมูลอย่าง

ละเอียดและดำเนินการศึกษาในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ (Denzin and Lincoln, 2000, 3) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่นักวิจัยเอาตัวเองเข้าไปเฝ้าสังเกตอยู่ในโลกของคนที่ตนศึกษา การวิจัยแบบนี้ประกอบด้วย ปฏิบัติการเก็บข้อมูลเพื่อการตีความเปลี่ยนแปลงที่นักวิจัยสังเกตให้เป็นข้อมูล ซึ่งรวบรวมมาในรูปของบันทึกจากภาคสนาม รวมทั้งข้อความจากการสัมภาษณ์การสนทนาพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ รูปภาพ และบันทึกรูปแบบต่าง ๆ

พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร (2559, 25) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หมายถึง เป็นศาสตร์ที่มีกระบวนการเพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลที่มุ่งแสวงหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ตามหลักวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยนักวิจัยเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาข้อมูลที่เป็นจริง จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีประสบการณ์รู้ลึกจริงครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้งนำมาทำการวิเคราะห์ ตีความให้ความหมาย ของคำพูดและการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแบบบูรณาการ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักการระเบียบวิธีวิจัย ทำได้ข้อมูลที่มากเพียงพอต่อการสรุป เป็นข้อค้นพบความรู้ความจริงใหม่ในแต่ละเรื่องที่ศึกษาวิจัย

วรัญญา ภัทรสุข, (2557, 17) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หมายถึง เป็นการวิจัยโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้จากแหล่งต่าง ๆ นั่นคือ ไม่เน้นข้อมูลที่ที่เป็นตัวเลข วัตถุประสงค์ของการวิจัยในลักษณะนี้ ก็เพื่อบรรยายหรือพรรณาสถานการณ์ (Situation) สภาพแวดล้อม (Phenomenon) ปัญหา (Problem) หรือเหตุการณ์ (Event) ที่เกิดขึ้นในสังคมการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจะทำในลักษณะเชิงพรรณาความ (Descriptive) หรือการวิเคราะห์ด้านคำพูด (Words) เช่น จากการสัมภาษณ์ หรือวิเคราะห์จากรูปภาพ (Pictures) หรือจากสิ่งของเป็นต้น (Objects)

อภิรักษ์ จันตะนี, (2559, 26) ได้กล่าวไว้ในระเบียบวิธีวิจัยว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) หมายถึงลักษณะที่ต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณหรือการวิจัยในลักษณะอื่น เพราะการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้ทำวิจัยเป็นเครื่องมือวิจัยเอง ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล/ชุมชนหรือสังคม ที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมชาติ โดยไม่ได้จัดกระทำหรือศึกษาภายใต้เงื่อนไขที่สร้างขึ้นของผู้ทำวิจัย
- 2) ผู้วิจัยจะมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตไปด้วย ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
- 3) การได้มาซึ่งข้อมูล มักไม่มีรูปแบบคงที่หรือกำหนดไว้ก่อนล่วงหน้า (Unstructured) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นสำหรับผู้วิจัยในการตั้งคำถามหรือการสังเกตได้เองและเป็นไปตามธรรมชาติของเนื้อหาที่เกิดขึ้นเฉพาะเรื่องเฉพาะบุคคล
- 4) การเน้นไปที่กลุ่มบุคคล/ชุมชนหรือสังคมเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกหรือข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Interview) และชัดเจน ฉะนั้นการสัมภาษณ์จึงจำเป็นต้องให้ผู้ทำวิจัยเป็นเครื่องมือวิจัยหรือเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และสังเกตเอง

5) การวิเคราะห์และตีความ เป็นลักษณะการตีความหรือให้ความหมายของพฤติกรรมกลุ่มบุคคลหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากผู้ให้ข้อมูลหรือให้สัมภาษณ์ในลักษณะการบรรยายและการอธิบายความ

6) การสรุปผลการวิจัยหรือข้อค้นพบ เพื่อเผยแพร่ข้อค้นพบไปยังผู้อื่นหรือผู้บริโศงานวิจัย โดยต้องรายงานจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สังเคราะห์และสรุปเป็นข้อค้นพบจริงๆ ไม่นำความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้วิจัยมาไว้ในส่วนนี้

2.2 หลักการของผู้ทำวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ต้องพิจารณาเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์สำคัญของชุมชน/สังคมออกมาจากการจัดบันทึกภาคสนาม แล้วใช้ทฤษฎีช่วยเชื่อมโยงปรากฏการณ์เหล่านั้น เพื่ออธิบายให้เห็นกฎหรือข้อสรุปที่เป็นลักษณะการส่วรวมของปรากฏการณ์ของชุมชน/สังคมทั้งหมด

2) กระบวนการวิจัย หรือขั้นตอนสำคัญในการวิจัยคือการเลือกเหตุการณ์พรรณนาและตีความหมาย การวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้สภาพของชุมชนหรือสังคมเป็นแหล่งข้อมูลผู้วิจัยจึงต้องเข้าไปอยู่ในชุมชนหรือร่วมในอยู่สังคมหรือสถานที่ใช้ทำวิจัย

3) การเลือกพื้นที่และผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล/สัมภาษณ์โดยการออกแบบการวิจัย จะไม่ระบุประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง เหมือนกับการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดพื้นที่ในการศึกษาที่เป็นหน่วยงาน/องค์การหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษา เรียกว่าผู้ให้ข้อมูล (Key informant) โดยเจาะจงเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล หรือเรื่องนั้นโดยตรงและรู้เรื่องที่ทำการวิจัยได้ลึกซึ้งด้วย เช่นหัวหน้าหน่วยงาน/องค์การหรือประธานกลุ่ม/ชุมชน ผู้นำชาวบ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งได้จากการเข้าไปอยู่ในสถานที่ของชุมชน/สังคมที่เป็นแหล่งข้อมูล มีการจดบันทึก การวิเคราะห์และมีส่วนร่วมภายในชุมชน (Insight) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม และการประชุมระดมความคิดเห็น

5) การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างอุปมาน (Inductive) คือ สรุปหลักการจากข้อมูลต่างๆที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ทั้งหมด

6) การสรุปผลการวิจัย เป็นลักษณะพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นการบรรยายในรายละเอียด ข้อมูลจะอยู่ในรูปของบันทึกข้อความ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกภาคสนาม มีรูปภาพ เทปบันทึกภาพ และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ผู้ทำวิจัยเชิงคุณภาพ จำเป็นต้องเก็บรวบรวมรายละเอียดจากข้อมูลให้มากที่สุดอย่างครบถ้วน

7) ผู้ทำวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องสนใจในกระบวนการวิจัยให้มากเป็นพิเศษหรือสนใจมากกว่าการสรุปผลจากเหตุการณ์นั้นๆ

8) การพิจารณาความเป็นมาโดยธรรมชาติของปรากฏการณ์ที่กำลังวิจัย สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงสาเหตุของปรากฏการณ์นั้นได้

9) การพิจารณาผลสรุปเพียงอย่างเดียว อาจบอกได้แต่เพียงว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ถ้าพิจารณาทุกขั้นตอนหรือกระบวนการทั้งหมด จะทำให้ทราบได้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร

10) ผู้ทำวิจัยเชิงคุณภาพ จะต้องเน้นที่การค้นหาคำตอบ ไม่เป็นการทดสอบคำตอบ (ตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้เพื่อทดสอบเช่นการวิจัยเชิงปริมาณ) โดยคำตอบหรือข้อค้นพบนั้นจะต้องได้มาจากการพิจารณาข้อมูลต่างๆ มาเรียงลำดับไว้อย่างต่อเนื่องกัน

2.3 การใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อไหร่? ใช้อย่างไร? มีขั้นตอนและกระบวนการอะไรบ้าง? นักวิจัยต้องตระหนักถึงวิธีการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะเป็นตัวกำหนดวิธีการวิจัย เมื่อนักวิจัยมีความกระจ่ายในประเด็นเหล่านี้แล้ว จึงพิจารณาว่าวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมีไว้ใช้เมื่อไหร่ โดยนักวิจัยควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในสภาพการวิจัยต่อไปนี้ (สุรางค์ จันทวานิช, 2563, 21)

1) เมื่อต้องการสร้างสมมติฐานหรือทฤษฎีใหม่ๆ ตลอดจนข้อเท็จจริงใหม่จากที่เคยรู้กันมาแต่เดิม และเมื่อต้องการสร้างทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ของศาสตร์สำหรับสภาพที่ยังขาดทฤษฎีของตนเอง เพราะทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เป็นสำคัญแต่ละสังคมซึ่งมีสภาพแตกต่างกันจึงไม่อาจใช้กฎเกณฑ์เดียวกันมาอธิบายได้

2) เมื่อต้องการศึกษากระบวนการของปรากฏการณ์สังคมว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรจากระยะเวลาหนึ่งไปยังอีกระยะเวลาหนึ่ง โดยมีเงื่อนไขอะไรเกิดขึ้นในกระบวนการนั้น

3) เมื่อต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในระดับลึกซึ่งถึงความหมายของปรากฏการณ์นั้น ๆ สำหรับสมาชิกสังคม

4) เมื่อทำวิจัยในสังคมที่มีผู้ไม่รู้หนังสือและผู้มีการศึกษาชั้นต่ำมาก เช่น ในท้องถิ่นห่างไกล เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพใช้คนสัมภาษณ์โดยตรง ไม่ใช่เครื่องมือวิจัยอื่น ๆ เป็นสื่อกลาง โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดในการตีความหมายของทั้งฝ่ายผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยจึงมีน้อยกว่า ในขณะที่การใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

5) เมื่อต้องการทำวิจัยในเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น เรื่องเกี่ยวกับค่านิยม โลกทัศน์ ความเชื่อถือ ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

6) เมื่อต้องการข้อมูลระดับลึกมาประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการปฏิบัติงาน เพราะในบางครั้งตัวเลขที่รวบรวมได้และผลงานวิจัยเชิงปริมาณไม่ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจวางแผน

7) เมื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งปัจจุบันกันมากในกิจกรรมพัฒนาทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน จำเป็นต้องใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการทำความเข้าใจปัญหา ในการสร้างการมีส่วนร่วมและในการหาแนวทางแก้ปัญหาในการพัฒนา

2.4 กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) โดยเริ่มต้นตั้งแต่การค้นหาคำตอบหรือหัวข้อวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง การลงพื้นที่นั้นเครื่องมือที่สำคัญในการวิจัยคือ

ผู้วิจัยเอง โดยสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1) การค้นหาหัวข้อและการตั้งโจทย์วิจัย (Research Question) เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบจากการทำวิจัยหรือเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการทราบ โดยคำถามการวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องมีลักษณะการให้ความหมายและคุณค่า ซึ่งเน้นศึกษาที่สำคัญ 2 ด้านคือ (1) ปรากฏการณ์ทางสังคมหรือปัญหาในชุมชนและปัญหาองค์การที่ปฏิบัติงาน เช่น ปัญหาความสามัคคีหรือความขัดแย้งในสังคมไทย ปัญหายาเสพติด ปัญหาคุณภาพชีวิต หรือปัญหาความเชื่อ/พิธีกรรมวิถีชีวิต/ความยากจนและความผูกพันในองค์กรหรือความมั่นคงทางอาชีพ (2) แนวคิด/หลักการและทฤษฎี ที่ศึกษาในสาขาวิชาจากการทบทวนเอกสาร

2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Document Study) กับหัวข้อเรื่องที่ทำวิจัย เช่น เอกสารขั้นต้นที่เป็นเอกสารต้นฉบับ ส่วนเอกสารชั้นรองเป็นเอกสารที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้แล้ว และอาจใช้แบบสำรวจ/แบบสอบถาม เพื่อสนับสนุนข้อมูลที่ได้ จากการสังเกตและสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพต้องตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ (อกินันท์ จันตะนี, 2557)

ทฤษฎี (Positivism) เป็นทฤษฎีแบบปฏิฐานนิยมซึ่งเป็นที่มาของวิธีการเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่า ความจริงเป็นหนึ่งเดียวและจับต้องได้สามารถแยกออกเป็นตัวแปรเหตุ (ตัวแปรต้น/อิสระ) และตัวแปรผล (ตัวแปรตาม) มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ วิธีการศึกษาความจริงระดับต่างๆ จึงต้องใช้หลากหลายวิธี จึงจะได้รับความจริงทั้งหมดได้ ดังนั้น วิธีการศึกษาแบบปฏิฐานนิยมหรือวิธีการวิจัยเชิงสาเหตุและการทดลอง จึงเหมาะสมกับลักษณะทางธรรมชาติ

ทฤษฎี (Phenomenology) เป็นทฤษฎีที่มุ่งหาความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล โดยให้ความสนใจแก่ความคิด ความรู้สึกและแรงดลใจของมนุษย์ ที่เรียกว่าปรากฏการณ์นิยม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งแสวงหาความเป็นจริงในทัศนะของบุคคลในสังคมที่ถูกศึกษาและต้องการค้นหาและพัฒนาทฤษฎีจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงของบุคคล/ชุมชนหรือสังคมนั้น ดังนั้นทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม จึงเป็นที่มาของวิธีการเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เพราะบุคคล/ชุมชนหรือสังคมนั้นมีลักษณะเคลื่อนไหว (Dynamic) อยู่ตลอดเวลา ปรากฏการณ์ทางสังคมจึงมีสภาพแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคม มีการรับรู้ การให้ความหมายและแสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมซึ่งตนอาศัยอยู่ในช่วงเวลานั้น โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความเชื่ออยู่ว่าข้อความจริงทางสังคมเกิดขึ้นมาได้เพราะมีอิทธิพลของสังคม (socially constructed) ดังนั้น ผู้ที่ทราบข้อความจริงได้แก่สมาชิกที่อยู่ในชุมชน/สังคมนั้นเอง ฉะนั้น การทำวิจัยในเชิงคุณภาพ มีลักษณะ ดังนี้

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยที่สำคัญคือ ตัวผู้วิจัยเอง แต่อาจมีผู้ช่วยสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม เพื่อบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงหรือจดบันทึก ซึ่งต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม/แบบทดสอบ ดังนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพผู้ทำวิจัยต้องเตรียมเครื่องมือวิจัยอื่นประกอบด้วย คือ แบบสัมภาษณ์หรือคำถามหลัก (ตามวัตถุประสงค์การวิจัย) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก เทปบันทึกเสียง แต่บางกรณีอาจใช้แบบสอบถามเพิ่มเพื่อความสมบูรณ์ข้อมูล

4) การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้แบบการสังเกต และแบบการสัมภาษณ์ ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการสัมภาษณ์ (Interview) จะต้องมีส่วนขั้นตอนในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก/เจาะลึกในแนวทางวัตถุประสงค์การวิจัย โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ มีรายละเอียดดังนี้

4.1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้ทำวิจัยได้เตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้ชัดเจน โดยสัมภาษณ์ไปตามข้อคำถามที่เตรียมมา แต่อาจทำให้ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ/วัฒนธรรม และความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้สัมภาษณ์

4.2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการสังเกต ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมและมองเห็นภาพโดยการเตรียมคำถามแบบกว้างๆ มาล่วงหน้าแบบไม่จำกัดคำตอบ ซึ่งอาจใช้วิธีการต่าง ๆ

4.3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่มีความเชี่ยวชาญหรือข้อมูลดีที่สุดในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังทำวิจัยอยู่ โดยกำหนดเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงไว้ล่วงหน้าก่อนออกไปสัมภาษณ์ภาคสนาม

4.4) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาระดมสมองและอภิปรายในหัวข้อเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังดำเนินการ โดยผู้เข้าร่วมสนทนาต้องมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันด้วย อาจใช้จำนวน 6-10 คนร่วมสนทนา ทั้งนี้ผู้ทำวิจัยต้องเป็นผู้ดำเนินการสนทนาและควรมีผู้ช่วยวิจัยร่วม 1-2 คน

4.5) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหรือองค์กร โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลายคนในเวลาเดียวกัน หรือการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้อาจใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเก็บข้อมูล แบบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) หรือแบบการวิเคราะห์แผนการดำเนินงานธุรกิจ (Business Model Canvas)

5) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

5.1) การตรวจสอบข้อมูล (data check) โดยตรวจสอบจากตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบจากผู้ทำวิจัยและตรวจสอบจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียกว่าการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) หรือการตรวจสอบ 3 ด้านคือ (1) การตรวจสอบด้านข้อมูล เป็นการพิจารณาแหล่งสถานที่ ตัวอย่างหรือกลุ่มบุคคล ผู้ขอข้อมูลและเวลาที่ให้ข้อมูลแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะถ้าสถานที่เหมือนกันหรือต่างจะได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่ กลุ่มบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวอย่างให้ข้อมูล/ให้สัมภาษณ์ต่างวัน/เวลาแตกต่างกันจะได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ (2) การตรวจสอบด้านผู้ทำวิจัย เป็นการพิจารณาตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์ หากมีการเปลี่ยนตัวผู้สังเกต/สัมภาษณ์ที่มีใช้

ผู้ทำวิจัยเอง แม้ว่าจะมีการบันทึกภาพและเสียงในการสังเกตและสัมภาษณ์ (3) การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการพิจารณาวิธีการหรือขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลในหัวข้อ/เรื่องเดียวกัน แต่ใช้วิธีการต่างกัน

5.2) การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพไม่เน้นการใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล แต่จะให้ความสำคัญในการใช้แนวคิด/ทฤษฎีในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมี 3 วิธีคือ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ (interpretation) ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้จากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามด้านหรือสามเส้าแล้ว โดยข้อมูลที่ไม่ต้องการจะถูกตัดออกไป จากนั้นต้องสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) และเขียนเป็นประโยคหรือข้อความตามกรอบแนวคิด/ทฤษฎีเพื่อตอบปัญหาการวิจัย (2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา (content analysis) จากการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารผู้ทำวิจัยจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือบริบท (context) เกี่ยวกับข้อมูลจากเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ว่ามีข้อมูลอะไรที่เปลี่ยนแปลงไป

6) การสรุปผลการวิจัย

สำหรับการสัมภาษณ์หรือการวิจัยภาคสนาม (Field Research or Intensive Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (บุคคล/สังคมที่เลือกหรือ กำหนดไว้) อาจใช้เวลาติดต่อกันหลายเดือนหรือร่วมปี การวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological Research) การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) เป็นกระบวนการสังเกตและรายงานพฤติกรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ดังนั้น เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามควรนำข้อมูลที่ได้จากข้อสังเกตมาพิจารณาร่วมด้วย ทั้งนี้ เพราะการสังเกตขณะที่ทำการสัมภาษณ์อาจมีข้อมูลมาเสริมเติมแต่งให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ตามทัศนของผู้เขียนบทความวิชาการ

การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ส่วนใหญ่ได้กำหนดบทต่าง ๆ ไว้ในจำนวน 5 บท ซึ่งแต่ละบทอาจมีหัวข้อหลัก หัวข้อรองหรือหัวข้อย่อยแตกต่างกันไปจากการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative research) ดังตัวอย่างการกำหนดแต่ละบทและหัวข้อในการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 5 หัวข้อหลัก ดังนี้

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 ขอบเขตการวิจัย
- 1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ
- 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 หัวข้อหลัก ดังนี้

2.1 เอกสารหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องการวิจัย

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยหรือการออกแบบวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือแบบสัมภาษณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจคุณภาพข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูล

4.3 การสรุปองค์ความรู้

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 3 หัวข้อหลัก ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 การอภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

4. การสรุป

สำหรับในทัศนะของผู้เขียน การวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมระดมความคิดหรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการธรรมชาติ โดยมีกระบวนการตั้งแต่การหาค้นหาหัวข้อการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดและเข้าใจในผลการวิจัยที่ได้สรุปไว้ ดังเช่น เมื่อนำผลการวิจัยหรือค้นพบมาอภิปรายผล จะต้องเปรียบเทียบว่าแนวคิดหรือทฤษฎีและผลงานวิจัย(ที่นำมาสรุปไว้ในบทที่2) มีสอดคล้องหรือแตกต่างจากผลการวิจัยหรือไม่อย่างไร และการเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงานหรือผู้อ่านงานวิจัยนำไปปรับใช้ประโยชน์ ซึ่งการเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เสนอแนะเพิ่มเติมในเชิงนโยบาย เชิงวิชาการและเชิงธุรกิจ ดังภาพที่ 2 กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ
ที่มา : จากการสรุปสังเคราะห์ของผู้เรียบเรียง

5. เอกสารอ้างอิง

- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2561), แนวคิด หลักการ และกระบวนการวิจัย : เชิงปริมาณ คุณภาพ และผสมผสานวิธีการเขียนวิทยานิพนธ์. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์.
- ชาย โพธิ์สีดา, (2562), ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 8. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิเชษฐ วังค์เกียรติขจร, (2559), แนวทางเพื่อการเรียนรู้การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- วรัญญา ภัทรสุข, (2557), ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- สุภางค์ จันทวานิช, (2563), วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภินันท์ จันตะนี, (2559). ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจรัสสินิ วงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- Creswell, J.W. (1998), Qualitative inquiry and research design; Choosing among five traditions. Thousand Oaks, CA; Sage Publications.

Denzin and Lincoln, (2000), Aesthetics and the Practices of Qualitative Inquiry.

Article Information, Volume: 6 issue: 2, page(s): 256-265

Matthew B. Miles, A. Michael Huberman, (1994), Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. SAGE Publications, International Educational and Professional Publisher, Thousand Oaks, London, New Delhi.